

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์
(Final Report)

การพัฒนานโยบายเชิงสังคมเพื่อการประหยัดน้ำและการใช้น้ำอย่างคุ้มค่า
บนพื้นฐานวิทยาการจากผลงานวิจัย
Development of Social Policy for Water Saving and Water
Efficiency Based on Research Results

โดย
อาจารย์ ดร.ภวิสร ชื่นชุ่ม และคณะ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ
ประจำปีงบประมาณ 2566

ธันวาคม 2566

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการ “การพัฒนานโยบายเชิงสังคมเพื่อการประหยัดน้ำและการใช้น้ำอย่างคุ้มค่าบนพื้นฐานวิชาการ
จากผลงานวิจัย”

Development of Social Policy for Water Saving and Water Efficiency

Based on Research Results

คณะผู้วิจัย

1. อาจารย์ ดร.ภวิสร ชื่นชุ่ม
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พงษ์ศักดิ์ สุทธินนท์
3. อาจารย์ ดร.แหวไพลิน พันธุ์ภักดี
4. รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริพงศ์ ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา

สังกัด

- คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ ประจำปีงบประมาณ 2566

คำนำ

รายงานวิจัยเรื่อง “การพัฒนานโยบายเชิงสังคมเพื่อการประหยัดน้ำและการใช้น้ำอย่างคุ้มค่าบนพื้นฐานวิชาการจากผลงานวิจัย: กรณีศึกษาเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก” เป็นการศึกษาวิจัยภายใต้แผนงานยุทธศาสตร์เป้าหมาย (Spearhead) ด้านสังคม แผนงานการบริหารจัดการน้ำ ปีที่ 3 สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ งานวิจัยดังกล่าวได้ถูกจัดทำขึ้น เพื่อร่วมเป็นส่วนหนึ่งของการนำผลลัพธ์และข้อค้นพบจากวิชาการวิจัยไปใช้ในการขับเคลื่อนมาตรการ กฎหมาย และโครงสร้างการบริหารจัดการ เกี่ยวกับเรื่อง “น้ำ” ในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC) ได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน เพราะฉะนั้นนอกจากองค์ความรู้และนวัตกรรมด้านเทคโนโลยีที่มีส่วนช่วยให้เกิดการใช้น้ำอย่างประหยัดและคุ้มค่า ในการศึกษาครั้งนี้จึงมุ่งเน้นไปที่การพัฒนานโยบายเชิงสังคมโดยเริ่มต้นจากการเลือกรูปแบบกระบวนการนโยบายที่เหมาะสมและตั้งอยู่บนพื้นฐานความต้องการหรือความเห็นพ้องของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวกับเรื่องน้ำ จึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อการกำหนดเป้าหมาย ทิศทาง และแนวทางการบริหารจัดการน้ำท่ามกลางตัวแสดงหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับน้ำจำนวนมาก/หลายภาคส่วนด้วยเช่นกัน

ในการนี้ คณะผู้วิจัยจึงคาดหวังเป็นอย่างยิ่งว่าข้อค้นพบหรือผลการสังเคราะห์ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ จะทำให้ผู้มีอำนาจในสังคมได้ตัดสินใจเลือกใช้หรือออกแบบรูปแบบกระบวนการนโยบายสังคมที่เหมาะสมกับการบริหารจัดการน้ำ (ซึ่งรวมถึงการส่งเสริมการใช้น้ำอย่างประหยัดและคุ้มค่าอย่างยั่งยืน) ในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC) เพื่อตอบโจทย์ต่อความต้องการการใช้น้ำของทุกภาคส่วนได้เป็นอย่างดีท่ามกลางวิกฤตการณ์และความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นเกี่ยวกับปริมาณและคุณภาพน้ำทั้งในปัจจุบันและอนาคต

คณะผู้วิจัย

ธันวาคม 2566

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อรับฟังและระดมความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก เพื่อนำไปสู่การพัฒนากระบวนการนโยบายสังคมว่าด้วยการประหยัดน้ำและการใช้น้ำอย่างคุ้มค่าและยั่งยืนในพื้นที่ดังกล่าว โดยใช้เทคนิคการสนทนานโยบายหรือการสนทนากลุ่ม ควบคู่กับเทคนิคการสำรวจความคิดเห็นด้วยแบบประเมินเชิงอัตวิสัยเพื่อหาข้อสรุปรวบยอดในขั้นสุดท้าย ทั้งนี้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการศึกษาครั้งนี้มีจำนวน 67 คน ซึ่งประกอบด้วยผู้แทนฝ่ายภาครัฐ ภาคอุตสาหกรรม ภาคพาณิชย์กรรม ภาคประชาชนและเกษตรกรรวมทั้งในระดับส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนจังหวัด (ฉะเชิงเทรา ชลบุรี และระยอง) ผลการศึกษาในส่วนของการทบทวนสภาพปัญหาเรื่องน้ำในพื้นที่ พบว่าผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเห็นพ้องตรงกันเกี่ยวกับความจำเป็นในการเตรียมรับมือกับภัยแล้งที่อาจทำให้เกิดปัญหาความไม่เพียงพอของปริมาณน้ำในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ซึ่งสถานการณ์ดังกล่าวเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้ทุกภาคส่วนจำเป็นต้องให้ความร่วมมือประหยัดน้ำและการใช้น้ำอย่างคุ้มค่ามากขึ้น อย่างไรก็ตามในแง่การบริหารจัดการเรื่องน้ำที่เอื้อต่อการใช้น้ำอย่างประหยัดและคุ้มค่า รวมถึง การจัดสรรปริมาณน้ำได้อย่างเพียงพอและเหมาะสม ปัญหาที่สำคัญคือทุกภาคส่วนยังขาดข้อมูลเกี่ยวกับผลการพยากรณ์ภัยแล้งและปริมาณน้ำที่แม่นยำและเข้าถึงได้ง่าย

สำหรับมาตรการที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียส่วนใหญ่เห็นสมควรนำมาใช้เพื่อรับมือกับปัญหาภัยแล้งรวมถึงการใช้น้ำอย่างประหยัดและคุ้มค่าในพื้นที่ดังกล่าว ก็คือการจูงใจหรือการให้ผลตอบแทนแก่ผู้ใช้น้ำที่สามารถประหยัดน้ำได้ตามเกณฑ์ที่ผู้มีอำนาจกำหนด อย่างไรก็ตามมาตรการที่สร้างความยั่งยืนให้แก่การใช้น้ำอย่างประหยัดและคุ้มค่าในระยะยาว ก็ควรได้รับการส่งเสริมจากทุกภาคส่วนอย่างจริงจังด้วยเช่นกัน เพราะจำเป็นต้องอาศัยงบประมาณและระยะเวลาในการเปลี่ยนทัศนคติเรื่องการใช้น้ำ อาทิ การเกิดค่านิยม Zero Waste, การใช้ระบบ Water Footprint, การผลักดันระบบเกษตรอัจฉริยะ, การออกแบบและการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่มีส่วนช่วยประหยัดน้ำอย่างจริงจัง ฯลฯ แต่กระนั้นการบังคับใช้กฎหมายด้านการออกแบบสิ่งปลูกสร้างและการบำบัดน้ำเสียก็ควรดำเนินการอย่างเคร่งครัดด้วยเช่นกัน

สำหรับผลการสังเคราะห์กระบวนการนโยบายที่เอื้อต่อการส่งเสริมการใช้น้ำอย่างประหยัดและคุ้มค่า รวมถึงการบริหารจัดการน้ำในภาพรวมของพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน พบว่ารูปแบบกระบวนการนโยบายที่เหมาะสมในระยะสั้นหรือในช่วงแรกเริ่มควรมีลักษณะเป็นแบบอำนาจรวมศูนย์ ซึ่งอาจกำหนดให้เป็นคณะกรรมการลุ่มน้ำในภูมิภาคตะวันออกหรือสำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (สกพอ.) เป็นผู้รับผิดชอบหลัก เนื่องจากทั้งสองตัวแสดงดังกล่าวมีกฎหมายรองรับสถานะและอำนาจการบริหารจัดการเชิงพื้นที่ไว้อยู่แล้ว เพื่อทำให้ตัวแสดงด้าน

น้ำหลายฝ่ายเกิดความมั่นคงและมีความเข้าใจตรงกันเสียก่อนว่าผู้ใดมีขอบเขตอำนาจและบทบาทอย่างไรในเรื่องการจัดการน้ำ แต่กระนั้นการรวมศูนย์อำนาจในที่นี้ไม่ได้หมายถึงการสื่อสารจากบนลงล่างเพียงอย่างเดียว แต่ตัวแสดงที่เป็นผู้รับผิดชอบหลักต้องวางตัวเป็นคนกลางที่คอยประสานให้ภาคส่วนระดับท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารและการกำหนดนโยบายใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องน้ำด้วยเช่นกัน เพื่อมุ่งให้เกิดการสร้างเครือข่ายพันธมิตรนโยบาย ซึ่งเป็นรูปแบบกระบวนการนโยบายที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วน และสร้างความรู้สึกร่วมกันเป็นส่วนหนึ่งซึ่งกันและกันให้แก่ตัวแสดงด้านน้ำและผู้ใช้น้ำในพื้นที่อย่างแท้จริง

คำสำคัญ: เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก, การบริหารจัดการน้ำ, การประหยัดน้ำ, กระบวนการนโยบาย, เครือข่ายพันธมิตรนโยบาย, การสนทนานโยบาย

Abstract

To improve the procedures of social policies concerning water saving and sustainable water usage within the Eastern Economic Corridor (EEC), this research aims to elicit and gather stakeholders' opinions involved in the EEC area. The data was collected by employing policy dialogue method or group discussion, as well as using a self-assessment survey to finalize comprehensive conclusions. Notably, there are 67 key informants as stakeholders representing governmental agents, industrial sectors, enterprises, local communities, and agricultural sectors from central, regional, and provincial levels (Chachoengsao, Chonburi, and Rayong). The findings derived from the consensus among stakeholders reveal that water-related issues in the area become necessary in preparing for droughts which tend to insufficient water resources in the EEC area. It is necessary to build collaborations across all sectors to enhance water saving and efficient water use. In terms of water management that supports water saving and sustainable water usage, as well as the equitable and appropriate allocation of water resources, however, becomes significant challenges. In addition, every sector still lacks accurate and easily accessible forecasting outcomes of drought, as well as water quantity data.

Most stakeholders agreed that the promotion of efficient and sustainable water usage by rewarding or providing financial incentives for water users who can save water reaching the governmental criteria, is appropriate to address the drought issue in the area. Nevertheless, sustainable measures to encourage efficient and prudent water usage in the long term should earnestly be endorsed by involvements of all sectors. Moreover, there should be the budgetary reliance and timeframe setting to alter attitudes towards effective water usage through fostering the Zero Waste idea, implementing Water Footprint system, advocating smart farming, designing, and distributing water saving products. However, it is equally imperative to rigorously enforce laws regarding the design of construction and wastewater treatment to ensure compliance with these measures.

Upon synthesizing the processes of policy implementation that support the efficient and sustainable water usage, as well as the holistic water management for the EEC, it is

evident that a centralized authority should be applied as an appropriate policy framework in the short term or initial stage. This might involve assigning responsibility to a river basin committee in the Eastern region or the Eastern Economic Corridor Office of Thailand (EECO) as the primarily administrative agency. Both entities possess legal support and spatial management authority, thus fostering stability and mutual understanding among water saving-related actors to realize their roles and boundaries in water management. However, the centralized authorities should not imply top-down communication. Instead, the authorized agency should act as a mediator to facilitate the participation of local stakeholders in managing and formulating water-related policies. This authority’s responsibility aims to engender collaborative policy networking, so called an Advocacy Coalition Framework, responding to the stakeholders’ needs, fostering a genuine sense of belonging among water stakeholders and users in the region.

Keywords: Eastern Economic Corridor (EEC), Water Management, Water Saving, Sustainable Water Usage, Policy Process, Advocacy Coalition Framework, Policy Dialogue

สารบัญ

หน้า

คำนำ
บทคัดย่อไทย
บทคัดย่ออังกฤษ
สารบัญ
สารบัญรูป
สารบัญตาราง

บทที่ 1	บทนำ	1-1
1.1	ที่มาและความสำคัญ	1-1
1.2	ประเด็นปัญหาการวิจัย	1-7
1.3	วัตถุประสงค์การวิจัย	1-8
1.4	ขอบเขตการวิจัย	1-9
1.5	ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	1-11
1.6	ที่ปรึกษาโครงการวิจัย	1-12
บทที่ 2	การทบทวนวรรณกรรม	2-1
2.1	นโยบายสังคมและกระบวนการนโยบาย	2-1
2.2	กรอบแนวคิดเครือข่ายพันธมิตรนโยบาย	2-3
2.3	ความสัมพันธ์ระหว่างนโยบาย นวัตกรรม และการยอมรับทางสังคม	2-4
2.4	การสนทนานโยบาย	2-6
2.5	ห้องปฏิบัติการนโยบาย	2-9
2.6	ข้อค้นพบและองค์ความรู้ในอดีตเกี่ยวกับข้อเสนอแนะเพื่อการบริหารจัดการน้ำ เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC)	2-14
2.7	กรอบแนวคิดการวิจัย	2-20

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า	
บทที่ 3	ระเบียบวิธีวิจัย	3-1
3.1	รูปแบบการวิจัย	3-1
3.2	แหล่งข้อมูล	3-1
3.3	กลุ่มประชากรเป้าหมาย/กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เข้าร่วมงานวิจัย	3-2
3.4	วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	3-9
3.5	เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	3-11
3.6	แนวทางการวิเคราะห์ข้อมูล	3-17
3.7	สรุปแผนงานการดำเนินงานวิจัย	3-18
บทที่ 4	ความเข้าใจและการตระหนักถึงปัญหาและความท้าทายเกี่ยวกับ สถานการณ์น้ำในพื้นที่ EEC ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	4-1
4.1	มุมมองของภาครัฐ	4-1
4.2	มุมมองของภาคอุตสาหกรรม เอกชน และผู้ประกอบการ	4-8
4.3	มุมมองของภาคประชาชนและภาคการเกษตร	4-14
บทที่ 5	การสะท้อนความคิดของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำ เพื่อนำไปสู่การใช้น้ำอย่างประหยัดและคุ้มค่าอย่างยั่งยืนในพื้นที่ EEC	5-1
5.1	มาตรการ	5-1
5.1.1	มุมมองของภาครัฐเกี่ยวกับมาตรการการใช้น้ำอย่างประหยัดและคุ้มค่าอย่าง ยั่งยืน	5-1
5.1.2	มุมมองของภาคอุตสาหกรรม เอกชน และผู้ประกอบการ เกี่ยวกับมาตรการ การใช้น้ำอย่างประหยัดและคุ้มค่าอย่างยั่งยืน	5-6
5.1.3	มุมมองของภาคประชาชนและภาคการเกษตร เกี่ยวกับมาตรการการใช้น้ำ อย่างประหยัดและคุ้มค่าอย่างยั่งยืน	5-12

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า	
5.2	กฎหมาย	5-14
5.2.1	มุมมองของภาครัฐเกี่ยวกับบทบัญญัติและกระบวนการทางกฎหมายว่าด้วยการใช้น้ำอย่างประหยัดและคุ้มค่าอย่างยั่งยืน	5-14
5.2.2	มุมมองของภาคอุตสาหกรรม เอกชน และผู้ประกอบการ เกี่ยวกับบทบัญญัติและกระบวนการทางกฎหมายว่าด้วยการใช้น้ำอย่างประหยัดและคุ้มค่าอย่างยั่งยืน	5-15
5.2.3	มุมมองของภาคประชาชนและภาคการเกษตรเกี่ยวกับบทบัญญัติและกระบวนการทางกฎหมายว่าด้วยการใช้น้ำอย่างประหยัดและคุ้มค่าอย่างยั่งยืน	5-16
5.3	โครงสร้าง/ระบบ	5-17
5.3.1	มุมมองของภาครัฐเกี่ยวกับโครงสร้าง/ระบบการบริหารจัดการที่เอื้อต่อการใช้น้ำอย่างประหยัดและคุ้มค่าอย่างยั่งยืน	5-17
5.3.2	มุมมองของภาคอุตสาหกรรม เอกชน และผู้ประกอบการเกี่ยวกับโครงสร้าง/ระบบการบริหารจัดการที่เอื้อต่อการใช้น้ำอย่างประหยัดและคุ้มค่าอย่างยั่งยืน	5-23
5.3.3	มุมมองของภาคประชาชนและภาคการเกษตรเกี่ยวกับโครงสร้าง/ระบบการบริหารจัดการที่เอื้อต่อการใช้น้ำอย่างประหยัดและคุ้มค่าอย่างยั่งยืน	5-25
บทที่ 6	การสังเคราะห์ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสังคม เพื่อนำไปสู่การใช้น้ำอย่างประหยัดและคุ้มค่าอย่างยั่งยืนที่ EEC	6-1
6.1	การวิเคราะห์ความจำเป็นเร่งด่วนของทางออก/ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับทางออกของปัญหาเรื่องน้ำและการประหยัดน้ำ/การใช้น้ำอย่างคุ้มค่าในพื้นที่ EEC	6-1
6.2	รูปแบบกระบวนการนโยบายที่เอื้อต่อการประหยัดน้ำและการใช้น้ำอย่างคุ้มค่าในพื้นที่ EEC	6-4

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า	
6.3	ความเชื่อมโยงระหว่างกระบวนการนโยบาย กฎหมาย และองค์การด้านน้ำที่ เกี่ยวข้องที่เอื้อต่อการประหยัดน้ำและการใช้น้ำอย่างคุ้มค่าในพื้นที่ EEC	6-8
6.4	ความเป็นไปได้และแนวทางการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วนใน รูปแบบเครือข่ายพันธมิตรนโยบายเพื่อนำไปสู่การประหยัดน้ำและการใช้น้ำอย่าง คุ้มค่าอย่างยั่งยืนในพื้นที่ EEC	6-10
6.5	ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย	6-14
เอกสารอ้างอิง		อ-1
ภาคผนวก		
ภาคผนวก ก	ตัวอย่างกรณีศึกษาการใช้นวัตกรรมเพื่อการประหยัดน้ำด้านการเกษตร	ก-1
ภาคผนวก ข	ตัวอย่างแบบประเมินเพื่อยืนยันผลลัพธ์หรือข้อสรุปที่ได้จากการสนทนากลุ่ม	ข-1
ภาคผนวก ค	รายชื่อผู้เข้าร่วมให้ข้อมูลในการวิจัยและตัวอย่างรูปภาพในระหว่างเก็บ รวบรวมข้อมูล	ค-1

สารบัญญรูป

รูปที่		หน้า
2-1	สามเหลี่ยมการยอมรับทางสังคม	2-6
2-2	ความสัมพันธ์ระหว่างเครื่องมือสำหรับห้องปฏิบัติการนโยบาย	2-13
3-1	ความเชื่อมโยงระหว่างวัตถุประสงค์การวิจัยกับแนวทางการวิเคราะห์และสังเคราะห์ผลการวิจัย	3-18
3-2	สรุปวิธีดำเนินการวิจัย	3-19
6-1	แผนภาพรูปแบบกระบวนการนโยบายที่เอื้อต่อการประหยัดน้ำและการใช้น้ำอย่างคุ้มค่าในพื้นที่ EEC	6-5
6-2	แนวทางการพัฒนากระบวนการนโยบายสังคมว่าด้วยการบริหารจัดการน้ำอย่างยั่งยืนในพื้นที่ EEC	6-13
6-3	ตัวอย่างแพลตฟอร์มขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นแหลมฉบังใช้สื่อสารกับประชาชนในพื้นที่	6-19

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1-1	สรุปลักษณะการเผชิญปัญหาภัยแล้งในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก	1-3
1-2	ผลิตภัณฑ์จังหวัดต่อหัว (GPP per capita) สูงสุด 10 อันดับแรก พ.ศ. 2564 (หน่วย: บาท/ปี)	1-6
2-1	แผนงานการดำเนินงานขับเคลื่อนมาตรการสร้างแรงจูงใจและมาตรการทางกฎหมาย สำหรับพื้นที่ EEC และการขยายผลไปสู่ทั่วประเทศ	2-18
3-1	สรุปจำนวนผู้ร่วมให้ข้อมูล จำแนกตามประเภทกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	3-7

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญ

งานวิจัยเรื่อง “การพัฒนานโยบายเชิงสังคมเพื่อการประหยัดน้ำและการใช้น้ำอย่างคุ้มค่าบนพื้นฐานวิทยาการจากผลงานวิจัย: กรณีศึกษาเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก” เป็นการศึกษาเชิงวิชาการภายใต้แผนงานยุทธศาสตร์เป้าหมาย (Spearhead) ด้านสังคม แผนงานการบริหารจัดการน้ำ ปีที่ 3 (แผนงานวิจัยเข้มแข็งด้านการบริหารจัดการน้ำ) ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ทั้งนี้งานวิจัยดังกล่าวมีจุดมุ่งหมายหลักคือการพัฒนาและสังเคราะห์ประเด็นเชิงนโยบายเกี่ยวกับการประหยัดน้ำและการใช้น้ำอย่างคุ้มค่า เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารจัดการน้ำอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน ซึ่งพื้นที่เป้าหมายของการวิจัยครั้งนี้ คือ เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก หรือ อีอีซี (EEC ซึ่งย่อมาจาก Eastern Economic Corridor)

เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ครอบคลุมอยู่ในพื้นที่ 3 จังหวัดภาคตะวันออกของประเทศไทย ได้แก่ ฉะเชิงเทรา ชลบุรี และระยอง ซึ่งเข้าข่ายเป็นกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออก 1 ตามประกาศคณะกรรมการนโยบายการบริหารงานจังหวัดและกลุ่มจังหวัดแบบบูรณาการ เรื่อง การจัดตั้งกลุ่มจังหวัดและกำหนดจังหวัดที่เป็นศูนย์ปฏิบัติการของกลุ่มจังหวัด ฉบับที่ 3 (2560, 17 พฤศจิกายน) ทั้งนี้กลุ่มพื้นที่ดังกล่าวประกอบด้วยลุ่มน้ำสำคัญจำนวน 3 ลุ่ม ได้แก่ ลุ่มน้ำปราจีนบุรี ลุ่มน้ำบางปะกง และลุ่มน้ำชายฝั่งทะเลตะวันออก (กลุ่มงานบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออก 1, 2565)

จากข้อมูลที่ปรากฏอยู่ในเว็บไซต์ของสำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (สกพอ.)¹ โครงการเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกเป็นแผนยุทธศาสตร์ภายใต้ ไทยแลนด์ 4.0 เพื่อยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของภาคการผลิตและภาคบริการบนฐานของเทคโนโลยีสมัยใหม่และนวัตกรรม โครงการดังกล่าวมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อต่อยอดการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกตั้งแต่อดีต หรือที่เรียกว่า “อีสเทิร์นซีบอร์ด” (Eastern Seaboard) ซึ่งโครงการพัฒนาพื้นที่ดังกล่าวอยู่ภายใต้การบริหารจัดการของสำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (สกพอ.) และเป็นหน่วยงานที่ขึ้นตรงกับนายกรัฐมนตรี (ตามพระราชบัญญัติเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ. 2561) ในการนี้ คณะกรรมการนโยบายการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก มีมติการประชุมครั้งที่ 1/2560 เมื่อวันที่ 5 เมษายน 2560 เรื่องการจัดทำแผนการพัฒนาพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก ซึ่งได้

¹ <https://www.eeco.or.th/th>

กำหนดให้มีแผนปฏิบัติการการเกษตร ชลประทาน และสิ่งแวดล้อม เป็นแผนอย่างหนึ่งภายใต้ขอบเขตการพัฒนาพื้นที่ดังกล่าว ในขณะที่เดียวกันจากการสืบค้นข้อมูลแผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติงานประจำปี พ.ศ. 2566 ของหน่วยงานดังกล่าว ผู้วิจัยพบว่า สกพอ. ได้ระบุให้มีแผนการบริหารจัดการน้ำไว้ด้วยเช่นกัน ซึ่งมีลักษณะเป็นแผนงานการประสานหน่วยงานภายนอกเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาพื้นที่ ภายใต้กลยุทธ์การขับเคลื่อนการพัฒนาพื้นที่ของยุทธศาสตร์ที่ 4 ซึ่งว่าด้วยการขับเคลื่อนแผนและพัฒนาสภาพแวดล้อม (Ecosystem) เพื่อการพัฒนา EEC ในระยะยาว เพราะฉะนั้นเราจึงเห็นได้ว่าโครงการเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกจึงไม่ได้มุ่งเน้นให้ความสำคัญเรื่องการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการส่งเสริมการลงทุนในภาคอุตสาหกรรมเพียงอย่างเดียว แต่ยังให้ความสำคัญกับมิติทางสังคม ชุมชน สิ่งแวดล้อม รวมถึงเรื่องน้ำ/การบริหารจัดการน้ำด้วยเช่นกัน

จากการกล่าวถึงบทบาทและขอบเขตด้านนโยบายของโครงการเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (อีอีซี) เราจึงเห็นได้ว่าภาครัฐของไทยให้ความสำคัญกับการพัฒนาพื้นที่ดังกล่าวอย่างรอบด้าน อย่างไรก็ตาม ปัจจัยพื้นฐานอย่างหนึ่งที่มีส่วนสำคัญต่อภาคการผลิตในทุกภาคส่วนก็คือ “ทรัพยากรน้ำ” แต่กระนั้นประเด็นการพัฒนาดังกล่าวกลับยังไม่ได้ถูกยกระดับเป็นแผนปฏิบัติการการพัฒนาในเขตพื้นที่ดังกล่าวอย่างเป็นทางการ และถูกจัดรวมอยู่ในแผนปฏิบัติการการเกษตร ชลประทาน และสิ่งแวดล้อม ทั้งที่ในความเป็นจริงชลประทานเป็นเพียงระบบการจัดสรรน้ำอย่างหนึ่งภายใต้การบริหารจัดการน้ำทั้งหมด รวมถึงการพบว่าจังหวัดชลบุรี ระยอง และฉะเชิงเทราเป็นพื้นที่ที่มีปริมาณน้ำจำหน่ายของการประปาส่วนภูมิภาคสูงสุดเป็นอันดับต้นๆ ของประเทศ² ซึ่งแสดงถึงความต้องการใช้น้ำจำนวนมากในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ตลอดจนการคาดการณ์ว่าพื้นที่ดังกล่าวมีความต้องการปริมาณการใช้น้ำมากขึ้นเรื่อยๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคอุตสาหกรรม (เอ็นจีเนียริงทูเดย์, 2563) ในขณะเดียวกันพื้นที่ดังกล่าวอาจมีความเสี่ยงต่อการเผชิญกับปัญหาภัยแล้งและปัญหาคุณภาพน้ำ เนื่องจากสาเหตุสำคัญ 2 ประการ ได้แก่ การมีโครงการพัฒนาเชิงอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้น และสภาวะอากาศเปลี่ยนแปลง (มนตรี ผลสินธ์ และ เพ็ญรติ จันทรภักดิ์, 2564) ในกรณีเมื่อพิจารณาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการระบุพื้นที่เสี่ยงภัยแล้งด้วยข้อมูลระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ และมุมมองจากผู้เชี่ยวชาญในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ก็พบว่าสถานการณ์ภัยแล้งที่เกิดขึ้นในจังหวัดชลบุรี ฉะเชิงเทรา และระยองตั้งแต่ในอดีตเรื่อยมาจนกระทั่งปัจจุบัน อาจส่งผลกระทบต่ออุปสรรคของการใช้น้ำในทุกภาคส่วนโดยเฉพาะอย่างยิ่งภาคอุตสาหกรรมในเขตพื้นที่ดังกล่าวด้วยเช่นกัน อย่างไรก็ตามแต่ละ

² ผู้วิจัยเข้าถึงจากเว็บไซต์ของการประปาส่วนภูมิภาค (สรุปข้อมูลการประปาส่วนภูมิภาคแยกตามรายจังหวัด) พบว่าในช่วง 3 เดือนย้อนหลังล่าสุด (มีนาคม - พฤษภาคม 2566) จังหวัดชลบุรีมีปริมาณน้ำจำหน่ายมากที่สุดเป็นอันดับแรกของประเทศ ในขณะที่จังหวัดระยองและฉะเชิงเทรา มีอันดับไม่คงที่เท่าที่ควร แต่ถือว่าติดอยู่ใน 10 อันดับแรกของประเทศ (<https://www.pwa.co.th/province/report>)

จังหวัดในพื้นที่ดังกล่าวก็เผชิญกับปัญหาการใช้น้ำที่เกี่ยวข้องกับภัยแล้งในลักษณะที่แตกต่างกัน โดยพบว่าในจังหวัดฉะเชิงเทรา ภาคการเกษตรและภาคครัวเรือนที่ต้องการน้ำเพื่ออุปโภคและบริโภคค่อนข้างประสบปัญหาภัยแล้งอย่างเด่นชัด ในขณะที่จังหวัดชลบุรี แทบทุกภาคส่วน (ทั้งอุตสาหกรรม การเกษตร และครัวเรือน) ต่างประสบปัญหาภัยแล้งเช่นกัน อย่างไรก็ตามในจังหวัดระยองพบว่ามีเพียงความกังวลเกี่ยวกับปริมาณน้ำที่ไม่เพียงพอในอ่างเก็บเป็นหลัก (สุทธิรัตน์ กิตติพงษ์วิเศษ, พัชชาพันธ์ รัตนพันธ์, เบญจวรรณ ชัยศรี, และอาทิตย์ เพ็ชรรัักษ์, 2564)

ตารางที่ 1-1 สรุปลักษณะการเผชิญปัญหาภัยแล้งในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก

ฉะเชิงเทรา	ชลบุรี	ระยอง
<ul style="list-style-type: none"> ● การเกษตรที่ทำนาข้าวเป็นหลัก ● การรुकูล้ำของน้ำเค็ม <ul style="list-style-type: none"> - พื้นที่เกษตร - ประมงน้ำจืด - การอุปโภคและบริโภค 	<ul style="list-style-type: none"> ● พื้นที่เมือง และไม่มีแหล่งน้ำจืด/แม่น้ำไหลพาดผ่าน ● การขยายตัวของเมืองและอุตสาหกรรม ● การเกษตรที่ทำพืชไร่เป็นหลัก ● การขาดแคลนน้ำของชุมชนในพื้นที่ 	<ul style="list-style-type: none"> ● ปริมาณน้ำในอ่างเก็บ

ที่มา: สุทธิรัตน์ กิตติพงษ์วิเศษ, พัชชาพันธ์ รัตนพันธ์, เบญจวรรณ ชัยศรี, และอาทิตย์ เพ็ชรรัักษ์ (2564)

จากข้อมูลในข้างต้น เราจึงเห็นได้ว่าประเด็นเรื่องการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (อีอีซี) จึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับผู้มีอำนาจและฝ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าการพัฒนาในมิติอื่นๆ เพื่อนำไปสู่การตอบสนองความต้องการของผู้ใช้น้ำทุกภาคส่วนในพื้นที่ดังกล่าว ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายที่ 6 ของการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development Goals; SDGs) คือ **“การสร้างหลักประกันเรื่องน้ำและการสุขาภิบาล ให้มีการจัดการอย่างยั่งยืนและมีสภาพพร้อมใช้สำหรับทุกคน”** โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป้าหมายย่อย 6.3 ซึ่งว่าด้วย **“การปรับปรุงคุณภาพน้ำ โดยการลดมลพิษ ขจัดการทิ้งขยะ และลดการปล่อยสารเคมีอันตรายและวัตถุอันตราย ลดสัดส่วนน้ำเสียที่ไม่ผ่านการบำบัดลงครึ่งหนึ่ง และเพิ่มการนำกลับมาใช้ใหม่และการใช้ซ้ำที่ปลอดภัยอย่างยั่งยืนทั่วโลก ภายในปี พ.ศ. 2573”**, เป้าหมายย่อย 6.4 ซึ่งว่าด้วย **“การเพิ่มประสิทธิภาพการใช้น้ำในทุกภาคส่วนและสร้างหลักประกันว่าจะมีการใช้น้ำและจัดหาน้ำที่ยั่งยืน เพื่อแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำ และลดจำนวนประชากรที่ประสบปัญหาการขาดแคลนน้ำ ภายในปี พ.ศ. 2573”**, เป้าหมายย่อย 6.5 ซึ่งว่าด้วย **“การดำเนินการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำแบบองค์รวมในทุกระดับ รวมถึงผ่านทางความร่วมมือข้ามเขตแดนตามความเหมาะสม ภายในปี พ.ศ. 2573”**, และ เป้าหมายย่อย 6.6B ซึ่งว่าด้วย **“การสนับสนุนและเพิ่มความเข้มแข็งในการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการ**

จัดการน้ำและสุขภาพ” (โปรดดูเพิ่มเติมในเว็บไซต์ของสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ)³

นอกจากเป้าหมายระดับสากล ประเทศไทยโดยสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (สทนช.) (ซึ่งหน่วยงานดังกล่าวมีภารกิจเกี่ยวกับการเสนอแนะนโยบาย จัดทำแผนแม่บท กำหนดมาตรการเกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรน้ำของประเทศและขับเคลื่อนไปสู่การปฏิบัติ จัดทำผังน้ำ บูรณาการเชื่อมโยงข้อมูลสารสนเทศทรัพยากรน้ำ แผนงาน โครงการ งบประมาณ ประสานความร่วมมือด้านต่างประเทศเกี่ยวกับทรัพยากรน้ำ และติดตามประเมินผลการบริหารทรัพยากรน้ำ) ได้กำหนดวิสัยทัศน์การพัฒนาตามแผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580)⁴ ไว้ว่า “ทุกหมู่บ้านมีน้ำสะอาดอุปโภค บริโภค น้ำเพื่อการผลิตมั่นคง ความเสียหายจากอุทกภัยลดลง คุณภาพน้ำอยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน บริหารจัดการน้ำอย่างยั่งยืน ภายใต้การพัฒนาอย่างสมดุล โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน” ซึ่งแบ่งวิสัยทัศน์ออกเป็น 6 ด้าน ได้แก่ (1) การจัดการน้ำอุปโภค บริโภค, (2) การสร้างความมั่นคงของน้ำภาคการผลิต, (3) การจัดการน้ำท่วมและอุทกภัย, (4) การจัดการคุณภาพน้ำและอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ, (5) การอนุรักษ์ฟื้นฟูสภาพป่าต้นน้ำที่เสื่อมโทรม และป้องกันการพังทลายของดิน และ (6) การบริหารจัดการ (โปรดดูเพิ่มเติมในเว็บไซต์ของสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ)⁵ เพราะฉะนั้นเราจึงเห็นได้ชัดว่าประเด็นด้านการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกจึงสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิสัยทัศน์ด้านที่ 6 หรือด้านการบริหารจัดการ ซึ่งถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของการขับเคลื่อนเรื่องน้ำให้บรรลุตามเป้าประสงค์ต่างๆ ซึ่งในแง่นี้สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติได้เล็งเห็นว่าวิสัยทัศน์ด้านดังกล่าวมุ่งเน้นการขับเคลื่อนการดำเนินการให้สอดคล้องตามพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ.2561 และแผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ 20 ปี ซึ่งประกอบด้วย (1) การจัดทำกฎหมายรอง, (2) การจัดตั้งคณะกรรมการลุ่มน้ำและองค์กรผู้ใช้น้ำเพื่อเป็นกลไกในการจัดทำแผนและขับเคลื่อนแผนงาน/แผนปฏิบัติการในระดับลุ่มน้ำ, (3) การสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศในการพัฒนางานวิจัย นวัตกรรม และเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ, (4) การพัฒนาระบบฐานข้อมูลสนับสนุนการตัดสินใจโดยพัฒนาเชื่อมโยงฐานข้อมูลทรัพยากรน้ำ และ (5) การสนับสนุนการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำในระดับชุมชน

เมื่อพิจารณาถึงแผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) โดยตรง แผนแม่บทดังกล่าวได้ระบุถึงหลักการและสาเหตุของการกำหนดหลักการด้านการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำไว้ว่า “ปัญหาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ เกิดจากการบริหารจัดการที่

³ <https://sdgs.nesdc.go.th>

⁴ จัดทำโดยคณะกรรมการยุทธศาสตร์การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ

⁵ http://www.onwr.go.th/?page_id=4207

ไม่มีเอกภาพทั้งระดับนโยบายและระดับปฏิบัติการ, การขาดข้อมูลที่ใช้ประกอบการวางแผนและการตัดสินใจ
สั่งการ, การขาดกฎหมาย แผนแม่บท และองค์กรที่กำกับดูแลในภาพรวมการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำทั้ง
ระบบ” ดังนั้นแผนแม่บทดังกล่าวด้านการบริหาร (ด้านที่ 6) จึงเสนอแนะว่า “การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ
ของประเทศให้มีประสิทธิภาพ สมดุล เป็นธรรม และสามารถแก้ไขปัญหาได้ทั้งระบบ จำเป็นต้องมีการปรับปรุง
ทบทวน กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ด้านทรัพยากรน้ำ การพัฒนาองค์กรการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำทุก
ระดับ รวมถึงการจัดทำแผนการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ การติดตามและประเมินผล การพัฒนาระบบ
ฐานข้อมูล รวมทั้งการประชาสัมพันธ์ พร้อมทั้งการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่องค์กรผู้ใช้น้ำและการมีส่วนร่วม
ร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วน” เพราะฉะนั้นเราจึงกล่าวได้ว่าประเทศไทยมีแผนแม่บทที่ไ้
ความสำคัญกับการบริหารจัดการน้ำอยู่แล้ว และคำนึงถึงผลประโยชน์ของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้แผนแม่บท
ดังกล่าวด้านการบริหาร (ด้านที่ 6) ยังได้ระบุถึงแนวทางหนึ่งที่ใช้ในการขับเคลื่อนประเด็นด้านการบริหารไว้ว่า
“มีการศึกษา วิจัย และพัฒนายกระดับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและทรัพยากรมนุษย์ โดยสำนักงาน
ทรัพยากรน้ำแห่งชาติ ร่วมกับกระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
เพื่อกำหนดประเด็นงานวิจัย นวัตกรรมที่เป็นช่องว่าง และขับเคลื่อนด้วยการใช้เทคโนโลยี นวัตกรรม สนับสนุน
การเพิ่มมูลค่าเพิ่มของภาคการผลิตและบริการต่อไป” ซึ่งแนวทางการขับเคลื่อนจึงเป็นกรอบใหญ่สำคัญที่
นำมาสู่การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับประเด็นเชิงนโยบายสังคมว่าด้วยการใช้น้ำในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก
ครั้งนี้ด้วยเช่นกัน

ในขณะเดียวกัน ประเด็นเรื่องการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (อีอีซี/EEC)
ก็มีความสอดคล้องกับเป้าหมายอย่างหนึ่งของ “โครงการวิจัยเชิงสังคม การบริหารจัดการน้ำ” หรือ
“แผนยุทธศาสตร์เป้าหมายด้านสังคม แผนงานการบริหารจัดการน้ำ” ของสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.)
ด้วยเช่นกัน ซึ่งก็คือ “การส่งเสริมให้อัตราการใช้น้ำภาคการณในพื้นที่ EEC ลดลงร้อยละ 15 เมื่อเปรียบเทียบกับ
ข้อมูลภาคการณความต้องการใช้น้ำที่เพิ่มขึ้นในพื้นที่ดังกล่าว” เพราะฉะนั้นจากการกล่าวถึงสภาพปัญหา
และความเสี่ยงที่อาจเป็นอุปสรรคต่อความต้องการการใช้น้ำในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก รวมถึง
วิสัยทัศน์ของสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (สทนช.) ตลอดจนแผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ 20
ปี (พ.ศ. 2561-2580) และเป้าหมายเกี่ยวกับการลดการใช้น้ำในพื้นที่ EEC ของ “โครงการวิจัยเชิงสังคม
สังคม การบริหารจัดการน้ำ” โดยสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ภายใต้กระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์
วิจัยและนวัตกรรมตามที่ได้รับกรกล่าวถึงในข้างต้น เราจึงเห็นได้ว่าพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (อีอี
ซี/EEC) เป็นพื้นที่สำคัญแห่งหนึ่งที่มีความสนใจจากภาครัฐในด้านการบริหารจัดการน้ำ ซึ่งนอกจากสภาพ
ปัญหาและความเสี่ยงที่อาจเป็นอุปสรรคต่อความต้องการการใช้น้ำตามและผู้วิจัยกล่าวไว้ก่อนหน้า ผู้วิจัยพบว่า
พื้นที่ดังกล่าวมีศักยภาพด้านการสร้างผลิตภาพทางเศรษฐกิจสูงเป็นอันดับต้นๆ ของประเทศด้วยเช่นกัน

กล่าวคือจากรายงานผลิตภัณฑ์ภาคและจังหวัด แบบปริมาณลูกโซ่ ฉบับ พ.ศ. 2564 (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566) พบว่าทั้ง 3 จังหวัดในเขตพื้นที่ดังกล่าวมีมูลค่าผลิตภัณฑ์จังหวัดต่อหัว (GPP per capita) อยู่ในอันดับสูงสุดของ 10 จังหวัดแรก ในปี พ.ศ. 2564 (โปรดดูในตารางที่ 2)

ตารางที่ 1-2 ผลิตภัณฑ์จังหวัดต่อหัว (GPP per capita) สูงสุด 10 อันดับแรก พ.ศ. 2564 (หน่วย: บาท/ปี)

อันดับ	จังหวัด	ผลิตภัณฑ์จังหวัดต่อหัว (GPP per capita)	อันดับ	จังหวัด	ผลิตภัณฑ์จังหวัดต่อหัว (GPP per capita)
1	ระยอง	904,857	6	ฉะเชิงเทรา	457,736
2	กรุงเทพฯ	593,927	7	สมุทรสาคร	391,442
3	ชลบุรี	524,002	8	สระบุรี	323,556
4	ปราจีนบุรี	490,499	9	นครปฐม	297,901
5	พระนครศรีอยุธยา	468,579	10	สมุทรปราการ	283,160

ที่มาข้อมูล: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2566)

จากตารางที่ 2 ผู้วิจัยพบว่าในปี พ.ศ. 2564 จังหวัดระยองมีมูลค่าผลิตภัณฑ์จังหวัดต่อหัวสูงสุดเป็นอันดับหนึ่งของประเทศ ในขณะที่จังหวัดชลบุรีมีมูลค่าดังกล่าวอยู่ในอันดับ 3 ของประเทศ และพบว่าจังหวัดฉะเชิงเทรา มีมูลค่าดังกล่าวอยู่ในอันดับ 6 ของประเทศ ในขณะที่เดียวกันทั้งสามจังหวัดดังกล่าวผู้วิจัยก็พบว่ามีปริมาณความต้องการใช้น้ำสูงสุดเป็นอันดับต้นๆ ของประเทศเช่นกัน (ตามที่เคยกล่าวไว้ก่อนหน้านี้) ดังนั้นเราจึงเห็นได้ว่าเบื้องหลังของการมีผลิตภัณฑ์จังหวัดต่อหัวสูง ปริมาณการใช้น้ำจึงเป็นต้นทุนหรือปัจจัยการผลิตอย่างหนึ่งที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับปริมาณและมูลค่าผลิตภาพของสามจังหวัดดังกล่าวในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC) ด้วยเช่นกัน หรือกล่าวอีกนัยว่าถ้าทั้งสามจังหวัดดังกล่าวหรือพื้นที่ EEC (ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความต้องการใช้น้ำเป็นจำนวนมาก) ได้รับการจัดสรรหรือได้รับการบริหารจัดการน้ำ (ทั้งในแง่การผลิต การส่งต่อ การใช้ และการนำกลับมาใช้ใหม่) อย่างมีประสิทธิภาพ จังหวัดหรือพื้นที่ดังกล่าว ก็จะมีศักยภาพในการสร้างผลิตภาพหรือเพิ่มปริมาณผลิตภัณฑ์ต่อหัวได้เช่นกัน ซึ่งเป็นตัวชี้วัดอย่างหนึ่งของระดับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของพื้นที่ดังกล่าว (และอาจรวมถึงภาพรวมของประเทศ)

กล่าวโดยสรุป การเลือกพื้นที่เป้าหมายเป็นสามจังหวัดดังกล่าว หรือ EEC ในการวิจัยครั้งนี้ จึงตอบสนองและสอดคล้องต่อมุมมองและประเด็นต่างๆ ตามที่ผู้วิจัยกล่าวไว้ข้างต้นทั้งในระดับพื้นที่ EEC และประเทศชาติ ซึ่งได้แก่

- (1) ปัญหาและความเสี่ยงเกี่ยวกับทรัพยากรน้ำในพื้นที่ EEC

(2) สถานการณ์ปัจจุบันและแนวโน้มของความต้องการใช้น้ำจำนวนมากในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก

(3) การเติบโตทางเศรษฐกิจ/มูลค่าผลิตภัณฑ์ต่อหัวของจังหวัดในเขตพื้นที่ EEC

(4) แผนการพัฒนาพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (โดยเฉพาะอย่างยิ่งแผนด้านปฏิบัติการการเกษตร ชลประทาน และสิ่งแวดล้อม)

(5) เป้าหมายที่ 6 ของการพัฒนาที่ยั่งยืนระดับสากล (SDG6) ซึ่งว่าด้วยการสร้างหลักประกันเรื่องน้ำและการสุขาภิบาล ให้มีการจัดการอย่างยั่งยืนและมีสภาพพร้อมใช้สำหรับทุกคน

(6) แผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580)

(7) วิสัยทัศน์การพัฒนาของสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (สทนช.)

(8) เป้าหมายเกี่ยวกับ “การส่งเสริมให้อัตราการใช้น้ำคาดการณ์ในพื้นที่ EEC ลดลงร้อยละ 15 เมื่อเปรียบเทียบกับข้อมูลคาดการณ์ความต้องการใช้น้ำที่เพิ่มขึ้นในพื้นที่ดังกล่าว” ของแผนยุทธศาสตร์เป้าหมายด้านสังคม แผนงานการบริหารจัดการน้ำ ภายใต้สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.)

ทั้งนี้ประเด็นข้อ (1) ถึง (3) แสดงให้เห็นถึงสถานการณ์และปัญหาเชิงพื้นที่ ในขณะที่ประเด็นข้อ (4) ถึง (8) แสดงให้เห็นถึงกรอบ/เป้าหมายด้านการพัฒนาในภาพรวมและเรื่องน้ำ เมื่อนำประเด็นทั้ง 2 มิติ (จากทั้ง 8 ข้อ) มารวมกัน จึงกลายเป็นที่มาและความสำคัญของการวิจัยครั้งนี้

1.2 ประเด็นปัญหาการวิจัย

จากการกล่าวถึงที่มาและความสำคัญในข้างต้น เจาะลึกสำคัญที่มีส่วนทำให้ผู้วิจัยเลือกพื้นที่เป้าหมายของการวิจัยครั้งนี้ คือการเล็งเห็นว่าเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC) ยังมีความเสี่ยงที่จะเผชิญกับปัญหาเรื่องการใช้น้ำในระยะยาว อีกทั้งยังพบว่าผลการวิจัยและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประเด็นเชิงนโยบาย (ซึ่งเกิดจากงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ดังกล่าวในแผนงานยุทธศาสตร์เป้าหมายด้านสังคม แผนงานการบริหารจัดการน้ำ ปีที่ 1 และ 2) ยังไม่ได้รับการบูรณาการและสังเคราะห์เพื่อนำไปสู่การได้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายขั้นสุดท้าย รวมถึงยังไม่ครอบคลุมผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากหลายฝ่ายเท่าที่ควร (และค่อนข้างให้น้ำหนักกับเสียงสะท้อนหรือความต้องการการใช้น้ำของภาคอุตสาหกรรมเป็นส่วนใหญ่) ในขณะที่เดียวกันถึงแม้ว่าภาครัฐให้ความสำคัญเกี่ยวกับมิติเชิงนโยบายและการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ดังกล่าว ก็ตาม แต่กระนั้นการให้ความสำคัญดังกล่าวก็ยังเป็นเพียงแผนแม่บทและการจัดตั้งคณะกรรมการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา ตลอดจนองค์กร หน่วยงาน และคณะกรรมการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องทรัพยากรน้ำ ก็ยังขาดความชัดเจนทั้งในแง่ตัวบทกฎหมาย อำนาจ และบทบาทที่แหลมคมเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาและบริหารจัดการเรื่องน้ำในพื้นที่ดังกล่าวโดยตรง ซึ่งสาเหตุส่วนหนึ่งเกิดจากกิจกรรมทางเศรษฐกิจและชีวิตประจำวันของมนุษย์ที่

เกี่ยวข้องกับน้ำอย่างหลากหลายรูปแบบ และครอบคลุมตั้งแต่การแสวงหาแหล่งต้นกำเนิด/แหล่งที่มาของการผลิตน้ำ การจัดสรรน้ำ การบริโภค/อุปโภคน้ำ การทิ้งน้ำเสีย/น้ำใช้แล้ว และอาจรวมถึงการนำน้ำกลับมาใช้ใหม่/ใช้ซ้ำ ตลอดจนภัยคุกคามอื่นๆ ที่เกิดขึ้นในวงกว้างและอาจส่งผลกระทบต่อปัญหาและความเสี่ยงเกี่ยวกับทรัพยากรน้ำในพื้นที่ EEC ดังเช่นสภาวะอากาศเปลี่ยนแปลง (Climate Change) และปรากฏการณ์เอลนีโญ (El Nino) ด้วยเช่นกัน

ด้วยเหตุนี้ปัญหาและความท้าทายต่างๆ เกี่ยวกับเรื่องน้ำ โดยลำพังแล้วจึงไม่ใช่เรื่อง “ธรรมชาติของน้ำ” ในตัวมันเอง แต่เป็น “ปัญหาของมนุษย์” และเข้าข่ายว่าเป็น “ปัญหาของสังคม” ด้วยเช่นกัน เมื่อเป็นเช่นนั้นแล้วการแบกรับมุมมองต่อแนวทางการแก้ไขปัญหาและการบริหารจัดการน้ำจึงไม่ควรเกิดขึ้นจากฝ่ายภาครัฐหรือผู้มีอำนาจในสังคมเพียงฝ่ายเดียว ในขณะที่เดียวกันการสร้างภาพลักษณ์ของเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC) โดยให้น้ำหนักไปที่เรื่องการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและความต้องการการใช้น้ำของภาคอุตสาหกรรมเป็นหลัก ก็อาจทำให้ตกหล่นหรือไม่ครอบคลุมภาคส่วนอื่นๆ หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาเรื่องน้ำในพื้นที่ดังกล่าว และอาจทำให้ไม่สามารถหาข้อสรุปหรือทางออกที่ยั่งยืนเกี่ยวกับประเด็นเรื่องน้ำในพื้นที่ดังกล่าวด้วยเช่นกัน อย่างไรก็ตามเนื่องด้วยการศึกษาวิจัยครั้งนี้ยังอยู่ภายใต้แผนงานยุทธศาสตร์เป้าหมาย (Spearhead) ด้านสังคม แผนงานการบริหารจัดการน้ำ ปีที่ 3 ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้จึงต้องยึดเป้าหมายเกี่ยวกับ “การส่งเสริมให้อัตราการใช้น้ำภาคการเกษตรในพื้นที่ EEC ลดลงร้อยละ 15 เมื่อเปรียบเทียบกับข้อมูลคาดการณ์ความต้องการใช้น้ำที่เพิ่มขึ้นในพื้นที่ดังกล่าว” ซึ่งเป็นเป้าหมายอย่างหนึ่งของแผนยุทธศาสตร์เป้าหมายด้านสังคม แผนงานการบริหารจัดการน้ำ ภายใต้สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ในกรณีนี้โจทย์วิจัยของการศึกษานี้จึงมุ่งเน้นไปที่การรับฟังเสียงหรือมุมมองและความต้องการ (รวมถึงข้อถกเถียง) เกี่ยวกับการประหยัดน้ำและการใช้น้ำอย่างคุ้มค่าในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่างๆ ในสังคมอย่างรอบด้านมากขึ้นว่ามีลักษณะเป็นอย่างไร เพื่อนำไปสู่การกำหนดแนวทางการพัฒนานโยบายสังคมที่เกี่ยวข้องกับประเด็นดังกล่าว ตลอดจนการออกแบบกระบวนการทางนโยบายว่าด้วยการสร้างการรับรู้และความตระหนักถึงการประหยัดน้ำและการใช้น้ำอย่างคุ้มค่าในพื้นที่ดังกล่าวต่อไป

1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนานโยบายสังคมว่าด้วยการประหยัดน้ำและการใช้น้ำอย่างคุ้มค่าในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก โดยใช้เทคนิคการสนทนานโยบาย (policy dialogue)
- 2) เพื่อเสนอแนะและสังเคราะห์กระบวนการทางนโยบายที่เหนี่ยวนำไปสู่การประหยัดน้ำและการใช้น้ำอย่างคุ้มค่าในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก บนพื้นฐานวิชาการจากผลงานวิจัยเชิงประจักษ์

1.4 ขอบเขตการวิจัย

1.4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

- อยู่ภายใต้และเชื่อมโยงกลับไปสู่เป้าหมายที่ 6 ของการพัฒนาที่ยั่งยืนระดับสากล (SDG6)
- อยู่ภายใต้บริบทและเชื่อมโยงกลับไปสู่แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ฉบับปรับปรุงภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติประเด็นการบริหารจัดการน้ำทั้งระบบ (พ.ศ. 2561-2580) และแผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ 20 ปี (พ.ศ.2561 – พ.ศ.2580)
- เน้นความสำคัญเกี่ยวกับความประหยัด ความคุ้มค่าและความยั่งยืน และการใช้วิทยาการเข้าช่วยในการบริหารทรัพยากรน้ำในประเทศเป็นหลัก
- ข้อค้นพบที่เกิดขึ้นเป็นเพียงข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและภาคประชาชนตามพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ.2561
- แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในภาพใหญ่ประกอบด้วย กรอบแนวคิดเครือข่ายพันธมิตรนโยบาย (Advocacy Coalition Framework), การสนทนาเรื่องนโยบาย (policy dialogue), ห้องปฏิบัติการนโยบาย (Policy Lab), และนโยบายสังคม (social policy)

1.4.2 ขอบเขตด้านพื้นที่และเวลา

- พื้นที่เป้าหมาย: เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (จังหวัดฉะเชิงเทรา ชลบุรี และระยอง)
- ระยะเวลาดำเนินการวิจัย: 8 เดือน (พฤษภาคม - ธันวาคม 2566)
- แผนดำเนินการวิจัยตามกรอบเวลา: ผู้วิจัยวางแผนดำเนินการวิจัยตามกรอบเวลาดังต่อไปนี้

เดือน พ.ศ. 2566	กิจกรรม
พฤษภาคม	<ul style="list-style-type: none"> ▪ เริ่มดำเนินการวิจัย ▪ จัดประชุมทีมงานวิจัยเพื่อวางแผนดำเนินการวิจัย
มิถุนายน	<ul style="list-style-type: none"> ▪ พัฒนาโครงสร้างการวิจัย/การทบทวนวรรณกรรม/การออกแบบการวิจัย ▪ วางแผนเลือกผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
กรกฎาคม	<ul style="list-style-type: none"> ▪ การเสนอพิจารณาขอรับรองจริยธรรมการวิจัย ▪ วางแผนการลงพื้นที่เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล ▪ ค้นคว้าและสังเคราะห์ข้อค้นพบจากงานวิจัยในปีที่ 1 และ 2 ▪ เตรียมประสานงานเพื่อนัดหมายเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

เดือน พ.ศ. 2566	กิจกรรม
สิงหาคม-ตุลาคม	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ลงพื้นที่เพื่อลงมือเก็บรวบรวมข้อมูล ▪ ส่งแบบประเมินเพื่อตรวจสอบยืนยันผลการวิจัยจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอีกครั้ง ก่อนสรุปผลการวิจัยขั้นสุดท้ายก่อนปิดโครงการวิจัย
พฤศจิกายน	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูล ▪ ลงมือเขียนรายงานฉบับสมบูรณ์
ธันวาคม	ส่งรายงานฉบับสมบูรณ์

1.4.3 ขอบเขตด้านกลุ่มประชากรเป้าหมาย/ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

กลุ่มประชากรเป้าหมาย/ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยตัวแสดงภาครัฐทุกระดับ นโยบายส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนจังหวัด ตลอดจนตัวแสดงฝ่ายผู้ใช้น้ำ ซึ่งประกอบด้วยภาคพาณิชย์ยกรรม/ผู้ประกอบการ ภาคอุตสาหกรรม และภาคประชาชน/กลุ่มเกษตรกร (ทั้งนี้ รายละเอียดเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวทางการแบ่งประเภทผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย แนวทางการคัดเลือก และแนวทางการเก็บรวบรวมข้อมูล จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญแต่ละประเภท จะได้รับการกล่าวถึงต่อไปในบทที่ 3) ในเบื้องต้น ผู้วิจัยแบ่งกลุ่มประชากรเป้าหมาย/ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียออกเป็น 4 กลุ่มใหญ่ ได้แก่

1) หน่วยงานหรือตัวแสดงที่เกี่ยวกับประเด็นเชิงองค์ความรู้ นโยบาย และการบริหารจัดการ น้ำในภาพรวมของประเทศและพื้นที่ EEC ซึ่งประกอบด้วย

- 1.1) ผู้แทนคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (กนช.)
- 1.2) ผู้แทนสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (สทนช.) กองนโยบายและแผนแม่บท
- 1.3) ผู้แทนสถาบันน้ำและสิ่งแวดล้อมเพื่อความยั่งยืน สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย
- 1.4) ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (สกพอ.)

2) หน่วยงานหรือตัวแสดงที่มีอำนาจเกี่ยวกับการกำหนด การนำนโยบายไปปฏิบัติ และการจัดการน้ำในภาคตะวันออกและพื้นที่ EEC ซึ่งประกอบด้วย

- 2.1) ผู้แทนคณะกรรมการลุ่มน้ำบางปะกง
- 2.2) ผู้แทนคณะกรรมการลุ่มน้ำชายฝั่งทะเลตะวันออก
- 2.3) ผู้แทนคณะอนุกรรมการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำรายภาค ในพื้นที่ภาคตะวันออก
- 2.4) ผู้แทนคณะอนุกรรมการบริหารจัดการน้ำในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก
- 2.5) ผู้แทนสำนักงานทรัพยากรน้ำที่ 6

2.6) การประปาส่วนภูมิภาคเขต 1

2.7) สำนักงานชลประทานที่ 9 กรมชลประทาน

2.8) สำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 9

2.9) ผู้แทนอีสท์ วอเตอร์ หรือบริษัท จัดการและพัฒนาทรัพยากรน้ำภาคตะวันออก จำกัด

(มหาชน)

3) หน่วยงานภาครัฐเกี่ยวกับการนำนโยบายไปปฏิบัติหรือการจัดการน้ำระดับจังหวัด ซึ่งประกอบด้วย

3.1) ประธานคณะอนุกรรมการทรัพยากรน้ำจังหวัด (ผู้ว่าฯ หรือรองฯ ที่ได้รับมอบหมาย)

3.2) ผู้อำนวยการสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด

3.3) ผู้อำนวยการโครงการชลประทานจังหวัด

3.4) องค์การจัดการน้ำเสียระดับจังหวัด

3.5) นักการเมืองท้องถิ่น (นายกเทศมนตรีที่อยู่ในอนุฯ จังหวัด และนายกเมืองพัทยา)

4) องค์กรและประชาชนผู้ใช้น้ำในพื้นที่ EEC ซึ่งประกอบด้วย

4.1) โรงงานที่เข้าร่วมมาตรการประหยัดการใช้น้ำโดยระบบการจัดการน้ำอัจฉริยะ

4.2) ผู้แทนภาคประชาชนและภาคเกษตรกรรม

4.3) ผู้แทนภาคเอกชน/ผู้ประกอบการ (รวมถึงโรงงานอุตสาหกรรมที่ไม่ได้เข้าร่วมมาตรการประหยัดการใช้น้ำโดยระบบการจัดการน้ำอัจฉริยะ)

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1) ได้ข้อสรุปที่เป็นแก่นสารเกี่ยวกับข้อค้นพบและข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่เกิดจากงานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการน้ำและการใช้น้ำในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ภายใต้แผนงานยุทธศาสตร์เป้าหมาย (Spearhead) ด้านสังคม แผนงานการบริหารจัดการน้ำ ปีที่ 1 และ 2

2) ได้รับทราบความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนานโยบายสังคมว่าด้วยการประหยัดน้ำและการใช้น้ำอย่างคุ้มค่าในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก

3) ได้ผลการสังเคราะห์ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับกระบวนการนโยบายที่เหนี่ยวนำไปสู่การประหยัดน้ำและการใช้น้ำอย่างคุ้มค่าในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก บนพื้นฐานวิชาการจากผลงานวิจัยเชิงประจักษ์

4) ได้ผลการสังเคราะห์ทางเลือกของกระบวนการนโยบายที่เหนี่ยวนำไปสู่การสร้างเครือข่ายพันธมิตรนโยบายด้านน้ำและการบริหารจัดการน้ำในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการสร้าง

ความยั่งยืนในการแก้ไขปัญหาทรัพยากรน้ำในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (และอาจรวมถึงพื้นที่ใกล้เคียง) ต่อไป

1.6 ที่ปรึกษาโครงการวิจัย

1) นายนิติเดช มากเกตุ

ตำแหน่ง วิศวกรโยธาชำนาญการพิเศษ สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (สทนช.)

2) นางสาวเมตตา ราศีจันทร์

ตำแหน่ง ผู้อำนวยการกลุ่มพัฒนายุทธศาสตร์การพัฒนากวามเสมอภาคและความเท่าเทียมทางสังคม
สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

บทที่ 2

การทบทวนวรรณกรรม

เนื่องจากจุดหมายปลายทางของการวิจัยครั้งนี้ คือ การเสนอแนะแนวทางการพัฒนานโยบายสังคมว่าด้วยการประหยัดน้ำและการใช้น้ำอย่างคุ้มค่าในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก โดยใช้เทคนิคการสนทนาเรื่องนโยบาย (policy dialogue) ตลอดจนการเสนอแนะและสังเคราะห์กระบวนการทางนโยบายว่าด้วยการสร้างการรับรู้และความตระหนักถึงการประหยัดน้ำและการใช้น้ำอย่างคุ้มค่าในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก บนพื้นฐานวิชาการจากผลงานวิจัยเชิงประจักษ์ เพราะฉะนั้นแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องโดยส่วนใหญ่ที่นำมาใช้เป็นกรอบในการศึกษาวิเคราะห์ครั้งนี้ จึงเป็นแนวคิด-ทฤษฎีเกี่ยวกับกับนโยบายและการบริหารสังคม ซึ่งประกอบด้วย

- (1) นโยบายสังคม (social policy) และกระบวนการนโยบาย (policy process)
- (2) กรอบแนวคิดเครือข่ายพันธมิตรนโยบาย (Advocacy Coalition Framework)
- (3) ความสัมพันธ์ระหว่างนโยบาย (policy) นวัตกรรม (innovation) และการยอมรับทางสังคม (social acceptance)
- (4) การสนทนานโยบาย (Policy Dialogue)
- (5) ห้องปฏิบัติการนโยบาย (Policy Lab)
- (6) ข้อค้นพบและองค์ความรู้ในอดีตเกี่ยวกับข้อเสนอแนะเพื่อการบริหารจัดการน้ำในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC)

2.1 นโยบายสังคมและกระบวนการนโยบาย

นโยบายสังคม (social policy) มีความเกี่ยวข้องกับการวางแผนและการดำเนินการทางการเมืองโดยมุ่งเน้นเรื่องสังคมและชีวิตความเป็นอยู่ เพื่อมุ่งหวังที่จะสร้างสังคมที่ยุติธรรมและยั่งยืน และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากรในสังคม อย่างไรก็ตามในบริบทของการพัฒนา ถึงแม้นโยบายเป็นสิ่งที่ค่อนข้างผูกโยงอยู่กับเรื่องการเมืองหรือการตัดสินใจเพียงคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งที่มีอำนาจในสังคม เช่นเดียวกับการที่นโยบายเองมีลักษณะเปลี่ยนแปลงอย่างช้าๆ แต่มุมมองและการปฏิบัติการต่างๆ ที่มีส่วนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนโยบายมีลักษณะที่ก้าวล้ำและรวดเร็วไปอย่างมาก กล่าวคือการแทรกแซงเชิงนโยบาย (interventions) ซึ่งเป็นการออกนโยบายมาเพื่อเปลี่ยนแปลงปรากฏการณ์ทางสังคมที่กำลังดำเนินอยู่ ได้ถูกนำมาปรับใช้อย่างเจาะจงมากขึ้นและมีความเหมาะสมต่อการตอบสนองความต้องการทางเศรษฐกิจและสังคมที่หลากหลายของกลุ่มต่างๆ

ในเวลาเดียวกัน (เพราะถ้าไม่มีกิจกรรมดังกล่าว ปรากฏการณ์บางอย่างที่กำลังเกิดขึ้น/ดำเนินอยู่ อาจสร้างความเสียหายให้แก่สังคมในมิติต่างๆ มากกว่าที่เป็นอยู่) ในขณะเดียวกันผู้วางแผนการพัฒนาได้ตระหนักเพิ่มมากขึ้นเกี่ยวกับความจำเป็นของการบูรณาการทั้งการวิเคราะห์สังคมและนโยบายสังคมให้เข้าสู่กระแสหลักของการออกแบบและดำเนินการนโยบายพัฒนา ตลอดจนการเปิดใจยอมรับและเห็นพ้องว่าควรนำเอามิติทางสังคมเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการนโยบาย (ถึงแม้ว่าไม่ใช่วิธีการที่แก้ปัญหาทั้งหมด แต่ก็เป็นหนึ่งในเงื่อนไขสำคัญสำหรับการพัฒนาที่ประสบความสำเร็จมากขึ้น) ซึ่งวิธีคิดและกระบวนการดังกล่าวลักษณะเช่นนี้ได้ถูกนำไปใช้ในองค์กรด้านการพัฒนาและการออกแบบนโยบายต่างๆ อย่างแพร่หลายมากขึ้น (Hall & Midgley, 2004)

จากการกล่าวถึงลักษณะของนโยบายสังคมในข้างต้น เราจึงเห็นได้ว่านโยบายสังคมจึงเป็นเรื่องของประชาชนหรือสมาชิกในสังคม ซึ่งการเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องนโยบายอาจมีความแตกต่างกันในแต่ละสังคมหรือแต่ละบริบทองค์กร/หน่วยงานที่เป็นผู้กำหนดหรือดำเนินการเรื่องนโยบาย ดังนั้นการพิจารณาถึงแนวคิด “กระบวนการนโยบาย” ควบคู่ไปด้วยจึงเป็นสิ่งสำคัญเมื่อต้องการเชื่อมโยงให้เห็นว่าประชาชนมีส่วนเกี่ยวข้องหรือเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายสังคมได้อย่างไร/อย่างน้อยเพียงใด ในการนี้ “กระบวนการนโยบาย” (policy process) แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของนโยบายตั้งแต่จุดเริ่มต้น กล่าวคือตั้งแต่การก่อรูปนโยบาย (policy formation) การนำนโยบายไปปฏิบัติ (policy implementation) การประเมินนโยบาย (policy evaluation) ตลอดจนการยุตินโยบาย (policy termination) ซึ่งนโยบายหนึ่งๆ อาจมีอยู่หรือได้รับการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง หรือเกิดการทดแทนนโยบายใหม่เมื่อนโยบายเดิมสิ้นสุดลง (maintenance or succession policy) (Dunn, 2011) ทั้งนี้กิจกรรมต่างๆ เหล่านี้ (ภายในกระบวนการนโยบาย) ต่างเกิดขึ้นและมีความเชื่อมโยงต่อกัน ในขณะเดียวกันเมื่อพิจารณาถึงกระบวนการนโยบาย เราก็ไม่สามารถปฏิเสธได้ว่านโยบายมีความเชื่อมโยงกับภาคส่วนอื่นๆ ด้วยเช่นกัน เช่น เครือข่ายนโยบาย (policy network) ภาครัฐ (state) ภาคประชาสังคม (society) รวมถึงมุมมองและการตอบสนองของคนในชุมชน (discourse community) ตลอดจนระบบเกี่ยวกับนานาชาติ (international system) (Howlett, Ramesh, & Perl 2009) เพราะฉะนั้นกระบวนการนโยบายจึงไม่ใช่เพียงเรื่องของผู้มีอำนาจที่จะต้องดำเนินการกำหนดประเด็นนโยบายอย่างไร ก่อรูปอย่างไร นำไปปฏิบัติอย่างไร ประเมินอย่างไร และจะตัดสินใจดำเนินหรือยุตินโยบายหรือไม่/อย่างไร เพียงฝ่ายเดียว แต่ยังจำเป็นต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องของภาคส่วนหรือตัวแสดงอื่นๆ ในฐานะผู้มีส่วนได้ส่วนเสียด้วยเช่นกัน ซึ่งเป็นเหตุผลที่ทำให้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงจำเป็นต้องกำหนดผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลากหลายฝ่ายตามที่ได้ระบุไว้ในขอบเขตด้านประชากรของบทก่อนหน้า

2.2 กรอบแนวคิดเครือข่ายพันธมิตรนโยบาย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกใช้กรอบแนวคิดเครือข่ายพันธมิตรนโยบาย (Advocacy Coalition Framework) เป็นจุดยืนและกระบวนทัศน์ในการศึกษาวิเคราะห์ เนื่องจากกรอบแนวคิดดังกล่าวได้รับการพิจารณาว่าเป็นทฤษฎีอย่างหนึ่งเกี่ยวกับกระบวนการนโยบาย (Schlager & Blomquist, 1996) และถือว่าเป็นกระบวนการนโยบายแบบเจรจาต่อรองรูปแบบหนึ่ง (Negotiation Model of Policy Process) ซึ่งมุ่งให้ความสำคัญกับ “ระบบย่อยของนโยบาย” (policy subsystem) เป็นหลักมากกว่าที่จะมุ่งเน้นไปที่ประเด็น/ปัญหาหรือสถานการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งโดยเฉพาะ ทั้งนี้ระบบย่อยของนโยบายประกอบด้วยตัวแสดงจากทั้งองค์กรภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับปัญหา นโยบายอย่างจริงจัง และอาจรวมถึงตัวแสดงอื่นๆ ที่เป็นแนวร่วมหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งมาร่วมกันเป็นพันธมิตรเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบาย ดังนั้นข้อคำนึงของกรอบแนวคิดเครือข่ายพันธมิตรนโยบายจึงประกอบด้วย 3 สิ่งดังต่อไปนี้

- 1) การมีปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มผู้สนับสนุนที่มีส่วนได้ส่วนเสียภายในระบบย่อยของนโยบาย
- 2) การเปลี่ยนแปลงภายนอกระบบย่อย (เช่น สภาวะทางเศรษฐกิจและสังคม)
- 3) ผลกระทบจากปัจจัยคงที่ (เช่น กฎเกณฑ์ตามรัฐธรรมนูญ โครงสร้างพื้นฐานทางสังคม)

ดังนั้นภายใต้กรอบแนวคิดดังกล่าว แนวร่วมหรือพันธมิตรเหล่านี้จึงมีการแบ่งปันระบบความเชื่อ (belief system) เพื่อมุ่งบรรลุเป้าหมายบางอย่างร่วมกัน ซึ่งมีวิธีการดำเนินงาน 3 ขั้นตอนหลัก ได้แก่

- 1) การพัฒนาและใช้ข้อมูลในรูปแบบการสนับสนุนเพื่อโน้มน้าวให้ผู้มีอำนาจตัดสินใจยอมรับทางเลือกนโยบายที่สนับสนุนโดยกลุ่มแนวร่วม
- 2) มีพื้นที่สำหรับการนำเสนอทางเลือกของการตัดสินใจ
- 3) ให้การสนับสนุนพันธมิตรจากฝ่ายภาครัฐที่มีความคิดเห็นร่วมกันหรืออาจเป็นสมาชิกของแนวร่วมเข้าสู่การตำแหน่งที่มีอำนาจด้านการเปลี่ยนแปลงนโยบาย (Sabatier, 1988)

เพราะฉะนั้นกรอบแนวคิดเครือข่ายพันธมิตรนโยบาย (Advocacy Coalition Framework) จึงเป็นกรอบอย่างหนึ่งที่ถูกนำมาใช้วิเคราะห์นโยบายสาธารณะในบริบททางการเมืองอย่างเป็นระบบผ่านผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่าง ๆ (stakeholder) โดยตรง ซึ่งมีลักษณะเป็นการเชื่อมโยงบริบททางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมในระดับมหภาค (macro-level) เข้ากับการวิเคราะห์รูปแบบของปัจเจกบุคคลในระดับจุลภาค (micro-level) และผสมผสานวิธีที่ดีที่สุดในการจัดการกับความหลากหลายของตัวแสดงในระบบย่อย จนนำไปสู่การเกิดเครือข่ายพันธมิตร หรือที่เรียกว่า “advocacy coalitions” (ศรีบุญญา ปานเจริญ, 2564)

นอกจากนี้ ยศธร ทวีพล (2566) ได้วิเคราะห์และวิพากษ์กรอบแนวคิดเครือข่ายพันธมิตรนโยบายไว้อย่างน่าสนใจเช่นกัน กล่าวคือการศึกษามุมมองทางทฤษฎีของกรอบแนวคิดดังกล่าวสะท้อนความเป็น

เอกลักษณ์และความแข็งแกร่งในแง่การอธิบายปรากฏการณ์ทางสังคมมาสู่การเปลี่ยนแปลงนโยบายสาธารณะ ซึ่งมีส่วนทำให้กรอบแนวคิดดังกล่าวได้รับการยอมรับตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ทั้งนี้มุมมองทางทฤษฎีของกรอบแนวคิดเครือข่ายพันธมิตรนโยบายสนับสนุนระบบความเชื่อเชิงลึก ความเชื่อหลักนโยบาย และความเชื่อรองในลักษณะที่เป็นการให้ความสำคัญกับแนวร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับนโยบายสาธารณะตั้งแต่วิธีการปฏิบัติที่นำมาและทฤษฎีของนโยบายสาธารณะ จนกระทั่งนำมาสู่การออกแบบกระบวนการนโยบาย และการคำนึงถึงสภาพแวดล้อม/บริบทของการนำนโยบายไปใช้ อีกทั้งกรอบแนวคิดดังกล่าวสามารถถูกนำมาประยุกต์ใช้เพื่อศึกษาวิจัยได้อย่างหลากหลาย อาทิ นโยบายต่างประเทศ สังคม สาธารณสุขและการเมือง ตลอดจนมีศักยภาพการออกแบบการศึกษาวิจัยนโยบายสาธารณะอย่างสร้างสรรค์

ในการนี้เมื่อนำสาระสำคัญและจุดมุ่งหมายของกรอบแนวคิดเครือข่ายพันธมิตรนโยบายมาปรับใช้ในการออกแบบการวิจัยครั้งนี้ จึงเป็นเหตุผลว่าทำไมความหลากหลายของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกเป็นสิ่งที่ผู้วิจัยให้ความสำคัญในการศึกษาครั้งนี้ ซึ่งตัวแสดงหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยทั้งผู้แทนจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน/ผู้ประกอบการ และภาคประชาชน (ซึ่งรวมถึงภาคเกษตรกรรม) ในขณะเดียวกันประเด็นข้อคำถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลก็จะมีกรอบการสอบถามเรื่องความร่วมมือในลักษณะเครือข่ายพันธมิตรนโยบายด้วยเช่นกัน ทั้งนี้รายละเอียดเกี่ยวกับแนวทางการแบ่งประเภทและกำหนดผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย รวมถึงลักษณะข้อคำถามจะได้รับการกล่าวถึงต่อไปในบทที่ 3

2.3 ความสัมพันธ์ระหว่างนโยบาย นวัตกรรม และการยอมรับทางสังคม

ดังที่กล่าวไปแล้วว่าภายใต้ข้อสมมติของการทำให้กระบวนการนโยบายตั้งอยู่บนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องของกลุ่มคนหลายฝ่ายในลักษณะที่เป็นเครือข่ายพันธมิตร มีส่วนเหนี่ยวนำให้ประชาชนได้รับนโยบายที่ตอบสนองต่อความต้องการได้อย่างแพร่หลายมากขึ้น เพราะฉะนั้นประเด็นอย่างหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นว่านโยบายดังกล่าวตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนหรือไม่ ก็คือการนำเรื่องนโยบายมาพิจารณาร่วมกับแนวคิด “การยอมรับทางสังคม” ภายใต้ข้อสมมติว่านโยบายเปรียบเสมือนนวัตกรรมอย่างหนึ่งในสังคม ถึงแม้ว่านโยบายดังกล่าวจะเกี่ยวข้องกับการนำนวัตกรรมอะไรบางอย่างมาใช้หรือไม่ก็ตาม แต่สำหรับการศึกษานี้เน้นนโยบายเกี่ยวกับการประหยัดน้ำและการใช้น้ำอย่างคุ้มค่าก็มีเรื่องของนวัตกรรมที่เป็นองค์ความรู้เกี่ยวกับการใช้น้ำเข้ามาเกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นเหตุว่าทำไมผู้วิจัยต้องกล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างนโยบาย นวัตกรรม และการยอมรับทางสังคมในที่นี้ด้วยเช่นกัน

Wüstenhagen, Wolsink, & Bürer (2007) พิจารณาถึงการยอมรับทางสังคม (social acceptance) ว่าจำเป็นต้องใช้มุมมองและมิติต่างๆ มาร่วมพิจารณาในลักษณะสหสาขาวิชา (interdisciplinary) ซึ่งงานศึกษาของเขาแบ่งการยอมรับทางสังคมออกเป็น 3 ด้าน/มิติ ได้แก่

1) ประการแรก การยอมรับทางสังคมและการเมือง (socio-political acceptance) ซึ่งถือว่าเป็นระดับทั่วไปและกว้างที่สุด กล่าวคือเป็นการแสวงหาวิธีที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการเมืองและประชาชนทั่วไปมองเห็นนโยบาย

2) ประการที่สอง การยอมรับของชุมชน (community acceptance) ซึ่งเป็นการพิจารณามุมมองของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในท้องถิ่นและผู้อยู่อาศัย

3) ประการสุดท้าย การยอมรับของตลาด (market acceptance) ซึ่งเป็นมุมมองที่คำนึงถึงระบบและพฤติกรรมทางเศรษฐกิจเป็นหลัก กล่าวคือนโยบายหรือนวัตกรรมที่จะนำมาใช้จำเป็นต้องพิจารณาถึงมุมมองและคำแนะนำของผู้เล่นในตลาดทั้งด้านอุปสงค์และอุปทาน

เพราะฉะนั้นเมื่อผู้วิจัยแบ่งหรือจัดประเภทผู้ให้ข้อมูลสำคัญในฐานะผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยแบ่งออกเป็นอย่างน้อย 3 กลุ่มได้แก่ ตัวแสดงด้านสังคมการเมือง, ตัวแสดงระดับชุมชน, และตัวแสดงในระบบตลาด (ซึ่งในที่นี้ก็คือผู้แทนจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน/ผู้ประกอบการ และภาคประชาชน เหมือนกับที่ผู้วิจัยได้กล่าวไว้ในหัวข้อก่อนหน้า) การจัดแบ่งความหลากหลายของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเช่นนี้จึงเป็นเงื่อนไขหนึ่ง que แสดงถึงการยอมรับทางสังคมที่มีต่ออนโยบายนั้นๆ

รูปที่ 2-1 สามเหลี่ยมการยอมรับทางสังคม

ที่มา: Wüstenhagen, Wolsink, & Bürer (2007)

2.4 การสนทนานโยบาย

การสนทนาเรื่องนโยบาย (policy dialogue) เป็นกระบวนการการพิจารณาไตร่ตรองผ่านการปรึกษาหารือกันอย่างเป็นระบบระหว่างผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับนโยบายอย่างน้อยสองคนหรือมากกว่านั้น ซึ่งเป็นการปรึกษาหารือเกี่ยวกับการจัดสรรคุณค่าสาธารณะ (public values) เพื่อที่จะหาข้อสรุปที่นำไปสู่หรือส่งผลต่อการสร้างนโยบายใหม่หรือปรับเปลี่ยนนโยบายบางอย่างที่มีอยู่แล้วให้ดียิ่งขึ้น ทั้งนี้สิ่งจำเป็นที่แฝงอยู่ในกระบวนการดังกล่าวคือการชี้แจงสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น และการทำความเข้าใจความสนใจและความกังวลของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับประเด็นนโยบายนั้นๆ นอกจากนี้การสนทนาเรื่องนโยบายยังมีข้อสมมติว่าตัวแสดงต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งจะยอมรับระดับข้อตกลงและการปรองดองเป็นอย่างน้อย รวมถึงระดับความเป็นอิสระที่สัมพันธ์กันของตัวแสดงทั้งหมด อย่างไรก็ตามเพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าที่เกิดจากการไม่ลงรอยกัน และการหลีกเลี่ยงผลลัพธ์ที่อาจถูกกำหนดโดยตัวแสดงใดตัวแสดงหนึ่งเพียงฝ่ายเดียวเป็นหลัก ดังนั้นการสนทนาเรื่องนโยบายจึงอาจใช้ระยะเวลาค่อนข้างนานในการดำเนินการ และในบางครั้งอาจได้ผลลัพธ์ที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เข้าร่วมสนทนาทั้งหมด (Bangura, 1997) ในการนี้การสนทนาเรื่องนโยบายจึงมุ่งให้เกิดกรอบการปรับปรุงการเข้าใจร่วมกัน การระบุลำดับความสำคัญ การเสริมความเป็นเจ้าของและการ

มีส่วนร่วม การค้นหาพื้นที่ที่สามารถเห็นพ้องกัน การสร้างกลุ่มผู้สนับสนุนและความมั่นใจในการเปลี่ยนแปลง และการส่งผลกระทบต่อนโยบาย (US Aid, 2014) ทั้งนี้เมื่อพิจารณาถึงจุดประสงค์ของการใช้เทคนิค “การสนทนา” ในระหว่างกระบวนการนโยบาย กิจกรรมดังกล่าวมีลักษณะเป็นการอนุญาตให้คนซึ่งโดยปกติเป็นกลุ่มเล็กๆ ได้แบ่งปันมุมมองและประสบการณ์ที่หลากหลายเกี่ยวกับประเด็นปัญหา ซึ่งไม่ได้มีการตัดสิน (judgment) ให้น้ำหนัก (weighting) หรือการตัดสินใจ (making decisions) แต่เป็นการทำให้เกิดความเข้าใจและการเรียนรู้ (understanding and learning) ทั้งนี้การสนทนามีส่วนช่วยทำให้ผู้ร่วมวงสนทนาขจัดอคติแบบเหมารวม (stereotype) เกิดความเชื่อมั่น และเปิดรับมุมมองที่แตกต่างไปจากที่ตนเองคุ้นเคย ซึ่งกิจกรรมหรือเทคนิคดังกล่าวในบางครั้งอาจมีการปรึกษาหารือ (deliberation) เกิดขึ้น ซึ่งเป็นกระบวนการที่มุ่งเน้นและให้ความสำคัญกับความแตกต่างบนพื้นฐานของการให้เหตุผลเชิงวิพากษ์ (critical reasoning) และข้อโต้แย้งเชิงตรรกะ (logical argument) ท่ามกลางการตัดสินใจของสมาชิกภายในกลุ่ม (แทนที่การใช้อำนาจ หรือสายบังคับบัญชา) ทั้งนี้การตัดสินใจทางออกโดยวิธีนี้มุ่งเน้นการตรวจสอบอย่างรอบด้านของแต่ละประเด็นอย่างเท่าเทียม รวมถึงการเก็บรวบรวมข้อมูลและการพิจารณาข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการให้น้ำหนักทั้งข้อดีและข้อเสียของทางเลือกอย่างหลากหลาย

เมื่อพิจารณาถึงการนำเทคนิคการสนทนานโยบายมาประยุกต์ใช้ร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวกับประเด็นนโยบายต่างๆ การสนทนานโยบายจึงเป็นกระบวนการเชิงโต้ตอบและการทำงานร่วมกันที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อจัดการกับความท้าทายด้านนโยบาย โดยการนำผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและนักวิจัยด้านนโยบายมาปฏิบัติสัมพันธ์กันและนำไปสู่การกำหนดนโยบาย (Yankelovich, 1999; Bazeley, Brown, & Rudland, 2013) กล่าวคือกระบวนการนี้เกี่ยวข้องกับการรวมตัวของบุคคลหรือกลุ่มที่มีมุมมองที่หลากหลาย ซึ่งสิ่งที่สำคัญก็คือการสร้างการสนทนาที่สร้างสรรค์และมีส่วนร่วมอย่างทั่วถึง (Connick & Innes, 2003) ในขณะเดียวกัน กระบวนการดังกล่าวเปรียบเสมือนแพลตฟอร์มสำหรับผู้เกี่ยวข้องในการปฏิบัติ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และทำงานเพื่อหาทางออกที่จะแก้ไขความแตกต่างระหว่างข้อมูลและการปฏิบัติ (Lavis, Permanand, & Team, 2013) ซึ่งสามารถนำไปสู่การกำหนดลำดับความสำคัญที่ร่วมกัน โดยการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ การแบ่งปันความรู้ และการรวมข้อมูลจากงานวิจัยและข้อมูลบริบทต่าง ๆ (Brien & Brugh, 2020) ซึ่งเป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลวิจัยและการนำไปปฏิบัติ (Yehia & El, 2015) ทั้งนี้โครงสร้างที่เหมาะสมของการสนทนานโยบายมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งเริ่มต้นจากการระบุเฉพาะปัญหาที่สำคัญในจำนวนไม่มาก จะสามารถสร้างแนวทางแก้ไขที่มีความเป็นไปได้และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง (WIEGO, 2013)

เป้าหมายหลักของการสนทนานโยบาย คือ การสร้างความเข้าใจร่วมกัน สำรองมุมมองที่แตกต่าง และค้นหาแนวทางร่วมกันในการแก้ไขปัญหาเชิงนโยบายที่มีความซับซ้อนและเต็มไปด้วยความขัดแย้ง (Innes & Booher, 2003) ทั้งนี้ Connick & Innes (2003) เสนอว่ากระบวนการนี้สามารถทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมี

โอกาสในการพัฒนาความคิดใหม่ กลยุทธ์ และแนวทางการแก้ไขอาจมีการพัฒนาไปมากกว่าที่ได้ตกลงไว้ในตอนเริ่มต้นกระบวนการ ซึ่งอาจนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงระบบเดิมได้

อย่างไรก็ตามแนวคิดหรือเทคนิคดังกล่าวได้รับการนำเสนอครั้งแรกในช่วงทศวรรษ 1980 ภายใต้กรอบของโปรแกรมการปรับโครงสร้าง (Structural Adjustment Programs: SAPs) ที่มีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมนโยบายทางเศรษฐกิจในประเทศกำลังพัฒนา โดยได้รับการสนับสนุนจากธนาคารโลก (World Bank) กองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund: IMF) และหน่วยงานเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศสหรัฐฯ (United States Agency for International Development: USAID) (European Partnership for Democracy, 2021; United Nations, 2023) ในประวัติศาสตร์ที่ผ่านมา กระบวนการดังกล่าวได้มีความเกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดกับปฏิบัติการเผยแพร่ประชาธิปไตยและได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในทวีปยุโรป ในปี 2015 สหประชาชาติทั้งหมดได้รับการอนุมัติแบบเห็นชอบอย่างเป็นทางการเป็นเอกภาพ ในแผนปี 2030 เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (the 2030 Agenda for Sustainable Development) ซึ่งเน้นความสำคัญของการมีส่วนร่วมโดยกระบวนการพัฒนาและออกแบบนโยบายจะเป็นเครื่องมือในการการพัฒนาที่ก้าวหน้าอย่างยั่งยืนและบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ (European Partnership for Democracy, 2021)

เมื่อพิจารณาในเชิงวิชาการโดยเฉพาะ จากงานศึกษาของ Bruen & Brugha (2020) ซึ่งเกี่ยวกับการศึกษาบทบาทและประสิทธิภาพของการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับนโยบายเป็นกลยุทธ์ในการส่งข้อมูลความรู้ในบริบทของการวางแผนกำลังคนทางการแพทย์ งานวิจัยดังกล่าวได้ประยุกต์ใช้เทคนิคการสนทนานโยบาย ซึ่งออกแบบการวิจัยโดยกำหนดให้นักวิจัยเป็นผู้นำ (researcher-led approach) และเป็นที่ยอมรับจากองค์กรที่ไม่ใช่องค์กรเชิงวิชาการ (non-academic organization) ตลอดจนมีส่วนร่วมและอภิปรายเกี่ยวกับประเด็นต่างๆ โดยไม่แสดงถึงแนวคิดหรือตามนโยบายขององค์กรใดเป็นพิเศษ ทั้งนี้ผลการศึกษาพบว่าการสนทนาเกี่ยวกับนโยบายสร้างแรงกระตุ้นที่แตกต่างจากสถานการณ์อื่นๆ โดยการสร้างพื้นที่ที่ปลอดภัยให้กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการสนทนาและมีการโต้ตอบนอกเหนือจากกระบวนการตอรองและปัจจัยอื่นๆ ที่มีอิทธิพลในชีวิตประจำวัน

ดังนั้นเทคนิคการสนทนานโยบายจึงสอดคล้องกับกระบวนการพัฒนาและออกแบบนโยบายที่มุ่งสร้างการมีส่วนร่วมกับผู้คนที่เกี่ยวข้อง หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับนโยบายนั้นๆ ในหลากหลายระดับ ไม่ว่าจะเป็นผู้มีอำนาจในการกำหนดใช้นโยบาย ผู้ปฏิบัติงาน ภาคเอกชน สื่อ ภาคประชาสังคม และภาคประชาชน เป็นต้น ผ่านการจัดวงหารือ พุดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น หากดูรวม-จุดต่าง นำไปสู่การส่งเสียงและผลักดันนโยบายต่อ ทั้งนี้สิ่งสำคัญของกระบวนการนี้ คือการสร้างบรรยากาศการพุดคุย-แลกเปลี่ยนให้เป็นพื้นที่ปลอดภัย เป็นมิตรกับความความคิดและมุมมองอันหลากหลาย สามารถถกเถียงกันเพื่อหาจุดร่วมกันได้ ให้ผู้คนที่แตกต่าง

ทำงานคนละบทบาทหน้าที่หรือต่างพื้นที่ได้รับฟังกันและกัน ได้แบ่งปันความรู้ ประสบการณ์ รวมถึงทรัพยากรต่างๆ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการหาแนวทางหรือทางออกใหม่ให้ปัญหาที่มีอยู่

2.5 ห้องปฏิบัติการนโยบาย

2.5.1 หลักการโดยทั่วไป

ห้องปฏิบัติการนโยบาย (Policy Lab) เป็นแนวคิดใหม่ในการสร้างสรรค์นวัตกรรมทางนโยบาย (Policy Innovation) อย่างมีส่วนร่วม โดยใช้หลักการมนุษย์เป็นศูนย์กลาง (Human Centric Approach) มาเป็นหัวใจในการออกแบบนโยบาย รวมทั้งสร้างความร่วมมือ (Collaboration) กับทุกภาคส่วน เพื่อคิดค้นและสร้างนวัตกรรมร่วมกัน และนำไปทดสอบหรือทดลองในห้องปฏิบัติการออกแบบ (Design Lab) ก่อนที่จะกำหนดออกมาเป็นนโยบาย โดยมุ่งหวังว่า นโยบายจะมีคุณภาพและตอบโจทย์ความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง (วสันต์ เหลืองประภัสร์, 2563; สุรสิทธิ์ บัวจันทร์, 2564) ซึ่งหลักการห้องปฏิบัติการนโยบายสามารถอธิบายได้โดยแนวคิด 3 ประการ คือ การใช้มุมมองใหม่หรือการตั้งคำถามรูปแบบใหม่ การใช้เสียงใหม่เป็นการสร้างรูปแบบการทำงานใหม่ และการใช้เครื่องมือใหม่ (สุรสิทธิ์ บัวจันทร์, 2564)

1) การใช้มุมมองใหม่หรือการตั้งคำถามรูปแบบใหม่ เพื่อนำมาต่อยอดทางความคิด และสะท้อนปัญหาในมุมมองที่แตกต่าง ไปจากเดิม ยกตัวอย่างเช่น การตั้งคำถามว่าทำไมคนไทยทำงานหนักแต่ไม่คุ้มเหนื่อย เป็นต้น

2) การใช้เสียงใหม่เป็นการสร้างรูปแบบการทำงานใหม่ โดยใช้การทำงานร่วมกันกับเครือข่ายที่มีความสำคัญในด้านต่างๆ ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ เช่น การใช้ห้องปฏิบัติการ (Policy Lab) ในประเทศไทยมีการทำงานร่วมกับสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส (Thai PBS) สำนักงานสถิติแห่งชาติ (สสช.) ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ธนาคารโลก โครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ สถาบันเทคโนโลยีแมสซาชูเซตส์ Urban Metabolism Group และ Urban Risk Lab

3) การใช้เครื่องมือใหม่ ซึ่งประกอบด้วย 4 เครื่องมือหลัก ดังนี้ (1) Foresight & Futures Lab คือ การวิเคราะห์ภาพอนาคตและสำรวจประเมินสิ่งที่อาจคาดไม่ถึง แต่อาจก่อให้เกิดผลกระทบสูง เพื่อประกอบการออกแบบนโยบาย และส่งเสริมกระบวนการคิดวิเคราะห์ระยะยาว (2) Data & Intelligence Lab คือ การวิเคราะห์และแสดงผลข้อมูลหลักฐานข้อเท็จจริงในรูปแบบที่เข้าใจและเข้าถึงได้ เพื่อช่วยกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศและสร้างระบบเฝ้าระวังติดตามประเด็นที่สำคัญต่อการพัฒนาประเทศ (3) Design & Testing Lab คือ การออกแบบทางเลือกของนโยบายและมาตรการต่างๆ รวมถึงการทดสอบและทดลองเพื่อนำไปพัฒนาและปรับปรุงข้อเสนอแนะเชิงนโยบายให้มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ สูงขึ้นและ (4)

Public Opinion & Dialogue Lab คือการเก็บรวบรวมความคิดเห็นสาธารณะและสร้างการมีส่วนร่วมทั้งจากผู้กำหนดนโยบายผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและประชาชนเพื่อใช้ในการออกแบบนโยบายของประเทศ

2.5.2 การสร้างนวัตกรรมกับห้องปฏิบัติการนโยบาย

ห้องปฏิบัติการนโยบาย (Policy Lab) คือ พื้นที่หรือหน่วยงานสร้างสรรค์นวัตกรรมทางนโยบาย (Policy Innovation) อย่างมีส่วนร่วม โดยเน้นความต้องการของประชาชนเป็นศูนย์กลาง และเป็นหนึ่งในแนวความคิดที่กำลังได้รับความสนใจจากนานาชาติทั่วโลก (วสันต์ เหลืองประภัสร์, 2563) อย่างไรก็ตาม นิยามความหมายของห้องปฏิบัติการนโยบายอาจแตกต่างกันไปตามภารกิจสาธารณะ การกำกับดูแลของแต่ละรัฐบาล และบริบททางการเมืองของแต่ละประเทศ ซึ่งห้องปฏิบัติการนโยบายเหล่านี้ล้วนเกิดขึ้นพร้อมกับความต้องการการพัฒนาเครื่องมือและวิธีวางนโยบายแบบใหม่ เพื่อให้นโยบายสาธารณะสามารถตอบสนองได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อความซับซ้อนของประเด็นปัญหาทางเทคโนโลยีเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (WEF, 2018; Bailey & Lloyd, 2016; Bravo-Biosca, 2016; Dutz, Kunznetsov, Lasagabaster, & Pilat, 2014) รวมทั้งการเป็นหน่วยงานที่ช่วยสนับสนุนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางแนวความคิดและวัฒนธรรมการทำงานของภาครัฐให้ก้าวทันกับบริบทการเปลี่ยนแปลงภายนอกอีกด้วย (Kimbell, 2015)

ทั้งนี้ จุดร่วมของห้องปฏิบัติการนโยบายต่าง ๆ มีลักษณะและหลักการทำงานที่สำคัญอยู่ 5 ด้าน ดังนี้

1) ออกแบบร่วมกับประชาชน (Design with Citizens) การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการออกแบบนโยบาย วางแผนการดำเนินงาน และการลงมือปฏิบัติมีอยู่หลายชั้น (Arnstein, 1969) ซึ่งหลายครั้งในกระบวนการวางแผนนโยบาย รัฐมักมองประชาชนเป็นเพียงผู้ได้รับประโยชน์ ผู้ได้รับผลกระทบ หรือเพียงผู้รับบริการเท่านั้น (Bailey & Lloyd, 2016) ทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนเกิดขึ้นเพียงช่วงท้ายของกระบวนการเพื่อยืนยันแนวความคิดของแผนนโยบาย ในทางกลับกัน ห้องปฏิบัติการนโยบายต่าง ๆ มักนำวิธีคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) มาใช้ควบคู่กับพื้นฐานการออกแบบที่ยึดให้คนหรือประชาชนเป็นศูนย์กลาง (Human-Centered Design) แนวความคิดดังกล่าวเล็งเห็นถึงความสำคัญในองค์ความรู้ของประชาชนและคนในพื้นที่ที่มีศักยภาพในการร่วมหาคำตอบไปด้วยกันกับหน่วยงานของรัฐ จึงอาจกล่าวได้ว่า ห้องปฏิบัติการนโยบายมีส่วนสำคัญในการเป็นสะพานเชื่อมระหว่างการทำงานหน่วยงานรัฐกับประชาชนเพื่อหาทางออกร่วมกัน ซึ่งจะเป็นการเปิดโอกาสให้เกิดนวัตกรรมเชิงนโยบายใหม่ ๆ ที่ตอบโจทย์ประชาชนได้มากขึ้น และยังเป็นการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับประชาชนให้ดียิ่งขึ้นอีกด้วย (Kimbell, 2015)

2) การทำงานแบบเครือข่าย (Work in Networks) การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีที่สร้างความยุ่งเหยิงและความซับซ้อนต่อสังคมมีส่วนสำคัญทำให้ปัญหาในปัจจุบันและอนาคตมีลักษณะที่เกี่ยวข้องกันอย่าง เป็นพลวัตและเป็นองค์รวมมากยิ่งขึ้น จนเป็นผลสืบเนื่องให้กระบวนการแก้ปัญหาต้องการการบูรณาการข้าม ศาสตร์ ความเชี่ยวชาญ หน่วยงาน และภาคส่วนต่างๆ เป็นอย่างมาก ในทางกลับกันองค์กรภาครัฐขนาดใหญ่ เพื่อก้าวข้ามเงื่อนไขความท้าทายดังกล่าว ห้องปฏิบัติการนโยบายมักเป็นหน่วยงานย่อยที่มีอิสระในการทำงาน ค่อนข้างมากเมื่อเทียบกับองค์กรภาครัฐโดยรวมที่ทำงานร่วมกันกับหน่วยงานที่หลากหลาย (วสันต์ เหลือง ประภัสร์, 2563)

3) การคิดที่ขอบของความเป็นไปได้ (Think at the Periphery) การสร้างสรรค์และออกแบบ นวัตกรรมเชิงนโยบายที่ต้องการหาทางออกใหม่ ๆ ต้องเริ่มคิดที่ขอบเขตของความเป็นไปได้ โดยการผนวกการ ให้เหตุผลในเชิงอธิบาย (Abductive Reasoning) เข้ามาก่อนกระบวนการให้เหตุผลเชิงอนุมานหรืออุปนัย (Kimbrell, 2015) เพื่อจุดประกายความคิดและแนวทางใหม่ ๆ ก่อนที่จะสร้างความมั่นใจด้วยการทดลองหรือ ศึกษาผลกระทบของทางออกนั้น ๆ ในขณะที่เดียวกันการมองภาพอนาคต (Foresight) ที่หลากหลายจะช่วยให้ การวางแผนยุทธศาสตร์และนโยบายมีความพร้อมในการรับมือ (Robust) กับปัจจัยต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงอย่าง รวดเร็วและผันผวนมากยิ่งขึ้น (สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ, 2562) การคิดที่ขอบของความเป็นไปได้จึงเป็น พื้นฐานของการสร้างนวัตกรรมเชิงนโยบายและการมองอนาคตที่รอบคอบมากยิ่งขึ้น (วสันต์ เหลืองประภัสร์, 2563)

4) การใช้เครื่องมือดิจิทัลเพิ่มประสิทธิภาพ (Utilize Digital Tools for Efficiency) กลุ่ม เครื่องมือที่สำคัญมี 2 กลุ่มหลัก คือ กลุ่มเครื่องมือการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในขั้นตอนต่าง ๆ และ กลุ่มเครื่องมือทางวิทยาศาสตร์ข้อมูล (Data Science) (Esty & Rushing, 2007) โดยรัฐจำเป็นต้องเริ่ม เก็บข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) เพื่อเป็นพื้นฐานในการวิเคราะห์ นอกจากนี้ หน่วยงานรัฐยังสามารถต่อยอด ไปใช้ศาสตร์การเรียนรู้ของเครื่อง (Machine Learning) หรือปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence) เพื่อทำ ความเข้าใจพฤติกรรมของสังคมและนำไปสู่การแนะนำทางออกที่ตรงกับความต้องการส่วนบุคคลได้การพัฒนา ของเครื่องมือทางดิจิทัลทั้งหลายเหล่านี้จึงกลายเป็นโอกาสสำคัญที่ห้องปฏิบัติการนโยบายต่าง ๆ สามารถช่วย ให้ภาครัฐวางแผนนโยบายทั้งเชิงลึกและเชิงกว้างได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (วสันต์ เหลืองประภัสร์, 2563)

5) การคอยทดลองและปรับปรุง (Continue to Experiment and Iterate) เนื่องจากนโยบาย รัฐสามารถสร้างผลกระทบอย่างรุนแรงต่อวิถีชีวิตและคุณภาพของประชาชนโดยตรง นโยบายของรัฐที่มีผลต่อ ประชาชนจึงเป็นเรื่องที่สามารถรับความเสี่ยงได้ต่ำและเป็นสิ่งที่ต้องมาพร้อมกับความรับผิดชอบ (Accountability) ที่สูงมาก ในหลายประเทศทั่วโลก ภาครัฐจึงทดสอบนวัตกรรมเชิงนโยบายผ่านเครื่องมือ

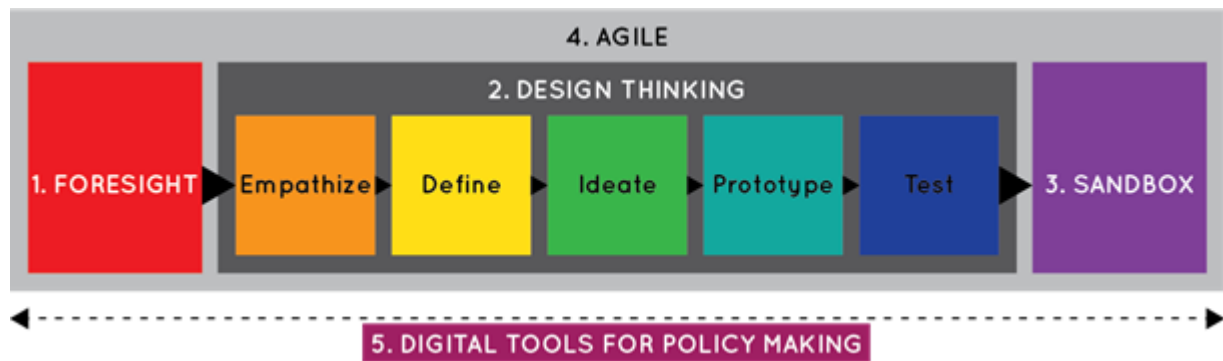
เช่น การทดลองแบบสุ่มโดยมีกลุ่มควบคุม (Randomized Controlled Trial หรือ RCT) (Banerjee & Duflo, 2011) โดยอาจกำหนดพื้นที่เฉพาะให้เป็นพื้นที่ทดลองนโยบาย (Policy Sandbox) ซึ่งได้รับการยอมรับจากประชาชนในพื้นที่แล้ว พื้นที่ตัวอย่างหรือพื้นที่ศึกษาเหล่านี้จึงเป็นอีกหนึ่งปัจจัยสำคัญที่จะยอมให้ห้องปฏิบัติการนโยบายสามารถทดลอง เรียนรู้ และปรับปรุงแผนนโยบายให้ดียิ่งขึ้นไป (วสันต์ เหลืองประภัสร์, 2563)

จากแนวทางและหลักการทำงานดังที่ได้กล่าวมา แนวคิด กระบวนการ และเครื่องมือการทำงานของห้องปฏิบัติการนโยบายมักจะถูกประยุกต์มาจากศาสตร์ที่หลากหลาย เพื่อใช้ในการทดลองหานโยบายใหม่ ๆ มาสนับสนุนให้ห้องปฏิบัติการนโยบายเป็นหน่วยงานหลักในการผลักดันให้รัฐสร้างนโยบายสาธารณะได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น และมุ่งเน้นการให้ความสำคัญกับผู้ใช้นโยบายขั้นสุดท้าย (end-user) องค์ความรู้หรือเครื่องมือที่มักจะถูกนำมาประยุกต์ใช้ ได้แก่ การคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) การระดมพลังประชาคม (Crowdsourcing) ไปจนถึงวิทยาศาสตร์ข้อมูล (Data Science) พฤติกรรมศาสตร์ (Behavioral Science) รวมทั้งการวิเคราะห์ข้อมูลผ่านเครื่องมือดิจิทัลใหม่ ๆ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการพัฒนานโยบาย

อย่างไรก็ตามห้องปฏิบัติการนโยบายส่วนใหญ่ยังอยู่ในช่วงแรกเริ่ม และถูกมองว่าเป็นโครงสร้างที่ไม่มี ความแน่นอนจากบรรดาสถาบันของภาครัฐ เพราะบ่อยครั้งหน่วยงานภาครัฐมักลังเลที่จะมอบหมายประเด็น เร่งด่วนหรือนโยบายที่มีความสำคัญให้กับห้องปฏิบัติการนโยบาย จนกลายเป็นการลดทอนศักยภาพของห้องปฏิบัติการนโยบายไปในตัว ในขณะที่เดียวกันห้องปฏิบัติการนโยบายทั่วโลกโดยส่วนใหญ่ได้เผชิญปัญหา ร่วมกัน คือขาดการมอบอำนาจหน้าที่ที่ชัดเจนในด้านการพัฒนานโยบายจากรัฐบาล จนทำให้ไม่มีศักยภาพ เพียงพอที่จะผลักดันโครงการนำร่องให้สำเร็จได้ในทางปฏิบัติ

ทั้งนี้ การกำหนดเป้าหมายในระยะยาวของห้องปฏิบัติการนโยบาย ให้มีพันธกิจในการยกระดับ สถาบันทางการเมืองและสถาบันรัฐรูปแบบใหม่ที่มุ่งการสร้างสรรคร่วมกัน (Co-creation) ในทุกระดับของการ พัฒนานโยบาย จะเป็นประเด็นขับเคลื่อนที่สำคัญที่ทำให้ห้องปฏิบัติการนโยบายมีความสำคัญในภาครัฐมาก ยิ่งขึ้น จึงอาจกล่าวได้ว่า ห้องปฏิบัติการนโยบายเป็นพื้นที่ของการหลอมรวมทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะ เป็นภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ภาครัฐ ไปจนถึงนักนวัตกรรมหรือผู้เชี่ยวชาญจากหลากหลายภาคส่วนให้ มาร่วมกันสร้างสรรค์นโยบายสาธารณะร่วมกัน

รูปที่ 2-2 ความสัมพันธ์ระหว่างเครื่องมือสำหรับห้องปฏิบัติการนโยบาย

ที่มา: วสันต์ เหลืองประภัสร์, 2563

2.5.3 การใช้ห้องปฏิบัติการ (Policy Lab) ในต่างประเทศและในไทย

ห้องปฏิบัติการ (Policy Lab) เป็นแนวคิดที่ประเทศต่างๆ ให้ความสนใจในการนำมาประยุกต์ใช้กับการออกแบบนโยบายอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น โดยมีตัวอย่างของประเทศที่มีการใช้ห้องปฏิบัติการ (Policy Lab) ดังนี้

ประเทศสหราชอาณาจักรได้ก่อตั้ง U.K. Policy Lab เมื่อปี พ.ศ. 2557 โดยเป็นส่วนหนึ่งของแผนการปฏิรูประบบราชการ (the Civil Service Reform plan) เพื่อสนับสนุนการสร้างระบบราชการยุคใหม่อย่างต่อเนื่อง และการกำหนดนโยบายเปิดกว้างมากขึ้น (Civil Service, 2023) หรือการสร้างนโยบายแบบเปิด (Open Policy) โดยมีได้มีการทำงานร่วมกันระหว่างผู้กำหนดนโยบาย และผู้ใช้นโยบายทั้งภาครัฐภาคเอกชน และภาคประชาชนผ่านการใช้เครื่องมือและเทคนิคใหม่ ๆ ตัวอย่างโครงการที่สำคัญ อาทิโครงการ Speculating on the Future of Rail และโครงการ Homelessness Prevention ที่หาวิธีป้องกันการกลายเป็นผู้ไร้บ้านซึ่งโครงการดังกล่าวประสบผลสำเร็จเป็นอย่างมากและทำให้ U.K. Policy Lab เป็นองค์กรแม่แบบสำหรับประเทศอื่น ๆ เป็นต้น (สุรสีห์ บัวจันทร์, 2564)

ประเทศสิงคโปร์ เป็นตัวอย่างประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ที่ได้จัดตั้ง The Human Experience Lab (THE Lab) ขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2555 ซึ่งเป็นหน่วยงานภายใต้การกำกับของ สำนักนายกรัฐมนตรี และมีหน้าที่ออกแบบและปรับปรุงนโยบาย และบริการสาธารณะ ทั้งนี้ THE Lab มีผลงานที่สำคัญ เช่น โครงการ Pioneer Generation Package Lanyard ของกระทรวงสาธารณสุข และโครงการ The Service Workforce Instant Feedback Transformation System at Changi Airport (สุรสีห์ บัวจันทร์, 2564)

ประเทศไทย เริ่มมีการนำแนวคิดห้องปฏิบัติการ (Policy Lab) มาใช้ในการวางแผนในหลาย ๆ ระดับ โดยปัจจุบันมีการจัดตั้งสถาบันนโยบายสาธารณะและการพัฒนา (Institute of Public Policy and

Development) เป็นหน่วยงานที่เสมือนเป็นห้องปฏิบัติการในการวิจัยพัฒนาและออกแบบนโยบาย เพื่อการพัฒนาในระยะยาวที่ยั่งยืน ของประเทศบนพื้นฐานของข้อมูลและหลักฐาน ซึ่งถือได้ว่าเป็นแนวคิดที่นำมาใช้พัฒนาการออกแบบนโยบายที่มุ่งหวังในการตอบสนองทุกกลุ่มคนในสังคม (สุรสิทธิ์ บัวจันทร์, 2564) ตัวอย่างโครงการที่ได้ดำเนินการโดยใช้การออกแบบนโยบายภายใต้แนวคิดห้องปฏิบัติการ (Policy Lab) คือ โครงการ Beyond Growth Reducing Risks, Enhancing Happiness เป็นโครงการที่ต้องการเปลี่ยนมุมมองการพัฒนา นโยบายสาธารณะของอนาคต โดยมี “คน” เป็นศูนย์กลาง ผ่านการวิเคราะห์ด้วยข้อมูลหลักฐาน และการสร้างความร่วมมือระหว่างภาคีเพื่อสร้างองค์ความรู้และออกแบบนโยบายที่สำคัญต่อการ “ลดความเสี่ยง เพิ่มความสุข” ของประชาชนไทย (Institute of Public Policy and Development , 2023)

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้วัตถุประสงค์การวิจัยครั้งนี้ไม่ได้มุ่งใช้เทคนิคห้องปฏิบัติการนโยบายโดยตรง แต่ผู้วิจัยก็นำหลักการบางอย่างของเทคนิคดังกล่าวมาร่วมเป็นส่วนหนึ่งของการสังเคราะห์กระบวนการนโยบายที่เหมาะสมต่อการพัฒนา นโยบายสังคมว่าด้วยการใช้น้ำอย่างประหยัดและคุ้มค่า เพื่อทำให้ได้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่พร้อมสำหรับการนำไปใช้งาน และอาจเป็นพื้นฐานสำหรับการต่อยอดการใช้เทคนิคห้องปฏิบัติการนโยบายเพื่อทดสอบประสิทธิภาพของการนำนโยบายสังคมด้านน้ำไปประยุกต์ใช้ต่อไปในอนาคต

2.6 ข้อค้นพบและองค์ความรู้ในอดีตเกี่ยวกับข้อเสนอแนะเพื่อการบริหารจัดการน้ำในเขตเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC)

จากการค้นคว้าวรรณกรรมในอดีตเกี่ยวกับข้อเสนอแนะเพื่อการบริหารจัดการน้ำในเขตเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC) ผู้วิจัยพบว่าในงานศึกษาเรื่อง “การบริหารและการประมวลผลการศึกษาโครงการวิจัยเพื่อสนับสนุนมาตรการลดการใช้น้ำในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก” ของบัญชา ขวัญยืน และคณะ (2565) ซึ่งเป็นงานศึกษาที่นำเสนอผลการวิจัยและเชื่อมโยงโครงการวิจัยทั้งหมดในแผนงานวิจัยเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำในเขต EEC ได้ให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในด้านต่างๆ เกี่ยวกับการพัฒนาและการบริหารจัดการน้ำในเขตเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ซึ่งแบ่งออกเป็น 7 ประเด็นหลัก ดังนี้

1) การบรรจุหลักสูตรการศึกษาและสื่อสารทางสังคมเพื่อแก้ไขปัญหา

- ควรบรรจุเนื้อหา/ความรู้เกี่ยวกับปัญหาเรื่องการขาดแคลนน้ำ แนวทางแก้ไข การอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ ลงในหลักสูตรการศึกษา โดยเฉพาะในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกซึ่งมีกลไกทางกฎหมายให้ดำเนินการได้อยู่แล้ว ได้แก่ มาตรา 23 (2) และมาตรา 27 วรรค 2 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แต่ปัจจุบันพบว่ายังขาดนโยบายที่ชัดเจนและการสั่งการจากภาครัฐ

- ควรให้การศึกษาและสร้างหลักสูตรผลิตบุคลากรด้านการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก
- ควรส่งเสริมการสื่อสารข้อมูลและข้อเท็จจริงด้านสถานการณ์ด้านน้ำให้แก่ผู้ใช้ น้ำและภาคประชาชน ผ่านผู้ประกอบการสื่อหลายชนิด และหลายช่องทาง โดยหน่วยงานทั้งในระดับท้องถิ่น หน่วยงานส่วนกลางนำไปประชาสัมพันธ์และให้การศึกษาเพื่อให้กลุ่มเป้าหมายเกิดความเข้าใจ ยอมรับเกี่ยวกับความเสี่ยงขาดน้ำในพื้นที่อีอีซี รวมทั้งความจำเป็นในการประหยัดและรีไซเคิลน้ำ เพื่อให้ยอมรับในการใช้น้ำรีไซเคิล และต้องมีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลทางเทคนิคและความคุ้มค่าในการใช้อุปกรณ์ประหยัดน้ำ ตลอดจนการติดตั้งระบบบำบัดน้ำเสียและนำน้ำเสียกลับมาใช้ใหม่

2) การออกกฎหมายและใช้บังคับกฎหมาย

- ควรใช้แนวทางออกกฎกระทรวง บังคับให้มีการติดตั้งอุปกรณ์ประหยัดน้ำและให้มีการนำน้ำทิ้งกลับมาใช้ใหม่ในอาคารและสถานประกอบการ ควบคู่กับการใช้อำนาจตามกฎหมายพระราชบัญญัติเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก เพื่อกำหนด แผนงาน ภารกิจและหน้าที่ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องรับผิดชอบ และทำยุทธศาสตร์ออกกฎหมาย และใช้กฎหมายขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อสนับสนุนมาตรการประหยัดน้ำและการนำน้ำกลับมาใช้ใหม่
- การบังคับใช้กฎหมายต้องเริ่มจากการใช้กลไกการแก้ไขปัญหาในกฎหมายปัจจุบันที่มีอยู่ ประกอบกับการประชาสัมพันธ์สร้างความเข้าใจโดยไม่ทำให้คนในพื้นที่และนักลงทุนตื่นตระหนก และใช้แนวทางประชาสัมพันธ์ จูงใจ บังคับ ตามลำดับ
- การใช้บังคับกฎหมายเพิ่มส่งเสริมการประหยัดน้ำในภาคอุตสาหกรรม ควรมุ่งส่งเสริมหรือควบคุมให้อุตสาหกรรมลงทุนทำระบบรีไซเคิลน้ำและอาจมีทางเลือกในการรับซื้อน้ำรีไซเคิลจากน้ำเสียที่บำบัดแล้วของเมืองหรือเทศบาลเข้ามาชดเชย โดยพิจารณาความพร้อมด้านระบบผลิตน้ำรีไซเคิลของเมืองหรือเทศบาล และคุณภาพน้ำรีไซเคิล

3) การพัฒนาเทคโนโลยีและเครื่องมือสนับสนุนด้านเทคนิค

- สนับสนุนกรมโยธาธิการและผังเมืองและองค์การบริหารน้ำเสีย เกี่ยวกับการกำหนดแนวทางการแยกระบบท่อน้ำและที่เก็บน้ำรีไซเคิลออกจากระบบท่อน้ำและที่เก็บน้ำประปา

- ผลักดันให้เกิดการขจัดอุปสรรคในการจัดการสำหรับการทิ้งน้ำทิ้งจากระบบรีไซเคิล ศึกษาวินัย หารีบบำบัดที่ต้นทุนต่ำ หรือมีระบบที่รวบรวมและนำน้ำทิ้งไปบำบัดในโรงบำบัด ที่มีศักยภาพในการรองรับ

4) การกำหนดราคาค่าน้ำและค่าบำบัดน้ำเสีย

- ควรมี Regulator จำพวกคณะกรรมการกำกับราคาค่าน้ำที่มีความเข้าใจเกี่ยวกับ Chain of Supply เบื้องต้นอาจลองตั้งคณะกรรมการกำกับราคาค่าน้ำในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาค ตะวันออก จากนั้นจึงค่อยขยายไปทั่วประเทศ
- หลักเกณฑ์การกำหนดราคาน้ำต้องกำหนดให้ราคาค่าน้ำสะท้อนต้นทุนที่แท้จริง และเป็น ธรรมกับทุกคน ทุกกลุ่ม โดย Regulator ต้องชี้แจงต่อประชาชนถึงหลักการและเหตุผลที่ต้อง ปรับราคา รวมทั้งต้นทุนที่แท้จริงของค่าน้ำ

5) การส่งเสริมแรงจูงใจด้านสิทธิประโยชน์

- เสนอคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนให้สิทธิประโยชน์ด้านการเงิน เช่น การลดหย่อนภาษี เงินได้ การลดหย่อนภาษีเครื่องจักรและอุปกรณ์เพิ่มเติม ให้ครอบคลุมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับ การประหยัด น้ำและการรีไซเคิลน้ำ รวมถึงการผลิตอุปกรณ์ประหยัดน้ำ
- นอกจากกลไกส่งเสริมการประหยัดน้ำโดยใช้การส่งเสริมการลงทุนผ่านคณะกรรมการส่งเสริม การลงทุนแล้วคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกสามารถกำหนดสิทธิ ประโยชน์ได้ในลักษณะ Sand Box ในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกได้
- ผลักดันการจัดตั้ง “กองทุนเพื่อความมั่นคงของน้ำภาคตะวันออก” และ/หรือ “กองทุน แก้ปัญหาภัยแล้งในพื้นที่ EEC” โดย สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาค ตะวันออก มีวัตถุประสงค์ในการสนับสนุนการบริหารจัดการน้ำให้มีความมั่นคง ซึ่งเงินเข้า กองทุนจะเก็บจากค่าน้ำดิบ เก็บจากภาษีท้องถิ่น หรือจากความสมัครใจของผู้ประกอบการ เพื่อแก้ปัญหาภัยแล้ง
- การเปลี่ยนอุปกรณ์เป็นแบบประหยัดน้ำ และการติดตั้งระบบรีไซเคิลน้ำและระบบท่อของ อาคารเก่า ควรได้รับการสนับสนุนจากรัฐ เช่น จากกองทุนเพื่อความมั่นคงของน้ำภาค ตะวันออกสำหรับช่วยเหลือผู้ประกอบการในการติดตั้งอุปกรณ์หรือการกระทำใดๆ ที่เป็นการ อนุรักษ์พลังงาน

6) การขับเคลื่อนการประหยัดน้ำผ่านองค์กรภาครัฐต่าง ๆ ที่มีอยู่

- หน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้องกับการจัดการน้ำที่มีอยู่ควรมีการกำหนดนโยบายส่งเสริมการประหยัดน้ำและรีไซเคิลน้ำไว้ในแผนการดำเนินงานทั้งระยะสั้นและระยะยาวขององค์กร หน่วยงานดังกล่าว ได้แก่ สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (สทนช.), สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (สกพอ.) กระทรวงอุตสาหกรรม โดยการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (กนอ.) และกรมโรงงานอุตสาหกรรม (กรอ.) กระทรวงมหาดไทย โดยองค์การจัดการน้ำเสีย (อจน.) กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (สส.) การประปาส่วนภูมิภาค (กปภ.) และกรมโยธาธิการและผังเมือง (ยผ.) และกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยกรมควบคุมมลพิษ (คพ.) กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม (สส.) และสำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม (สผ.)
- สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (สกพอ.) ควรเป็นผู้นำในการใช้กฎหมาย EEC เป็นหลักในการแก้ไขปัญหา โดยมีกฎหมายอื่น ๆ ช่วยส่งเสริมสนับสนุน
- ควรมีการจัดตั้งองค์กรบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ EEC (ขับเคลื่อนโดย สทนช. และ สกพอ.) เพื่อการจัดการน้ำแบบครบวงจรทั้งด้านน้ำใช้ การจัดการน้ำเสีย และการนำน้ำกลับมาใช้ใหม่
- เสนอให้สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ซึ่งมีอำนาจตามพระราชบัญญัติเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ. 2562 มาตรา 11 ประกอบ อนุมาตรา 1, 7, และ 13 ประกาศเขตพื้นที่เสี่ยงขาดแคลนน้ำ เพื่อให้คณะกรรมการลุ่มน้ำและหน่วยงานราชการอื่น ๆ จะได้นำไปใช้ในการกำหนดยุทธศาสตร์การบริหารจัดการน้ำในเชิงพื้นที่
- เสนอให้องค์การจัดการน้ำเสีย กรมควบคุมมลพิษ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นหน่วยงานกำกับคุณภาพน้ำของระบบรีไซเคิลน้ำ ตูรายละเอียดในส่วนแนวทางการพัฒนาเครื่องมือด้านเทคนิค

7) การผลักดันมาตรการด้านกฎหมายประหยัดน้ำและรีไซเคิลน้ำในเชิงปฏิบัติ

- แผนงานระยะสั้น ภายใต้พระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561 สิ่งที่สามารถดำเนินการได้ทันที (quick win) สทนช. อาจเสนอคณะกรรมการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำรายภาคในพื้นที่ภาคกลางตามคำสั่งคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติที่ 17/2565 ลงวันที่ 18 สิงหาคม 2565 .ให้แต่งตั้งคณะทำงานเพื่อกำหนดแนวทางการบริหารน้ำด้านอุปสงค์โดยเน้นในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาค ตะวันออก (EEC) และจัดทำร่างแผนแม่บทการประหยัดน้ำและใช้น้ำซ้ำในพื้นที่ EEC กำหนดเป้าหมายและพื้นที่เป้าหมายเสนอต่อคณะกรรมการลุ่มน้ำ

คณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ คณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก เพื่อพิจารณา ตามลำดับ เพื่อกำหนดนโยบาย มาตรการ หรือพิจารณาให้มีการดำเนินการ ปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ หรือคำสั่งมีมาตรการส่งเสริมให้เกิด แรงจูงใจในการประหยัดน้ำและใช้น้ำซ้ำภายใต้สิทธิประโยชน์ที่มีอยู่ ตามแนวทางที่วิเคราะห์ และเสนอมาข้างต้น

- แผนงานระยะยาว คือ การประเมินผลการใช้บังคับมาตรการจูงใจและเตรียมการใช้มาตรการ บังคับกฎหมายประหยัดน้ำ และการนำน้ำกลับมาใช้ใหม่ในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก จากนั้นอาจพิจารณาการขยายผลจากการดำเนินงานในระยะสั้น นำไปสู่พื้นที่สำคัญอื่นใน ประเทศ รวมถึงสร้างกลไกหรือหน่วยงานส่งเสริมและการติดตามการใช้น้ำอย่างประหยัดและ ใช้น้ำซ้ำในทุกภาคส่วน

นอกจากนี้ งานศึกษาดังกล่าวได้เสนอแผนงานการดำเนินงานขับเคลื่อนมาตรการสร้างแรงจูงใจและ มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ EEC ไว้ดังนี้

ตารางที่ 2-1 แผนงานการดำเนินงานขับเคลื่อนมาตรการสร้างแรงจูงใจและมาตรการทางกฎหมายสำหรับพื้นที่ EEC และการขยายผลไปสู่ทั่วประเทศ

ระยะ	แผนดำเนินการ
ระยะที่ 1	<ul style="list-style-type: none"> ● ประชาสัมพันธ์ความจำเป็นและสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางการประหยัดน้ำและ นำน้ำกลับมาใช้ใหม่ในพื้นที่ EEC ● จัดทำคู่มือขอรับการส่งเสริมการลงทุนติดตั้งอุปกรณ์ประหยัดน้ำและติดตั้ง ระบบใช้น้ำรีไซเคิลในอาคารติดตั้งเครื่องผลิตน้ำรีไซเคิล ● ผลักดันมาตรการจูงใจสู่การบังคับใช้ประกาศคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน ● ใช้มาตรการจูงใจที่มีอยู่ในกฎหมายปัจจุบันในการออกตรารับรองประกาศ / เกียรติคุณ ● กำหนดมาตรฐานสำหรับอุปกรณ์ประหยัดน้ำ และส่งเสริมให้มีการผลิต อุปกรณ์ประหยัดน้ำในราคาประหยัด ออกมาตรการจูงใจให้มีการผลิตอุปกรณ์ ประหยัดน้ำ และติดตั้งระบบผลิตน้ำรีไซเคิล ● เตรียมความพร้อมมาตรการที่จะใช้กฎหมายประหยัดน้ำและนำน้ำกลับมาใช้ ใหม่ใน EEC จัดทำโมเดลกฎหมายสำหรับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นไป ออกข้อบัญญัติ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

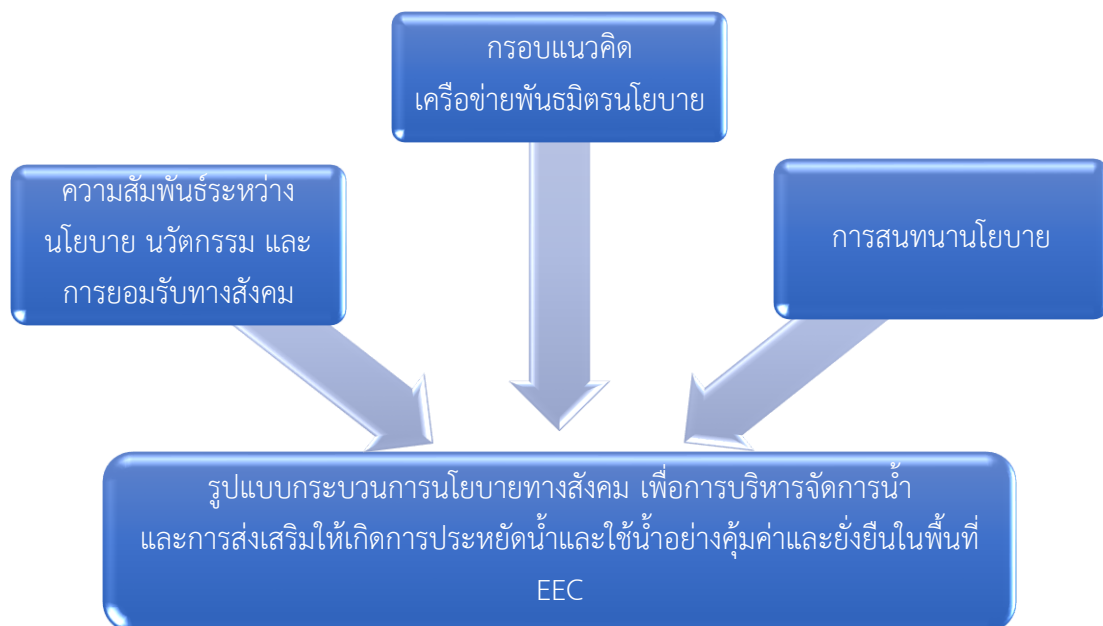
ระยะ	แผนดำเนินการ
	<ul style="list-style-type: none"> ● ทำ Pilot Project ของภาคบริการและท่องเที่ยว ชุมชนเมือง รวมทั้งโรงงานอุตสาหกรรม
ระยะที่ 2	<ul style="list-style-type: none"> ● เริ่มดำเนินการใช้บังคับมาตรการจูงใจทั้งเก่าและใหม่เต็มรูปแบบ และเก็บข้อมูลผลการใช้บังคับมาตรการจูงใจเพื่อการประเมินและปรับปรุง มาตรการจูงใจให้ประหยัดน้ำ และติดตั้งระบบใช้น้ำรีไซเคิลระบบผลิตน้ำรีไซเคิล ● การประเมินความตระหนักและการยอมรับการใช้น้ำรีไซเคิลของผู้ใช้น้ำรายใหญ่และประชาชนทั่วไป ● การประเมินผลการใช้มาตรการจูงใจ มาตรการส่งเสริมของทาง (ร่าง) BOI สำหรับการลงทุนอุปกรณ์ประหยัดน้ำและการนำน้ำกลับมาใช้ใหม่ ● การประเมินความคุ้มค่าในการลงทุน ประเมินปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อความสำเร็จของ Pilot Project และช่องว่างเพื่อเสริมมาตรการจูงใจ ● การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์มาตรการทางกฎหมายหลังจากการใช้มาตรการจูงใจ ● สร้างกลไกส่งเสริมการใช้กฎหมายประหยัดน้ำและนำน้ำกลับมาใช้ใหม่ในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก
ระยะที่ 3	<ul style="list-style-type: none"> ● ประเมินผลการใช้บังคับมาตรการจูงใจและเตรียมการใช้มาตรการบังคับ กฎหมายประหยัดน้ำและการนำน้ำกลับมาใช้ใหม่ในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก

ในขณะเดียวกัน เมื่อพิจารณาถึงบทสรุปเชิงนโยบาย (Policy Brief) ของโครงการพัฒนานวัตกรรมเชิงระบบเพื่อรองรับระบบการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำให้เกิดธรรมาภิบาลและความมั่นคง ซึ่งจัดทำโดยสำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ (สอวช.) ในปี พ.ศ. 2566 โครงการดังกล่าวได้สังเคราะห์ช่องว่างระบบการบริหารจัดการน้ำในประเทศไทย โดยพบว่าช่องว่างที่สำคัญที่สุด คือ การขาดตัวกลางที่มีบทบาทในการบูรณาการความเชื่อมโยงระหว่างภาคส่วนและหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องน้ำ ซึ่งตัวกลางในที่นี่ควรมีบทบาทบูรณาการหรือประสานหน่วยควบคุมด้านน้ำ (Regulator) ในประเทศไทย ซึ่งปัจจุบันพบว่าไม่มีหลายหน่วยงานตั้งแต่ระดับกรมจนถึงระดับนโยบายประเทศ อีกทั้งอุปสรรคสำคัญที่ทำให้การบูรณาการเพื่อการบริหารจัดการน้ำยังไม่สมบูรณ์ เกิดจากการที่หน่วยงานหรือองค์กรด้านน้ำหลายแห่งยังคงแบ่งแยกทรัพยากรน้ำตามแหล่งน้ำ (น้ำผืน น้ำผิวดิน น้ำใต้ดิน) ซึ่งขัดแย้งกับหลักความสัมพันธ์และความเชื่อมโยงของทรัพยากรน้ำตามวัฏจักรน้ำ อีกทั้งการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำที่ผ่านมายังไม่สามารถดำเนินการได้อย่างสมบูรณ์ ทั้งในแง่การจัดสรร การใช้ การพัฒนา การบริหารจัดการ การบำรุงรักษา การฟื้นฟู การอนุรักษ์และสิทธิในน้ำ ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ ถึงปลายน้ำ เพื่อให้ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถบริหารจัดการทรัพยากรน้ำให้มีความประสานสอดคล้องกันในทุกมิติ

อย่างสมดุลและยั่งยืน อันจะเป็นประโยชน์แก่การบริหารสาธารณสุขโรคและประโยชน์สาธารณสุขอย่างอื่น ตามเจตนารมณ์ที่กำหนดใน พ.ร.บ. น้ำ พ.ศ. 2561 ซึ่งส่งผลให้แต่ละพื้นที่ยังมีการบริหารจัดการ โดยยึดหลักกฎหมายเฉพาะของตนเองเป็นหลัก อนึ่งนอกจากช่องว่างที่เกิดจากปัญหาเชิงโครงสร้าง ปัจจัยสนับสนุนจำพวกนวัตกรรม ทรัพยากรข้อมูล และทรัพยากรบุคคล และงบประมาณ ก็มีส่วนทำให้เกิดช่องว่างในการบริหารจัดการน้ำด้วยเช่นกัน เช่น การขาดการส่งเสริมเรื่องระบบการทำงานที่ใช้ Digital Transformation ซึ่งมีส่วนทำให้เกิด Smart Management System การขาดกระบวนการ/กลไกการเชื่อมต่อการทำงานในการออกแบบนโยบายในระดับจังหวัด การขาดระบบกองทุนเข้ามาหนุนเสริมงบประมาณการทำงานในระดับปฏิบัติการในพื้นที่ ตลอดจนการที่ผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ยังขาดความรู้ ความสามารถ และงบประมาณด้านการบริหารจัดการน้ำในระดับชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องการบำบัดน้ำเสีย ฯลฯ

2.7 กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมในข้างต้น ผู้วิจัยจึงสามารถสรุปแผนภาพแสดงถึงความเชื่อมโยงระหว่างแนวคิดและคำสำคัญต่าง ๆ ในรูปแบบกรอบแนวคิดการวิจัย ได้ดังนี้

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย

เนื่องจากวัตถุประสงค์หลักของการวิจัยครั้งนี้คือการรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวกับผลประโยชน์ของการใช้น้ำและการบริหารจัดการน้ำภายในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC) ดังนั้นผู้วิจัยจึงเลือกใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ในลักษณะที่เป็นการวิจัยภาคสนาม (field research) หรือการลงพื้นที่เพื่อพบปะและเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเป็นหลัก

3.2 แหล่งข้อมูล

เนื่องจากวัตถุประสงค์ประการแรกของการวิจัยครั้งนี้ คือ การสังเคราะห์แก่นสารเกี่ยวกับข้อค้นพบและข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่เกิดจากงานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการน้ำและการใช้น้ำในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ภายใต้แผนงานยุทธศาสตร์เป้าหมาย (Spearhead) ด้านสังคม แผนงานการบริหารจัดการน้ำ ปีที่ 1 และ 2 รวมถึงการศึกษาความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนานโยบายสังคมว่าด้วยการประหยัดน้ำและการใช้น้ำอย่างคุ้มค่าในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก เพราะฉะนั้นแหล่งข้อมูลที่น่ามาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จึงแบ่งออกเป็น 2 แหล่งใหญ่ๆ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

3.2.1 แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ คือ มุมมองและความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องน้ำ นโยบายและการบริหารจัดการน้ำ พฤติกรรมและแนวทางการประหยัดน้ำ/การใช้น้ำอย่างคุ้มค่าของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

3.2.2 แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ คือ ข้อมูลเกี่ยวกับผลการวิจัยและข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย เฉพาะที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาเรื่องน้ำ/การใช้น้ำ รวมถึงการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC) ตามที่ปรากฏในรายงานผลการวิจัยของแผนงานยุทธศาสตร์เป้าหมาย (Spearhead) ด้านสังคม แผนงานการบริหารจัดการน้ำ ปีที่ 1 และ 2 รวมถึงกฎหมาย/ประกาศของหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับเรื่องน้ำและการบริหารจัดการน้ำ ได้แก่ แผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580), พระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561, ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการบริหารทรัพยากรน้ำแห่งชาติ พ.ศ. 2561

3.3 กลุ่มประชากรเป้าหมาย/กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เข้าร่วมงานวิจัย

3.3.1 แนวทางการเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้วิจัยได้กล่าวถึงขอบเขตกลุ่มประชากรเป้าหมายหรือกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียไว้แล้วในบทที่ 1 อย่างไรก็ตาม เพื่อให้ให้เห็นภาพชัดเจนมากขึ้นว่ากลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเหล่านี้ได้รับการคัดเลือกหรือถูกจัดกลุ่มให้อยู่ในหมวดหมู่เดียวกัน/แตกต่างกันอย่างไร กล่าวคือเมื่อพิจารณาถึงขอบเขตเชิงพื้นที่รวมถึงแนวคิด-ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในบทก่อนหน้า เพราะฉะนั้นในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงกำหนดให้กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียแต่ละกลุ่ม มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญและเงื่อนไขต่างๆ สำหรับการมีส่วนร่วมในการวิจัย ซึ่งประกอบด้วยทั้งการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) และการเลือกตัวอย่างแบบพอกพูน (snowball sampling) ดังนี้

กลุ่มที่ 1: หน่วยงานหรือตัวแสดงที่เกี่ยวกับประเด็นเชิงองค์ความรู้ นโยบาย และการบริหารจัดการน้ำในภาพรวมของประเทศและพื้นที่ EEC

- 1) ผู้แทนคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (กนช.) จำนวน 2 คน
- 2) ผู้แทนสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (สทนช.) กองนโยบายและแผนแม่บท จำนวน 2 คน
- 3) ผู้แทนสถาบันน้ำและสิ่งแวดล้อมเพื่อความยั่งยืน สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย จำนวน 2 คน
- 4) ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (สกพอ.) จำนวน 2 คน

เกณฑ์การคัดเลือก: พิจารณาจากอำนาจและบทบาทที่เกี่ยวข้องตามพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561, แผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580), ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการบริหารทรัพยากรน้ำแห่งชาติ พ.ศ. 2561, พระราชบัญญัติ เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ. 2561, พันธกิจของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมายที่ 6 ของการพัฒนาอย่างยั่งยืนระดับสากล (SDG6), แผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติงานประจำปี 2566 ของสำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (สกพอ.)

กลุ่มที่ 2: หน่วยงานหรือตัวแสดงที่มีอำนาจเกี่ยวกับการกำหนดนโยบาย การนำนโยบายไปปฏิบัติ และการจัดการน้ำในภาคตะวันออกและพื้นที่ EEC

◆ กลุ่มย่อยที่ 2.1 ตัวแสดงในคณะกรรมการด้านน้ำระดับภูมิภาค

- 1) ผู้แทนคณะกรรมการลุ่มน้ำบางปะกง จำนวน 2 คน
- 2) ผู้แทนคณะกรรมการลุ่มน้ำชายฝั่งทะเลตะวันออก จำนวน 2 คน
- 3) ประธานหรือรองประธานคณะกรรมการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำรายภาค ในพื้นที่ภาคตะวันออก
- 4) ประธานหรือรองประธานคณะกรรมการบริหารจัดการน้ำในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก

เกณฑ์การคัดเลือก: พิจารณาจากอำนาจและบทบาทที่เกี่ยวข้องตามพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561, แผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580), ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการ

บริหารทรัพยากรน้ำแห่งชาติ พ.ศ. 2561, คำสั่งคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติที่ 82/2563 เรื่องแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารจัดการน้ำในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก, คำสั่งคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติที่ 8/2564 เรื่องแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำรายภาค ในพื้นที่ภาคตะวันออก

หมายเหตุ: เนื่องจากผู้แทนคณะกรรมการลุ่มน้ำประกอบด้วยกลุ่มคนที่หลากหลายทั้งภาครัฐ ภาคเกษตรกรรม ภาคอุตสาหกรรม และภาคพาณิชย์กรรมในหลายจังหวัดของภาคตะวันออก ดังนั้นเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการเลือกผู้เข้าร่วมให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ซ้ำหรือทับซ้อนกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของทุกภาคส่วนระดับจังหวัด และเพื่อมุ่งได้ความคิดเห็นหรือมุมมองระดับภูมิภาคหรือภาพรวมของพื้นที่ EEC ผู้วิจัยจึงขอความเห็นชอบ/ดุลพินิจของที่ปรึกษาของโครงการวิจัย จากสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (สทนช.) เกี่ยวกับการเลือกผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นของกลุ่มย่อยที่ 2.1 ทั้ง 6 คนข้างต้นภายใต้เงื่อนไขว่าไม่ใช่บุคคลที่ซ้ำกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียใน 4 ภาคส่วนหลักดังกล่าวของจังหวัดฉะเชิงเทรา ชลบุรี และระยอง แต่ควรเป็นจังหวัดอื่นในภูมิภาคเดียวกัน หรืออาจเป็นตัวแสดงอื่นๆ ใน 3 จังหวัดเหล่านี้ เพื่อให้ได้เห็นมุมมองและความคิดเห็นต่อประเด็นเรื่องน้ำมีความหลากหลายจากตัวแสดงต่างๆ มากขึ้น ในการนี้ข้อสรุปที่ได้คือ (1) เลือกกรรมการลุ่มน้ำผู้ทรงคุณวุฒิให้เป็นผู้แทนของคณะกรรมการลุ่มน้ำทั้ง 2 แห่ง และเลือกประธานหรือรองประธานของคณะกรรมการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำทั้ง 2 แห่ง เป็นผู้เข้าร่วมการให้ข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นของกลุ่มย่อยที่ 2.1

◆ **กลุ่มย่อยที่ 2.2 ฝ่ายภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับเรื่องแหล่งน้ำ การผลิตน้ำ และการจัดสรรน้ำในพื้นที่ EEC**

- 1) ผู้อำนวยการหรือผู้แทนสำนักงานทรัพยากรน้ำที่ 6
- 2) ผู้อำนวยการหรือผู้แทนการประปาส่วนภูมิภาคเขต 1
- 3) ผู้อำนวยการหรือผู้แทนสำนักงานชลประทานที่ 9 กรมชลประทาน
- 4) ผู้อำนวยการหรือผู้แทนสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 9
- 5) ผู้บริหารหรือผู้แทนอีสท์ วอเตอร์ หรือบริษัท จัดการและพัฒนาทรัพยากรน้ำภาคตะวันออก จำกัด

(มหาชน)

เกณฑ์การคัดเลือก: พิจารณาจากผู้ที่มีอำนาจและบทบาทที่เกี่ยวข้องกับเรื่องแหล่งน้ำ การผลิตน้ำ และการจัดสรรน้ำในทั้งระดับภูมิภาคและ EEC ทั้งนี้การพิจารณาดังกล่าวอยู่ภายใต้ดุลพินิจของที่ปรึกษาของโครงการวิจัยจากสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (สทนช.)

กลุ่มที่ 3: หน่วยงานภาครัฐเกี่ยวกับการนำนโยบายไปปฏิบัติหรือการจัดการน้ำระดับจังหวัด

◆ **กลุ่มย่อยที่ 3.1 ฝ่ายภาครัฐจังหวัดฉะเชิงเทรา**

- 1) ประธานคณะกรรมการทรัพยากรน้ำจังหวัดฉะเชิงเทรา (ผู้ว่าฯ หรือรองฯ ที่ได้รับมอบหมาย)
- 2) ผู้อำนวยการสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จังหวัดฉะเชิงเทรา

- 3) ผู้อำนวยการโครงการชลประทาน จังหวัดฉะเชิงเทรา
- 4) องค์การจัดการน้ำเสีย จังหวัดฉะเชิงเทรา
- 5) นักการเมืองท้องถิ่น (นายกเทศมนตรีที่ผู้ว่าราชการจังหวัดเสนอ)

เกณฑ์การคัดเลือก: พิจารณาจากคำสั่งคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติที่ 26/2565 เรื่องแต่งตั้งคณะอนุกรรมการทรัพยากรน้ำจังหวัดฉะเชิงเทรา ซึ่งเลือกเฉพาะฝ่ายภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับเรื่องน้ำในมิติต่างๆ ตั้งแต่ผู้บริหารสูงสุดของจังหวัด, แหล่งน้ำของจังหวัด, การผลิตและการจัดสรรน้ำในจังหวัด, การจัดการน้ำเสีย/น้ำทิ้งของจังหวัด, และผู้นำท้องถิ่นภายในจังหวัด

◆ กลุ่มย่อยที่ 3.2 ฝ่ายภาครัฐจังหวัดชลบุรี

- 1) ประธานคณะอนุกรรมการทรัพยากรน้ำจังหวัดชลบุรี (ผู้ว่าฯ หรือรองฯ ที่ได้รับมอบหมาย)
- 2) ผู้อำนวยการสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จังหวัดชลบุรี
- 3) ผู้อำนวยการโครงการชลประทาน จังหวัดชลบุรี
- 4) องค์การจัดการน้ำเสีย จังหวัดชลบุรี
- 5) นักการเมืองท้องถิ่น (นายกเทศมนตรีที่ผู้ว่าราชการจังหวัดเสนอ)
- 6) นักการเมืองท้องถิ่น (นายกเมืองพัทยา)

เกณฑ์การคัดเลือก: พิจารณาจากคำสั่งคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติที่ 27/2565 เรื่องแต่งตั้งคณะอนุกรรมการทรัพยากรน้ำจังหวัดชลบุรี ซึ่งเลือกเฉพาะฝ่ายภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับเรื่องน้ำในมิติต่างๆ ตั้งแต่ผู้บริหารสูงสุดของจังหวัด, แหล่งน้ำของจังหวัด, การผลิตและการจัดสรรน้ำในจังหวัด, การจัดการน้ำเสีย/น้ำทิ้งของจังหวัด, และผู้นำท้องถิ่นภายในจังหวัด อย่างไรก็ตามเฉพาะนายกเมืองพัทยา ผู้วิจัยใช้ดุลพินิจเลือกเพิ่มเข้ามาอีก 1 ราย เพราะเล็งเห็นว่าชลบุรีเป็นจังหวัดที่มีพื้นที่พัทยาเป็นเขตการปกครองพิเศษด้วย ประกอบกับเป็นแหล่งท่องเที่ยวซึ่งอาจสะท้อนให้เห็นความต้องการการใช้น้ำของห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยวในพื้นที่ดังกล่าวด้วยเช่นกัน

◆ กลุ่มย่อยที่ 3.3 ฝ่ายภาครัฐจังหวัดระยอง

- 1) ประธานคณะอนุกรรมการทรัพยากรน้ำจังหวัดระยอง (ผู้ว่าฯ หรือรองฯ ที่ได้รับมอบหมาย)
- 2) ผู้อำนวยการสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จังหวัดระยอง
- 3) ผู้อำนวยการโครงการชลประทาน จังหวัดระยอง
- 4) องค์การจัดการน้ำเสีย จังหวัดระยอง
- 5) นักการเมืองท้องถิ่น (นายกเทศมนตรีที่ผู้ว่าราชการจังหวัดเสนอ)

เกณฑ์การคัดเลือก: พิจารณาจากคำสั่งคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติที่ 68/2565 เรื่องแต่งตั้งคณะอนุกรรมการทรัพยากรน้ำจังหวัดระยอง ซึ่งเลือกเฉพาะฝ่ายภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับเรื่องน้ำในมิติต่างๆ ตั้งแต่

ผู้บริหารสูงสุดของจังหวัด, แหล่งน้ำของจังหวัด, การผลิตและการจัดสรรน้ำในจังหวัด, การจัดการน้ำเสีย/น้ำทิ้งของจังหวัด, และผู้นำท้องถิ่นภายในจังหวัด

กลุ่มที่ 4: องค์กรและประชาชนผู้ใช้น้ำในพื้นที่ EEC

◆ กลุ่มย่อยที่ 4.1 โรงงานอุตสาหกรรมที่เข้าร่วมมาตรการการใช้น้ำอย่างประหยัดโดยระบบการจัดการน้ำอัจฉริยะ

ผู้แทนโรงงานอุตสาหกรรม (ภายในนิคมฯ) ที่เข้าร่วมมาตรการการใช้น้ำอย่างประหยัดโดยระบบการจัดการน้ำอัจฉริยะ โรงงานละ 1 คน (แบ่งเป็นโรงงานขนาดเล็ก กลาง และใหญ่ อย่างละ 2 แห่ง รวมเป็น 6 แห่ง ซึ่งเท่ากับมีผู้แทนโรงงานลักษณะดังกล่าวรวมจำนวน 6 คน)

เกณฑ์การคัดเลือก: เลือกแบบคละจังหวัดโดยดุลพินิจของผู้แทนจากสถาบันน้ำและสิ่งแวดล้อมเพื่อความยั่งยืน สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

◆ กลุ่มย่อยที่ 4.2 ภาคประชาชนและภาคเกษตรกรรมในพื้นที่ EEC

- 1) ผู้ก่อตั้งกลุ่มศึกษาการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC Watch)
- 2) ผู้แทนจากเครือข่ายเพื่อนตะวันออก วาระเปลี่ยนตะวันออก จำนวน 2 คน
- 3) ผู้ประกอบอาชีพในภาคเกษตรกรรม จำนวน 5 คน

เกณฑ์การคัดเลือก: ผู้วิจัยเริ่มต้นจากการเข้าถึงผู้ก่อตั้งกลุ่มศึกษาการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก โดยได้รับการแนะนำและได้รับการประสานงานในเบื้องต้นโดยที่ปรึกษาโครงการวิจัย จากสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (ซึ่งปฏิบัติงานด้าน SDG LAB ในพื้นที่ดังกล่าว) จากนั้นเป็นการเลือกผู้แทนจากเครือข่ายเพื่อนตะวันออกฯ และผู้แทนเกษตรกร ด้วยวิธีการเลือกตัวอย่างแบบพอกพูน (snowball sampling) จากคำแนะนำของผู้ก่อตั้งกลุ่มศึกษาการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (ซึ่งเป็นบุคคลที่ทำงานกับภาคประชาชนและรู้จักผู้ที่ประกอบอาชีพด้านการเกษตรในพื้นที่ภาคตะวันออกอย่างกว้างขวาง) ทั้งนี้ในกรณีที่เป็นผู้ประกอบอาชีพในภาคเกษตรกรรม ผู้วิจัยขอกำหนดให้มีความหลากหลายเพื่อครอบคลุมกิจกรรมทางการเกษตรแต่ละรูปแบบ ได้แก่ การทำนา การทำสวน การเลี้ยงสัตว์บก การเลี้ยงสัตว์น้ำ และการประมงน้ำจืด (รวมจำนวน 5 รูปแบบ ผู้แทนรูปแบบละ 1 ราย) ในขณะที่ผู้แทนภาคประชาชนจากเครือข่ายเพื่อนตะวันออก วาระเปลี่ยนตะวันออก ก็คือบุคคลใดก็ตามที่ผู้ให้การแนะนำเห็นสมควรว่ามีความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องสถานการณ์การใช้น้ำในพื้นที่ EEC ได้เป็นอย่างดี ซึ่งการที่ผู้วิจัยเลือกผู้ก่อตั้งกลุ่มศึกษาการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC Watch) และผู้แทนจากเครือข่ายเพื่อนตะวันออก วาระเปลี่ยนตะวันออก เป็นผู้แทนของภาคประชาชนก็เพราะว่าบุคคลเหล่านี้มีลักษณะเป็นกลุ่มคนที่สนใจประเด็นปัญหาในพื้นที่ และแสดงถึงการเป็นพลเมืองที่มีความตื่นตัวทางการเมืองและสังคม ซึ่ง อาจมีส่วนทำให้ผู้วิจัย

ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์เกี่ยวกับบทบาทการเคลื่อนไหวหรือการขับเคลื่อนประเด็นเกี่ยวกับน้ำ ซึ่งเป็นทรัพยากรพื้นฐานในชีวิตประจำวันของพวกเขาได้อย่างลุ่มลึกมากขึ้น

◆ **กลุ่มย่อยที่ 4.3 ภาคเอกชน/ผู้ประกอบการและภาคอุตสาหกรรม จังหวัดฉะเชิงเทรา**

1) ผู้แทนภาคเอกชน/ผู้ประกอบการ จำนวน 3 คน

2) ผู้แทนภาคอุตสาหกรรม (เฉพาะโรงงานอุตสาหกรรมที่ไม่ได้เข้าร่วมมาตรการประหยัดการใช้น้ำโดยระบบการจัดการน้ำอัจฉริยะ และเป็นโรงงานนอกนิคมฯ) จำนวน 3 คน

เกณฑ์การคัดเลือก: ผู้วิจัยคัดเลือกผู้แทนภาคเอกชนและภาคอุตสาหกรรม จากบัญชีรายชื่อองค์กรผู้ใช้น้ำของสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ ร่วมกับการขอคำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิของคณะกรรมการลุ่มน้ำบางปะกงและคณะกรรมการลุ่มน้ำชายฝั่งทะเลตะวันออก

◆ **กลุ่มย่อยที่ 4.4 ภาคเอกชน/ผู้ประกอบการและภาคอุตสาหกรรม จังหวัดชลบุรี**

1) ผู้แทนภาคเอกชน/ผู้ประกอบการ จำนวน 3 คน

2) ผู้แทนภาคอุตสาหกรรม (เฉพาะโรงงานอุตสาหกรรมที่ไม่ได้เข้าร่วมมาตรการประหยัดการใช้น้ำโดยระบบการจัดการน้ำอัจฉริยะ และเป็นโรงงานนอกนิคมฯ) จำนวน 3 คน

เกณฑ์การคัดเลือก: ผู้วิจัยคัดเลือกผู้แทนภาคเอกชนและภาคอุตสาหกรรม จากบัญชีรายชื่อองค์กรผู้ใช้น้ำของสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ ร่วมกับการขอคำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิของคณะกรรมการลุ่มน้ำบางปะกงและคณะกรรมการลุ่มน้ำชายฝั่งทะเลตะวันออก

◆ **กลุ่มย่อยที่ 4.5 ภาคเอกชน/ผู้ประกอบการและภาคอุตสาหกรรม จังหวัดระยอง**

1) ผู้แทนภาคเอกชน/ผู้ประกอบการ จำนวน 3 คน

2) ผู้แทนภาคอุตสาหกรรม (เฉพาะโรงงานอุตสาหกรรมที่ไม่ได้เข้าร่วมมาตรการประหยัดการใช้น้ำโดยระบบการจัดการน้ำอัจฉริยะ และเป็นโรงงานนอกนิคมฯ) จำนวน 3 คน

เกณฑ์การคัดเลือก: ผู้วิจัยคัดเลือกผู้แทนภาคเอกชนและภาคอุตสาหกรรม จากบัญชีรายชื่อองค์กรผู้ใช้น้ำของสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ ร่วมกับการขอคำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิของคณะกรรมการลุ่มน้ำบางปะกงและคณะกรรมการลุ่มน้ำชายฝั่งทะเลตะวันออก

กล่าวโดยสรุป ในการวิจัยครั้งนี้ มีจำนวนผู้เข้าร่วมให้ข้อมูลหรือเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวนทั้งสิ้น 67 คน ดังปรากฏในตารางที่ 3

ตารางที่ 3-1 สรุปจำนวนผู้ร่วมให้ข้อมูล จำแนกตามประเภทกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประเภทกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	จำนวนผู้ร่วมให้ข้อมูล (คน)
กลุ่มที่ 1: หน่วยงานหรือตัวแสดงที่เกี่ยวกับประเด็นเชิงองค์ความรู้ นโยบาย และการบริหารจัดการน้ำในภาพรวมของประเทศและพื้นที่ EEC	8
กลุ่มที่ 2: หน่วยงานหรือตัวแสดงที่มีอำนาจเกี่ยวกับการกำหนดนโยบาย การนำนโยบายไปปฏิบัติ และการจัดการน้ำในภาคตะวันออกและพื้นที่ EEC	11
- กลุ่มย่อยที่ 2.1 ตัวแสดงในคณะกรรมการด้านน้ำระดับภูมิภาค	(6)
- กลุ่มย่อยที่ 2.2 ฝ่ายภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับเรื่องแหล่งน้ำ การผลิตน้ำ และการจัดสรรน้ำในพื้นที่ EEC	(5)
กลุ่มที่ 3: หน่วยงานภาครัฐเกี่ยวกับการนำนโยบายไปปฏิบัติหรือการจัดการน้ำระดับจังหวัด	16
- กลุ่มย่อยที่ 3.1 ฝ่ายภาครัฐจังหวัดฉะเชิงเทรา	(5)
- กลุ่มย่อยที่ 3.2 ฝ่ายภาครัฐจังหวัดชลบุรี	(6)
- กลุ่มย่อยที่ 3.3 ฝ่ายภาครัฐจังหวัดระยอง	(5)
กลุ่มที่ 4: องค์กรและประชาชนผู้ใช้น้ำในพื้นที่ EEC	32
- กลุ่มย่อยที่ 4.1 โรงงานอุตสาหกรรมที่เข้าร่วมมาตรการการใช้น้ำอย่างประหยัดโดยระบบการจัดการน้ำอัจฉริยะ	(6)
- กลุ่มย่อยที่ 4.2 ภาคประชาชนและภาคเกษตรกรรมในพื้นที่ EEC	(8)
- กลุ่มย่อยที่ 4.3 ภาคเอกชน/ผู้ประกอบการและภาคอุตสาหกรรม จังหวัดฉะเชิงเทรา	(6)
- กลุ่มย่อยที่ 4.4 ภาคเอกชน/ผู้ประกอบการและภาคอุตสาหกรรม จังหวัดชลบุรี	(6)
- กลุ่มย่อยที่ 4.5 ภาคเอกชน/ผู้ประกอบการและภาคอุตสาหกรรม จังหวัดระยอง	(6)
รวม	67

3.3.2 การเข้าถึง การพิทักษ์สิทธิ์ และการป้องกันผลกระทบที่คาดไม่ถึงของผู้ให้ข้อมูล

เมื่อผู้วิจัยได้กำหนดคุณสมบัติและได้รับการแนะนำตัวบุคคลที่เข้าข่ายเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นที่เรียบร้อยแล้ว จากนั้นผู้วิจัยดำเนินการออกจดหมายเชิญผู้ให้ข้อมูลสำคัญแต่ละราย มาเข้าร่วมสนทนากลุ่มและการประชุมระดมสมองตามวัน/เวลาและสถานที่ที่กำหนด ทั้งนี้หลังจากการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยจะขออนุญาตวันและเวลาสำหรับการประชุมระดมสมอง และเชิญบุคคลที่เข้าร่วมสนทนากลุ่มเข้าประชุมระดมสมองอีกครั้ง

ทั้งนี้สำหรับการพิทักษ์สิทธิ์ผู้ให้ข้อมูล เนื่องจากในการวิจัยครั้งนี้จำเป็นต้องส่งรายงานความก้าวหน้าและหลักฐานการลงมือดำเนินการวิจัยให้แก่ผู้สนับสนุนทุนวิจัย ดังนั้นผู้วิจัยจึงจำเป็นต้องขออนุญาตผู้ให้ข้อมูลที่จะมีการบันทึกภาพและเสียงในระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งจะแจ้งไว้ตั้งแต่การประสานงานเพื่อเชิญเป็นผู้ให้ข้อมูล และแจ้งไว้อย่างเป็นทางการในแบบฟอร์มการให้ความยินยอมด้วยเช่นกัน ทั้งนี้ภาพและเสียงที่ได้รับการบันทึกจะนำไปใช้เพื่อประกอบการวิเคราะห์และนำเสนอในรายงานวิจัยเท่านั้น จะไม่ถูกนำไปปรากฏออกสู่สาธารณะแต่อย่างใด

สำหรับแนวทางการป้องกันผลกระทบที่คาดไม่ถึงต่อผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยจะไม่นำเสนอชื่อผู้ให้ข้อมูลลงในรายงานวิจัย แต่จะใช้คำที่บ่งบอกสถานะ/หน่วยงาน หรืออาชีพของบุคคลเหล่านั้น หรือคำที่บ่งบอกถึงความเป็นกลุ่มก้อนของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียแต่ละประเภทตามที่ผู้วิจัยได้แบ่งไว้ในข้างต้น และในกรณีที่ผู้ให้ข้อมูลรายใดในภายหลังมีความไม่สบายใจหรือมีข้อกังวลเกี่ยวกับความคิดเห็นหรือข้อมูลที่ให้แก่ผู้วิจัยไปก่อนหน้านี้ ก็สามารถติดต่อหรือแจ้งมายังฝ่ายผู้วิจัยเพื่อขอให้ระงับการนำข้อมูลหรือความคิดเห็นดังกล่าวไปใช้ในการวิเคราะห์หรือนำเสนอภายหลังได้เช่นกัน

3.3.3 เกณฑ์การคัดเข้าและการคัดออก

เมื่อผู้วิจัยได้ติดต่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามที่กำหนดไว้ในข้างต้นเรียบร้อยแล้ว ณ วันลงมือเก็บรวบรวมข้อมูลจริง และ/หรือเมื่อลงมือเก็บรวบรวมข้อมูลเสร็จเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยจะกำหนดเกณฑ์การคัดเข้าและการคัดออกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแต่ละรายดังนี้

1) เกณฑ์การคัดเข้า

- ผู้ให้ข้อมูลที่ลงนามในแบบฟอร์มยินยอมการให้ข้อมูล
- ผู้ให้ข้อมูลที่ร่วมตอบคำถามครบทุกข้อ
- ผู้ให้ข้อมูลที่ถูส่งมาเป็นตัวแทนอีกที และมีหนังสือรับรองความเป็นตัวแทนที่เข้าข่ายว่ามีคุณสมบัติให้ข้อมูล

ตามจดหมายเชิญที่ผู้วิจัยแจ้งไว้อย่างเป็นทางการในลายลักษณ์อักษร

2) เกณฑ์การคัดออก

- ผู้ให้ข้อมูลที่ไม่ประสงค์ลงนามในแบบฟอร์มยินยอมการให้ข้อมูล
- ผู้ให้ข้อมูลที่ตอบคำถามไม่ครบทุกข้อ

- ผู้ให้ข้อมูลที่ออกตัวว่าไม่มีส่วนเกี่ยวข้องหรือไม่มีความรู้เกี่ยวกับข้อความหรือประเด็นที่ถามอย่างน้อย 2
 ข้อขึ้นไป

- ผู้ให้ข้อมูลที่ประสงค์ขอถอนในระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูล
- ผู้ให้ข้อมูลที่ไม่มาเข้าร่วมให้ข้อมูลตามวัน เวลา และสถานที่ที่นัดหมาย

3) แนวทางการเลือกผู้ให้ข้อมูลทดแทนในกรณีที่มีผู้เข้าข่ายเป็นผู้ถูกคัดออก

- ในกรณีที่ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มแต่ละกลุ่ม/ครั้ง มีผู้ให้ข้อมูลที่เข้าข่ายตามเกณฑ์การคัดเข้าน้อยกว่าร้อยละ 80 ของผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดในกลุ่มนั้นๆ ผู้วิจัยจะขอยุติการสนทนากลุ่มในครั้งนั้น (หรือไม่นำข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มครั้งนั้นมาใช้วิเคราะห์) และนัดหมายสนทนากลุ่มใหม่อีกครั้ง พร้อมกับการเลือกผู้ให้ข้อมูลรายใหม่เพื่อทดแทนผู้ที่เข้าข่ายตามเกณฑ์การคัดออก

- ในกรณีที่ผู้ให้ข้อมูลบางราย (ที่เคยเข้าร่วมสนทนากลุ่ม) ไม่สามารถเข้าร่วมประชุมระดมสมองซึ่งเป็นกิจกรรมครั้งสุดท้ายของการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยจะส่งไฟล์เทปการประชุมระดมสมองให้แก่ผู้ที่ไม่มาประชุม เพื่อให้พวกเขาได้รับฟังรายละเอียดการประชุมย้อนหลัง จากนั้นจึงขออนุญาตนัดหมายซักถามความคิดเห็นและมุมมองต่อประเด็นถกเถียงในการประชุมดังกล่าวภายหลังต่อไป

3.4 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเลือกใช้เทคนิคการสนทนากลุ่ม (focus group discussion) ในฐานะที่เป็นการสนทนานโยบาย (policy dialogue) เนื่องจากเป็นเทคนิคที่เอื้อให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องน้ำในแต่ละภาคส่วนได้มาพูดคุยเกี่ยวกับประเด็นเชิงนโยบายเรื่องน้ำ ซึ่งมีจำนวนครั้งและประเภทผู้เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ รวมถึงระยะเวลาการเข้าร่วม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

เทคนิคการเก็บรวบรวมข้อมูล	ประเภทกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	ระยะเวลาที่ใช้
การสนทนากลุ่ม	กลุ่มที่ 1 กลุ่มย่อยที่ 2.1 และ 2.2 กลุ่มย่อยที่ 3.1, 3.2 และ 3.3 กลุ่มย่อยที่ 4.1, 4.2, 4.3, 4.4, และ 4.5 หมายเหตุ: (จัดขึ้นในช่วงเดือนสิงหาคม - ตุลาคม 2566)	กลุ่มละ 1 ครั้ง (รวม 11 กลุ่ม) ครั้งละ 90 - 180 นาที

เทคนิคการเก็บรวบรวมข้อมูล	ประเภทกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	ระยะเวลาที่ใช้
การตอบแบบประเมิน	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง 67 ราย ร่วมตอบแบบประเมินเพื่อยืนยันหรือให้ความคิดเห็นเพิ่มเติมแก่ผลลัพธ์หรือข้อค้นพบที่ผู้วิจัยได้สรุปจากการสนทนากลุ่มและสังเคราะห์ขึ้นมา	1 สัปดาห์

ในเบื้องต้น สถานที่ดำเนินการสนทนากลุ่มและการประชุมระดมสมอง ผู้วิจัยวางแผนเลือกใช้สถานที่ต่างๆ ดังต่อไปนี้

กิจกรรม	สถานที่
การสนทนากลุ่ม กลุ่มที่ 1	ห้องประชุมคณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาฯ หรือห้องจัดประชุมในกรุงเทพฯ
การสนทนากลุ่ม กลุ่มย่อยที่ 2.1	ห้องจัดประชุมในจังหวัดชลบุรี
การสนทนากลุ่ม กลุ่มย่อยที่ 2.2	ห้องจัดประชุมในจังหวัดชลบุรี
การสนทนากลุ่ม กลุ่มย่อยที่ 3.1	ห้องจัดประชุมในจังหวัดฉะเชิงเทรา
การสนทนากลุ่ม กลุ่มย่อยที่ 3.2	ห้องจัดประชุมในจังหวัดชลบุรี
การสนทนากลุ่ม กลุ่มย่อยที่ 3.3	ห้องจัดประชุมในจังหวัดระยอง
การสนทนากลุ่ม กลุ่มย่อยที่ 4.1	ห้องจัดประชุมในจังหวัดชลบุรี
การสนทนากลุ่ม กลุ่มย่อยที่ 4.2	ห้องจัดประชุมหรือศาลาประชาคมในจังหวัดชลบุรี
การสนทนากลุ่ม กลุ่มย่อยที่ 4.3	ห้องจัดประชุมในจังหวัดฉะเชิงเทรา
การสนทนากลุ่ม กลุ่มย่อยที่ 4.4	ห้องจัดประชุมในจังหวัดชลบุรี
การสนทนากลุ่ม กลุ่มย่อยที่ 4.5	ห้องจัดประชุมในจังหวัดระยอง

อย่างไรก็ตามผู้วิจัยวางแผนเลือกใช้ระบบการสนทนา/ประชุมออนไลน์ควบคู่ไปด้วย (ผ่านโปรแกรม Zoom) เพื่อเป็นทางเลือกสำหรับความสะดวกของผู้ร่วมให้ข้อมูล อนึ่งในระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยจะขออนุญาตผู้เข้าร่วมวิจัยที่จะบันทึกเสียง เพื่อใช้เป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ของข้อมูลที่ได้รับก่อนที่จะถูกนำไปใช้วิเคราะห์และตีความต่อไป รวมถึงขออนุญาตถ่ายรูปรายการสนทนาในระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อใช้ประกอบการนำเสนอรายงานความก้าวหน้าในการทำวิจัยให้แก่หน่วยงานผู้ให้ทุนแก่ผู้วิจัย

3.5 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือหลักที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แนวคำถามประกอบการสนทนากลุ่ม ซึ่งเป็นการพูดคุยเกี่ยวกับแนวทางการกำหนดนโยบาย/มาตรการ การนำนโยบายไปปฏิบัติ และการจัดการน้ำ ที่เอื้อให้นำไปสู่การประหยัดน้ำและการใช้น้ำอย่างคุ้มค่าในระดับจังหวัด และในพื้นที่ EEC อย่างยั่งยืน โดยเชื่อมโยงกับ 4 เสาหลัก (pillar) ที่รัฐบาลได้กำหนดไว้ เพื่อการบริหารจัดการน้ำให้มีประสิทธิภาพสูงสุดและมีความยั่งยืน ดังนี้

- Pillar 1 แผนแม่บทการบริหารจัดการน้ำ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) เป็นเครื่องมือกำหนดกรอบและขอบเขตการทำงานและแนวทางการขับเคลื่อน
- Pillar 2 การจัดตั้งองค์กรกลาง เพื่อบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ เพื่อให้เกิดการบูรณาการความร่วมมือหน่วยงานด้านน้ำมากกว่า 40 หน่วยงาน
- Pillar 3 กฎหมาย (พ.ร.บ. ทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561) เป็นศูนย์กลาง กำหนดหน้าที่และอำนาจขอบเขตการบริหารจัดการน้ำ
- Pillar 4 นวัตกรรมส่งเสริมการพัฒนาองค์ความรู้ นวัตกรรม เทคโนโลยี ผลงานวิชาการ มาใช้ขับเคลื่อนแผนแม่บททรัพยากรน้ำ เป็นการบริหารจัดการน้ำให้ทันสมัย เน้นการพัฒนาและประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการจัดการระบบข้อมูลอย่างรวดเร็ว และถูกต้องเพื่อการวิเคราะห์ วางแผน บริหารจัดการ และติดตามประเมินผล

3.5.1 แนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่มของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียแต่ละประเภท

3.5.1.1 แนวคำถามสำหรับกลุ่มนโยบายและการบริหารจัดการน้ำ (กลุ่มที่ 1, 2, และ 3)

1) จากการสังเคราะห์ช่องว่างระบบการบริหารจัดการน้ำในประเทศไทย (ตามที่ปรากฏในบทสรุปเชิงนโยบายของโครงการพัฒนานวัตกรรมเชิงระบบเพื่อรองรับระบบการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำให้เกิดธรรมาภิบาลและความมั่นคง) ในแต่ละข้อดังต่อไปนี้ เมื่อนำมาพิจารณาภายใต้กรอบการประหยัดน้ำและการใช้น้ำอย่างคุ้มค่าในพื้นที่ EEC ท่านคิดว่ามีประเด็นอะไรเพิ่มเติมนอกเหนือจากนี้หรือไม่ และ/หรืออยากขยายความเพิ่มเติมเกี่ยวกับลักษณะปัญหา ที่มา/สาเหตุ ที่ทำให้เกิดช่องว่างดังกล่าวแต่ละข้อ หรือไม่/อย่างไร

* อ่านหรือนำเสนอให้ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มรับทราบ

- หน่วยควบคุมด้านน้ำ (Regulator) มีหลายหน่วยงานตั้งแต่ระดับกรมจนถึงระดับนโยบายประเทศ
- การบูรณาการเพื่อการบริหารจัดการน้ำยังไม่สมบูรณ์ เนื่องจากยังคงแบ่งแยกทรัพยากรน้ำตามแหล่งน้ำ (น้ำฝน น้ำผิวดิน และน้ำใต้ดิน) ซึ่งขัดกับหลักความสัมพันธ์และความเชื่อมโยงของทรัพยากรน้ำพื้นฐานตามวัฏจักรน้ำ
- การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำที่ผ่านมา (ทั้งในมิติด้านการจัดสรร การใช้ การพัฒนา การบริหารจัดการ การบำรุงรักษา การฟื้นฟู การอนุรักษ์และสิทธิในน้ำ) ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ตั้งแต่ต้นน้ำ กลาง

น้ำ ถึงปลายน้ำ เพื่อให้ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถบริหารจัดการทรัพยากรน้ำให้มีความประสาน สอดคล้องกันในทุกมิติอย่างสมดุลและยั่งยืน อันจะเป็นประโยชน์แก่การบริหารสาธารณสุขภาคและ ประโยชน์สาธารณะอย่างอื่น ตามเจตนารมณ์ที่กำหนดใน พ.ร.บ. น้ำ พ.ศ. 2561) ยังไม่สามารถดำเนินการ ได้อย่างสมบูรณ์

- แต่ละพื้นที่ยังมีการบริหารจัดการ โดยยึดหลักกฎหมายเฉพาะของตนเองเป็นหลัก
- ขาดการส่งเสริมเรื่องระบบการทำงานที่ใช้ Digital Transformation ซึ่งมีส่วนทำให้เกิด Smart Management System
- ถึงแม้มีคณะทำงานน้ำในระดับพื้นที่ แต่ยังคงขาดกระบวนการ/กลไกการเชื่อมต่อการทำงานในการออกแบบ นโยบายในระดับจังหวัด
- ในองค์กรระดับพื้นที่ซึ่งขาดระบบกองทุนเข้ามาหนุนเสริมงบประมาณการทำงานในระดับปฏิบัติการในพื้นที่
- ความรู้ ความสามารถ และงบประมาณด้านการบริหารจัดการน้ำในระดับชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องการ บำบัดน้ำเสีย

2) ในกรณีที่ต้องการส่งเสริมให้ภาคส่วนต่างๆ ในพื้นที่ EEC (ทั้งอุตสาหกรรม พาณิชยกรรม เกษตรกรรม และ คริวเรือน) มีพฤติกรรมการประหยัดน้ำและการใช้น้ำอย่างคุ้มค่าได้อย่างยั่งยืน ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร (เหมาะสม/จำเป็นมากหรือน้อยเพียงใด เพราะเหตุใด ควรดำเนินการอย่างไรรูปแบบอย่างไรบ้าง) เกี่ยวกับ ข้อเสนอแนะว่าด้วยแนวทางการปรับโครงสร้างเชิงระบบและกลไกการทำงาน ในแง่นโยบายและมาตรการ ดังต่อไปนี้ (หมายเหตุ: การเสนอแนะประเด็นต่างๆ อาจระบุชี้แนะว่าใคร/หน่วยงานใด ควรทำอะไร/อย่างไร)

2.1) เครื่องมือการเชื่อมโยงการมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศและการใช้น้ำอย่างคุ้มค่า

- นโยบายการมอบอำนาจ และงบประมาณให้องค์กรผู้ใช้น้ำ
- กลไกการแบ่งปันผลประโยชน์ และโอนผลประโยชน์ข้ามสาขาการผลิต/ข้ามลุ่มน้ำ
- นโยบายการคำนวณค่าน้ำโดยคำนึงถึงต้นทุนที่แท้จริง และค่าใช้จ่ายด้านสิ่งแวดล้อม เช่น ค่าบำบัดน้ำเสีย

2.2) เครื่องมือการเชื่อมโยงการมีส่วนร่วมในระดับลุ่มน้ำ

- การบริหารลุ่มน้ำ
- Sandbox ลุ่มน้ำ

2.3) สร้าง Scenario การบริหารจัดการน้ำระดับ (ประเทศ/ภูมิภาค/จังหวัด) ในระยะยาว และบูรณาการกับ เป้าหมายการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่ยั่งยืน

3) ในกรณีที่ต้องการส่งเสริมให้ภาคส่วนต่างๆ ในพื้นที่ EEC (ทั้งอุตสาหกรรม พาณิชยกรรม เกษตรกรรม และ คริวเรือน) มีพฤติกรรมการประหยัดน้ำและการใช้น้ำอย่างคุ้มค่าได้อย่างยั่งยืน ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร (เหมาะสม/จำเป็นมากหรือน้อยเพียงใด เพราะเหตุใด ควรดำเนินการอย่างไรรูปแบบอย่างไรบ้าง) เกี่ยวกับ

ข้อเสนอแนะว่าด้วยแนวทางการปรับโครงสร้างเชิงระบบและกลไกการทำงาน ในแง่ตัวบทกฎหมาย ดังต่อไปนี้
(หมายเหตุ: การเสนอแนะประเด็นต่างๆ อาจารย์ทวนชี้แนะว่าใคร/หน่วยงานใด ควรทำอะไร/อย่างไร)

- ถ่ายทอดแนวทางตามแผนแม่บทไปสู่การปฏิบัติในพื้นที่
- ปรับปรุงพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 เพื่ออำนวยความสะดวกให้ อปท. มีความสามารถในการจัดการทรัพยากรน้ำด้วยตนเอง

- แนวทางการกำหนด “ความสามารถในการรองรับ” (carrying capacity) ของแต่ละลุ่มน้ำ
- ปรับปรุง พ.ร.บ. การผังเมือง เพื่อให้สอดคล้องกับผังน้ำ
- กำหนดอำนาจ รูปแบบ และหน้าที่การสั่งการด้านความเสี่ยงของการบริหารจัดการน้ำ

4) ในกรณีที่ต้องการส่งเสริมให้ภาคส่วนต่างๆ ในพื้นที่ EEC (ทั้งอุตสาหกรรม พาณิชยกรรม เกษตรกรรม และครัวเรือน) มีพฤติกรรมการประหยัดน้ำและการใช้น้ำอย่างคุ้มค่าได้อย่างยั่งยืน ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร (เหมาะสม/จำเป็นมากหรือน้อยเพียงใด เพราะเหตุใด ควรดำเนินการอย่างไรบ้าง) เกี่ยวกับข้อเสนอแนะว่าด้วยแนวทางการปรับโครงสร้างเชิงระบบและกลไกการทำงาน ในแง่โครงสร้างองค์กร ดังต่อไปนี้ (หมายเหตุ: การเสนอแนะประเด็นต่างๆ อาจารย์ทวนชี้แนะว่าใคร/หน่วยงานใด ควรทำอะไร/อย่างไร)

- การแบ่งบทบาทหน้าที่ของแต่ละหน่วยงานให้ชัดเจนตามอำนาจหน้าที่ (นโยบาย/วางแผน ปฏิบัติงาน สั่งการ เป็นต้น) ตามภาคส่วน (การเกษตร อนุรักษ์ น้ำต้นทุน เป็นต้น) และตามพื้นที่ (ประเทศ ภูมิภาค ลุ่มน้ำ ชุมชน)

- พัฒนาศักยภาพและความเชี่ยวชาญขององค์กรที่สามารถตอบสนองบทบาทหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- จัดตั้งหน่วยงานระดับพื้นที่เพื่อสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพของ อปท. ในการดำเนินงานตามภารกิจที่ถูกถ่ายโอน รวมถึงภารกิจที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการน้ำ

- กำหนดรูปแบบการทำงานในภาวะปกติและวิกฤตแบบเครือข่าย
- แนวทางบูรณาการข้อมูลของทุกหน่วยงาน
- สร้างการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ และออกแบบกติกาให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ที่แตกต่างกัน

- การจัดสรรงบประมาณตามลำดับความสำคัญให้เป็นไปตามแผนเชิงผลสัมฤทธิ์ และบูรณาการ
- พัฒนาแหล่งทุนใหม่นอกเหนือจากการจัดสรรงบประมาณของรัฐบาลเพื่อนำไปใช้ในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการน้ำ เช่น การตั้งกองทุน การเก็บค่าธรรมเนียมการใช้น้ำหรือบำบัดน้ำเสีย เป็นต้น

- ความเป็นไปได้ของการจัดตั้ง “กระทรวงทรัพยากรน้ำ”

3.5.1.2 แนวคำถามสำหรับกลุ่มองค์กรและประชาชนผู้ใช้น้ำในพื้นที่ EEC (กลุ่มที่ 4)

☛ กลุ่มย่อยที่ 4.1 โรงงานอุตสาหกรรมที่เข้าร่วมมาตรการการใช้น้ำอย่างประหยัดโดยระบบการจัดการน้ำอัจฉริยะ

1) อะไรบ้างคือสาเหตุที่ทำให้โรงงานของท่านตัดสินใจเข้าร่วมการใช้มาตรการ Smart System หรือ 3R (รวมถึงระยะเวลาเข้าร่วม)

2) มีการดำเนินการหรือการเปลี่ยนแปลงใดเกิดขึ้นบ้าง ภายหลังจากเข้าร่วมการใช้มาตรการ Smart System หรือ 3R (ให้ลองเปรียบเทียบระหว่าง “ก่อน” กับ “หลัง” เข้าร่วม (พิจารณาทั้งในแง่ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลผลิต ผลลัพธ์ ผลกระทบ และสามารถพูดถึงต้นทุน/กำไร/ค่าเสียโอกาส/ความเสี่ยงต่างๆ ได้ด้วยเช่นกัน)

3) ในกรณีที่ต้องการส่งเสริมให้ภาคอุตสาหกรรมมีการประหยัดน้ำและการใช้น้ำอย่างคุ้มค่าได้อย่างยั่งยืน ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรบ้างเกี่ยวกับมาตรการเหล่านี้ (เหมาะสม/จำเป็นมากหรือน้อยเพียงใด เพราะเหตุใด ควรดำเนินการอย่างไรรูปธรรมอย่างไรบ้าง) ทั้งนี้อาจระบุขึ้นชี้แนะว่าใคร/หน่วยงานใด ควรทำอะไร/อย่างไร/มีมาตรการอย่างไร

มาตรการ (ที่อาจเกิดขึ้น)	จำเป็นหรือก่อให้เกิดประสิทธิผลมากเพียงใด และควรเร่งดำเนินการเพียงใด		
	มาก	ปานกลาง	น้อย
การคำนวณค่าน้ำโดยคำนึงถึงต้นทุนที่แท้จริง			
การจัดเก็บภาษี/ค่าธรรมเนียมการปล่อยน้ำเสีย			
การกำหนดขีดจำกัดการผลิตสูงสุดตามศักยภาพกลุ่มน้ำของพื้นที่ EEC			
การจำกัดปริมาณการใช้น้ำในช่วงฤดูแล้ง			
การกำหนดปริมาณการรับซื้อน้ำใช้แล้วคืนต่ำจากภาคประชาชน			

4) เนื่องจากกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวกับเรื่องการประหยัดน้ำและการใช้น้ำอย่างคุ้มค่าในพื้นที่ EEC มีหลายกลุ่ม ท่านอยากบอกอะไรแก่พวกเขาบ้าง (ระบุกลุ่มคนและประเด็นที่ต้องการสื่อ)

☛ กลุ่มย่อยที่ 4.2 ภาคประชาชนและภาคเกษตรกรรมในพื้นที่ EEC

1) ในปัจจุบัน สถานการณ์เกี่ยวกับน้ำกินน้ำใช้ในชีวิตประจำวัน (ทั้งอุปโภค บริโภค และการเกษตร) มีลักษณะเป็นอย่างไร เพียงพอหรือไม่ คิดว่าเกิดจากสาเหตุใด และส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตของท่านอย่างไรบ้าง

2) เฉพาะในส่วนของภาคประชาชนและภาคเกษตรกรรม ท่านคิดว่าเราสามารถร่วมมือกันประหยัดและใช้น้ำอย่างคุ้มค่าได้อย่างไรบ้าง (อาจพูดถึงสิ่งที่เคยทำในอดีต หรือกำลังทำอยู่ในปัจจุบัน และคาดว่าจะทำในอนาคตด้วยก็ได้) และคิดว่าการกระทำดังกล่าวทำได้ง่ายหรือยากเพียงใด และต้องมีเงื่อนไขใดบ้างที่จะทำให้การกระทำดังกล่าวเกิดความสำเร็จ

3) ในกรณีที่ภาครัฐมีมาตรการประหยัดน้ำและใช้น้ำอย่างคุ้มค่าได้อย่างยั่งยืน ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรบ้างเกี่ยวกับมาตรการเหล่านี้ (เหมาะสม/จำเป็นมากหรือน้อยเพียงใด เพราะเหตุใด ควรดำเนินการอย่างไรรูปธรรมอย่างไรบ้าง) ทั้งนี้อาจรบกวนชี้แนะว่าใคร/หน่วยงานใด ควรทำอะไร/อย่างไร/มีมาตรการอย่างไร

มาตรการ (ที่อาจเกิดขึ้น)	คิดว่าจำเป็นหรือก่อให้เกิดประสิทธิผลมากเพียงใด และควรเร่งดำเนินการเพียงใด		
	มาก	ปานกลาง	น้อย
การคำนวณค่าน้ำโดยคำนึงถึงต้นทุนที่แท้จริง			
การจัดเก็บภาษี/ค่าธรรมเนียมการปล่อยน้ำเสีย			
การกำหนดขีดจำกัดสูงสุดการใช้น้ำตามศักยภาพลุ่มน้ำของพื้นที่ EEC			
การจำกัดปริมาณการใช้น้ำในช่วงฤดูแล้ง			
การกำหนดปริมาณการรับซื้อน้ำใช้แล้วคืนต่ำจากภาคประชาชน			
การให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้น้ำเพื่อการเกษตรและการอุปโภคบริโภค อย่างเหมาะสมตามสภาพภูมิศาสตร์			

4) เนื่องจากกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวกับเรื่องการประหยัดน้ำและการใช้น้ำอย่างคุ้มค่าในพื้นที่ EEC มีหลายกลุ่ม ท่านอยากบอกอะไรแก่พวกเขาบ้าง (ระบุกลุ่มคนและประเด็นที่ต้องการสื่อ)

5) ถ้าสมมติว่าท่านสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมหรือส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการน้ำในจังหวัดของท่าน (รวมถึงพื้นที่ EEC) ท่านจะขับเคลื่อนหรือดำเนินการสิ่งใดบ้าง เพราะเหตุใด

📍 กลุ่มย่อยที่ 4.3 – 4.5 ภาคเอกชน/ผู้ประกอบการและภาคอุตสาหกรรมของแต่ละจังหวัด

1) ในปัจจุบัน สถานประกอบการ/โรงงานของท่าน มีน้ำเพียงพอต่อการผลิต/การดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจของท่านหรือไม่ (พูดถึงแหล่งน้ำใช้/การเข้าถึงน้ำใช้) ทั้งนี้อาจมีการกล่าวถึงสถานประกอบการอื่นๆ ที่ไม่ใช่ของท่านโดยตรงได้เช่นกัน (แต่อยู่ในจังหวัดเดียวกัน) ว่าเป็นเช่นนั้นด้วยหรือไม่/อย่างไร

2) ในปัจจุบันสถานประกอบการของท่านมีการดำเนินการใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับการประหยัดน้ำหรือการใช้น้ำอย่างคุ้มค่าหรือไม่ (ถ้ามี คือถามต่อว่าดำเนินการอย่างไร เกิดขึ้นเมื่อใด เพราะเหตุใด ผลลัพธ์เป็นอย่างไร แต่ถ้าไม่มี คือถามต่อว่ายังไม่มีเพราะเหตุใด และวางแผนจะมีหรือไม่ในอนาคต เพราะอะไร)

3) ในกรณีที่ต้องการส่งเสริมให้สถานประกอบการหรือโรงงานในจังหวัดของท่าน ประหยัดน้ำและใช้น้ำอย่างคุ้มค่าได้อย่างยั่งยืน ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรบ้างเกี่ยวกับมาตรการเหล่านี้ (เหมาะสม/จำเป็นมากหรือน้อยเพียงใด เพราะเหตุใด ควรดำเนินการอย่างไรรูปธรรมอย่างไรบ้าง) ทั้งนี้อาจรบกวนชี้แนะว่าใคร/หน่วยงานใด ควรทำอะไร/อย่างไร/มีมาตรการอย่างไร

มาตรการ (ที่อาจเกิดขึ้น)	คิดว่าจำเป็นหรือก่อให้เกิดประสิทธิผลมากเพียงใด และควรเร่งดำเนินการเพียงใด		
	มาก	ปานกลาง	น้อย
การคำนวณค่าน้ำโดยคำนึงถึงต้นทุนที่แท้จริง			
การจัดเก็บภาษี/ค่าธรรมเนียมการปล่อยน้ำเสีย			
การกำหนดขีดจำกัดการผลิตสูงสุดตามศักยภาพกลุ่มน้ำของพื้นที่ EEC			
การจำกัดปริมาณการใช้น้ำในช่วงฤดูแล้ง			
การกำหนดปริมาณการรับซื้อน้ำใช้แล้วคืนต่ำจากภาคประชาชน			

4) เนื่องจากกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวกับเรื่องการประหยัดน้ำและการใช้น้ำอย่างคุ้มค่าในพื้นที่ EEC มีหลายกลุ่ม ท่านอยากบอกอะไรแก่พวกเขาบ้าง (ระบุกลุ่มคนและประเด็นที่ต้องการสื่อ)

5) ถ้าสมมติว่าท่านสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมหรือส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการน้ำในจังหวัดของท่าน (รวมถึงพื้นที่ EEC) ท่านจะขับเคลื่อนหรือดำเนินการสิ่งใดบ้าง เพราะเหตุใด

3.5.2 ประเด็นการตอบแบบประเมินหลังจากผู้วิจัยสรุปและสังเคราะห์ข้อค้นพบเบื้องต้นที่ได้จากการทำสนทนากลุ่ม

ผู้วิจัยวางแผนกำหนดกิจกรรมการตอบแบบประเมินหลังจากผู้วิจัยสรุปและสังเคราะห์ข้อค้นพบเบื้องต้นที่ได้จากการทำสนทนากลุ่ม โดยคาดว่าจะใช้เวลาการเก็บรวบรวมข้อมูล 1 สัปดาห์ ซึ่งเป็นการส่งแบบประเมินผ่านทางระบบไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งในเอกสารมีเนื้อหา 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 การนำเสนอสาระสำคัญของผลลัพธ์ที่ได้จากการสนทนากลุ่มของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่างๆ เกี่ยวกับทางออกของปัญหาเรื่องน้ำ และแนวทางการประหยัดน้ำ/การใช้น้ำอย่างคุ้มค่าในพื้นที่ EEC ซึ่งประเด็นการนำเสนอ ได้แก่ มุมมองเกี่ยวกับนโยบาย/มาตรการเรื่องการใช้ น้ำ มุมมองเกี่ยวกับตัวบทกฎหมายเรื่องน้ำ และมุมมองเกี่ยวกับโครงสร้างองค์กรด้านน้ำ

ส่วนที่ 2 การตรวจสอบทบทวนเพื่อยืนยันผลลัพธ์หรือข้อสรุปที่ได้จากการสนทนากลุ่มอีกครั้ง พร้อมกับการจัดลำดับความจำเป็นเร่งด่วนของมุมมองด้านต่างๆ เกี่ยวกับทางออกของปัญหาเรื่องน้ำและการประหยัดน้ำ/การใช้น้ำอย่างคุ้มค่าในพื้นที่ EEC ซึ่งแบ่งออกเป็นรายการประเด็นต่าง ๆ ในรูปแบบคำถามปลายปิด จากตัวเลือก 4 ตัวเลือก ได้แก่ เหมาะสมและมีความเป็นไปได้, เหมาะสมแต่มีความเป็นไปได้ยาก, ยังไม่เหมาะสม, ไม่มีความเห็น/ยังตัดสินใจไม่ได้

ส่วนที่ 3 การแสดงความคิดเห็น/ให้คำแนะนำ/วิพากษ์วิจารณ์ เพิ่มเติม ในรูปแบบคำถามปลายเปิด

3.6 แนวทางการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยเริ่มต้นจากการถอดคำสัมภาษณ์ที่ได้รับการบันทึกในรูปแบบไฟล์เสียง และนำมาวิเคราะห์สาระ (content analysis) พร้อมกับการตีความ (interpretation) จากนั้นจึงนำมาเขียนเพื่อพรรณนาข้อค้นพบที่เกิดขึ้นโดยแบ่งออกเป็นประเด็นต่างๆ ได้แก่

1) การพรรณนาและตีความมุมมองเกี่ยวกับทางออกของปัญหาเรื่องน้ำและการประหยัดน้ำ/การใช้น้ำอย่างคุ้มค่าในพื้นที่ EEC (การวิเคราะห์ในส่วนนี้จะปรากฏในบทที่ 4 และ 5)

1.1) มุมมองเกี่ยวกับนโยบาย/มาตรการเรื่องการใช้

1.2) มุมมองเกี่ยวกับตัวบทกฎหมายเรื่องน้ำ

1.3) มุมมองเกี่ยวกับโครงสร้างองค์กรด้านน้ำ

2) การวิเคราะห์ความจำเป็นเร่งด่วนของทางออก/ข้อเสนอแนะต่างๆ เกี่ยวกับทางออกของปัญหาเรื่องน้ำและการประหยัดน้ำ/การใช้น้ำอย่างคุ้มค่าในพื้นที่ EEC ด้วยเทคนิค Prioritization Matrix ซึ่งแบ่งผลการวิเคราะห์ออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ (1) สิ่งจำเป็นที่ต้องเร่งดำเนินการทันที (Critical), (2) สิ่งจำเป็นที่ยังไม่ต้องเร่งดำเนินการทันที (High priority), (3) สิ่งที่ยังไม่จำเป็นและยังไม่ต้องดำเนินการทันที (Neutral), และ (4) สิ่งที่ยังไม่จำเป็นแต่สามารถลงมือทำได้ทันที (Low priority) (การวิเคราะห์ในส่วนนี้จะปรากฏในบทที่ 6)

3) การสังเคราะห์แนวทางการพัฒนานโยบายสังคม รวมถึงกระบวนการนโยบายเกี่ยวกับประเด็นเรื่องการใช้ น้ำอย่างประหยัดและคุ้มค่าในพื้นที่ EEC (การสังเคราะห์ดังกล่าวจะปรากฏในบทที่ 6) ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ประเด็น ได้แก่

3.1) รูปแบบกระบวนการนโยบายที่เอื้อต่อการประหยัดน้ำและการใช้น้ำอย่างคุ้มค่า

3.2) ความเชื่อมโยงระหว่างกระบวนการนโยบาย กฎหมาย และองค์กรด้านน้ำที่เกี่ยวข้องที่เอื้อต่อการประหยัดน้ำและการใช้น้ำอย่างคุ้มค่า

3.3) ความเป็นไปได้และแนวทางการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วนในรูปแบบเครือข่ายพันธมิตรนโยบายเพื่อนำไปสู่การประหยัดน้ำและการใช้น้ำอย่างคุ้มค่าอย่างยั่งยืน

ในการนี้ แนวทางการวิเคราะห์และสังเคราะห์แต่ละประเด็นที่ผู้วิจัยเลือกใช้ มีส่วนเกี่ยวข้องกับการตอบ วัตถุประสงค์การวิจัยแต่ละข้อดังนี้ (โปรดดูเพิ่มเติมในรูปที่ 3-1)

รูปที่ 3-1 ความเชื่อมโยงระหว่างวัตถุประสงค์การวิจัยกับแนวทางการวิเคราะห์และสังเคราะห์ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1	วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2
เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาโยบายสังคมว่าด้วยการประหยัดน้ำและการใช้น้ำอย่างคุ้มค่าในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก โดยใช้เทคนิคการสนทนานโยบาย (policy dialogue)	เพื่อเสนอแนะและสังเคราะห์กระบวนการทางนโยบายที่เหนียวนำไปสู่การประหยัดน้ำและการใช้น้ำอย่างคุ้มค่าในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก บนพื้นฐานวิชาการจากผลงานวิจัยเชิงประจักษ์
	
การพรรณนาและตีความมุมมองเกี่ยวกับทางออกของปัญหาเรื่องน้ำและการประหยัดน้ำ/การใช้น้ำอย่างคุ้มค่าในพื้นที่ EEC	การวิเคราะห์ความจำเป็นเร่งด่วนของทางออก/ข้อเสนอแนะต่างๆ เกี่ยวกับทางออกของปัญหาเรื่องน้ำและการประหยัดน้ำ/การใช้น้ำอย่างคุ้มค่าในพื้นที่ EEC ด้วยเทคนิค Prioritization Matrix การสังเคราะห์แนวทางการพัฒนาโยบายสังคม รวมถึงกระบวนการนโยบายเกี่ยวกับประเด็นเรื่องการใช้ตัวอย่างประหยัดและคุ้มค่าในพื้นที่ EEC

3.7 สรุปแผนการดำเนินงานวิจัย

- 1) ทำการรวบรวมข้อมูลและดำเนินการศึกษา รวมถึงสรุปผลลัพธ์จากงานวิจัยแผนงานยุทธศาสตร์เป้าหมายด้านสังคม แผนงานการบริหารจัดการน้ำปีที่ 1 และ 2 ของแผนงานวิจัยกลุ่มที่ 1 เรื่อง EEC
- 2) ทำการศึกษาทฤษฎีและกระบวนการที่ใช้ในการคัดเลือกข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย เพื่อลดความมีอคติและใช้หลักของเหตุและผลในการตัดสินใจในการคัดเลือกข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย
- 3) ทำการศึกษาในการคัดเลือกผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และทำแผนการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder Engagement Plan) จากกลุ่มผู้ใช้น้ำทุกประเภท
 - 3.1) คัดเลือกและจัดประเภทผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder Identification)
 - 3.2) ประเมินการคัดเลือกมีผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder Assessment)
 - 3.3) วางแผนการนำเสนอและการสื่อสารกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Plan Communication)
 - 3.4) ปฏิบัติการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Engage Stakeholders)
- 4) ดำเนินการสนทนากลุ่มเพื่อนำเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบายจากผลลัพธ์จากงานวิจัยแผนงานยุทธศาสตร์เป้าหมายด้านสังคม แผนงานการบริหารจัดการน้ำปีที่ 1 และ 2 ของแผนงานวิจัยกลุ่มที่ 1 เรื่อง EEC และรับฟังความเห็นต่างๆ เพิ่มเติม จากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในทุกมิติที่เกี่ยวข้อง

5) วิเคราะห์ สังเคราะห์และประมวลข้อมูลผลการวิจัยแผนงานยุทธศาสตร์เป้าหมายด้านสังคม แผนงานการบริหารจัดการน้ำ และผลจากการรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อเป็นแนวทางการจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อไป

6) ดำเนินการสรุปและสังเคราะห์ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และดำเนินการคัดเลือกข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่ผ่านการสังเคราะห์บนพื้นฐานของทฤษฎีและกระบวนการที่นำมาประยุกต์ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้

7) ดำเนินการส่งแบบสอบถามที่ประกอบด้วยข้อคำถามหรือประเด็นที่เกิดจากการสังเคราะห์และคัดเลือกแนวทางต่าง ๆ ทั้งด้านมาตรการ กฎหมาย และโครงสร้างที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการประหยัดน้ำและใช้น้ำอย่างคุ้มค่าและยั่งยืนในพื้นที่ EEC เพื่อขอรับทราบการยืนยันและความคิดเห็นขั้นสุดท้ายจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อนำไปสู่การพิจารณาให้ข้อเสนอแนะและดำเนินการปรับปรุงข้อเสนอแนะเชิงนโยบายให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

รูปที่ 3-2 สรุปวิธีดำเนินการวิจัย

บทที่ 4

ความเข้าใจและการตระหนักถึงปัญหาและความท้าทายเกี่ยวกับ สถานการณ์น้ำในพื้นที่ EEC ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

ในเบื้องต้น ก่อนที่จะกล่าวถึงผลการสะท้อนความคิดของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำ เพื่อนำไปสู่การเสนอแนะแนวทางการการใช้น้ำอย่างประหยัดและคุ้มค่าอย่างยั่งยืนในพื้นที่ EEC ผู้วิจัยได้รวบรวมและวิเคราะห์ตัวอย่างความคิดเห็นที่สำคัญของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียแต่ละกลุ่ม ในประเด็นเกี่ยวกับความเข้าใจและการตระหนักถึงปัญหาและความท้าทายเกี่ยวกับสถานการณ์น้ำในพื้นที่ EEC เพื่อเป็นการอัปเดตสถานการณ์น้ำในพื้นที่ดังกล่าว รวมถึงเป็นการพิจารณาที่ทำในแง่ความตื่นตัวและความเข้าใจเกี่ยวกับประเด็นปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องน้ำ ของภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อเป็นรากฐานสำหรับการอภิปรายและสังเคราะห์ข้อค้นพบอย่างรอบด้านในขั้นสุดท้ายต่อไป สำหรับในบทนี้ผู้วิจัยแบ่งหัวข้อการนำเสนอผลการวิเคราะห์ความเข้าใจและการตระหนักถึงปัญหาและความท้าทายเกี่ยวกับสถานการณ์น้ำในพื้นที่ EEC ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียประเภทต่าง ๆ โดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม/หัวข้อใหญ่ ๆ ได้แก่ มุมมองของภาครัฐ มุมมองของภาคอุตสาหกรรม เอกชน และผู้ประกอบการ และมุมมองของภาคประชาชนและภาคการเกษตร ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

4.1 มุมมองของภาครัฐ

ในการศึกษาครั้งนี้ ภาครัฐถือว่าเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักในแง่ของการจัดสรรและบริหารจัดการน้ำทั้งในระดับภาพรวมของประเทศและเขตพื้นที่ EEC ด้วยเหตุนี้ในฐานะผู้จัดสรรและบริหารจัดการน้ำ ฝ่ายภาครัฐจากทุกหน่วยงาน/คณะกรรมการ จึงต่างเข้าใจและตระหนักถึงปัญหาและความท้าทายเกี่ยวกับสถานการณ์น้ำในพื้นที่ EEC เป็นอย่างดี ทั้งนี้ปัญหาและความท้าทายประการแรกเกี่ยวกับเรื่องน้ำในพื้นที่ดังกล่าว ที่ฝ่ายภาครัฐทุกฝ่ายต่างเห็นพ้องตรงกันก็คือ “ภัยแล้ง” ซึ่งวิกฤตการณ์ภัยแล้งในที่นี้ครอบคลุมถึงเรื่องสภาวะอากาศเปลี่ยนแปลง ปรากฏการณ์เอลนีโญ และการเชื่อมโยงกับปริมาณน้ำฝน/น้ำผิวดิน ตลอดจนความต้องการ/การขาดแคลนน้ำในพื้นที่ดังกล่าว ซึ่งมีตัวอย่างคำพูดของผู้ให้ข้อมูลสำคัญฝ่ายภาครัฐ ดังนี้

“...หลังจากการเผชิญกับภาวะเอลนีโญมีความผันผวน ซึ่งทำให้น้ำผันผวนยากและคาดการณ์ได้ลำบาก อย่างน้อยการคาดการณ์ควรจะคาดการณ์ได้ประมาณ 30%...”

ผู้แทนคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ

“...ในอนาคตปัญหา น้ำซึ่งอาจจะไม่พอใช้ ควรพิจารณาการในเรื่องของการประหยัดบังคับให้ใช้น้อยลง ถ้ามองในความแย่งที่สุดคือฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาล ทำให้ไม่มีน้ำซึ่งมีอาจจะน้อยมากอาจจะทำให้การใช้น้ำไม่เพียงพอ ซึ่งตรงนี้ต้องมองหาผู้ที่เข้ามาดูแล อีกทั้งยังคงเจอปัญหาการแย่งน้ำกันซึ่งเหตุการณ์นี้มีโอกาสเกิด เช่นตอนนี้เราบอกว่าน้ำแล้ง แต่อีกพื้นที่หนึ่งน้ำท่วมซึ่งอยู่ภายใต้ น้ำแล้งและก็มีโอกาสที่จะเกิดสิ่งเหล่านี้เช่นเดียวกัน ดังนั้นภาคตะวันออกอย่าง EEC ต้องทราบต้นทุนในการกักเก็บน้ำอีกครั้ง พื้นที่การกักเก็บน้ำก็น้อย ซึ่งแม้ว่าฝนจะตกมากเพียงใดพื้นที่การกักเก็บน้ำก็น้อยและการใช้น้ำก็ไม่เพียงพอ...”

ผู้แทนคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ

“...กังวลภาวะเอลนีโญ จะทำให้ฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาล แล้งจะยาวนานเหมือนอย่างปี 2558 ฝนไม่ตกเลย ตั้งแต่พฤษภาคมในแม่น้ำบางปะกงเค็มจนถึงวันที่ 31 กรกฎาคม แล้วฝนก็ตกลงมาลึกลง เกรงว่าปีนี้จะคล้าย ๆ กับปี 2558 ปี 2567 เราไม่ได้เตรียมอะไรเลย มันไม่มีสัญญาณเตือนเลย...”

ผู้แทนคณะกรรมการลุ่มน้ำบางปะกง

“...ในพื้นที่ EEC ตั้งอยู่ในพื้นที่ที่น้ำบาดาลน้อยไม่สามารถนำมาใช้ได้ทั้งระยอง ชลบุรี จะมีนิคมที่ฉะเชิงเทราที่พอจะมีน้ำบาดาลให้ใช้บ้าง พอแล้งเกิดวิกฤตจะมาใช้บาดาลจึงไม่มีน้ำ ตรงที่มีน้ำก็ไม่มีการไปตั้ง การแก้ปัญหาคือการดึงน้ำจากส่วนอื่นมาให้นิคม แล้วกรมบาดาลเองก็ไม่ได้มีหน้าที่จัดหาให้อุตสาหกรรม เราดูแค่อุปโภค...”

ผู้แทนสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 9

“...หากปีไหนแล้งก็มีความเสี่ยง ส่วนใหญ่จะเป็นแหล่งน้ำชลประทาน เพราะฉะนั้น ถ้าดูโครงข่ายเชื่อมโยงของภาคตะวันออก โดยเฉพาะชลบุรี/พัทยา แหล่งน้ำไม่พอ เพราะเป็นเมืองท่องเที่ยวที่มีการใช้น้ำเยอะมาก ต้องเอาน้ำดิบจากระยองเข้ามา ทั้งน้ำดิบและประปา หากถามว่าถ้าเมืองเติบโตขึ้นเรื่อย ๆ กรมชลฯ จะสร้างอ่างเพิ่มไม่ได้ เพราะมันต้องใช้เวลาเป็นสิบปี ในอนาคตไม่สามารถสร้างอ่างเก็บน้ำได้แล้ว ถ้าอนาคตมีความต้องการมากขึ้น ก็ต้องผันน้ำมาจากฝั่งตะวันออกของแผนที่...”

ผู้แทนการประปาส่วนภูมิภาค เขต 1

จากตัวอย่างคำพูดของผู้ให้ข้อมูลสำคัญในข้างต้น เราจึงเห็นได้ว่าปัญหาเรื่องขาดแคลนน้ำหรือความไม่เพียงพอของน้ำที่เกิดจากความต้องการการใช้น้ำ สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาเกี่ยวกับน้ำในแง่ปริมาณเป็นหลัก อย่างไรก็ตามในบางครั้งปริมาณที่มากเกินไป หรือภาวะน้ำท่วม ก็เป็นสิ่งที่ผู้ให้ข้อมูลบางรายกล่าวถึงด้วยเช่นกันดังตัวอย่าง

คำพูดที่ได้กล่าวไว้ก่อนหน้านี้ ซึ่งก็มีความเชื่อมโยงกับเรื่องการบริหารจัดการในแง่การจัดเก็บหรือความสามารถในการกักเก็บน้ำด้วยเช่นกัน

นอกจากเรื่องปริมาณน้ำหรือความเพียงพอของน้ำแล้ว ในพื้นที่ EEC ฝ่ายภาครัฐโดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับจังหวัดก็มีการกล่าวถึง**ปัญหาเรื่องคุณภาพน้ำ**ด้วยเช่นกัน กล่าวคือปัญหาคุณภาพน้ำส่วนใหญ่ได้รับการเชื่อมโยงกับเรื่องการบำบัดน้ำ ตลอดจนคุณภาพของน้ำประปาก็เป็นสิ่งที่ผู้แทนจากหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ EEC ก็มีการกล่าวถึงด้วยเช่นกัน ซึ่งมีตัวอย่างคำพูด/ความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลสำคัญดังนี้

“...นโยบายกับเรื่องเร่งด่วน คือ อันเดียวกัน คือ น้ำเสียที่ อปท. รอบข้างเมืองพัทยาปล่อยออกมา เมืองพัทยารับไม่ไหว อยากให้มีที่ไหนก่อนก็ได้บำบัดก่อนส่งมาพัทยา...”

ผู้แทนเมืองพัทยา

“...โครงการต่าง ๆ มีแหล่งทรัพยากร มีการสูบน้ำมาใช้แล้วทำไมไม่มีการเสียภาษี นำน้ำจากเราไปบำบัดและนำไปขายซื้อไปขาย 10 บาทและประกกลับมาขายให้เรา 12 บาท ...การใช้น้ำเยอะเพราะจำเป็นต้องมีการจ่ายมาก เช่น มีโรงงานนำน้ำไปทำน้ำแข็ง แล้วนำมาขายให้กับทางเรา โดยที่เราควรจะมีการมองไปที่กลุ่มผู้ที่รายได้น้อยที่ไม่มีประปาใช้ ประชาชนจำเป็นต้องใช้น้ำในส่วนนี้ประกอบอาหารหรือว่าใช้ดำรงชีวิตโดยที่เราต้องมีการจัดสรร... อยากให้ประเทศไทยสามารถมีน้ำประปาใช้จำนวนมากและเพียงพอ แม้อาจจะยังไม่ถึงวันที่สามารถใช้น้ำได้อย่างไม่จำกัด แต่ปัจจุบันควรจะใช้ได้อย่างสะอาดได้แล้ว...”

โครงการชลประทานฉะเชิงเทรา

“...จากที่มีการลงตรวจพื้นที่ตามสถานประกอบการตามนิคมอุตสาหกรรม ในบางพื้นที่ยังไม่บำบัดก่อนปล่อยน้ำลงสู่แหล่งน้ำธรรมชาติ ผลที่เกิดหลังจากนั้นทำให้มีการปล่อยน้ำลงในแหล่งน้ำธรรมชาติซึ่งทำให้น้ำเสีย ส่วนใหญ่มิมีน้ำมาจากหลายที่ เมื่อนำมารวมกันจึงทำให้น้ำโดยรวมคุณภาพต่ำ...”

ผู้แทนเทศบาลนครระยอง

อย่างไรก็ตาม นอกจากปัญหาเรื่องปริมาณและคุณภาพน้ำ การกล่าวถึงมุมมองในแง่การบริหารจัดการน้ำว่าเป็นปัญหา ก็เป็นอีกมิติที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียฝ่ายภาครัฐในพื้นที่ EEC ต่างก็เน้นย้ำและให้ความเห็นที่ค่อนข้างสอดคล้องกัน แต่กระนั้นรายละเอียดหรือขอบเขตประเด็น**ปัญหาการบริหารจัดการน้ำ** ก็มีลักษณะแตกต่างกันตามระดับหน่วยงานหรือตำแหน่งแห่งที่ที่ผู้ให้ข้อมูลดำรงอยู่ กล่าวคือในมุมมองของผู้แทนคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (กนช.) และสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (สทนช.) ก็จะพยายามสะท้อนปัญหาเชิงโครงสร้างและการบริหารจัดการ

ว่าเป็นเงื่อนไขหลักที่ทำให้สถานการณ์น้ำในพื้นที่ EEC ไม่ราบรื่นได้อย่างไร โดยพยายามเชื่อมโยงผู้เล่น/ตัวแสดงต่างๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับความไม่สมบูรณ์แบบหรือช่องโหว่ของการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ EEC ในปัจจุบัน เช่น การขาดคนกลางที่คอยประสานหรือเจรจาความไม่ลงรอยระหว่างตัวแสดงต่างๆ การเพิ่มเข้ามาของผู้เล่น/ตัวแสดง/ผู้ใช้น้ำ การทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานหรือตัวแสดงต่างๆ ฯลฯ ดังตัวอย่างคำพูดหรือข้อคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลสำคัญดังนี้

“...เสนอให้มีการทบทวนการใช้น้ำในภาคการเกษตรบริเวณคลองหลวงให้มีการใช้น้ำน้อยลง ซึ่งจะทำให้ผู้บริโภคสามารถใช้น้ำและภาคส่วนอื่น ๆ สามารถใช้น้ำเพิ่มขึ้นได้ การบริหารน้ำก็อยากให้มีการทบทวนแต่ติดปัญหาอยู่ที่นโยบายไม่ชัดเจน ซึ่งติดปัญหาหลักคือไม่มีตัวกลางมาเจรจาให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกันซึ่งยังคงเป็นปัญหาอยู่จนถึงปัจจุบัน เนื่องจากการสร้างอ่างเก็บน้ำดังกล่าวในอดีตเป็นการสร้างเพื่อการเกษตร พอมาเมืองคร์ EEC จึงทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ซึ่งผู้ใช้ก็เปลี่ยน...”

ผู้แทนคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ

“...การบูรณาการการจัดการน้ำในปัจจุบันในบางพื้นที่ขาดแคลนควรมีการชี้เป้า ต่อมาให้ให้นำน้ำบาดาลเข้าไปร่วมแก้ไขปัญหาและมีการสนับสนุนการทำงานระหว่างผิวดินและใต้ดินเพื่อไม่ให้เกิดปัญหา ซึ่งในอนาคตอาจต้องนำน้ำเสียมาปรับใช้ในการเกษตร...”

ผู้แทนสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ

ในขณะที่เดียวกัน ในมุมมองของผู้แทนจากสำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (สกพอ.) ซึ่งถือว่าเป็นหน่วยงานภาครัฐหลักที่คอยกำกับบริหารจัดการภาพรวมต่างๆ ของพื้นที่ EEC เพื่อมุ่งตอบโจทย์ต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจในระดับประเทศของไทย ก็แสดงถึงความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาในเชิงโครงสร้างและการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ EEC ได้อย่างลุ่มลึกไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ามุมมองของผู้แทนคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (กนช.) และสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (สทช.) เช่นกัน กล่าวคือทาง สกพอ. ตระหนักดีว่าปัญหาเรื่องน้ำที่เกิดขึ้นใน EEC ไม่ใช่เพียงความเดือดร้อนหรืออุปสรรคของภาคอุตสาหกรรม ซึ่งถือว่าเป็นหัวใจหลักของการขับเคลื่อนการเติบโตทางเศรษฐกิจ แต่ภาคส่วนอื่นๆ ทั้งประชาชนและเกษตรกรต่างก็ได้รับผลกระทบด้านลบจากปัญหาเรื่องน้ำด้วย และจุดเน้นหลักที่ทำให้ปัญหาการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ดังกล่าวในมุมมองของ สกพอ. ก็คือการไม่ทราบข้อมูลที่แท้จริงเกี่ยวกับความต้องการใช้น้ำของภาคประชาชนและเกษตรกร

“...อย่างที่ทราบในพื้นที่ EEC น้ำก็มาจากลุ่มน้ำอื่นๆ ซึ่งจำเป็นต้องมีการผันน้ำ ซึ่งปริมาณการผันน้ำก็ผ่านได้ตามที่ตกลง แต่ตามความเป็นจริงแล้วจะสามารถผันน้ำได้มากกว่านั้นอีก จำเป็นต้องมีความสอดคล้องกับการใช้น้ำซึ่ง

ในปัจจุบันมีข้อมูลการใช้น้ำโดยที่แสดงให้เห็นชัดมากที่สุดคืออยู่ในภาคอุตสาหกรรม โดยถ้าหากมองไปถึงภาคครัวเรือนหรือภาคการเกษตรมีตัวเลขแต่ไม่แน่ใจว่าจะสามารถสะท้อนความเป็นจริงได้หรือไม่ เมื่อมีการผันน้ำ ในส่วนของครัวเรือนหรือการเกษตรก็ระบุว่าจำเป็นต้องใช้น้ำในส่วนของภาคการเกษตรเพิ่มเติม ทำให้เห็นว่าการตรวจสอบเป็นไปได้ยาก เพราะฉะนั้นส่วนนี้จะเป็นส่วนที่ขาดการติดตาม เราไม่มีข้อมูลที่ชัดเจนว่าตกลงแล้ว Demand มีเท่าไรและต้องการอย่างไร เป็นการประเมินที่อาจจะถูกต้องเฉพาะในภาคอุตสาหกรรมเท่านั้น...”

ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก

“...ประเด็นปัญหาอีกอย่างคือน้ำส่งผ่านท่อ แต่ท่อดูแลโดยเจ้าของท่อ ซึ่งระบบน้ำดูแลโดยผู้จัดสรรน้ำ ผู้จัดสรรน้ำคือชลประทานมีการจัดสรรน้ำตามที่ร้องขอ แต่ชลประทานอาจจะไม่เห็นภาพรวมทั้งหมดจริงๆ ว่าผู้ใช้น้ำมีจำนวนที่เพิ่มขึ้นมา ตัวอย่างให้เห็นคือมีสอง operator แต่ผู้ใช้น้ำมีเท่าเดิม ซึ่งจะมองในแง่ของความขัดแย้งในเชิงธุรกิจ แต่น้ำไม่ควรจะเป็นผลประโยชน์ในเชิงธุรกิจจริงๆ แล้วมีผลกระทบต่อภาพรวมในภาคส่วนต่างๆ...”

ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก

สืบเนื่องจากเรื่องการขาดข้อมูลตามมุมมองของ สกพอ. ในข้างต้น ในขณะที่เดียวกันประเด็นเรื่องการส่งต่อหรือการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วย ซึ่งถือว่าเป็นตัวอย่างปัญหาอย่างหนึ่งในแง่การบูรณาการการทำงานระหว่างหน่วยงาน ทั้งนี้มุมมองดังกล่าวของ สกพอ. ก็สอดคล้องกับมุมมองของผู้แทนคณะกรรมการลุ่มน้ำบางปะกง และผู้แทนภาครัฐในระดับจังหวัดด้วยเช่นกัน ซึ่งมีตัวอย่างความคิดเห็นต่อไปนี้

“...สิ่งที่ขาดก็ต้องส่งเสริมอย่างรีบด่วนที่สุด คือระบบการทำงานที่ใช้ผลการแปลงข้อมูลที่พบหรือที่ถ่ายทอดกัน ได้ระหว่างหน่วยงาน เช่น กรมอุตุฯ และหน่วยงานต่าง ๆ อันจะนำไปสู่การบริหารจัดการน้ำที่ก่อให้เกิดสะพาน Management system...นอกจากนี้เรายังขาดเทคโนโลยีที่จะแปลผลว่าเมื่อตรวจพบสัญญาณเอลนินโญ่แล้ว มันจะเป็นยังไงต่อ...”

ผู้แทนคณะกรรมการลุ่มน้ำบางปะกง

“...การบริหารจัดการแหล่งน้ำในระยะยาว ไม่ว่าจะเป็นเขตเทศบาล เขตรอบนอกโดยถูกจัดการอย่างไม่เป็นระบบ...ผู้บริโภคน้ำส่วนใหญ่เกิดจากบริษัทเอกชนที่เข้ามาแล้วก็อาจจะไม่มีเรื่องของผลประโยชน์ค่อนข้างมาก...”

ผู้แทนเทศบาลเมืองระยอง

ในการนี้ อีกสิ่งที่คุณคณะกรรมการลุ่มน้ำบางปะกงมีมุมมองสอดคล้องกับ สกพอ. คือประเด็นเรื่องคนกลางหรือตัวกลางที่คอยประสานการเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งมีตัวอย่างความคิดเห็นดังนี้

“...เมื่อก่อนเราไม่มีปัญหาเพราะว่ามีคนดูภาพรวม พอน้ำขาดเขาจะจัดการเขาก็เป็นเจ้าของ เอาชื่อเขาไปจัดการได้ แต่พอแบ่งแยก คราวนี้มันเลยเป็นประเด็น มันเป็น Isolate อ้างไปเรื่อย ๆ มีการจัดการภาพรวมก็ไม่ได้ตอนนี้ ในอนาคตคุณก็จะแบ่งอีกก็ร้ายก็ตาม แต่ต้องมีคนดูภาพรวม ขอให้สามารถเขาสามารถคุมได้...”

ผู้แทนคณะกรรมการลุ่มน้ำบางปะกง

นอกจากประเด็นเรื่องข้อมูลและการมีตัวกลาง (หรือแนวทางการบูรณาการระหว่างหน่วยงาน/ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่าง ๆ) สิ่งสำคัญอีกประการที่อาจเป็นตัวกำหนดช่องโหว่หรือปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำในข้างต้น ก็คือปัญหาเชิงกลไกทางกฎหมาย/อำนาจ ซึ่งมีตัวอย่างความคิดเห็นดังนี้

“...ท้ายที่สุดแล้ว ถ้าเราไม่มีหลักกฎหมายระเบียบประกาศอะไรมาใช้ ตอนนี้นั้นเหมือนว่าคณะกรรมการลุ่มน้ำก็ต้องมีเครื่องมืออย่างน้อยสัก 5 อย่าง ในวันนี้เรามีอำนาจจริงหรือเปล่า หรือว่าทำไปแล้วจะถูกฟ้องหรือเปล่า...”

ผู้แทนคณะกรรมการลุ่มน้ำชายฝั่งทะเลตะวันออก

ประเด็นปัญหาที่สำคัญนอกเหนือจากมิติเรื่องกลไกและโครงสร้างภาครัฐ ก็คือเรื่องความรู้และความเข้าใจเรื่องการประหยัดน้ำและการใช้น้ำอย่างเหมาะสมของผู้ใช้น้ำ กล่าวคือผู้ให้ข้อมูลจากภาครัฐก็เล็งเห็นถึงความเชื่อมโยงจากปัญหาสถานการณ์น้ำที่ควรนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกรรมการใช้น้ำของผู้ใช้น้ำ กล่าวคือนอกจากการตระหนักและกล่าวถึงเรื่องดังกล่าวว่าเป็นเรื่องเร่งด่วนสำคัญแล้ว ผู้ใช้น้ำก็ควรวางแผนบริการการใช้น้ำของตนเองให้เหมาะสมด้วยเช่นกัน ทั้งในแง่การเตรียมหาที่กักเก็บน้ำ การใช้น้ำให้สอดคล้องกับสภาพอากาศและฤดูกาล การเปลี่ยนแปลงทัศนคติต่อการใช้น้ำที่ถูกบำบัดแล้ว (กล่าวคือเป็นการยอมรับหรืออนุโลมให้มีการนำน้ำที่ได้รับการบำบัดกลับมาใช้อุปโภคบริโภคอีกครั้ง) การเข้าใจข้อจำกัดว่าน้ำเป็นทรัพยากรที่ไม่เพียงพอ ฯลฯ ซึ่งมีตัวอย่างความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลจากฝ่ายภาครัฐ ดังนี้

“...ในที่ประชุมคณะกรรมการลุ่มน้ำ เรื่องการประหยัดน้ำถูกขอให้เป็นการเร่งด่วน เร่งกันประหยัดน้ำได้แล้วตั้งแต่วันนี้ที่ประชุมรับทราบแล้ว...”

ผู้แทนคณะกรรมการลุ่มน้ำบางปะกง

“..การเกิดภาวะวิกฤต หน่วยงานรัฐจะคอยแจ้งและเฝ้าระวังอยู่แล้ว อยากฝากให้แต่ละคนบริหารจัดการน้ำ ให้ดี มีการวางแผนล่วงหน้า ไม่ใช่รอถึงเวลาแล้วมาโวยวายกับภาครัฐ รัฐไปช่วยทุกคนไม่ได้ เพราะความจริงแล้วช่วงฝน เยอะน้ำมันเหลือ จะทำยังไงให้เก็บไว้พอใช้หน้าแล้งจึงเป็นเรื่องของการบริหารจัดการ...”

ผู้แทนสำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 9

“...ประชาชนในพื้นที่การท่องเที่ยวไม่ยินยอมเอาน้ำล้นมาใช้ หรือจะเป็นไปได้ไหมที่จะเอาน้ำรีไซเคิลมาใช้ใน อุตสาหกรรมบางประเภทได้ที่ไม่ต้องสัมผัสกับคน ถ้าทำได้ก็จะไม่ต้องสูบน้ำ หน่วยงานที่หาน้ำหาไม่พอหรอก...”

ผู้แทนการประปาส่วนภูมิภาค เขต 1

“...ระยะเร่งด่วนที่ง่ายที่สุด คือ ให้ความรู้เรื่องการบำบัดน้ำ ตอนนี้ไม่เห็นเลย ไม่มีโครงการส่งเสริมการสร้าง จิตสำนึก ทำได้ง่ายสุดแต่ได้ผลยากสุดคือการสร้างจิตสำนึก...”

ผู้แทนเมืองพัทยา

“...หากลองไปสัมผัสภาพณ์ของเกษตรกร ใครที่ไม่มีบ่อเก็บน้ำของสวนทุเรียนก็เจ็บ โดยในปีนี้ในเรื่องของเอลนี โญ่ทำให้โลกร้อนฝนขาด อุณหภูมิสูงขึ้น สังเกตได้จากผลผลิตที่น้อยลงราคาทุเรียนเพิ่มขึ้นสองถึงสามเท่าถ้าหากเทียบ ปีนี้กับปีที่แล้ว...”

ผู้แทนเทศบาลเมืองระยอง

กล่าวโดยสรุป ในมุมมองของฝ่ายภาครัฐต่างตระหนักรู้และเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาและความท้าทายของ สถานการณ์น้ำในพื้นที่ EEC ได้เป็นอย่างดี กล่าวคือพวกเขาต่างเริ่มต้นจากการกล่าวถึงภาวะแล้ง และความเชื่อมโยง กับปรากฏการณ์เอลนีโญที่กำลังเกิดขึ้นในปัจจุบัน แต่กระนั้นพวกเขาต่างก็ตระหนักดีว่าเดิมทีพื้นที่ EEC ก็ประสบ ปัญหาทั้งในแง่ภัยแล้งหรือความไม่เพียงพอของการใช้น้ำอยู่แล้ว ถึงแม้ว่าในบางพื้นที่ในช่วงฤดูฝนได้เกิดน้ำท่วมก็ตาม แต่เนื่องจากข้อจำกัดของพื้นที่ทั้งในเชิงภูมิศาสตร์ และในแง่การบริหารจัดการ ก็ยังเป็นอุปสรรคต่อเรื่องการกักเก็บน้ำ การเดินท่อเพื่อส่งน้ำ (แม้กระทั่งการมีน้ำบาดาลไม่มาก) และนำไปสู่ความไม่เพียงพอของการใช้น้ำอยู่ดี อย่างไรก็ตาม สิ่งที่น่าจะซ้ำเติมปัญหาความไม่เพียงพอของน้ำ ก็คือปัญหาคุณภาพน้ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในมุมมองของผู้แทนภาครัฐ ระดับจังหวัด/ท้องถิ่น ค่อนข้างหยิบยกประเด็นเรื่องคุณภาพขึ้นมาอย่างเห็นได้ชัด (ไม่ว่าจะเป็นน้ำเสียจาก ภาคอุตสาหกรรม น้ำเสียจากครัวเรือน แม้กระทั่งคุณภาพน้ำประปา) เนื่องจากพวกเขาเป็นคนในพื้นที่และมี ประสบการณ์การใช้น้ำในพื้นที่ด้วยอย่างแท้จริง แต่กระนั้นประเด็นปัญหาและความท้าทายเรื่องน้ำที่ทุกฝ่ายของ ภาครัฐต่างเห็นพ้องตรงกัน และค่อนข้างให้น้ำหนักกับเรื่องนี้เป็นอย่างมากก็คือการบริหารจัดการน้ำ ซึ่งครอบคลุมทั้ง

ในเรื่องมาตรการ กฎหมาย และโครงสร้าง/กลไกการบริหารจัดการ ทั้งนี้ประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการส่วนใหญ่ที่ได้รับการกล่าวถึง ได้แก่ การขาดคนกลางหรือเจ้าภาพที่คอยเชื่อมโยงและแก้ไขประเด็นปัญหาต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยกลไกทางกฎหมายที่เอื้อให้ตัวกลางหรือใครสักคนมีอำนาจได้อย่างเต็มรูปแบบ เช่น การที่ผู้แทนคณะกรรมการลุ่มน้ำฯ เล็งเห็นว่าพวกตนยังใช้อำนาจในการจัดการเรื่องน้ำบางอย่างได้ไม่เต็มที่ หรือแม้กระทั่งการที่ สกพอ. ก็รับทราบถึงข้อจำกัดในการดำเนินการต่างๆ เพราะอ้างว่าไม่มีกฎหมายรองรับอย่างเต็มรูปแบบในเรื่องการจัดการน้ำ ฯลฯ ตลอดจนการมีการใช้เทคโนโลยีด้านข้อมูลที่จะช่วยประกอบการบริหารจัดการเรื่องน้ำได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งเป็นทั้งข้อมูลเชิงสภาพอากาศ ปริมาณน้ำ และการสื่อสารด้านข้อมูลระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการแปลความหมายของข้อมูลเหล่านั้นพร้อมกับการถอดบทเรียนเป็นคู่มือหรือแนวทางที่ทำให้ตัวแสดงต่าง ๆ รับทราบว่าควรดำเนินการอย่างไรต่อไป

4.2 มุมมองของภาคอุตสาหกรรม เอกชน และผู้ประกอบการ

ความเข้าใจและการตระหนักถึงปัญหาและความท้าทายเกี่ยวกับสถานการณ์น้ำในพื้นที่ EEC ของภาคอุตสาหกรรม เอกชน และผู้ประกอบการทั้งในระดับประเทศและระดับจังหวัด (ในกลุ่มพื้นที่ EEC) ก็เป็นข้อมูลและเสียงสะท้อนสำคัญจากอีกฝั่งในฐานะผู้ใช้น้ำและภาคส่วนสำคัญที่ขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศให้เติบโต ทั้งนี้ในภาพใหญ่ของมุมมองของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกลุ่มนี้ ก็คือเสียงสะท้อนจากภาคอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ซึ่งพวกเขาก็ตระหนักและเข้าใจสถานการณ์น้ำในเขตพื้นที่ EEC เป็นอย่างดี และแสดงถึงความวิตกกังวลรวมถึงการมองไปในอนาคตเกี่ยวกับความต้องการการใช้น้ำที่เพิ่มมากขึ้น ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการคาดการณ์การขยายตัวของพื้นที่อุตสาหกรรมหรือพื้นที่เขตเมืองใน EEC และอีกส่วนหนึ่งคือปัญหาด้านสภาพอากาศที่อาจซ้ำเติมให้ความต้องการน้ำที่เพิ่มขึ้นได้รับผลกระทบด้านลบด้วยเช่นกัน อีกทั้งการตั้งข้อสงสัยเกี่ยวกับขอบเขตอำนาจและบทบาทของหน่วยงานใดก็ตามที่จะมาเป็น Regulator ว่าจะทำอะไรได้มากหรือน้อยเพียงใด ซึ่งมีตัวอย่างความคิดเห็น ดังนี้

“...ในภาพรวมของ EEC มีการพยากรณ์ในแง่จำนวนประชากรที่คาดว่าจะเพิ่มขึ้น ใน 20 ปีข้างหน้ามีการคาดการณ์ว่าจะมีผู้เข้ามาอยู่อาศัยในพื้นที่ของ EEC ซึ่งเกิดจากการสร้างงาน การที่มีจำนวนคนที่เพิ่มมากขึ้นทำให้การใช้น้ำเพิ่มขึ้นมากตามไปด้วย จึงควรกลับมามองว่าภาคอุตสาหกรรมควรปรับเปลี่ยนการใช้น้ำให้น้อยลง อุตสาหกรรมที่มีการลงทุนที่เพิ่มขึ้นแต่การใช้น้ำน้อยลงภายในอีก 20 ปีข้างหน้าโดยคาดว่าน้ำจะเพิ่มขึ้นไม่มากในภาคอุตสาหกรรม แต่คงมีประเด็นปัญหาในแง่ของผู้ใช้น้ำ สำหรับในส่วนของผู้ใช้น้ำภาคอุตสาหกรรม โรงไฟฟ้าใช้น้ำค่อนข้างมาก โดยผลิตไฟฟ้าส่งมอบให้กับทางฝ่ายของกรุงเทพมหานคร หากนำไปบำบัดและนำมาใช้ในการผลิตกระแสไฟฟ้าได้นั้นจะเป็นอีกหนึ่งทางที่ควรจะสนับสนุน แต่ในส่วนของการอุปโภคบริโภคคาดการณ์ว่าจะมีอัตราการใช้น้ำที่เพิ่มมากขึ้น

เพราะฉะนั้นปริมาณน้ำที่จะนำมาใช้อาจจะต้องมีส่วนของน้ำเกรตสองเข้ามา เห็นด้วยเกี่ยวกับการบริหารจัดการแหล่งน้ำเพื่อลดการใช้น้ำ...”

ผู้แทนสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

“...เมื่อมีการตั้งคณะกรรมการหรือหน่วยงานเรียบร้อยจะมีอำนาจไปดำเนินการบังคับใช้กฎหมายหรือนโยบายได้จริงหรือไม่? ซึ่งในแต่ละหน่วยงานมีกรอบหน้าที่ที่ต้องดูแลตามข้อกำหนดเช่น สททช. ไม่สามารถดำเนินการตามนโยบายได้ในทุกมิติ ตัวอย่างที่เห็นภาพ เขากำลังดูแลในเรื่องของภาคการเกษตรแต่หน่วยงานกำลังดำเนินการ ต้องการให้เขามาดูแลในเรื่องของการประหยัดน้ำซึ่งจุดนี้จะทำให้เกิดปัญหา โดยแม้ว่าจะมี regulators เข้ามาแต่สามารถดำเนินการได้จริงหรือไม่...”

ผู้แทนสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

เพราะฉะนั้น ในมุมมองเกี่ยวกับปัญหาและความท้าทายเรื่องน้ำในพื้นที่ EEC จากฝ่ายผู้แทนสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย จึงค่อนข้างคล้ายคลึงกับฝ่ายภาครัฐหลายฝ่ายที่มีการกล่าวถึงปัญหาเชิงกฎหมายและโครงสร้างในการบริหารจัดการน้ำ แต่สิ่งที่น่าสนใจคือผู้แทนสภาอุตสาหกรรมได้ยกตัวอย่างและกล่าวถึงสถานการณ์การใช้น้ำของฝั่งผู้ใช้น้ำได้อย่างเป็นระบบว่าเกิดปัญหาในแง่การผลิตของภาคอุตสาหกรรมได้อย่างไร ตลอดจนการพยายามเน้นย้ำน้ำหนักความสำคัญของอุตสาหกรรมในพื้นที่ EEC ว่าช่วยสร้างประโยชน์ให้แก่ประเทศหรือพื้นที่อื่น ๆ นอกเหนือพื้นที่ EEC ได้อย่างไร อย่างไรก็ตามดังที่กล่าวไปแล้วว่าผู้แทนสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยมีแนวโน้มกล่าวถึงภาพใหญ่ของปัญหาเรื่องน้ำของพื้นที่ดังกล่าวเป็นหลัก ในขณะที่มุมมองของภาคอุตสาหกรรม เอกชน และผู้ประกอบการในระดับพื้นที่ EEC ก็จะสามารถให้เห็นถึงปัญหาเฉพาะของแต่ละพื้นที่ ซึ่งก็มีทั้งปัญหาที่เกิดขึ้นร่วมกันและแตกต่างกัน โดยขึ้นอยู่กับเจ็ดดินและภาคส่วนทางธุรกิจที่พวกเขาเกี่ยวข้อง ซึ่งมีตัวอย่างความคิดเห็นดังต่อไปนี้

“...จริง ๆ ปัญหาที่บ้านเรามีมานานแล้ว ในอดีตพืชน้ำไม่พออยู่แล้ว แต่ไม่มีใครพูดถึง ถ้ามกรมชลฯ ก็บอกว่าพอ แต่ในความเป็นจริงผู้ประกอบการซื้อน้ำใช้เองทั้งนั้น พวกเราก็คำนึงกันเอง พอตอนหลังเราเชิญกรมชลฯ และภาครัฐ และ อีสท์วอเตอร์มาพูดคุยกันทุกคนก็คุยกันว่าเตรียมไว้พอแล้ว แต่พอคุยจริง ๆ มันไม่พอ ประปาโรงกรองผลิตน้ำไม่พอ ต้องใช้เวลาสิบปีในการขยายโรงกรอง...”

ผู้แทนสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

“...โรงแรมกำลังเติบโตอย่างมาก และไม่รู้ว่าการใช้น้ำระหว่างโรงแรมกับอุตสาหกรรมต่างกันยังไง ที่ผ่านมามีเราเห็นว่าปัญหาน้ำมันเกิดขึ้นจากภาคอุตสาหกรรม ซึ่งระยองมีแหล่งน้ำค่อนข้างเยอะ แต่พยายามใช้น้ำเยอะเหมือนกันแต่แหล่งน้ำน้อย...”

ผู้แทนสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวประเทศไทย

“...ภัยแล้งที่เกิดขึ้นทำให้น้ำไม่พอการเกษตรเลย คราวเรือนก็ไม่พอ ขุดบาดาลก็ไม่มีให้ใช้ แม้เราจะเป็นเกษตรแต่การรวมตัวที่จะขุดบาดาลก็ยาก เพราะพื้นที่หมู่บ้านอยู่ใกล้กัน เงื่อนไขการรวมตัวก็ทำให้ยาก เช่น ต้องมีสามราย 30 ไร่ขึ้นไป ก็รวมกันยาก...ไม่มีเวทีในการบอกปัญหาหรือสื่อสารให้หน่วยงานต่าง ๆ รับรู้ที่เรากำลังเจอปัญหา”

ผู้แทนวิสาหกิจชุมชน

“...ส่วนน้ำประปาของหมู่บ้านก็ไหลบ้างไม่ไหลบ้าง แต่ของเรายังมีใช้เพราะเราจัดการเอง แต่รอบข้างไม่มีและน้ำสำหรับทำเกษตรในพื้นที่บ้านบึง ก็จะปลูกผักตามฤดูกาล ถ้าน้ำน้อยก็ทำน้อย...”

ผู้แทนวิสาหกิจชุมชน

“...ในระยะสั้น สถานการณ์ตอนนี้คือวิกฤตเอลนีโญจังหวัดระยอง สถานการณ์น้ำแก้ไขตามสภาพฝน... ส่วนในระยะยาว ต้องมีการสร้างอ่างวังโตนดให้แล้วเสร็จโดยเร็วที่สุด เหตุผลคือน้ำจากจุดนี้จะมีมากเพียงพอและเราจะเติมน้ำเข้ามาในช่วงฤดูฝน...นอกจากนี้ปัญหาทางการใช้น้ำของการเกษตรก็มากขึ้นเช่นกัน จังหวัดระยองมีสวนทุเรียนมากขึ้นซึ่งหนึ่งต้นของทุเรียนใช้น้ำจำนวนมาก ซึ่งในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ มีนาคม และเมษายนจะเป็นช่วงที่สวนทุเรียนต้องการใช้น้ำ และในช่วงนั้นเป็นช่วงน้ำแล้ง...ตัวอย่างอีกปัญหาคือแม่น้ำประแสร์ที่มีการไหลทิ้งลงทะเล เพราะยังไม่มีที่กักเก็บได้ทันในช่วงน้ำหลาก จึงต้องหาทางเก็บกักน้ำ ทำให้น้ำไหลลงอ่าง...”

ผู้แทนหอการค้าจังหวัดระยอง

“...น้ำอาจจะไม่ขาดแคลนถ้าหากดูจากตัวเลขที่เราทิ้งน้ำและเรามีแหล่งเก็บน้ำ โดยปริมาณน้ำฝนที่ตกลงมา ถ้าเก็บเต็มเม็ดเต็มหน่วยอาจารย์ไม่ขาดแคลนขนาดนี้ แม้ว่าฝนจะตกลงมามากเท่าไร น้ำก็ไหลผ่านไปที่สมุทรปราการและทิ้งลงทะเลไป สิ่งที่ผมอยากจะทำให้เกิดมาก ๆ คือพื้นที่เก็บแหล่งน้ำดิบเป็นของตัวเอง เราสามารถพัฒนาพื้นที่พื้นที่หนึ่งเป็นสวนสาธารณะแหล่งเก็บน้ำขนาดใหญ่โดยที่อันตรายนั้นจะนำไปพัฒนาเมืองได้...”

ผู้แทนสภาอุตสาหกรรมจังหวัดฉะเชิงเทรา

“...เรามีวิกฤตภัยแล้งมาหลายครั้งโดยพูดถึงเฉพาะจังหวัดฉะเชิงเทรา โดยผมเองดูแลในส่วนของภาคอุตสาหกรรม ปกติปกติประปาจะเติมน้ำให้เราแต่พอมีวิกฤตภัยแล้งโดยที่ประปาแก้ไขปัญหาโดยการที่เอาน้ำดิบมาผสมกับน้ำบาดาล และนำไปให้ประชาชนใช้ ซึ่งทำให้คุณภาพแย่มาก ๆ ผนวกกับแรงดันของน้ำโดยที่บ้านเรือนจะเริ่มมีน้ำไหลน้อย แม้ว่าอุตสาหกรรมมีเครื่องต้นน้ำขนาดใหญ่ แต่ก็ไม่สามารถผันน้ำได้...”

ผู้แทนสภาอุตสาหกรรมจังหวัดฉะเชิงเทรา

เมื่อพิจารณาถึงมุมมองของภาคอุตสาหกรรม เอกชน และผู้ประกอบการในระดับพื้นที่ EEC สาระสำคัญร่วมกันเกี่ยวกับปัญหาและความท้าทายเรื่องน้ำในพื้นที่ที่พวกเขากำลังเผชิญหรือต้องเผชิญ ก็คือ**ความไม่เพียงพอของการใช้น้ำ** หรือกล่าวอีกนัยคือสถานการณ์น้ำในพื้นที่ EEC ยังไม่ตอบสนองต่อความต้องการของภาคอุตสาหกรรม เอกชน และผู้ประกอบการได้ดีเท่าที่ควร/ตามที่คาดหวัง แต่กระนั้นผู้ให้ข้อมูลจากภาคส่วนดังกล่าวหลายรายก็ตระหนักและรับทราบเกี่ยวกับภัยแล้งและปรากฏการณ์เอลนีโญเป็นอย่างดี อย่างไรก็ตามสิ่งที่น่าสนใจและเป็นสาระสำคัญร่วมอีกประการของภาคอุตสาหกรรม เอกชน และผู้ประกอบการในระดับพื้นที่ EEC ก็คือ**ปัญหาด้านการรับมือกับภัยแล้ง/ความไม่เพียงพอของน้ำ** เช่น การไม่รู้ว่าต้องกักเก็บน้ำไว้ปริมาณเท่าใด การมีที่เก็บกักน้ำไม่เพียงพอ การขาดเครื่องมือ/เทคโนโลยี/โครงสร้างพื้นฐานที่ช่วยการผันน้ำในระยะวิกฤต ฯลฯ ดังนั้นจากข้อค้นพบข้างต้นจึงได้รับการตีความโดยคร่าว่ว่าภาคอุตสาหกรรม เอกชน และผู้ประกอบการในระดับพื้นที่ EEC ยังสะท้อนให้เห็นถึงข้อจำกัดในการรับมือกับภัยแล้ง และค่อนข้างให้เห็นในลักษณะที่ยึดโยงกับความพร้อมและการเตรียมการของฝ่ายภาครัฐในแง่การกักเก็บน้ำ/การผลิตน้ำ/การกระจายน้ำ เป็นหลัก ตลอดจนการตระหนักถึงปัญหาคุณภาพน้ำประปาด้วยเช่นกัน ซึ่งค่อนข้างเป็นที่กล่าวถึงอย่างเด่นชัดมากในจังหวัดฉะเชิงเทรา และส่วนหนึ่งของปัญหาคุณภาพน้ำประปาก็มาจากความไม่เพียงพอของน้ำดิบ (จนต้องเกิดการผสมน้ำดิบจากหลายแหล่ง) ด้วยเช่นกัน

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาเฉพาะจากมุมมองของผู้ประกอบการในโรงงานอุตสาหกรรมทั้งในเขตและนอกเขตนิคมอุตสาหกรรม ในฐานะที่พวกเขาเป็นผู้ใช้น้ำปริมาณมากเพื่อการผลิตขนาดใหญ่ สิ่งที่ค้นพบก็เหมือนกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งฝ่ายภาครัฐและผู้ประกอบการรายย่อยในภาคเอกชนคนอื่น ๆ ก็คือ การตระหนักรู้ดีว่าปัญหาเรื่องน้ำที่สำคัญตอนนี้ก็คือภัยแล้งและความไม่เพียงพอของน้ำ แต่กระนั้นพวกเขาก็ไม่ได้มีความวิตกกังวลหรือรู้สึกเดือดร้อนอย่างเด่นชัด เพราะผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดในที่นี้คือได้ร่วมใช้มาตรการ 3R เพื่อมุ่งให้เกิดการประหยัดน้ำและใช้น้ำอย่างคุ้มค่าภายในอุตสาหกรรมการผลิตของตน อย่างไรก็ตามก็ยังพบว่าผู้ให้ข้อมูลบางราย ซึ่งเป็นผู้แทนโรงงานนอกนิคมอุตสาหกรรมได้กล่าวถึงระบบน้ำประปายังไม่ทั่วถึงเท่าที่ควร เลยส่งผลให้พวกเขาต้องซื้อน้ำมาใช้ และจำเป็นต้องเข้าร่วมการใช้มาตรการการประหยัดน้ำ

“...เราไม่ได้อยู่ในนิคมอุตสาหกรรม ซึ่งระบบน้ำประปาก็ยังไม่ทั่วถึง เราจึงจำเป็นต้องซื้อน้ำเข้ามาใช้ และเป็นเหตุผลหลักในการเข้าร่วมมาตรการ 3R ของโรงงานของเรา...”

ผู้แทนโรงงานนอกนิคมอุตสาหกรรม

ในขณะเดียวกัน ถึงแม้โรงงานอุตสาหกรรมหลายแห่งในเขตนิคมฯ ไม่ได้ขาดแคลนน้ำอย่างมีนัยสำคัญ แต่พวกเขาก็รู้สึกว่ **น้ำประปาคุณภาพยังไม่ดีเท่าที่ควร** ทั้งนี้การแก้ปัญหาความไม่ทั่วถึงและคุณภาพน้ำที่ยังไม่ดี ไม่ว่าจะเป็นการซื้อน้ำเพิ่มเติม หรือการติดตั้งเครื่องกรองต่าง ๆ รวมถึงเทคโนโลยีการบำบัดน้ำเสีย ก็ล้วนแต่ส่งผลต่อการเพิ่มต้นทุนในการผลิต ดังนั้นผู้ให้ข้อมูลจากโรงงานหลายคนจึงมีความรู้สึกว่ตนเองได้รับผิดชอบและแสดงถึงการร่วมมือประหยัดน้ำ/ใช้น้ำอย่างคุ้มค่าอย่างเต็มความสามารถแล้ว แต่กระนั้นผู้ให้ข้อมูลบางรายก็ยังรู้สึกว่ยังมีผู้ประกอบการอื่น ๆ ซึ่งอาจเป็นบางโรงงานที่ยังไม่ร่วมมาตรการ 3R อย่างเคร่งครัด หรือแม้กระทั่งการคิดว่ภาคอุตสาหกรรมบางรายและภาคบริการยังไม่ได้ร่วมกันประหยัดน้ำอย่างทั่วถึง และอาจจำเป็นต้องมีกฎหมายอย่างเคร่งครัดมาควบคุมการใช้น้ำอย่างประหยัดให้ทั่วถึงกัน ซึ่งมีตัวอย่างความคิดเห็นของผู้ประกอบการโรงงานอุตสาหกรรมดังนี้

“...เราประสบปัญหาหลายปีในแง่ **น้ำแล้ง** ซึ่งอาจจะไม่ถึงกับขาด แต่คุณภาพน้ำประปาแย่มาก จึงมีนโยบายทำ 3R ร่วมมือกับทางภาครัฐประมาณสามปี โดยวางแผนในเรื่องของน้ำที่จะใช้ในอนาคต จึงจำเป็นต้องหาแหล่งน้ำ...”

ผู้แทนโรงงานในนิคมอุตสาหกรรม

“...ในอดีตบางปีก็ประสบปัญหาเรื่อง **ภาวะแล้ง** น้ำพอที่จะเก็บจากแหล่งน้ำธรรมชาติก็แห้ง ทำให้บางปีต้องซื้อน้ำจากแหล่งน้ำภายนอก ทำให้เพิ่มต้นทุน...”

ผู้แทนโรงงานในนิคมอุตสาหกรรม

“...เราได้รับผลกระทบจากการจ่ายต้นทุนไม่ว่จะเป็นค่าใช้จ่ายด้านกรองพวกคาร์บอน แผนที่เราต้องใช้ เช่น UFRO มีการปรับตัวที่มีราคาสูงขึ้น ทำให้ราคาต้นทุนของเราสูงขึ้นตามไปด้วย...”

ผู้แทนโรงงานในนิคมอุตสาหกรรม

“...ถ้า **น้ำเสีย** ก็ต้องมีการนำมาบำบัด ได้เห็นหลายบริษัทไม่ได้ให้ความสำคัญกับเรื่องการบำบัดน้ำเท่าไร... มองว่ภาพรวมเราควรมีพื้นฐานเดียวกัน คือการใช้กฎหมายเข้ามาควบคุมที่จะทำให้การกระตุ้นให้ทุกคนทำร่วมกัน ซึ่งเป็นผลดีในระยะยาว...”

ผู้แทนโรงงานในนิคมอุตสาหกรรม

“...เห็นด้วยกับหลายท่านที่เสนอว่าอุตสาหกรรมมีความความกระตือรือร้นในการบริหารจัดการน้ำสูง ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะกระจุกตัวอยู่ในโซนอุตสาหกรรม แต่ถ้ามาดูในส่วนของภาคบริการก็จะเป็นกลุ่มที่มีการใช้น้ำมาก มองว่าการเข้าถึงความรู้การบริหารจัดการน้ำ และการใช้เทคโนโลยีในภาคบริการซึ่งอาจจะยังไม่ทั่วถึงมาก...”

ผู้แทนโรงงานในนิคมอุตสาหกรรม

เพราะฉะนั้นลักษณะเด่นอีกประการเกี่ยวกับความเข้าใจและการตระหนักถึงปัญหาและความท้าทายเกี่ยวกับสถานการณ์น้ำในพื้นที่ EEC ของกลุ่มภาคอุตสาหกรรม เอกชน และผู้ประกอบการ ก็คือต้นทุนของการร่วมมาตรการการประหยัดน้ำและการใช้น้ำอย่างคุ้มค่า ตลอดจนการรับรู้ที่**ความไม่ทั่วถึงของการบังคับใช้มาตรการการประหยัดน้ำ** (ทั้งจากภาคอุตสาหกรรมด้วยกัน และภาคบริการ/ผู้ประกอบการรายย่อย เช่น ธุรกิจด้านโรงแรม/ร้านอาหาร) ก็เปรียบเสมือนปัญหาที่ทำให้พวกเขา (ในฐานะคนร่วมพื้นที่ EEC) ยังคงต้องแบกรับอยู่ (ประมาณว่าถ้าคนอื่น ๆ ยังไม่ร่วมประหยัด ปัญหาน้ำในพื้นที่ EEC ก็ยังคงมีอยู่ต่อไป ถึงแม้พวกเขา/โรงงานอุตสาหกรรมได้พยายามร่วมมือประหยัดอย่างมากแล้วก็ตาม) ด้วยเหตุนี้ข้อค้นพบในข้างต้นจึงสะท้อนให้เห็นถึงมุมมองของผู้แทนจากภาคอุตสาหกรรมที่วิตกกังวลและตั้งข้อสงสัยเกี่ยวกับปัญหาเรื่องน้ำในแง่การบริหารจัดการของทุกภาคส่วน ทั้งนี้การที่ผู้ให้ข้อมูลบางรายจากภาคอุตสาหกรรมกล่าวถึงปัญหาความทั่วถึงของการบังคับใช้มาตรการการประหยัดน้ำ และการขยายขอบเขตการใช้มาตรการดังกล่าวไปสู่ภาคส่วนอื่น ๆ จึงแสดงให้เห็นถึงว่าการกระจายความรับผิดชอบร่วมกันในการประหยัดและใช้น้ำอย่างคุ้มค่าคือสิ่งที่จำเป็นต้องได้รับการส่งเสริม เพราะในท้ายที่สุดถ้ามุ่งบังคับแต่ฝ่ายอุตสาหกรรมอย่างเดียว ต้นทุนที่เกิดจากการเข้าร่วมมาตรการเหล่านั้นก็อาจสะท้อนกลับไปสู่ภาระด้านค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นของผู้บริโภค/ภาคประชาชนด้วยเช่นกัน และอาจยิ่งสร้างความเข้าใจผิดและแรงกดดันของภาคประชาชนแก่ภาคอุตสาหกรรมมากขึ้น (ทั้งในแง่การมองว่าภาคอุตสาหกรรมแย่งน้ำและการผลักภาระต้นทุนจากการประหยัดน้ำมาสู่ประชาชน ทั้งที่ความจริงการจัดสรรน้ำในปัจจุบันมุ่งไปที่การตอบสนองภาคประชาชนก่อนเป็นหลัก) ซึ่งลักษณะความคิดเห็นดังกล่าวสอดคล้องกับมุมมองของผู้แทนจากอีสท์ วอเตอร์ ซึ่งเป็นผู้เล่นหลักรายหนึ่งใน EEC ในฐานะผู้ผลิตและแจกจ่ายน้ำ (ในรูปแบบการขาย) แก่ภาคส่วนต่างๆ ในพื้นที่ EEC ซึ่งมีตัวอย่างความคิดเห็นดังนี้

“...ต้องถามว่าการวางผังเมือง factor เรื่องน้ำเป็นส่วนหนึ่งหรือไม่ สิบปีก่อนไม่ได้คิดแน่นอน พอผังเมืองไม่คิดเรื่องน้ำ บวกกับเป็นองกรรัฐวิสาหกิจ หลังจากพัฒนาเมืองแล้วเพิ่งค้นพบว่าน้ำไม่พอ ทำให้ลำดับความสำคัญในการจ่ายน้ำเปลี่ยนไป เดิมส่งให้เกษตรกรก่อน ตอนนี่ต้องให้อุปโภคบริโภคก่อนตามแรงกดดันของสังคม และตามด้วยเกษตรกรตามหน้าที่ของกรมชลฯ อุตสาหกรรมก็บอกว่าทำไมเขาอยู่ท้าย ๆ เลย...”

ผู้แทนจากอีสท์ วอเตอร์

อนึ่ง มุมมองเกี่ยวกับเรื่องผังเมือง ก็เป็นสิ่งที่ทางผู้แทนจากอีสท์ วอเตอร์ ได้หยิบยกขึ้นมา เพื่อป้องกันให้เป็นสาเหตุอย่างหนึ่งที่ทำให้ลำดับความสำคัญในการจ่ายน้ำไปยังภาคส่วนต่าง ๆ เปลี่ยนไป ดังนั้นการจัดวางผังเมืองก็อาจเป็นปัญหาเชิงกฎหมายอย่างหนึ่งที่ต้องได้รับการพิจารณาด้วยเช่นกัน

กล่าวโดยสรุป ภาคอุตสาหกรรม เอกชน และผู้ประกอบการ ในภาพรวมมีมุมมองคล้ายคลึงกับภาครัฐในแง่ของการตระหนักและเข้าใจสถานการณ์น้ำในเขตพื้นที่ EEC เป็นอย่างดี กล่าวคือนอกจากมีความวิตกกังวลทั้งในเรื่องปริมาณและคุณภาพน้ำที่เกิดขึ้นทั้งในปัจจุบันและความต้องการที่อาจเพิ่มขึ้นในอนาคต ในขณะเดียวกันพวกเขาก็คำนึงถึงปัญหาในเชิงการบริหารจัดการด้วยเช่นกัน แต่ค่อนข้างเน้นไปที่การบริหารจัดการในด้านต่างๆ ที่ยังไม่ครอบคลุมหรือเคร่งครัดมากพอ (ทั้งในแง่มาตรการและกฎหมาย) ยกเว้นมุมมองจากฝ่ายสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ที่มีการกล่าวถึงคนกลางในฐานะ Regulator ในการเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับการแก้ไขหรือจัดการปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับเรื่องน้ำในพื้นที่ EEC อย่างไรก็ตามสาระสำคัญของตัวแสดงต่าง ๆ ในภาคอุตสาหกรรม เอกชน และผู้ประกอบการ ก็คือการพยายามให้ข้อมูลเชิงตัวเลขมาสนับสนุนความคิดเห็นของตนเองเกี่ยวกับสถานการณ์ปัญหาและความต้องการใช้น้ำในพื้นที่ดังกล่าว ซึ่งแสดงถึงการติดตามและการตระหนักถึงปัญหาเรื่องน้ำเป็นอย่างดี ทั้งนี้อาจเป็นเพราะตัวเลขดังกล่าวอาจมีส่วนเกี่ยวข้องกับการลงทุนหรือต้นทุนในการผลิต ซึ่งก็จะเป็นเรื่องของผลกำไรที่เกิดจากการประกอบการด้วยเช่นกัน เพราะฉะนั้นมุมมองเกี่ยวกับปัญหาและความท้าทายเรื่องน้ำของภาคส่วนดังกล่าวจึงประกอบด้วยทั้งเรื่องปริมาณน้ำ (ที่ค่อนข้างเน้นเรื่องการขาดน้ำหรือความต้องการน้ำที่เพิ่มขึ้นเป็นหลัก) เรื่องคุณภาพน้ำ (ซึ่งค่อนข้างเด่นชัดทั้งในกลุ่มโรงงานและผู้ประกอบการระดับจังหวัด) เรื่องค่าใช้จ่าย/ต้นทุนในการดำเนินการประหยัดน้ำ (ซึ่งค่อนข้างโดดเด่นในกลุ่มผู้แทนโรงงานอุตสาหกรรม) และเรื่องการบริหารจัดการ ซึ่งทุกฝ่ายของภาคส่วนดังกล่าวค่อนข้างเห็นตรงกันว่าภาครัฐคือผู้รับผิดชอบหลัก และควรบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพมากกว่านี้ แต่ทั้งนี้ฝ่ายผู้ประกอบการ ภาคเอกชน และโรงงานอุตสาหกรรมต่าง ๆ ก็เห็นพ้องว่ายินดีดำเนินการตามมาตรการต่าง ๆ ของรัฐเป็นอย่างดี แต่ควรมาพร้อมกับกลไกทางกฎหมายที่มีผลบังคับใช้อย่างทั่วถึงด้วย

4.3 มุมมองของภาคประชาชนและภาคการเกษตร

ภาคประชาชนและภาคการเกษตรในพื้นที่ EEC ถือได้ว่าเป็นตัวแสดงหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่สำคัญเช่นกันในฐานะผู้ใช้น้ำ หรือผู้ได้รับประโยชน์จากการจัดสรรและการให้บริการน้ำทั้งจากภาครัฐและบริษัทเอกชนที่ดำเนินการธุรกิจการแจกจ่ายน้ำในพื้นที่ EEC ทั้งนี้จากการลงพื้นที่สนทนากลุ่มกับกลุ่มภาคประชาชนและภาคเกษตรกรรม ผู้วิจัยพบว่าผู้แทนทุกรายจากภาคส่วนดังกล่าวมีความตื่นตัวและกระตือรือร้นที่จะให้ข้อมูลและแสดงความคิดเห็นในประเด็นต่าง ๆ เกี่ยวกับเรื่องน้ำและการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ EEC เป็นอย่างดี อย่างไรก็ตามถึงแม้โจทย์หลักของการวิจัยครั้งนี้เป็นเรื่องเกี่ยวกับการประหยัดน้ำและการใช้น้ำอย่างรู้คุณค่าอย่างยั่งยืน แต่กระนั้นในมุมมองของภาค

ประชาชนและภาคการเกษตรกลับเล็งเห็นว่าตรงกันว่าสิ่งนี้เป็นสิ่งที่พวกเขาต้องปฏิบัติอยู่แล้ว เนื่องจากพวกเขาก็ประสบปัญหาเรื่องน้ำเช่นกัน (ทั้งในแง่การเข้าถึง คุณภาพ และการจ่ายค่าน้ำที่แพงกว่าที่ควรจะเป็น)

“...ประชาชนประหยัดอยู่แล้วเพราะเราลำบากใช้น้ำอยู่แล้ว อุตสาหกรรมเขาประหยัดได้และมีศักยภาพมากกว่า แต่ต้องถามว่าคุณบังคับใช้กฎหมายให้เขาทำจริงไหม...เรื่องพวกนี้สามารถทำได้เลย คือ ให้อุตสาหกรรมทำ 3R เป็นกฎหมายเข้มข้นไปเลย ให้กลุ่มนี้ทำไปก่อนได้เลย ประชาชนประหยัดอยู่แล้วเพราะน้ำแพง...”

ผู้แทนกลุ่มภาคประชาชน/เกษตรกร

จากตัวอย่างความคิดเห็นในข้างต้น ดังนั้นความเข้าใจและการตระหนักถึงปัญหาเรื่องน้ำของภาคประชาชนและภาคการเกษตร จึงมุ่งเน้นไปที่การบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ดังกล่าวเป็นหลัก (ซึ่งครอบคลุมทั้งมิติด้านมาตรการกฎหมาย และโครงสร้าง/กลไกการจัดการ) ซึ่งครอบคลุมถึงการวิพากษ์วิจารณ์บทบาทและการเคลื่อนไหวของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งภาครัฐและภาคอุตสาหกรรมโดยตรงไปตรงมาด้วยเช่นกัน ดังเช่นตัวอย่างก่อนหน้าที่ชาวบ้านเสนอแนะให้มีการบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัดแก่ภาคอุตสาหกรรมในเรื่องมาตรการการประหยัดน้ำ (ด้วยระบบ 3R) ซึ่งข้อเสนอดังกล่าวก็แสดงให้เห็นถึงการที่ชาวบ้านรู้สึกว่ามีปัญหาในเชิงกฎหมายที่ยังไม่ควบคุมและบังคับให้ภาคอุตสาหกรรมดำเนินการประหยัดน้ำอย่างทั่วถึงและจริงจัง ซึ่งในมุมมองของชาวบ้านคือการเข้าใจว่าภาคอุตสาหกรรมมีปริมาณการใช้น้ำเยอะ และมีศักยภาพที่จะประหยัดการใช้น้ำมากกว่าชาวบ้าน ในขณะที่ชาวบ้านก็จำเป็นต้องประหยัดน้ำอยู่แล้ว

นอกจากปัญหาเชิงกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมาย (แก่ภาคอุตสาหกรรม) ภาคประชาชนและภาคเกษตรกรรมยังบอกเล่าประสบการณ์การเผชิญกับผลกระทบด้านลบจากการดำเนินการมาตรการและนโยบายต่าง ๆ ของภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับเรื่องน้ำ โดยเชื่อมโยงกับการเปลี่ยนแปลงหรือผลกระทบต่อวิถีชีวิตดั้งเดิมและความเป็นอยู่ของพวกเขา ซึ่งในหลายครั้งครอบคลุมถึงมิติเรื่องความหลากหลายทางชีวภาพ (ซึ่งเป็นผลกระทบสืบเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพในเรื่องน้ำและการจัดการเชิงพื้นที่โดยภาครัฐด้วยเช่นกัน) เช่น การเปลี่ยนพื้นที่ทางการเกษตรหรือที่อยู่อาศัยให้กลายเป็นเขตอุตสาหกรรม การสร้างประตูกั้นน้ำเค็ม (รวมถึงระบบการเปิด-ปิดประตูกั้นน้ำเค็มรุกล้ำเข้าลุ่มน้ำบางปะกง) การทิ้งกากของเสียจากโรงงานอุตสาหกรรมในบริเวณอ่างเก็บน้ำ การแย่งน้ำ/การดูดน้ำจากภาคธุรกิจ การสร้างอ่างเก็บน้ำมากเกินไปจนไปทำลายตาน้ำธรรมชาติ ฯลฯ ซึ่งมีตัวอย่างความคิดเห็นบางส่วนของกลุ่มภาคประชาชนและภาคเกษตรกรรมดังนี้

“...พื้นที่แถวนี้น้ำท่วมทุกปี เพราะสูงกว่าน้ำทะเลไม่กี่เซน แต่พื้นที่นี้เป็นนาข้าวพันธุ์หอมปทุม ในนามีปลาหมูี่ กุ้งทะเล แต่ก่อนรายได้วันละหมื่น ตอนนี่ไม่ใช่แล้ว จากพื้นที่เกษตรกรรมชั้นดี กลายเป็นพื้นที่สีม่วง...”

ผู้แทนกลุ่มภาคประชาชน/เกษตรกร

“...ปัญหาที่พบมานานอีกประการคือ การทำประตูกั้นน้ำเค็ม ส่งผลให้เกิดการไม่ประหยัดน้ำ ละทิ้งภูมิปัญญา กล่าวคือจริง ๆ แล้ว คนในพื้นที่ใช้น้ำเค็มเป็น เราต้องการแค่น้ำประปา พอมีการกั้นขอบสูง การมาของน้ำแต่เดิมก็ไม่เหมือนเดิม น้ำที่เคยรองรับก็ไม่มา แหล่งอนุบาลสัตว์น้ำหายไป อาชีพเลี้ยงสัตว์น้ำเค็มตามภูมิปัญญาก็ไม่มี เราอยู่กับน้ำเค็มได้ เราอยู่กับมันมานานแล้ว การเข้ามาของน้ำเค็มตามธรรมชาติขึ้นลง ทำให้เกิดความอุดมสมบูรณ์...คุณต้องปล่อยให้เค็มในธรรมชาติขึ้น ๆ ลง ๆ นี่คือหัวใจของความอุดมสมบูรณ์ และยังไม่ต้องขุดลอกด้วย เพราะตะกอนจะไหลไปกับน้ำ ไม่มีปัญหาเกิดเซาะชายฝั่ง แต่พอมีประตูกั้นน้ำเค็ม ตะกอนจะไม่ลอยไปที่อื่น มันจะสะสมอยู่แค่ตรงประตูน้ำ...”

ผู้แทนกลุ่มภาคประชาชน/เกษตรกรกรม

“...ชลประทานทำให้เกิดน้ำตาย ทำให้เกิดมลพิษทางสิ่งแวดล้อมมากกว่า ดูแลระดับการกักเก็บ ไม่เคยสนใจเรื่องคุณภาพน้ำ อ่างเก็บน้ำบางอ่างก็กลายเป็นที่ล้นล้นทั้งกากอุตสาหกรรม...”

ผู้แทนกลุ่มภาคประชาชน/เกษตรกรกรม

“...เดือนนี้ถ้าฝนตกน้อย น้ำในคลองก็จะน้อย ตอนนี้อีสวอเตอร์ก็ยังสูบน้ำอยู่ที่เขื่อนเขาชะเมา สุดท้ายก็จะเหลือเก็บเข้าคลองน้อย ถ้าสองเขื่อนน้ำน้อย เขื่อนสิียด เขื่อนขุนด่าน เขื่อนนฤพดินทร์อีก น้ำก็น้อยอีก สุดท้ายจะแก้ปัญหาอย่างไร หรือกรมชลฯ มีน้ำใหม่ สูบจากแม่น้ำเข้ามาในคลองช่วยประชาชนได้ไหม มันก็จะไปถึงชาวบ้านหลายคนที่ประตูน้ำควบคุมได้ไหม ฝนเทียมก็ทำไม่ได้ เขื่อนก็ไม่ปล่อยลงมา แต่ปัญหาคืออีสวอเตอร์ต้องดูตุนักแน่นอน ปีหน้าต้องแล้งสุดๆ แน่แน่นอน ข้าวของจะแพงขึ้น ถ้าเขื่อนบางพระน้ำน้อย น้ำอุบลโกศบริโกศก็อยู่ที่แหลมเขา ก็มีการแย่งน้ำอีก...”

ผู้แทนกลุ่มภาคประชาชน/เกษตรกรกรม

“...ตอนน้ำแล้งคุณก็ดู ถ้าหน้าน้ำดูน้ำก็ไม่มีปัญหาถือว่าป้องกันน้ำท่วม แต่มาดูหน้าแล้ง ดูออกไปเท่าไรก็ไม่รู้...”

ผู้แทนกลุ่มภาคประชาชน/เกษตรกรกรม

“...อ่างเก็บน้ำเป็นตัวทำลายตาน้ำ ทำให้ตาน้ำและน้ำบาดาลหาย คลองส่งน้ำหาย ชาวบ้านไม่มีน้ำใช้... ถ้าจะแก้ปัญหานี้ วิศวจะต้องหยุดสร้างทับนิเวศเดิม และหยุดหา Supply ใหม่ได้แล้ว หยุดสร้างอ่าง เพราะมันจะเป็นการขยายปัญหา มันทับมันเปลี่ยนการไหลของน้ำหมด รวมถึงการผันน้ำข้ามลุ่มน้ำ คนรอบอ่างไม่ได้ใช้น้ำ...เราเองก็รู้ว่า

ปัญหาจริง ๆ มันอยู่ที่การบริหารจัดการน้ำ สร้างอ่างก็เป็นพื้นที่เปิด น้ำก็ระเหยหมด ไม่เหมือนน้ำในระบบนิเวศ อ่างเก็บน้ำทำให้น้ำในระบบหายหมด ตาน้ำหาย...”

ผู้แทนกลุ่มภาคประชาชน/เกษตรกรกรม

“...พื้นที่หนองปลาไหล ช้างบนเป็นพื้นที่ล้นรอบทั้งจากอุตสาหกรรมอันตราย เพราะต้องฝังกลบอย่างเดียว และบ่อก็จะเต็มหมดแล้ว แถมยังเป็นพิษกับชาวบ้าน...”

ผู้แทนกลุ่มภาคประชาชน/เกษตรกรกรม

อย่างไรก็ตาม การวิพากษ์วิจารณ์การทำงานของภาครัฐในเรื่องการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ EEC จากมุมมองของชาวบ้าน ก็ไม่ใช่เพียงการสะท้อนปัญหาและความเดือดร้อนของคนในพื้นที่เพียงอย่างเดียว พวกเขาที่ตระหนักและเข้าใจข้อจำกัดที่ทำให้ภาครัฐไม่สามารถดำเนินการในสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างตรงกับความต้องการของพวกเขาได้ กล่าวคือ ในมุมมองของพวกเขาชาวบ้านยังยอมรับและจำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยภาครัฐอยู่เหมือนเดิม แต่ในขณะเดียวกันพวกเขาก็ต้องการให้ภาครัฐปรับเปลี่ยนแนวทางต่าง ๆ ในการบริหารจัดการน้ำ นับตั้งแต่ในเชิงโครงสร้าง หรือการสรรหาผู้นำที่เหมาะสมและเข้าใจ (รวมถึงรับผิดชอบ) เกี่ยวกับเรื่องน้ำได้โดยตรง หรือไม่เช่นนั้นก็เป็นกรกระจายอำนาจมาสู่ระดับท้องถิ่น ซึ่งพวกเขาได้สะท้อนมุมมองเกี่ยวกับปัญหาเชิงโครงสร้างผ่านการเสนอแนะทางออกหรือความต้องการในการแก้ไขปัญหาเรื่องน้ำในพื้นที่ EEC ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“...ผมจึงเสนอโมเดลคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมจังหวัดที่ไม่มีผู้ว่านั่ง แต่สามารถดูได้ทุกเรื่อง ผู้ว่าอาจจะไปนั่งคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมลำน้ำ นั้นโอเค แต่การจัดการฐานทรัพยากรควรจะเป็นคนอื่นที่ไม่ใช่ผู้ว่า...”

ผู้แทนกลุ่มภาคประชาชน/เกษตรกรกรม

“...เราปฏิเสธระบบราชการปกติไม่ได้ แต่เราทำให้ระบบราชการทำงานให้เราได้ สภาลุ่มน้ำคลองหลวงเรียกราชการมาแถลงให้เราได้...”

ผู้แทนกลุ่มภาคประชาชน/เกษตรกรกรม

“...ควรบริหารจัดการเป็นลุ่มน้ำ แล้วให้แต่ละลุ่มน้ำจัดการกันเองเอาตัวเองให้เห็นคุณค่าของน้ำให้ได้ก่อนไม่พอค่อยไปเอาจากที่อื่น แต่คนในลุ่มน้ำต้องรู้พื้นที่ของตนและใช้น้ำอย่างคุ้มค่าพอดีในลุ่มน้ำของตน ไม่ต้องไปทำลายอุทยานแห่งชาติ...”

ผู้แทนกลุ่มภาคประชาชน/เกษตรกรกรม

กล่าวโดยสรุป ถึงแม้ภาคประชาชนและภาคการเกษตรมีการรับรู้และตระหนักถึงเรื่องภัยแล้งเช่นเดียวกับฝ่ายภาครัฐ และภาคอุตสาหกรรม (รวมถึงเอกชน/ผู้ประกอบการธุรกิจ แต่พวกเขาก็พยายามสะท้อนให้เห็นว่าปัญหาด้านการบริหารจัดการน้ำคือสิ่งที่สำคัญมากกว่า ทั้งนี้ปัญหาด้านการบริหารจัดการที่สำคัญส่วนหนึ่งคือเกิดจากการที่ยังไม่มีกฎหมายที่บังคับใช้การประหยัดน้ำในภาคอุตสาหกรรมอย่างเคร่งครัด ในขณะที่เดียวกันปัญหาอีกส่วนก็คือปัญหาเชิงโครงสร้างหรือกลไกการจัดการที่ยังไม่เอื้อให้ภาคประชาชนหรือท้องถิ่นมีอำนาจในการจัดการเรื่องน้ำอย่างเต็มที่ แต่กระนั้นการดำเนินการมาตรการและนโยบายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องน้ำ เช่น ประตูกักน้ำเค็ม การควบคุมเรื่องการทิ้งกากของเสียจากภาคอุตสาหกรรม ฯลฯ ก็เป็นสิ่งที่ภาครัฐต้องทบทวนและดำเนินการแก้ปัญหาด้วยเช่นกัน ส่วนในเรื่องการประหยัดน้ำนั้นชาวบ้านมองว่าพวกเขาก็ประหยัดกันอยู่แล้วเนื่องด้วยเหตุผลด้านราคา แต่สิ่งที่สำคัญมากกว่าคือการบริหารจัดการน้ำของภาครัฐที่ช่วยทำให้เติมเต็มความต้องการของชาวบ้านทั้งในแง่ปริมาณและคุณภาพน้ำควบคู่ไปด้วยกัน

บทที่ 5

การสะท้อนความคิดของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำ เพื่อนำไปสู่การใช้น้ำอย่างประหยัดและคุ้มค่าอย่างยั่งยืนในพื้นที่ EEC

ในบทนี้ เป็นการนำเสนอผลการวิเคราะห์การสะท้อนความคิดของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำ เพื่อนำไปสู่การใช้น้ำอย่างประหยัดและคุ้มค่าอย่างยั่งยืนในพื้นที่ EEC ซึ่งประเด็นดังกล่าวถือว่าเป็นโจทย์หลักของการวิจัยครั้งนี้ กล่าวคือผู้วิจัยต้องการรับฟังเสียงสะท้อนของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียประเภทต่าง ๆ ผ่านการใช้เทคนิคการสนทนานโยบาย (policy dialogue) ว่ามีความคิดเห็นอย่างไร (รวมถึงเหตุผลสนับสนุน) เกี่ยวกับมิติต่าง ๆ ของการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ EEC ที่เหนี่ยวนำไปสู่การประหยัดน้ำและใช้น้ำอย่างคุ้มค่า ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 มิติ ได้แก่ มาตรการ กฎหมาย และโครงสร้าง/ระบบ (ในที่นี่เป็นการแบ่งหัวข้อตามผลการสังเคราะห์ช่องว่างของระบบการบริหารจัดการน้ำในประเทศไทย ซึ่งปรากฏในบทสรุปเชิงนโยบายของโครงการพัฒนานวัตกรรมเชิงระบบเพื่อรองรับระบบการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำให้เกิดธรรมาภิบาลและความมั่นคง) ทั้งนี้ผลการวิเคราะห์ที่ได้รับการแบ่งออกเป็น 3 หัวข้อตามมติดังกล่าว ดังนี้

5.1 มาตรการ

ในแง่มาตรการ ถือได้ว่าเป็นเครื่องมือ/กิจกรรมต่าง ๆ ที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียแต่ละภาคส่วน สะท้อนให้เห็นว่าสิ่งใดบ้างที่ควรหรือไม่ควรทำ เพื่อนำไปสู่การใช้น้ำอย่างประหยัดและคุ้มค่าอย่างยั่งยืน ตลอดจนการบริหารจัดการน้ำในด้านต่าง ๆ ในพื้นที่ EEC ซึ่งในที่ผู้วิจัยแบ่งมุมมองของภาคส่วนต่าง ๆ เกี่ยวกับเรื่องมาตรการด้านน้ำและการจัดการน้ำในพื้นที่ EEC ออกเป็นหัวข้อย่อย 3 ส่วน ได้แก่ มุมมองของภาครัฐ มุมมองของภาคอุตสาหกรรม เอกชน และผู้ประกอบการ และมุมมองของภาคประชาชนและภาคการเกษตร ดังนี้

5.1.1 มุมมองของภาครัฐเกี่ยวกับมาตรการการใช้น้ำอย่างประหยัดและคุ้มค่าอย่างยั่งยืน

มาตรการอันดับแรกในห้วงความคิดของผู้แทนภาครัฐที่เล็งเห็นว่าสามารถช่วยประหยัดน้ำได้ดี คือ **มาตรการด้านราคาและภาษีการใช้น้ำ** ซึ่งถือว่าเป็นกลไกทางเศรษฐศาสตร์ที่ผู้แทนภาครัฐเล็งเห็นว่าช่วยลดการใช้น้ำเป็นอย่างดี ซึ่งเป็นไปตามหลักกลไกราคา ก็คือยิ่งมีราคาที่ต้องจ่ายเพิ่ม ผู้บริโภคหรือผู้ใช้น้ำก็จะคิดวางแผนที่จะใช้น้ำอย่างคุ้มค่ามากขึ้น อย่างไรก็ตามถึงแม้มาตรการด้านราคาก็จำเป็นต้องได้รับการทบทวนด้วยว่าควรมีลักษณะเป็นการขอความร่วมมือหรือการบังคับใช้ และถ้าจำเป็นต้องบังคับใช้ก็ควรครอบคลุมถึงทุกภาคส่วนด้วยหรือไม่เช่นกัน ทั้งนี้ในมุมมองของผู้แทนรายหนึ่งจาก สกพอ. ก็เห็นสมควรว่าการใช้กลไกราคาในเรื่องของน้ำ ก็อาจมีส่วนช่วยปรับพฤติกรรมการใช้

น้ำของภาคประชาชนได้เช่นกัน เพราะกลไกราคาช่วยให้ผู้ใช้ น้ำรู้สึกที่น้ำเป็นทรัพยากรที่ “มีค่า” มากขึ้น หรือในอีกแง่คือไม่ใช่ของฟรีหรือราคาที่น้อยมากจนทำให้ใช้อย่างสิ้นเปลืองและไม่รู้คุณค่า

“...สำหรับหน่วยงานที่ยังไม่เคยดำเนินการเลย จำเป็นต้องมีภาคบังคับโดยเฉพาะภาคอุตสาหกรรมมีการเก็บค่าน้ำ 20% แล้วและยังบังคับการเก็บเพิ่มอาจจะกระทบต่อภาคอุตสาหกรรม แต่ผู้ที่ยังไม่เคยได้ถูกเก็บภาษีเกี่ยวกับค่าน้ำเลยก็จะต้องใช้มาตรการภาคบังคับ...”

ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก

“...ส่วนในเรื่องของการประหยัดน้ำ คุณจะรู้สึกอยากประหยัดก็ต่อเมื่อทุกคนต้องจ่ายโดยต้องสอดคล้องกับคุณค่าราคาด้วย ดังนั้นภาคการเกษตรที่ใช้น้ำซึ่งเป็นน้ำที่ได้ฟรี แม้ว่าจะประกาศว่ามีการเก็บค่าน้ำแต่ในความเป็นจริงก็ไม่ได้เก็บค่าน้ำ เพราะเป็นน้ำประเภทที่หนึ่ง...ถัดมาคือในส่วนของราคาที่ประชาชนรับได้ เพราะอุตสาหกรรมมีการประหยัดการใช้น้ำอย่างมาก ถ้าหากต้นทุนน้ำราคาสูงซึ่งอาจจะกระทบต่อผลประกอบการและกำไร แต่ในแง่ของผู้อุปโภคบริโภคก็ไม่จำเป็นต้องประหยัดเพราะน้ำอาจจะไม่ได้มีราคาที่แพง โดยไม่ได้มีอัตราก้าวหน้าและค่าน้ำไม่ได้สัมพันธ์กับอัตราค่าของซีพีที่มีอยู่ เพราะฉะนั้นจึงอาจจะมองได้ว่ากลไกราคาอาจจะทำให้ประชาชนเห็นคุณค่าในการประหยัดน้ำ...”

ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก

ทั้งนี้ มุมมองในข้างต้นของทางผู้แทนจาก สกพอ. ก็สอดคล้องกับมุมมองของผู้แทนการประปาส่วนภูมิภาค เขต 1 ด้วยเช่นกัน แต่สิ่งที่ทางการประปาส่วนภูมิภาคฯ เสนอเพิ่มขึ้นมาก็คือมาตรการด้านราคา นอกจากการบังคับใช้แล้ว ควรทำควบคู่กับมาตรการที่เป็นแรงจูงใจด้วย เนื่องจากหน่วยงานดังกล่าวเล็งเห็นว่ามาตรการด้านราคาควรปรับใช้กับภาคอุตสาหกรรมเป็นหลัก เพราะโรงงานอุตสาหกรรมส่วนใหญ่เข้ามาทีหลัง (ประชาชนอาศัยอยู่ก่อน) ทั้งนี้การจูงใจในที่นี้ก็อาจเป็นการลดภาษีในเรื่องอื่น ๆ เช่น ภาษีนิติบุคคล ภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง ฯลฯ หรือสิ่งใดก็ตามที่ทำให้ฝ่ายโรงงานอุตสาหกรรมรู้สึกว่ามีภาระจ่ายค่าน้ำแพงมากขึ้นแล้ว พวกเขาสามารถลดต้นทุนในส่วนอื่น ๆ ได้อย่างไร

“...สำหรับค่าประปาอยากให้ไปปรับกับอุตสาหกรรมและให้แรงจูงใจ เช่น ภาษี ให้เขารู้สึกว่าช่วยเหลือแล้วเขาได้อะไรบางอย่าง แต่ก็ต้องให้เขาเข้าใจว่าเขาเข้ามาทีหลังแล้วมาใช้น้ำตรงนี้เลยมันกระทบ หรือมองอีกแง่หนึ่งคือขยาย EEC ไปที่อื่น เพราะการพัฒนาขยายตามไปได้ ควรมองว่าเราจะมาพัฒนาบนพื้นที่ที่ทรัพยากรไม่เพียงพออยู่แล้วทำไม ตอนนีที่ทราบมาจีนก็ไปทางปราจีน สระแก้ว แล้ว...”

ผู้แทนการประปาส่วนภูมิภาค เขต 1

ถึงแม้มาตรการด้านการขึ้นราคาค่าน้ำ เป็นสิ่งที่หลายฝ่ายมองว่ามีความจำเป็น แต่กระนั้นการขึ้นราคาก็ควรไปในทิศทางเดียวกับการเข้าถึงอย่างทั่วถึงและคุณภาพของน้ำประปาด้วยเช่นกัน ทั้งนี้ผู้แทนภาครัฐจากจังหวัดฉะเชิงเทราก็ได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับเรื่องการฝังท่อและการเดินท่อจากการสร้างโรงกรองน้ำขึ้นมาเพิ่มเติมภายในพื้นที่ชุมชน รวมถึงแนวทางอื่น ๆ ของการประปาที่ใช้กันอยู่แล้ว เช่น การลดแรงดันน้ำ และควรพัฒนาคุณภาพน้ำประปาให้ดีขึ้นด้วยเช่นกัน ในแง่นี้ข้อเสนอดังกล่าวก็อาจสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาเรื่องคุณภาพน้ำประปา และสถานการณ์การแย่งน้ำกันใช้ในจังหวัดฉะเชิงเทราได้ด้วยเช่นกัน ดังตัวอย่างความเห็นต่อไปนี้

“...ถ้าอนาคตอยากให้ประหยัดน้ำมากกว่านี้ ก็อยากจะให้ทางประปาโดยมีการวางเงินลงทุนในการฝังท่อโดยมีการตั้งโรงกรองน้ำที่เขื่อนลียัด หรือเอาท่อจากเขื่อนที่สร้างไว้แล้ว เพื่อที่จะไม่ให้เป็นการแย่งน้ำด้วย คาดการณ์ว่าจะเป็นส่วนที่จะช่วยทางด้านชลประทานด้วย จะมีการลดปัญหาการขาดแคลนเกิดขึ้น...”

ผู้แทนโครงการชลประทานฉะเชิงเทรา

“...ประชาชนทั่วไปเวลาที่เขาใช้น้ำส่วนใหญ่ก็จะใช้น้ำอย่างสิ้นเปลืองและการแก้ปัญหาของประปาก็คือการลดแรงดันในการใช้งาน โดยที่ประปาต้องจ่ายน้ำให้ประชาชน กระบวนการของทางประปาต้องมีการแก้ไขปัญหามาก เช่น น้ำมีน้อยก็จำเป็นต้องลดแรงดันในการปล่อยน้ำ ปัญหาเรื่องคุณภาพน้ำก็ต้องมีการไปปรับแก้เพื่อให้ประชาชนได้รับน้ำที่สะอาด โดยแนวทางที่จะนำไปสู่การประหยัดจริง คือมีการจ่ายน้ำวันเว้นวันซึ่งอาจจะเป็นไปได้ยาก โดยที่ถ้าหากเกิดขึ้นจริงอุตสาหกรรมและการใช้น้ำในชีวิตประจำวันก็จะมีผลมากยิ่งขึ้น โดยสิ่งนี้เป็นเพียงแค่ข้อเสนอเท่านั้น...”

ผู้แทนโครงการชลประทานฉะเชิงเทรา

อย่างไรก็ตาม เสียงสะท้อนต่อการดำเนินงานของการประปาในข้างต้น ก็สอดคล้องกับแนวทางการดำเนินงานของการประปาส่วนภูมิภาค เขต 1 อยู่แล้ว ซึ่งทางผู้แทนจากหน่วยงานดังกล่าวก็ตระหนักดีว่าควรขยายขอบเขตการให้บริการน้ำประปาอย่างทั่วถึงและครอบคลุมการขยายตัวของเขตเมืองหรือความต้องการของผู้ใช้น้ำ แต่กระนั้นข้อเสนอเกี่ยวกับเรื่องการบำบัดน้ำก็เป็นสิ่งจำเป็นด้วยเช่นกัน

“...การประปาก็คงจะต้องเน้นไปที่การขยายเขตการให้บริการให้ครอบคลุมก่อน ให้น้ำในเมือง และมั่นใจว่าเมืองไม่โตแล้วจึงค่อยไปดูแลเรื่องน้ำเสีย แต่ถามว่าการบำบัดน้ำมันสำคัญไหมก็สำคัญ แต่ก็ต้องดำเนินการควบคู่กันไป มันจึงมีข้อจำกัด...”

ผู้แทนการประปาส่วนภูมิภาค เขต 1

ในแง่นี้ ผู้แทนภาครัฐจากหน่วยงานต่าง ๆ ในพื้นที่ EEC รวมถึง สกพอ. ก็เล็งเห็นตรงกันเกี่ยวกับเรื่องคุณภาพน้ำและการบำบัดน้ำเสียเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ กล่าวคือ**มาตรการการบำบัดน้ำเสีย**เป็นสิ่งจำเป็นอย่างหนึ่งที่ต้องทำควบคู่ไป เพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนน้ำ และแสดงให้เห็นถึงการใช้น้ำอย่างคุ้มค่ามากขึ้น ซึ่งมีตัวอย่างความคิดเห็นจากผู้แทนภาครัฐต่าง ๆ ดังนี้

“...อาจจะมองได้ว่าไม่มีเหตุผลที่จะเป็นแรงจูงใจที่จะทำให้เกิดการบำบัดน้ำซึ่งมีข้อเสนอว่าควรจะเป็นสัญญา กล่าวคือถ้าหากมีผู้ที่มาซื้ออย่างชัดเจน ทำให้ได้ผลประโยชน์งอกเงยขึ้นมา ซึ่งอาจจะทำให้การดำเนินงานในส่วนนี้ดำเนินการได้จริงอย่างแน่นอน...”

ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก

“...เห็นด้วยกับการนำน้ำกลับมาใช้ใหม่ ในส่วนของเทศบาลอาจจะมีการออกกฎหมายเกี่ยวกับค่าบำบัดน้ำเสียต่อไป อาจจะช่วยได้ในระดับหนึ่ง...”

ผู้แทนโครงการชลประทานระยอง

“...ส่วนระยะยาว คือ อยากบำบัดน้ำเสียจากเมืองให้กลับมาใช้ได้ อีก แต่เคยทำประชาพิจารณ์เรื่องใช้ในครัวเรือนแล้วประชาชนไม่เห็นด้วย ทดลองแล้วก็รับไม่ได้ คงได้แค่ภาคอุตสาหกรรม ไม่อยากให้ปล่อยลงทะเลฟรี ๆ เพราะถ้ารวมน้ำทั้งหมดน่าจะนำกลับมาได้สองแสนลูกบาศก์เมตร...”

ผู้แทนเมืองพัทยา

แม้ว่าการบำบัดน้ำเสียเป็นมาตรการอย่างหนึ่งที่ได้รับการเสนอขึ้นมา แต่ข้อจำกัดก็คือการยอมรับของผู้ใช้น้ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาคประชาชน ซึ่งอาจยังมีข้อกังขาเกี่ยวกับคุณภาพของน้ำบำบัดที่จะนำมาใช้เพื่อการอุปโภคบริโภค หรือแม้กระทั่งต้นทุนที่อาจเกิดขึ้นจากการใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยบำบัดน้ำเสีย และช่องทางการรับซื้อน้ำเสียโดยภาคอุตสาหกรรมก็ตาม (เหมือนกับตัวอย่างความคิดเห็นของผู้แทนจากสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ที่ได้รับการกล่าวถึงไว้แล้วก่อนหน้านี้ในบทที่ 4) ดังนั้นในมุมมองของฝ่ายภาครัฐจึงได้มีการเสนอแนะมาตรการด้านการสร้างความตระหนักรู้แก่ทุกภาคส่วนจึงเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่ได้รับการเสนอแนะขึ้นมาด้วยเช่นกัน ซึ่งเป็นการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับคุณค่าของน้ำและความเข้าใจเกี่ยวกับน้ำในฐานะทรัพยากรที่อาจไม่ได้หาได้ง่ายต่อไป ในขณะที่เดียวกันการมีคู่มือ/แนวปฏิบัติในเรื่องการกำหนดใช้มาตรการต่าง ๆ ในเรื่องน้ำ ก็สามารถเป็นทางออกหนึ่งในการเตรียมรับมือกับวิกฤตน้ำได้ด้วยเช่นกัน โดยไม่จำเป็นต้องรอการตัดสินใจจากกลุ่มคนใดกลุ่มคนหนึ่ง ซึ่งข้อเสนอดังกล่าวมาจากผู้แทนคนหนึ่งของคณะกรรมการลุ่มน้ำบางปะกง

“...ทุกภาคส่วนต้องเข้าใจว่าน้ำมีจำกัดไม่เหลือเฟือ ต้องตระหนักในการใช้น้ำ อยากให้ทุกภาคส่วนถอยออกมา
ก้าวหนึ่งมามองภาพใหญ่ แล้วช่วยกัน...”

ผู้แทนการประสานงานภูมิภาค เขต 1

“...อยากจะทำให้คู่มือกำหนดไปเลยว่า ในกรณีปีวิกฤตให้ให้ดำเนินการอย่างไร ไม่งั้นต้องรอการตัดสินใจจาก
กลุ่มเกษตรกรหรือคนใดคนหนึ่ง...”

ผู้แทนคณะกรรมการลุ่มน้ำบางปะกง

ประเด็นถัดมา ถึงแม้จะไม่ได้รับการกล่าวถึงอย่างแพร่หลายมากนักในฝ่ายภาครัฐ แต่ก็มีผู้แทนรายหนึ่งจาก
คณะกรรมการลุ่มน้ำชายฝั่งทะเลตะวันออก ได้เสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับการ**ขึ้นทะเบียนผู้ใช้น้ำ** โดยให้เหตุผลว่า
มาตรการดังกล่าวช่วยทำให้ฝ่ายภาครัฐ (ในฐานะผู้จัดสรรน้ำ) รับทราบปริมาณความต้องการการใช้น้ำของภาคส่วน
ต่าง ๆ ทั้งเอกชน อุตสาหกรรม และประชาชน/เกษตรกร ซึ่งข้อมูลเช่นนี้ก็จะนำมาสู่การบริหารจัดการน้ำในด้าน
อุปสงค์ (demand) ได้ ซึ่งสอดคล้องกับการที่ สกพอ. หยิบยกประเด็นเรื่องการไม่มีข้อมูลความต้องการผู้ใช้น้ำว่าเป็น
ปัญหาอย่างหนึ่งของการบริหารจัดการน้ำ (ตามที่เคยยกตัวอย่างไว้ในบทที่ 4) กล่าวคือเมื่อเรารับทราบแล้วว่าปริมาณ
ความต้องการการใช้น้ำมีเท่าใด ในเวลาต่อมาจึงจะสามารถคำนวณหรือกำหนดค่ามาตรฐานในการใช้ของแต่ละภาค
ส่วนได้อย่างชัดเจนมากขึ้น

“...ความต้องการจริง เรายังไม่รู้จริง ๆ หรือว่าสุดท้ายแล้ว มันเป็นเรื่องได้เท่าไร เพราะฉะนั้น การขึ้น
ทะเบียนผู้ใช้น้ำมีเหตุที่ควรจะมี เพราะสุดท้ายการบริหารจัดการน้ำคือการบริหารระหว่าง Demand กับ Supply ใน
แง่ Demand ก็กำหนดค่ามาตรฐานมาเลยว่าจะให้ใครใช้เท่าไร แต่รัฐก็ต้องชดเชยให้แก่อุตสาหกรรมที่ดำเนินการลด
การใช้น้ำด้วย ในแง่ Supply ก็เห็นด้วยกับเรื่องการผันน้ำ มองว่าจำเป็นมาก...”

ผู้แทนคณะกรรมการลุ่มน้ำชายฝั่งทะเลตะวันออก

ในประเด็นสุดท้ายเกี่ยวกับมาตรการเรื่องน้ำตามมุมมองของฝ่ายภาครัฐ ก็คือการเสนอ**มาตรการเกี่ยวกับ
กองทุนน้ำ (water fund)** ซึ่งผู้แทนภาครัฐที่เป็นคณะกรรมการลุ่มน้ำชายฝั่งทะเลตะวันออก ได้เสนอแนะและเน้นย้ำ
เรื่องนี้เป็นอย่างมาก ทั้งนี้การเสนอแนะเรื่องกองทุนน้ำส่วนหนึ่งเป็นเพราะมีความเชื่อมโยงกับเรื่อง การจัดเก็บค่าน้ำ
และค่าธรรมเนียมการใช้น้ำ ภายใต้พระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561 กล่าวคือรายรับที่เกิดจากการจัดเก็บ
ค่าธรรมเนียมของการใช้น้ำ ส่วนหนึ่งอาจนำไปรวมอยู่ในกองทุนน้ำ เพื่อในอนาคต หากมีวิกฤตเรื่องน้ำเกิดขึ้น อย่าง

น้อยกองทุนน้ำ ก็อาจเป็นแหล่งเงินสนับสนุนหรือชดเชย แต่ในท้ายที่สุดความคิดเกี่ยวกับการจัดตั้งกองทุนน้ำก็มีส่วนช่วยส่งเสริมการประหยัดน้ำและเป็นการสะสมทุนเพื่อแก้ไขปัญหาเรื่องน้ำไปในตัว

“...การจัดการกองทุนน้ำที่มีการหารือ ปัญหาคือ จริง ๆ แล้วกองทุนเยอะมาก การเก็บเงินกองทุนน้ำในขั้นต้นไม่ยาก เพราะมันเป็นการเพิ่มภาระ สำคัญที่สุดคือการใช้เงินของกองทุนน้ำ ต้องใช้พวกจัดการน้ำให้ ไม่ใช่ว่าส่งเข้าไปส่วนกลางร้อยนึงมันไม่ได้ประโยชน์ ต้องมีการพัฒนาอย่างเช่น เวลาขาดแคลนน้ำสูบน้ำ และส่วนเงินสามารถชดเชยได้ หรือแม้แต่ในอนาคต สมมติถ้ามีปัญหาเรื่องการบริหารจัดการน้ำท่วม ก็อาจใช้ค่าใช้จ่ายจากกองทุนน้ำ และอีกอย่างหนึ่งกองทุนน้ำสามารถดำเนินการเรื่องที่สำคัญก็คือ หน่วยงานสามารถลดบริการใช้น้ำในส่วนของตามระบบปิดได้ อาจจะไปชดเชยตัวนี้ไปก่อนก็ได้...”

ผู้แทนคณะกรรมการลุ่มน้ำชายฝั่งทะเลตะวันออก

“...การจัดตั้งกองทุนน้ำเหมือนกับเป็นกรอบในการบังคับในเรื่องของการบริหารจัดการน้ำและการประหยัดน้ำไปในตัว...”

ผู้แทนคณะกรรมการลุ่มน้ำชายฝั่งทะเลตะวันออก

5.1.2 มุมมองของภาคอุตสาหกรรม เอกชน และผู้ประกอบการ เกี่ยวกับมาตรการการใช้น้ำอย่างประหยัด และคุ้มค่าอย่างยั่งยืน

ถึงแม้มาตรการด้านราคาและภาษีการใช้น้ำเป็นมาตรการอันดับแรก ในห้วงความคิดของผู้แทนภาครัฐที่เล็งเห็นว่าจะสามารถช่วยประหยัดน้ำได้ดี (และการคาบเกี่ยวกับเรื่องกองทุนน้ำ) แต่สำหรับมุมมองของภาคอุตสาหกรรม เอกชน และผู้ประกอบการ **มาตรการด้านค่าน้ำ/การเก็บค่าธรรมเนียมการใช้น้ำ (รวมถึงเรื่องกองทุนน้ำ) อาจเป็นสิ่งที่ไม่พึงประสงค์เท่าที่ควร หรือมีได้แต่ต้องมีเงื่อนไขและมาตรการจูงใจด้านอื่น ๆ ควบคู่ไปด้วย** เพื่อไม่สร้างภาระเพิ่มเติมให้แก่โรงงานอุตสาหกรรม และประชาชน (ในกรณีที่ยกขอบเขตการเก็บค่าธรรมเนียมการใช้น้ำเพิ่มขึ้นจากประชาชนด้วยเช่นกัน) อย่างไรก็ตามหากไม่สามารถเลี่ยงได้ การจ่ายค่าน้ำที่เพิ่มขึ้นก็อาจมาพร้อมกับความยินดีที่จะจ่ายก็ได้ ภายใต้เงื่อนไขราคาที่เหมาะสม รวมถึงการมีคุณภาพน้ำประปาที่ดี ซึ่งประเด็นเหล่านี้ มีตัวอย่างความคิดเห็นดังนี้

“...ถ้าหากมีการขึ้นค่าน้ำ จะขึ้นหรือไม่ขึ้นก็ตาม ภาคอุตสาหกรรมอาจมีการประหยัดน้ำอยู่แล้ว มีการขึ้นราคาค่าน้ำอาจจะไม่กระทบกับภาคอุตสาหกรรมมาก มองว่าอาจจะไปซ้ำเติมกับภาคครัวเรือนมากกว่าหรือซ้ำเติมกับประชาชน ในเรื่องของการประหยัดอาจเน้นไปที่ผู้ผลิต เช่น ชักโครกทำอย่างไรที่จะกดครั้งเดียวโดยที่ในอดีตรวม

5 ลิตร ปัจจุบันเหลือประมาณ 2.5 ลิตรโดย และควรทำอย่างไรให้กตหนึ่งครั้งเหลือ 1 ลิตร อันนี้ก็ยังสามารพัฒนาเทคโนโลยีต่อไปได้...”

ผู้แทนสภาอุตสาหกรรมจังหวัดฉะเชิงเทรา

“...เรื่องกองทุน สงสัยว่าเป็นการผลักรถให้ผู้ใช้้้หรือไม่ เพราะภาคธุรกิจเราโดนผลักรถจากการพยายามประหยัดทุกอย่างของรัฐบาล แต่รัฐไม่เคยสร้างรายได้ให้เรา มีแต่เพิ่มต้นทุน เห็นจากนโยบายต่าง ๆ ใหม่ ๆ ที่พอจะขออนุญาตตั้งธุรกิจก็จะติดปัญหานู่นนี่ หรือให้เปลี่ยนสุขภัณฑ์ ผ่าให้ช่วยพวกเรานิดหนึ่งว่าอะไรก็ได้ที่จะไม่ผลักรถและเพิ่มทุนให้เรา พอเราทำอะไรไม่สำเร็จสักอย่างก็กลายเป็นช่องว่างของเจ้าหน้าที่ จะตั้งธุรกิจหนึ่งเราต้องขอทั้งเมืองและอำเภอ เสร็จแล้วก็ต้องมีมาตรการรักษาสิ่งแวดล้อม มาตรการควบคุมอาคาร มาตรการลดน้ำลดไฟ...”

ผู้แทนสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวประเทศไทย

“...ถ้าหากมีการเก็บค่าน้ำเพิ่มขึ้นในคนที่เป็ระดับรากหญ้า โดยการออกกฎหมายกำหนดออกมาแล้ว และไม่ได้ใช้เฉพาะจังหวัดใดจังหวัดหนึ่ง ซึ่งมีการใช้ทั่วประเทศ...หากมีการออกกฎระเบียบเรียบร้อยแล้ว ใครจะช่วยให้เขาสามารถดำเนินชีวิตแบบปกติ...การใช้น้ำน้อยให้ได้คุณค่ามาก ผู้คนจะปรับตัวของเขาเอง...”

ผู้ทรงคุณวุฒิคณะกรรมการลุ่มน้ำบางปะกง/ผู้แทนผู้ประกอบการในจังหวัดฉะเชิงเทรา

“...ตัวเลขที่เหมาะสมโดยพื้นที่ใน EEC ไม่น่าจะมีปัญหาแต่ต้องมีการปรับ เช่น รีโนเวทประปาใหม่ให้น้ำประปาสามารถเปิดของเราดื่มได้. เนี่ยเป็นเหตุเป็นผลซึ่งจะทำให้คุณภาพเพิ่มขึ้นมาและเหมาะสม ซึ่งจะทำให้ผู้ที่จ่ายค่าน้ำประปายินดีจ่าย...”

ผู้แทนสภาอุตสาหกรรมจังหวัดฉะเชิงเทรา

“...เพราะว่าโรงงานของเราทำกิจกรรมการใช้น้ำในตัวผลิตภัณฑ์ ดังนั้นสิ่งที่ต้องการก็คือความเสถียรในแง่ของค่าน้ำ เพราะว่าถ้าค่าน้ำเปลี่ยนไปเปลี่ยนมา มันจะทำให้วางแผนการผลิตลำบาก เราก็ต้องขายปรับราคาขึ้นลงตามราคาน้ำต้นทุน...”

ผู้แทนโรงงานในนิคมอุตสาหกรรม

“...อยากจะทราบต้นทุนค่าน้ำของแต่ละบริษัทเหมือนกัน เพราะว่าทางบริษัทของเราก็มีหนังสือมาเพื่อที่จะปรับจาก 20 บาท กลายเป็น 25 บาท และขึ้นมาเป็น 35 บาท โดยที่ไม่แน่ใจว่าที่อื่นเป็นอย่างไร ก็อยากจะให้บทวนในพื้นที่เขต EEC ทั้งหมด...”

ผู้แทนโรงงานในนิคมอุตสาหกรรม

จากตัวอย่างความคิดเห็นเกี่ยวกับมุมมองเรื่องมาตรการการใช้น้ำอย่างประหยัดและคุ้มค่าจากผู้แทนภาคอุตสาหกรรม เอกชน และผู้ประกอบการในช่วงต้น เราจึงเห็นได้ว่าการเสนอเรื่องมาตรการด้านราคา (ทั้งในแง่ค่าธรรมเนียมและภาษีการใช้น้ำ) ไม่ควรเกิดขึ้นโดยเอกเทศ กล่าวคือในมุมมองของภาคอุตสาหกรรมก็เสนอให้ภาครัฐมีการบังคับใช้มาตรการอื่น ๆ (ที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับเรื่องน้ำโดยตรง) ควบคู่ไปด้วยกันทั้งในแง่สิ่งแวดล้อม การออกแบบอาคาร และสินค้า/ผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับการใช้น้ำ เช่น สุขภัณฑ์ เครื่องซักผ้า ฝักบัว ฯลฯ แต่ทั้งนี้ก็ควรสร้างแรงจูงใจอื่น ๆ ที่ช่วยลดต้นทุนให้แก่ภาคอุตสาหกรรมหรือผู้ประกอบการด้วยเช่นกัน ซึ่งรวมถึงขั้นตอนการติดต่อกับหน่วยงานราชการหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับเรื่องน้ำ กล่าวคือ**การลดความยุ่งยากในการประสานงานกับหน่วยงานราชการต่าง ๆ ในเรื่องน้ำ** ก็มีส่วนจูงใจให้พวกเขา (ภาคอุตสาหกรรม เอกชน ผู้ประกอบการ) อยากร่วมปฏิบัติตามมาตรการต่าง ๆ ในการช่วยประหยัดน้ำด้วยเช่นกัน อาทิ การจัดตั้งระบบ One Stop Service หรือการให้บริการภาครัฐเรื่องน้ำอย่างครบวงจรในทีเดียว/ครั้งเดียว หรือแม้กระทั่ง**การให้การสนับสนุนจากภาครัฐในเรื่องงบประมาณและเทคโนโลยีที่ช่วยทำให้พวกเขาร่วมประหยัดน้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น** ฯลฯ ซึ่งมีตัวอย่างความคิดเห็นจากภาคอุตสาหกรรมและผู้ประกอบการ ดังนี้

“...ถ้าจะมีอะไรใหม่ ๆ ขอ one stop service ที่จะช่วยผู้ประกอบการ ลดขั้นตอนและค่าใช้จ่าย ไม่ต้องไปติดต่อหลายหน่วยงาน และในตอนท้าย เช่น หน่วยงานน้ำทั้งสองแห่ง สุดท้ายก็ไม่มีใครตัดสินใจอะไรได้ พอไปถามก็บอกให้ไปหาอีกเจ้าหนึ่งก่อน...”

ผู้แทนสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวประเทศไทย

“...สิ่งที่เราคาดหวัง เป็นการสนับสนุนจากองค์กรทางภาครัฐไม่ว่าจะเป็นเทคโนโลยีใหม่ ๆ รวมไปถึงงบประมาณในการบริหารทรัพยากรภาคอุตสาหกรรมเพิ่มมากขึ้น...”

ผู้แทนโรงงานนอกนิคมอุตสาหกรรม

“...ถ้าเป็นมาตรการในการส่งเสริมดึงดูดและเชิงจูงใจก็น่าจะเหมาะสมมากกว่าบังคับใช้...”

ผู้แทนโรงงานในนิคมอุตสาหกรรม

“...เรื่องแรงจูงใจจะเป็นเกี่ยวกับเรื่องของประโยชน์ของทางฝั่งโรงงานได้รับ ซึ่งมองว่าถ้าทางภาครัฐช่วยเหลือการสร้างกิจกรรมโดยนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ หรือเป็นอุปกรณ์ในการช่วยประหยัดน้ำซึ่งโรงงานสามารถซื้อได้ในราคาถูก ถ้าหากมีผลประโยชน์ทางด้านการคืนทุน ก็จะทำให้สร้างแรงจูงใจให้กับโรงงาน...”

ผู้แทนโรงงานในนิคมอุตสาหกรรม

“...หลัก ๆ ที่ทำให้ตัดสินใจเข้าร่วมโครงการคือ หนึ่งเป็นโครงการของภาครัฐ โดยทางภาครัฐมีการให้งบประมาณสนับสนุนด้วย ส่วนหนึ่งคือทางโรงงานได้มีการทำ 3R โดยเข้าร่วมโครงการเพื่อที่จะพัฒนาองค์กรและเข้าร่วมกิจกรรมใหม่ๆ และอยากจะรณรงค์การลดการใช้น้ำในโรงงานตามเป้าหมายที่บริษัทตั้งไว้...”

ผู้แทนโรงงานในนิคมอุตสาหกรรม

“...เป็นนโยบายหลักของทางบริษัท... ซึ่งจำเป็นต้องลดปริมาณการใช้น้ำรวมถึงลดปริมาณน้ำเสีย...อยากได้การสนับสนุนจากทางภาครัฐบาลในเรื่องของงบประมาณที่จะส่งเสริมการใช้นวัตกรรม ที่จะช่วยนำน้ำกลับมาใช้ซึ่งจะช่วยประหยัดและในส่วนของการเข้าร่วมก็จะได้รับการสนับสนุนจากงบประมาณเพิ่มเติม...”

ผู้แทนโรงงานในนิคมอุตสาหกรรม

นอกจากนี้ มาตรการเกี่ยวกับการลงทุนด้านสิ่งปลูกสร้างหรือโครงสร้างพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับเส้นทางการไหลเวียนของน้ำ ทั้งในแง่บำบัดและน้ำเสีย รวมถึงระบบการบำบัดน้ำเสีย ซึ่งผู้แทนในภาคส่วนอุตสาหกรรม เอกชน และผู้ประกอบการ เล็งเห็นว่ามีสำคัญในอันดับต้น ๆ ที่จะช่วยเหนี่ยวนำให้การประหยัดน้ำและใช้น้ำอย่างคุ้มค่าเป็นจริงมากขึ้น

“...แนะนำให้วางระบบท่อเก็บน้ำเพื่อที่จะมีน้ำเก็บอย่างเป็นระบบให้มีลักษณะเพื่อไม่ให้กระทบกับการผันน้ำ จะทำให้เกิดการควบคุมน้ำและชุมชนก็สามารถควบคุมน้ำได้เช่นกัน แม้ว่าเราจะประหยัดน้ำมากเพียงใดแต่ถ้าเราปล่อยน้ำออกมาแบบสูญเสียไม่มีระบบทำให้เกิดความสิ้นเปลือง...”

ผู้แทนสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

“...อุตสาหกรรมท่องเที่ยวอยากให้บำบัดน้ำให้ตนเองได้ใช้ประโยชน์มากกว่านั้น เพราะมีน้ำที่สูญเสียไหลลงทะเลไปเยอะมาก บางส่วนภาครัฐช่วยแล้วเช่นทำแก้มลิง แต่น้ำไม่ตกตามฤดูกาล...”

ผู้แทนสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวประเทศไทย

“...ถ้าหากออกแบบท่อระบายน้ำที่มีความถาวร ออกแบบให้เหมือนกันทั้งหมดทุก อบต. และทุกทางหลวง ออกแบบตามขนาดถนนด้วย ก็จะทำให้เกิดท่อระบายน้ำและมีท่อประปาโดยมีท่อสายไฟ ถ้าสามารถออกแบบได้ก็จะทำให้ระบบจัดการได้ง่ายขึ้น โดยตรงนี้ต้องฝากให้ทางวิศวะมีการไปคำนวณและอาจจะทำโครงการออกมา สภาวิศวะควรต้องไปคำนวณดูว่าสามารถเป็นไปได้หรือไม่ โดยที่มีการเชื่อมต่อกับทางด่วนโดยมีท่อหลายท่อ...”

ผู้แทนหอการค้าจังหวัดระยอง

ในขณะเดียวกัน จากการเข้าร่วมมาตรการระบบการจัดการน้ำอัจฉริยะ (smart system) หรือ 3R ของฝ่ายโรงงานอุตสาหกรรมในพื้นที่ EEC ก็เป็นสิ่งที่ำเื้อนถึงการเห็นด้วยกับแนวทางการประหยัดน้ำและความร่วมมือในการประหยัดน้ำกับทางภาครัฐ จากการสอบถามผู้แทนโรงงานในนิคมอุตสาหกรรม ก็ได้สะท้อนให้เห็นว่าพวกเขาให้ความร่วมมือในการใช้มาตรการ 3R เพื่อช่วยประหยัดน้ำเป็นอย่างดี แต่ทั้งนี้สิ่งที่กลุ่มคนเหล่านี้ได้กล่าวถึงเหมือนกันก็คือความจำเป็นของการมีต้นทุนในการประหยัดน้ำ ซึ่งมีทั้งในส่วนที่บริษัท/โรงงานลงทุนเอง และการสนับสนุนจากภาครัฐ สิ่งนี้จึงย่ำเื้อนข้อค้นพบในส่วนก่อนหน้าเช่นกันว่าการประหยัดน้ำในภาคอุตสาหกรรมเกิดขึ้นได้ก็จำเป็นต้องอาศัยการสนับสนุนจากภาครัฐด้วยเช่นกัน อนึ่งสิ่งที่น่าสนใจอีกประการจากการให้ข้อมูลของผู้แทนโรงงานฯ ในเรื่องผลประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมมาตรการ 3R ก็คือ บางโรงงานได้รับทราบข้อมูล/ตัวเลขต้นทุนการใช้น้ำได้อย่างแม่นยำมากขึ้น สิ่งนี้ก็เื้อนสิ่งที่สอดคล้องกับมุมมองของผู้แทนจากภาครัฐอย่าง สกพอ. และคณะกรรมการลุ่มน้ำบางปะกง ในส่วนก่อนหน้า ที่พยายามเน้นย้ำความสำคัญของตัวเลขหรือข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องน้ำ เพราะเื้อนวัตถุประสงค์สำคัญในการช่วยบริหารจัดการน้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ทั้งนี้ตัวอย่างความคิดเห็นเกี่ยวกับประสบการณ์การเข้าร่วมมาตรการ 3R ของทางผู้แทนโรงงาน มีดังนี้

“...มีการนำน้ำในส่วนของการบำบัดแล้วนำกลับมาใช้ใหม่ทั้งหมด มาตรการ 3R เป็นโครงการที่ดี ซึ่งได้นำเทคโนโลยีและได้ที่ปรึกษาเข้ามาช่วยจึงทำให้เกิดโครงการนี้ขึ้น...”

ผู้แทนโรงงานในนิคมอุตสาหกรรม

“...หลังจากเข้าร่วมโครงการก็ปรากฏว่าน้ำที่เราใช้จากแหล่งน้ำธรรมชาติไม่มีปัญหาในเรื่องการขาดแคลนน้ำ น้ำพร้อมใช้อยู่ตลอดเวลา โดยนำน้ำเสียจากกระบวนการผลิตกลับมาใช้จากบ่อน้ำเสียที่มีอยู่ จากการเข้าร่วมโครงการเราสามารถบำบัดได้ถึงสามบ่อซึ่งเราจะใช้เทคโนโลยี โดยทางบริษัทได้ลงทุน ซึ่งสามารถลดการกักเก็บน้ำเสียภายในโรงงาน...”

ผู้แทนโรงงานในนิคมอุตสาหกรรม

“...ส่วนหนึ่งเราได้งบประมาณสนับสนุน ตัวมิเตอร์น้ำทำให้เรารู้ข้อมูล ซึ่งก่อนหน้านี้ไม่สามารถเก็บข้อมูลได้ และจำเป็นต้องใช้การคำนวณช่วย แต่หลังจากเราได้เข้าร่วมโครงการ เราก็ได้เก็บข้อมูลซึ่งนำมาสู่ปัจจุบันทำให้บริษัท เรารี่ไซเคิลได้พอสมควร...”

ผู้แทนโรงงานในนิคมอุตสาหกรรม

ประการถัดมา **มาตรการเกี่ยวกับการจัดเก็บภาษีหรือค่าธรรมเนียมการปล่อยน้ำเสีย** ซึ่งถือว่าเป็นตัวอย่างหนึ่งของมาตรการด้านสิ่งแวดล้อม และอาจนำไปเชื่อมโยงกับเรื่องกองทุนน้ำ ก็เป็นสิ่งที่ได้รับการกล่าวถึงในกลุ่มผู้แทนภาคอุตสาหกรรม เอกชน และผู้ประกอบการด้วยกัน ซึ่งอาจเป็นมาตรการอย่างหนึ่งที่ใช้ร่วมกับมาตรการราคา เหมือนที่เคยกล่าวไว้ก่อนหน้านี้ ในขณะที่เดียวกันก็เป็นเสมือนเงื่อนไขหรือปัจจัยเร่งที่ทำให้ผู้ใช้ตัวอย่างเช่น โรงงานอุตสาหกรรม จำเป็นต้องใช้เทคโนโลยีการบำบัดน้ำเสีย หรือเข้าร่วมมาตรการ 3R โดยปริยาย กล่าวคือถ้าโรงงานไม่ยอมเสียภาษีในส่วนนี้ ก็จำเป็นต้องมีการบำบัดน้ำเสีย และการบำบัดแล้วนำกลับไปใช้ใหม่ก็อาจเป็นปัจจัยหนึ่งที่ช่วยลดต้นทุนของน้ำดิบได้ด้วยเช่นกัน

“...การคำนวณค่าน้ำต้นทุนที่แท้จริงโดยที่เราจะทราบต้นทุนแล้ว ก็จะสามารถลดต้นทุนได้จริงก็จะนำไปสู่การทำกิจกรรมต่าง ๆ อีกประการที่เห็นด้วยคือเรื่องการจัดเก็บภาษีหรือค่าธรรมเนียมการปล่อยน้ำเสีย แน่นอนว่าการปล่อยน้ำเสียเป็นมลพิษ แต่ว่าถ้าให้น้ำเสียไปรีไซเคิลก็สามารถลดภาระตรงนี้ได้...”

ผู้แทนโรงงานในนิคมอุตสาหกรรม

“...อยากให้มีการจ่ายค่าการปล่อยน้ำเสีย ถ้าเราสามารถยืนยันได้ว่าเราสามารถบำบัดน้ำได้ก็เปอร์เซ็นต์ของการผลิต ก็อาจมีส่วนทำให้ลดหย่อนภาษี ซึ่งอาจทำให้การใช้น้ำมีประสิทธิภาพมากขึ้น โรงงานต่างๆ น่าจะสนใจลดการใช้น้ำให้มากขึ้น แต่การกำหนดขีดจำกัดปริมาณการใช้น้ำในบางกลุ่มก็อาจจะดีในช่วงหน้าแล้ง แต่บางกลุ่มก็อาจจะดีในช่วงหน้าฝน ซึ่งแต่ละอย่างก็ไม่สามารถที่จะไปจำกัดได้แน่นอน ส่วนการกำหนดการรับซื้อน้ำจากภาคประชาชนก็อาจจะทำได้ยาก เพราะต้องรวบรวมน้ำในการกลับมาซื้อจากขนส่ง...”

ผู้แทนโรงงานในนิคมอุตสาหกรรม

“...ถ้าเอาเฉพาะการจัดเก็บภาษีการปล่อยน้ำเสีย ก็อาจจะเป็นส่วนดี ภาพรวมในเรื่องของต้นทุนการบำบัดน้ำ ซึ่งผู้ซื้อน้ำมาก็ได้ต้นทุนที่สูง แต่การปล่อยน้ำเสียออกไปก็อาจจะมีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น ถ้าหากเป็นไปได้ก็อยากให้มีการบริหารจัดการคล้าย ๆ กับพลังงานโดยภาครัฐ แต่ว่ากลายเป็นน้ำแทน ซึ่งมีส่วนกลางคอยกำหนดมาตรการด้านการลดต้นทุน...”

ผู้แทนโรงงานในนิคมอุตสาหกรรม

ประการสุดท้าย มาตรการการกำหนดปริมาณการซื้อน้ำดิบในส่วนที่เป็นโรงงานอุตสาหกรรม ก็เป็นการเสนอทางออกอย่างหนึ่งของการลดการใช้น้ำ (ภายใต้มาตรการการจำกัดการซื้อ) อย่างไรก็ตามการใช้มาตรการลักษณะเช่นนี้ก็อาจต้องมาพร้อมกับแรงจูงใจอื่น ๆ ด้วยเช่นกัน อย่างเช่นการลดภาษีต่าง ๆ ของสถานประกอบการ เนื่องจากข้อเสนอดังกล่าวอาจไม่ได้เป็นที่ยอมรับเพราะว่ามีเรื่องของกำไรหรือผลประโยชน์ที่จำเป็นต้องขึ้นอยู่กับปริมาณการผลิต ซึ่งในบางอุตสาหกรรมการจำกัดการใช้น้ำซึ่งเป็นต้นทุนอย่างหนึ่งในการผลิต ก็อาจทำให้พวกเขาไม่สามารถผลิตสินค้าได้ตามปริมาณที่ต้องการ/ในจุดคุ้มทุน/ในจุดที่ได้ผลประกอบการอันเป็นที่น่าพอใจ ดังนั้นมาตรการดังกล่าวจึงไม่ใช่ทางเลือกอันดับแรก ๆ ของภาคอุตสาหกรรม เอกชน และผู้ประกอบการแต่ประการใด

“...กำหนดอัตราการซื้อน้ำดิบต่ำสุดและสูงสุด ถ้าคุณซื้อน้ำดิบไม่เกินสูงสุดก็อาจจะได้ส่วนลดในแง่ของภาษีซึ่งน่าจะตอบโจทย์ทั้งภายในนิคมอุตสาหกรรมและภายนอกนิคมอุตสาหกรรม...”

ผู้แทนสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

5.1.3 มุมมองของภาคประชาชนและภาคการเกษตร เกี่ยวกับมาตรการการใช้น้ำอย่างประหยัดและคุ้มค่าอย่างยั่งยืน

ในการพูดคุยกับภาคประชาชนและเกษตรกรเกี่ยวกับมุมมองต่อมาตรการการใช้น้ำอย่างประหยัดและคุ้มค่าอย่างยั่งยืน ดังที่กล่าวไปแล้วว่าในมุมมองชาวบ้าน พวกเขาคิดว่าพวกเขาประหยัดน้ำกันอยู่แล้ว ดังนั้นการเสนอแนะมาตรการการประหยัดน้ำเพิ่มเติมจึงอาจไม่มีความโดดเด่นมากเท่าที่ควร เมื่อเปรียบเทียบกับ การบอกเล่าปัญหาที่พวกเขาได้เผชิญ แม้กระนั้นเสียงสะท้อนบางอย่างของชาวบ้านก็แสดงถึงความต้องการในการเปลี่ยนแปลงมาตรการบางอย่างเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำเช่นกัน เช่น การเสนอให้การประปาส่วนภูมิภาคซื้อน้ำจากกรมชลประทานโดยตรง การเพิ่มความเป็นธรรมในการส่งน้ำให้แก่ชาวบ้านและเขตโรงงานอย่างเสมอภาคกัน การส่งเสริมให้บริษัท/โรงงานต่าง ๆ ทำ Corporate Social Responsibility (CSR) ซึ่งรวมถึงการคืนผลประโยชน์กลับสู่ภาคประชาชนมากขึ้น ฯลฯ หรือแม้กระทั่งการลดบทบาทของตัวกลางในการจำหน่ายน้ำ (middle man) ที่เป็นภาคเอกชน เพราะฉะนั้นจากมุมมองดังกล่าวของชาวบ้านจึงแสดงให้เห็นถึงความต้องการที่จะให้เรื่องน้ำและการบริหารจัดการน้ำ

ให้เป็นเรื่องบริการสาธารณะ (public service) มากกว่าการซื้อขายในเชิงธุรกิจ เนื่องจากพวกเขาเล็งเห็นว่าน้ำเป็นปัจจัยพื้นฐาน ประกอบกับการที่ในบทยกหน้าภาคประชาชนรู้สึกว่าเขาประหยัดอยู่แล้วและมองว่าค่าน้ำที่แพง (ของผู้ที่อาศัยอยู่ในคอนโด) ก็เป็นปัญหาเช่นกัน อย่างไรก็ตามถึงแม้มาตรการด้านราคาไม่ใช่สิ่งที่ภาคประชาชนและภาคการเกษตรนำเสนอว่าควรมีหรือควรทำ แต่ถ้าจำเป็นต้องจ่ายค่าน้ำเพิ่ม ก็อยากให้เป็นราคาที่เหมาะสมและสอดคล้องกับคุณภาพที่ดีด้วยเหมือนกับมุมมองของภาคอุตสาหกรรม ภาคเอกชน และผู้ประกอบการตามที่เคยกล่าวไว้ก่อนหน้านี้

“...มันมีขั้นตอนของการส่งน้ำ ระหว่างเมืองหลวง เมืองหลัก เมืองรอง หรือ ในนิคมน้ำไหล แต่น้ำชุมชนไม่มาประปาเขาจะส่งน้ำดีก็ส่งได้ แต่ไม่ทำ เพราะอะไร เพราะขายนิคมได้ราคาดีกว่าขายชุมชน ...ถามว่าทำไมการประปาส่วนภูมิภาคไม่ซื้อน้ำจากกรมชล ทำไมต้องซื้อผ่านอีเอสวอเตอร์ ทั้งที่เป็นรัฐเหมือนกัน ดังนั้นอีกเรื่องคือต้องตัดตอนการฝากน้ำผ่านคนกลาง (middleman) ออกไป...”

ผู้แทนกลุ่มภาคประชาชน/เกษตรกรกรม

“...อ่างเก็บน้ำหรืออะไรที่เขา (ผู้มีอำนาจ/บริษัทขายน้ำ) ดูแลอยู่ ก็ต้องกระจายน้ำให้ดี ให้เขาทำ CSR มาเดินท่อให้เรา ก็จะพอบรรเทาได้ คือคุณดูแลพื้นที่ที่ไปขโมยน้ำได้ดีแค่ไหน ลดค่าน้ำให้กับอุปโภคบริโภคด้วย จะลดให้รัฐโรงพยาบาล หรือเอกชนยังงี้ก็แล้วแต่ เกษตรกรที่ยากได้น้ำแต่ไม่สามารถไปอยู่ในพื้นที่แย่งน้ำได้ เขาก็อยากได้เหมือนกัน เพราะไหนจะบิ๊มไหนจะน้ำมัน การขนอีก การมี middleman ทำให้ค่าน้ำเราสูงขึ้น ทุกหน้าเท่ากันหมด และควรทำให้ตัวเลข/สถิติการจ่ายน้ำของกรมชลประทานโปร่งใสตรวจสอบได้ด้วย น้ำจากธรรมชาติแท้ๆ แต่เอามาขาย...”

ผู้แทนกลุ่มภาคประชาชน/เกษตรกรกรม

นอกจากมาตรการภาครัฐ การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของภาคประชาชนและเกษตรกรเองก็เป็นสิ่งจำเป็น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเรียนรู้ที่จะใช้นวัตกรรมเพื่อการประหยัดน้ำด้านการเกษตร (โปรดดูเพิ่มเติมในภาคผนวก ก.) ซึ่งการปรับตัวดังกล่าวนอกจากมีส่วนช่วยทำให้ประชาชนและเกษตรกรรับรู้ปริมาณและความต้องการการใช้น้ำของตนเองได้อย่างแม่นยำมากขึ้น (รู้ว่าควรวางแผนใช้น้ำเท่าไรในการทำการเกษตร) ทั้งนี้ผลกระทบของการปรับตัวดังกล่าวอาจมีส่วนช่วยลดความขัดแย้ง/อคติระหว่างเกษตรกรกับฝ่ายภาครัฐ (ในแง่การบริหารจัดการน้ำ) และฝ่ายภาคเอกชน (ในแง่ผู้ใช้น้ำรายใหญ่) ภายในพื้นที่ด้วยเช่นกัน

5.2 กฎหมาย

ประเด็นด้านกฎหมายในที่นี่ นอกจากเป็นเรื่องบทบัญญัติ ยังครอบคลุมถึงเรื่องการบังคับใช้กฎหมายด้วยเช่นกัน ซึ่งมีมิติด้านกฎหมายก็ถือว่าเป็นเครื่องมือสำคัญอย่างหนึ่งในการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ EEC ซึ่งครอบคลุมถึงเรื่องการใช้น้ำอย่างประหยัดและคุ้มค่าอย่างยั่งยืนด้วยเช่นกัน ทั้งนี้มุมมองเกี่ยวกับเรื่องกฎหมาย สามารถแบ่งออกเป็นหัวข้อต่าง ๆ ตามประเภทกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้ง 3 กลุ่ม ดังนี้

5.2.1 มุมมองของภาครัฐเกี่ยวกับบทบัญญัติและกระบวนการทางกฎหมายว่าด้วยการใช้น้ำอย่างประหยัดและคุ้มค่าอย่างยั่งยืน

ดังที่กล่าวไปแล้วว่าภาครัฐคือกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักในการรับผิดชอบและบริหารจัดการเรื่องน้ำ เพื่อให้บริการแก่ผู้ใช้น้ำ ดังนั้นภาครัฐซึ่งเป็นผู้มีอำนาจหลักทั้งในแง่การออกกฎหมายและการนำกฎหมายมาใช้ จึงค่อนข้างเป็นภาคส่วนที่มีรายละเอียดเกี่ยวกับมุมมองด้านกฎหมายมากกว่าภาคส่วนอื่น ๆ ทั้งนี้สาระสำคัญหลักเกี่ยวกับมุมมองเชิงกฎหมายจากผู้แทนฝ่ายภาครัฐ ก็คือการเพิ่มอำนาจหรือระบุขอบเขตหน้าที่ของตัวแสดงบางรายให้ชัดเจน เพื่อให้สามารถดำเนินการบริหารจัดการน้ำในรายละเอียดต่าง ๆ ได้อย่างเต็มที่ ซึ่งสอดคล้องกับมุมมองเกี่ยวกับประเด็นปัญหาในบทที่ 4 ที่ผู้ให้ข้อมูลที่เป็นผู้แทนจากภาครัฐส่วนหนึ่งก็เล็งเห็นว่าในบางครั้งกฎหมายอาจยังไม่ให้อำนาจแก่คนบางกลุ่มมากพอที่จะสามารถทำให้กล้าตัดสินใจบริหารจัดการเรื่องน้ำได้อย่างเด็ดขาด ดังเช่นมุมมองของกรรมการลุ่มน้ำที่รู้สึกว่ายังให้อำนาจแก่พวกเขาอย่างไม่เต็มที่ หรือแม้กระทั่งมุมมองของ สกพอ. ที่รู้สึกว่าการบางอย่างไม่อยู่ในวิสัย/ขอบเขตของตน ฯลฯ ทั้งนี้สาระสำคัญหลักอีกอย่างที่ผู้แทนหลายรายของภาครัฐ รวมถึงผู้แทนบางส่วนของภาคอุตสาหกรรมฯ ก็คือการเสนอให้มีการจัดตั้ง Regulator ซึ่งอาจเป็นหน่วยงานหรือตัวแสดงที่มีอยู่แล้ว หรือหน่วยงาน/ตัวแสดงใหม่ ที่ภาครัฐกำหนดขึ้นมาก็ได้ สำหรับตัวอย่างความคิดเห็นของผู้แทนภาครัฐในแง่กฎหมายเกี่ยวกับเรื่องน้ำ มีดังนี้

“...แม้ว่า EEC จะมีกฎหมายแต่ก็ยังมีปัญหาในเรื่องของระบบท่อที่ไม่ได้มาจากอ่างเก็บน้ำหรือธรรมชาติทั่วไป เพราะกฎหมายกำหนดก็ไม่ได้เพราะถือว่าไม่ใช่สิ่งที่ธรรมชาติจึงกลายเป็นข้อจำกัดส่วนหนึ่ง ในฐานะตัวแทนของ EEC ต้องขอความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาร่วมพูดคุยและมีหน่วยงานเข้ามาเป็น Regulator สร้าง regulation มาช่วยในระยะสั้นเพราะในการแก้กฎหมายอาจจะใช้เวลามากกว่าหนึ่งปีเนื่องจากกฎหมายฉบับเดิมมีการร่างถึง 20 ปีซึ่งใช้เวลายาวนานมากส่วนใหญ่กฎหมายจะตกที่รัฐสภา...”

ผู้แทนคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ

“...พอมีการตั้งหน่วยงาน regulator ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับกฎหมายฉบับได้ในแต่ละส่วนมีอำนาจหน้าที่ของตนเอง แม้ว่า EEC สามารถดำเนินการต่อไปได้อาจจะต้องเริ่มจากจุดเล็ก ๆ ก่อนที่จะบังคับใช้...”

ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก

“...ในการให้ความเห็น ผมก็อยากให้อ้างผู้รับผิดชอบได้ไปดำเนินการในเรื่องออกพระราชกำหนด ระเบียบ ประกาศต่าง ๆ เพื่อให้ผู้รับผิดชอบตามข้อมูลของ พรบ.น้ำ ได้มีอำนาจ และตอนนั้นการบริหารจัดการน้ำไม่ว่าจะใหญ่หรือเล็ก หลัก ๆ ก็คือต้องการให้มีเครื่องมือเครื่องมือที่เรา (กรรมการลุ่มน้ำ) สามารถนำมาใช้ในการบริหารจัดการน้ำได้จริง ๆ ควรจะต้องเร่งออกมาและการเร่งออกมาวิธีการก็คือ อย่าไปคิดเองทั้งหมด บางทีเราคิดว่าอีกคนหนึ่งส่งมาให้คณะกรรมการลุ่มน้ำ ส่งให้ดูแล้วเอาไปปรับปรุงแล้วก็รีบประกาศออกมา มันไม่มีอะไรที่จะตัดสิทธิ์แต่แรกกว่ามันดีหรือไม่ดี บางอย่างก็ต้องมาทดลองก่อนขับเคลื่อน...”

ผู้แทนคณะกรรมการลุ่มน้ำชายฝั่งทะเลตะวันออก

5.2.2 มุมมองของภาคอุตสาหกรรม เอกชน และผู้ประกอบการ เกี่ยวกับบทบัญญัติและกระบวนการทางกฎหมายว่าด้วยการใช้น้ำอย่างประหยัดและคุ้มค่าอย่างยั่งยืน

สำหรับในมุมมองเรื่องกฎหมายของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกลุ่มนี้ โดยส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นการให้ข้อเสนอแนะแก่ภาครัฐว่าควรดำเนินการอย่างไรในเชิงกฎหมาย ซึ่งอาจไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องน้ำโดยตรง แต่เป็นกฎหมายว่าด้วยเรื่องการบริหารจัดการพื้นที่และสิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ ที่เหนี่ยวนำให้เกิดการใช้น้ำอย่างประหยัดและคุ้มค่า เช่น การวิพากษ์วิจารณ์ว่ากฎหมายว่าด้วย EEC (พระราชบัญญัติเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก) ยังไม่มีประสิทธิภาพมากพอในการบังคับใช้ จึงจำเป็นต้องทำให้กฎหมายดังกล่าวสามารถมีผลบังคับใช้ครอบคลุมในเรื่องต่าง ๆ รวมถึงเรื่องการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ EEC ฯลฯ การออกกฎหมายด้านสิ่งแวดล้อมหรือเรื่องน้ำในลักษณะที่แยกบังคับใช้กลุ่มเป้าหมายแต่ละประเภท (อาทิ การแยกประเภท/ขนาดโรงงาน การแยกประเภทสถานประกอบการระหว่างโรงงานกับโรงแรม ฯลฯ) ตลอดจนกฎหมายด้านการก่อสร้างอาคาร (อาทิ อาคารที่มีปกกักเก็บหรือท่อลำเลียงน้ำเสีย ที่เอื้อต่อการส่งต่อหรือการขายน้ำเสียหรือเพื่อนำไปบำบัดต่อไป ฯลฯ) ทั้งนี้มีตัวอย่างความคิดเห็นดังต่อไปนี้

“...ในเรื่องของกฎหมายที่บังคับใช้ในพื้นที่ มีการปรับตัวในส่วนของ EEC ไม่มีความเหมาะสมในการบังคับใช้ในพื้นที่จึงต้องมีกฎหมายของพื้นที่นั้น ๆ ...”

ผู้แทนสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

“...เพราะที่ผ่านมาเราออกกฎหมายโดยยึดหลักอุตสาหกรรมใหญ่ สุดท้ายชาวบ้านเดือนร้อน อุตสาหกรรม โรงแรมต้องใช้กฎหมายเหมือนอุตสาหกรรมใหญ่ เช่น มลพิษโรงแรมก็โดน กฎนั่นนี้ออกเพื่อคุมโรงงาน โรงแรมขนาดเล็กก็โดน ชาวบ้านก็โดน ซึ่งเขาไม่มีศักยภาพเท่าโรงงาน อยากให้มีแยกได้ไหม เพราะไม่อย่างนั้นเราตาย โรงงานมี BOI ยิ่งทำเยอะยิ่งได้ลดภาษีเยอะ แต่อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีแต่เสียเพิ่ม อยากให้มองว่าโรงแรมก็มีการใช้น้ำมากกว่า นิคมเยอะ...”

ผู้แทนสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวชลบุรี

“...โดยหลักการคือต้องมีการออกกฎหมายก่อนหรือมีการบังคับใช้กฎหมาย เช่น พรบ.ควบคุมอาคารควบคุม การก่อสร้างปี 2562 การแก้ไขล่าสุดก็จะเป็นเรื่องคอนโดหรืออาคาร แต่จำเป็นต้องออกมาเป็นในรูปแบบนโยบาย ซึ่งมี บริษัทเอกชนเกี่ยวข้อง ก็จะสามารถคำนวณและควบคุมการใช้น้ำในอาคารได้มากขึ้น หลังจากการออกแบบให้สามารถ เก็บน้ำและนำมาบำบัดใช้ได้ ดังนั้นนโยบายการวางท่อโดยผ่านถนนโครงสร้างพื้นฐานโดยไม่สามารถทำได้โดย องค์กรเดียว เพราะฉะนั้นในอนาคตก็ต้องมีการวางแผนนโยบาย จำเป็นต้องออกเป็น พรบ. หรือข้อกำหนด...”

ผู้แทนหอการค้าจังหวัดระยอง

จากตัวอย่างความคิดเห็นในข้างต้น ภาคส่วนดังกล่าวโดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของผู้ประกอบการโรงแรม ได้สังเกตเห็นว่า โครงสร้างของกฎหมายและระเบียบมีปัญหาสำหรับผู้ประกอบการโรงแรมอย่างมาก เนื่องจาก อุตสาหกรรมโรงแรมถูกบังคับใช้กฎหมายและระเบียบเหมือนภาคอุตสาหกรรม เช่น กฎหมายมลพิษ การบำบัดน้ำเสีย กฎหมายการออกแบบอาคาร/สิ่งปลูกสร้าง ฯลฯ แต่ในส่วนของผู้ประกอบการโรงแรมไม่มีศักยภาพเท่ากับ ภาคอุตสาหกรรม **ดังนั้นภาครัฐจึงควรจัดหมวดหมู่หรือแยกประเภทการบังคับใช้กฎหมายแก่สถานประกอบการ ต่าง ๆ ให้ชัดเจน** อีกทั้งเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบเรื่องมาตรการอุดหนุนการลงทุน ผู้ประกอบการโรงแรมมองว่า ภาคอุตสาหกรรมมีสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI) ในขณะที่ผู้ที่อยู่ในกิจการโรงแรมและการท่องเที่ยวไม่มีหน่วยงานเข้ามาช่วยหรือดูแล มีแต่จะถูกเก็บภาษีเพิ่ม ดังนั้นภาครัฐจึงควรบังคับใช้มาตรการเรื่องน้ำผ่าน กฎหมายให้ชัดเจนกับสถานประกอบการประเภทโรงแรม ซึ่งจะมีส่วนช่วยทำให้ประหยัดน้ำได้มากขึ้นเช่นกัน

5.2.3 มุมมองของภาคประชาชนและภาคการเกษตรเกี่ยวกับบทบัญญัติและกระบวนการทางกฎหมายว่า ด้วยการใช้น้ำอย่างประหยัดและคุ้มค่าอย่างยั่งยืน

สาระสำคัญหลักในส่วนนี้ คือ การที่ชาวบ้านมองว่าควรปรับเปลี่ยนกฎหมายหรือบทบัญญัติทางกฎหมาย เกี่ยวกับเรื่องผังเมือง ซึ่งชาวบ้านสังเกตเห็นว่ากฎหมายคือสิ่งที่ช่วยชี้ชัดได้ว่าพื้นที่ใดควรใช้น้ำอย่างไร ในขณะเดียวกัน ข้อเสนอทางกฎหมายเช่นนี้ ก็จะเชื่อมโยงกับเรื่องมาตรการการใช้น้ำต่าง ๆ ให้มีผลบังคับใช้มากขึ้น เหนือสิ่งอื่นใดคือ

มุมมองในเชิงกฎหมายเรื่องกำหนดโซนพื้นที่ต่าง ๆ ในมุมมองของชาวบ้านก็คืออยากให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชาวบ้านด้วยเช่นกัน มากกว่าที่จะไปส่งเสริมเรื่องอุตสาหกรรมเพียงอย่างเดียว ซึ่งมีตัวอย่างความคิดเห็นดังนี้

“...EEC ควรไปตั้งหลักจากการวางผังเมือง มันอยู่ที่การวางผังเมือง เพราะพยายามขยายการเติบโตของเศรษฐกิจโดยรู้ว่ไม่พออยู่แล้ว เป็นการวางผังเมืองผิด...”

ผู้แทนกลุ่มภาคประชาชน/เกษตรกรกรม

“...เพิ่มพื้นที่น้ำเค็ม ลดพื้นที่ชลประทานซะ จะแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ เป็นแผนระยะสั้นได้เลย เพราะชาวบ้านต้องการแค่น้ำประปา เสริมคันให้น้ำขุ่นให้สูงขึ้นกันน้ำเค็ม ตอนนี้น้ำขุ่นทำคันเท่ากับคลอง แล้วก็แอบเปิดน้ำทิ้งออกนอกนาเวลาไม่ต้องการ...ต้องเพิ่มพื้นที่น้ำเค็มเพราะชาวบ้านสามารถเลี้ยงสัตว์ได้ หรือค่อยๆ เปิดน้ำเค็มเข้ามาปีละหน่อยก็ได้ ค่อยๆ ปรับ คนเลี้ยงกุ้งเลี้ยงปลาไม่ต้องปรับสภาพน้ำ น้ำเค็มฆ่าปลิง ลดวัชพืช และไล่ตะกอนด้วยตนเอง...แล้วให้เกษตรกรได้เรียนรู้ว่าเกษตรน้ำเค็มทำยังไง สร้างรายได้เท่าไร...”

ผู้แทนกลุ่มภาคประชาชน/เกษตรกรกรม

5.3 โครงสร้าง/ระบบ

มิติด้านโครงสร้าง/ระบบ ถือว่าเป็นอีกหัวใจสำคัญของการบริหารจัดการเรื่องน้ำ เนื่องจากเป็นสิ่งที่คอยกำหนดทิศทางและกระบวนการการดำเนินการภารกิจต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกันเรื่องน้ำภายในพื้นที่ EEC กล่าวคือ โครงสร้างหรือระบบไม่ใช่เพียงความเป็นรูปธรรมในแง่ของรูปร่างหน้าตาขององค์กรหรือคณะบุคคลที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับเรื่องการบริหารน้ำ แต่ยังหมายถึงชุดความคิดหรืออุดมการณ์ทางการเมืองและสังคม ซึ่งเปรียบเสมือนทางเสือหรือรากฐานของการออกแบบโครงสร้าง/ระบบต่าง ๆ ที่ทำให้การบริหารจัดการเรื่องน้ำได้บรรลุไปสู่เป้าหมายที่ผู้มีอำนาจและ/หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภาคส่วนต่าง ๆ เห็นควร ทั้งนี้ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ส่วนนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็นมุมมองของภาคส่วนต่าง ๆ ทั้ง 3 ภาคส่วนเหมือนกับที่ได้กล่าวไว้ในหัวข้อก่อนหน้า ดังนี้

5.3.1 มุมมองของภาครัฐเกี่ยวกับโครงสร้าง/ระบบการบริหารจัดการที่เอื้อต่อการใช้น้ำอย่างประหยัดและคุ้มค่าอย่างยั่งยืน

สำหรับมุมมองของภาครัฐเกี่ยวกับโครงสร้าง/ระบบการบริหารจัดการในปัจจุบันในพื้นที่ EEC จากการรับฟังความคิดเห็นจากเวทีการสนทนากลุ่มพบว่า ภาครัฐยังพบปัญหาในเชิงโครงสร้างและกลไกการบริหาร อันเนื่องมาจากการขาดความเป็นเอกภาพในการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ โดยเฉพาะหน่วยงานในการบริหารจัดการน้ำตามบทบาทหน้าที่ ซึ่งระบุไว้ในกฎหมายหรือพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้อง ซึ่งอาจจะเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการกำหนดนโยบายและ

การทำงานของภาครัฐ ดังนั้นข้อเสนอแนะจากมุมมองของฝ่ายภาครัฐในแง่มติเชิงโครงสร้างเกี่ยวกับการบริหารจัดการ
เรื่องน้ำในพื้นที่ EEC (ที่ครอบคลุมถึงเรื่องการใช้ตัวอย่างประหยัดและคุ้มค่า) จึงประกอบด้วยทั้งในแง่การเสนอแนะให้
มีการจัดตั้งองค์กรใหม่ การเสนอหน่วยงานหรือคณะบุคคลที่ควรเป็นเจ้าของหรือผู้มีอำนาจหลักในเรื่องน้ำ หรือ
แม้กระทั่งความร่วมมือหรือการบูรณาการระหว่างหน่วยงาน/ภาคส่วน และการเสนอให้มีการกำหนดพื้นที่ Sandbox
เพื่อทดลอง/ทดสอบรูปแบบโครงสร้างการบริหารจัดการดังกล่าวว่ามีประสิทธิภาพมากเพียงใด (ในแง่การบริหาร
จัดการ) และมีประสิทธิผลเพียงใด (ในแง่ปริมาณการใช้น้ำที่ลดลงหรือประหยัดและคุ้มค่ามากขึ้น) ซึ่งในที่นี้ผู้วิจัย
สามารถจัดประเภทข้อเสนอแนะมุมมองเชิงโครงสร้างของการบริหารจัดการน้ำ จากมุมมองของฝ่ายภาครัฐ ได้ดังนี้

1) การจัดตั้งองค์กรใหม่หรือหน่วยงานลูกภายใต้การกำกับของคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (กนช.)

รัฐบาลสมควรกำหนดให้มีหน่วยงานรับผิดชอบด้านการบริหารจัดการน้ำทุกภาคส่วนในเขตพื้นที่ EEC เป็น
การเฉพาะ เป็นศูนย์กลางในการบริหารจัดการน้ำ ครอบคลุมทั้งด้านน้ำต้นทุน และการใช้น้ำทุกภาคส่วนในโครงข่ายน้ำ
EEC โดยมีหน้าที่เบื้องต้นในการกำหนดกติกาการใช้น้ำ การจัดลำดับความสำคัญการใช้น้ำ การจัดสรรน้ำ การเตรียม
แผนรองรับกรณีฉุกเฉิน เช่น ภัยแล้งและอุทกภัย เป็นต้น โดยใช้กลไกภายใต้คณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ
(กนช.)

2) การจัดตั้งองค์กรหรือหน่วยงานใหม่ในพื้นที่ ซึ่งขึ้นตรงกับสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (สทนช.)

ปัจจุบันการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ EEC สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติได้มอบหมายให้สำนักงาน
ทรัพยากรน้ำภาคที่ 2 ทำหน้าที่เป็นผู้ประสาน และเลขานุการทั้งในระดับลุ่มน้ำและพื้นที่ EEC แต่ขอบเขตความ
รับผิดชอบของสำนักงานทรัพยากรน้ำภาคที่ 2 ในปัจจุบันมีขนาดใหญ่มากโดยครอบคลุม 9 ลุ่มน้ำ (ในภาคกลาง ภาค
ตะวันออก และภาคตะวันตก) ทำให้การประสานงานและการร่วมแก้ไขปัญหาทั้งในเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติมี
ข้อจำกัด ดังนั้น เพื่อเพิ่มขีดความสามารถ การตอบสนอง และการดำเนินงานในพื้นที่ให้สามารถเป็นไปได้อย่างรวดเร็ว
มีประสิทธิภาพ และทันเวลา จึงควรจัดตั้งสำนักงานทรัพยากรน้ำภาคตะวันออกหรือองค์กรการบริหารจัดการน้ำ
เพิ่มเติม เพื่อร่วมปฏิบัติงานขับเคลื่อนการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ ซึ่งมีความซับซ้อนและไม่สามารถเกิดการขาด
แคลนน้ำได้ เพราะจะเกิดผลกระทบต่อภาคอุตสาหกรรมและการท่องเที่ยวอย่างรุนแรง

3) การจัดตั้งองค์กรลูกภายใต้สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (สกพอ.)

การบริหารจัดการน้ำในปัจจุบันในพื้นที่ EEC เป็นลักษณะรูปแบบคณะทำงานต่าง ๆ หรือคณะอนุกรรมการ
ภายใต้คณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ ถึงแม้ว่าจะมีการประกาศบังคับใช้พระราชบัญญัติ EEC ในพื้นที่แล้ว แต่
โครงสร้างการทำงานยังไม่มีกระบวนการจัดตั้งหน่วยงานเพื่อการปฏิบัติงานหรือประสานการทำงานของหน่วยงาน

รัฐในการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ EEC อย่างชัดเจน ส่งผลให้การบริหารจัดการน้ำยังคงไม่เกิดความเป็นเอกภาพในเชิงโครงสร้างและกลไก จึงไม่อาจนำไปสู่การกำหนดนโยบายการใช้น้ำอย่างประหยัดและคุ้มค่าได้

4) ทุกอย่างเหมือนเดิม แต่เน้นการบูรณาการระหว่างหน่วยงานทุกระดับ

เนื่องจากที่ผ่านมาพื้นที่ EEC ยังไม่มีแผนการบริหารจัดการน้ำที่ชัดเจน โดยเฉพาะแผนงานด้านการบริหารความต้องการน้ำแบบครบวงจร และแผนงานด้านการบริหารจัดการน้ำในเวลาวิกฤต ส่งผลให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังไม่สามารถทราบข้อมูลความต้องการน้ำที่แท้จริงของทุกภาคการผลิตและบริการได้ ทำให้ไม่สามารถประมาณการความต้องการน้ำได้อย่างถูกต้องและแม่นยำ ทำให้เกิดความผิดพลาดในการบริหารจัดการน้ำต้นทุนในพื้นที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นการประสานงานการทำงานระหว่างสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (สทนช.) และสำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (สกพอ.) เพื่อจัดทำแผนบริหารจัดการน้ำให้มีความครอบคลุมในทุกมิติ โดยเฉพาะด้านความต้องการน้ำ จึงมีความสำคัญอย่างมาก

“...ในเบื้องต้น Regulator ควรจะเป็น EEC ซึ่งต้องเริ่มต้นจากการแก้ พรบ. ซึ่งควรจะเป็นการทบทวน EEC จึงควรเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดตั้งและร่วมกับ สทนช. เพื่อจัดตั้งและดูแลการบริหารจัดการน้ำในระยะชั่วคราว เพื่อแก้ปัญหาเฉพาะหน้าก่อนภายในปีนี้หรือปีหน้า ซึ่งความเสี่ยงมีความชัดเจน ไม่ใช่แค่เรื่องความเสี่ยงของธรรมชาติแต่มีความเสี่ยงในเรื่องของเอกชนด้วย...ควรมีแนวทางโดยการเจรจาและลดกำไร และการลดกำไรนำมาช่วยบริหารจัดการน้ำมากขึ้น ถ้าหากยังเกิดอย่างต่อเนื่องและไม่สามารถทบทวน พรบ. การบริหารจัดการน้ำได้โดย EEC จำเป็นต้องถูกแต่งตั้งเป็น regulator เป็นการชั่วคราว”

ผู้แทนคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ

นอกจากนี้ การจัดลำดับความสำคัญของข้อเสนอการพัฒนาพื้นที่ด้านต่าง ๆ โดยควรจัดลำดับความเร่งด่วนตามการพัฒนาในภาพรวมของมิติพื้นที่ EEC และมิติของจังหวัด และควรมีการวางแผนและบูรณาการโครงการพัฒนาเข้าด้วยกันระหว่างพื้นที่ EEC และจังหวัด ซึ่งมีทั้งด้านอุปสงค์ ด้านอุปทาน โดยมีความเกี่ยวข้องกับประเด็นด้านต่าง ๆ เช่น ด้านองค์กร ด้านกฎหมาย ด้านเศรษฐศาสตร์ เป็นต้น ทั้งนี้ สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (สทนช.) และสำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (สกพอ.) ควรเป็นผู้บทบาทสำคัญในการเป็นผู้ประสานงานการวางแผน จัดลำดับ และบูรณาการ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการพัฒนาเชิงพื้นที่

5) เน้นการสร้างความร่วมมือระหว่างคณะกรรมการลุ่มน้ำที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ภาคตะวันออก

คณะกรรมการลุ่มน้ำบางปะกงและลุ่มน้ำชายฝั่งทะเลตะวันออก ควรมีการหารือและวางแผนร่วมกันเกี่ยวกับการจัดสรรน้ำ การบริหารจัดการน้ำ และการผันน้ำข้ามลุ่มน้ำ เนื่องจากการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ EEC มีลักษณะ

การบริหารจัดการภาพรวมมากกว่าพิจารณามิติของจังหวัด ทั้งนี้การแต่งตั้งคณะกรรมการร่วมหรือคณะทำงานระหว่างลุ่มน้ำชายฝั่งทะเลตะวันออกและลุ่มน้ำบางปะกง โดยอาศัยกลไกของกรรมการลุ่มน้ำผ่านสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (สทนช.) จึงมีความจำเป็นต้องดำเนินการ ซึ่งจะทำให้การทำงานภายใต้โครงสร้างการบริหารจัดการน้ำปัจจุบันดีขึ้น

“...ต้องทำ Sandbox ขึ้นมา เพื่อเป็นต้นแบบเพราะฉะนั้น เจ้าภาพก็น่าจะเกิดจากความความร่วมมือกันของทั้งสองลุ่มน้ำ กำหนดองค์ประกอบมา แล้วก็หาบุคคลเข้ามาดำเนินการให้มันชัดเจน แต่ว่าอย่างไรก็ตาม ลุ่มน้ำเนี่ยมันก็อยู่ในร่มของ สทนช. ก็คงจะต้องหนีไม่พ้น สทนช. ที่จะต้องมีส่วนสำคัญ ไม่ได้หมายความว่าอันนี้จะกลายเป็นอาณาจักรใหม่ ต้องเป็นลักษณะที่เรียกว่าเหมือนกับแบบทดลอง สมัยก่อนที่มีการทดลองการจัดตั้งเมืองอะไรขึ้นมา ก็คือจะรอในเชิงของการบริหารคือถ้าเราทำสำเร็จ มันเป็นงานที่ทำหาย...”

ผู้แทนกรรมการลุ่มน้ำชายฝั่งทะเลตะวันออก

“...ในเมื่อ EEC มันครบทั้งสองลุ่มน้ำ ทั้งส่วนหนึ่งก็ลุ่มน้ำบางปะกง แล้วก็ส่วนนี้ก็เป็นลุ่มน้ำชายฝั่งทะเลตะวันออก อยากให้ทั้งสองลุ่มน้ำมีปฏิสัมพันธ์กันมากกว่านี้ มาช่วยกันบูรณาการการแก้ปัญหาตรงนี้ แล้วก็ในกิจกรรมตัว Sandbox นี้ด้วย...”

ผู้แทนคณะกรรมการลุ่มน้ำบางปะกง

6) ทุกอย่างคงเดิม แต่กำหนดบทบาทหน้าที่/ขอบเขตอำนาจให้ชัดเจน/ไม่ทับซ้อน

การกำหนดบทบาทและหน้าที่ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการน้ำในเขตพื้นที่ EEC มีความจำเป็นและสำคัญมากทั้งในสภาพปัจจุบันและอนาคต ซึ่งบทบาทที่ได้วิเคราะห์และนำเสนอไปแล้วประกอบด้วย บทบาทด้านนโยบายการบริหารจัดการน้ำ บทบาทการเป็นหน่วยงานควบคุมการปฏิบัติงานระดับพื้นที่ บทบาทผู้ให้บริการเกี่ยวกับน้ำ บทบาทผู้ใช้น้ำ และบทบาทของหน่วยงานเชื่อมโยงเกี่ยวกับการบริหารจัดการระบบท่อหลัก ทั้งนี้บทบาทของผู้เกี่ยวข้องทั้งหมดต้องสอดคล้องประสานกันอย่างลงตัว เพื่อไม่ทำให้เกิดช่องว่างในการบริหารจัดการน้ำในทุกสภาพและสถานการณ์น้ำ ซึ่งจะส่งผลให้เกิดความราบรื่น ความมีเสถียรภาพ และความมั่นคงของการบริหารจัดการน้ำในเขต EEC ที่ครอบคลุมตั้งแต่แหล่งน้ำต้นตุนจนถึงผู้ใช้น้ำอย่างครบวงจร ตัวอย่างเช่น การเสนอให้จัดตั้งสำนักงานของคณะกรรมการลุ่มน้ำ เป็นต้น

“...เราก็มีฝ่ายเลขาฯ ลุ่มน้ำ ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของทางสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ ภาพตอนนี้เป็นหนึ่งในการดำเนินงานเพื่อรองรับตัวอายุหรือว่าที่จะขยับไป ก็คือจะตั้งเป็นลักษณะสำนักงานของคณะกรรมการลุ่มน้ำ เป็น

หนึ่งหน่วยงานที่จะดำเนินการเสริมเสริมความเข้มแข็ง แล้วก็อำนวยความสะดวก การสนับสนุนคณะกรรมการผู้นำให้
ทำบทบาทหน้าที่ตาม พรบ.น้ำ ได้อย่างสมบูรณ์ แบบที่เราจะเร่งช่วย...”

สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ

7) การจ้างผู้เชี่ยวชาญภายนอก (outsourc) มาช่วยบริหารจัดการ

เมื่อระบบบริหารจัดการน้ำด้วยระบบท่อในเขตพื้นที่ EEC มีความซับซ้อนมากขึ้น อันเนื่องมาจากประเด็นผู้
ให้บริการเกี่ยวกับน้ำ จากปัจจัยผู้ให้บริการภาคเอกชนเพิ่มมากขึ้น รวมถึงการหาน้ำต้นทุนเพิ่มเติมตามแนวทางใหม่
เช่น การนำน้ำที่บำบัดแล้วจากชุมชนมาใช้สำหรับภาคอุตสาหกรรม และการดำเนินการจัดหาและจัดส่งน้ำที่ผ่าน
กระบวนการผลิตน้ำดิบด้วยระบบ Desalination เป็นต้น ดังนั้น จึงมีความจำเป็นในการจัดตั้งองค์กรพิเศษเพื่อการ
พัฒนาและบริหารจัดการน้ำในเขต EEC ซึ่งอาจจัดตั้งเป็นองค์กรหน่วยงานธุรกิจ หรือ การว่าจ้างเอกชน
(Organization, enterprise or outsource) ก็ได้ เพื่อทำหน้าที่ในด้านการจัดสรร การดำเนินงานเกี่ยวกับการ
ดำเนินการและการบำรุงรักษาระบบท่อ การบริหารจัดการกองทุนเพื่อการบริหารจัดการน้ำในเขตพื้นที่ EEC เพื่อให้
เกิดความเป็นเอกภาพ ซึ่งจะทำให้เกิดความมั่นคงในการบริหารจัดการน้ำในเขตพื้นที่ EEC หรือแม้กระทั่งการให้
สำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร (สวก. / องค์การมหาชน) เข้ามาช่วยบริหารจัดการในส่วนที่เป็นการใช้น้ำ การ
จัดสรรน้ำ เพื่อการเกษตรเป็นหลัก เป็นต้น

“...เราควรที่จะกำหนด Monitor พื้นที่จริง ทำให้เขาสามารถลดการใช้น้ำได้จริง ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้ต้องมี
การทดลองทำก่อน โดยในความเป็นจริงแล้วต้องมีความสนิทกันถึงจะยอมลดการใช้น้ำตามนโยบายที่เรากำหนด
เพราะเป็นเรื่องที่ยากในการตัดสินใจเนื่องจากว่ามูลค่าในการเปลี่ยนแปลงค่อนข้างสูงซึ่งการลดได้ต้องมีตัวกลางเข้ามา
ควบคุมดูแล กล่าวคือ regulator เข้ามาสร้างความมั่นใจ มีตัวอย่างว่าการดำเนินการมีผลลัพธ์อย่างไร โดย วช. ไม่
เพียงแต่เป็นหน้าที่ของ สวก. หรือไม่? เพราะเป็นเรื่องของการเกษตรและส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่ของเขต EEC อยู่ในส่วน
ของจังหวัดจันทบุรีมาก โดยกลไกหลักควรจะเป็นหน่วยงานจาก สวก. ซึ่งในปัจจุบันอาจทำในเรื่องของการบริหารพื้นที่
มากกว่าการบริหารการใช้น้ำซึ่งอาจจะเห็นความสำคัญของระบบการใช้น้ำน้อยเกินไปเพราะการขยายตัวของสวน
ทุเรียนมีมากถึง 20,000 ไร่ในสองปีที่ผ่านมาเพราะอีกสองปีข้างหน้าจะกลายเป็นผู้ใช้น้ำรายใหม่...”

ผู้แทนคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ

8) ส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทมากขึ้น

โครงสร้างภาครัฐที่บริหารจังหวัดกับภาครัฐที่บริหารภาพรวมของพื้นที่ EEC ควรจะมีการวางแผนการบริหาร
จัดการน้ำร่วมกัน เนื่องจากปัจจุบันพบว่า รัฐบาลให้ความสำคัญกับการบริหารภาพรวมของพื้นที่ EEC มากกว่าการ

บริหารของจังหวัด ซึ่งนโยบายบางเรื่องควรให้จังหวัดเป็นคนบริหารจัดการเองมากกว่าให้หน่วยงานส่วนกลางดำเนินการ เนื่องจากหน่วยงานในพื้นที่ทราบปัญหาดีกว่าหน่วยงานส่วนกลาง ดังนั้น โครงสร้างการบริหารควรมีแก้ไขบางอย่างเพื่อเปิดช่องให้หน่วยงานในพื้นที่เป็นผู้บริหารจัดการ ซึ่งอาจเป็นส่วนงานระดับจังหวัด เช่น คณะกรรมการบริหารจัดการน้ำจังหวัด ฯลฯ หรือส่วนงานท้องถิ่นต่าง ๆ ที่เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น อบจ. ฯลฯ

“...การจัดสรรนโยบายในพื้นที่ EEC ภาคตะวันออก มีการพูดคุยเจรจาต่อรองเพื่อหาทางออก โดยคำนึงถึงข้อจำกัดของพื้นที่ โดยคำนึงถึงศักยภาพที่จะเป็นอ่างเก็บน้ำและพื้นที่ชลประทาน เราพยายามที่จะลดปัญหาการใช้น้ำของพื้นที่นั้น ๆ ซึ่งมีการบริหารจัดการโดยคณะกรรมการบริหารจัดการน้ำจังหวัด จะช่วยในการจัดสรรนโยบายต่อพื้นที่...”

ผู้แทนสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ

9) รูปแบบโครงสร้างและกลไกที่ไม่เป็นทางการ ซึ่งเรียกว่า Keyman Water War Room

ในอดีตที่ผ่านมา เมื่อเกิดเหตุการณ์วิกฤตขึ้น การดำเนินการบริหารเพื่อแก้ไขสถานการณ์จะดำเนินการผ่านรูปแบบโครงสร้างและกลไกที่ไม่เป็นทางการ ซึ่งเรียกว่า Keyman Water War Room ซึ่งหน่วยงานในโครงสร้างประกอบด้วย สำนักงานชลประทานที่ 9 กรมฝนหลวงและการบินเกษตร การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย การประปาส่วนภูมิภาค การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย สถาบันน้ำและสิ่งแวดล้อมเพื่อความยั่งยืนภายใต้สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย รวมไปถึงบริษัทขนาดใหญ่ในพื้นที่ EEC โดยรูปแบบการทำงานลักษณะนี้ไม่มีกฎหมายและพระราชบัญญัติมารองรับแต่อย่างใด แต่กลับพบว่า โครงสร้างและกลไกการทำงานภายใต้สภาวะวิกฤตในลักษณะนี้สามารถแก้ไขปัญหาได้ดีและมีประสิทธิภาพ เพราะฉะนั้นในข้อเสนอดังกล่าว จึงแสดงถึงการจัดตั้งทีมเฉพาะกิจ/กึ่งโครงสร้างขึ้นมา ซึ่งลักษณะ/รูปแบบของกลุ่มคณะทำงานดังกล่าวอาจเป็นศูนย์ข้อมูลน้ำของคณะกรรมการลุ่มน้ำภาคตะวันออก อย่างไรก็ตามการจัดตั้งหน่วยงานรับผิดชอบนั้นต้องคำนึงถึงขอบข่ายและความทับซ้อนของคณะกรรมการลุ่มน้ำ ที่จะเกิดขึ้นจากพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561 มิเช่นนั้นอาจเกิดความขัดแย้งในเชิงการบริหารจัดการน้ำขึ้นได้

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าสิ่งที่ภาครัฐนำเสนอในข้างต้นจะเป็นการเสนอแนะรูปแบบ/ลักษณะโครงสร้างการบริหารจัดการเรื่องน้ำในพื้นที่ EEC เช่นใดก็ตาม แต่จุดร่วมที่ค่อนข้างคล้ายคลึงกันและเห็นพ้องกัน ก็คือการทดลองหรือทดสอบรูปแบบการบริหารจัดการเรื่องน้ำภายใต้กระบวนการทำ Sandbox ขึ้นมา ซึ่งพื้นที่เป้าหมายก็คือ EEC ซึ่งมีตัวอย่างความคิดเห็น ดังนี้

“...ในการทำเกี่ยวกับเรื่อง Sandbox คืออาจจะมีการทดลองในพื้นที่ EEC เป็นหลักและถ้าหากสามารถบริหารจัดการพื้นที่ตัวอย่างประสบความสำเร็จได้เราก็จะนำไปขยายต่อไปในพื้นที่อื่น ๆ ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญมาจัดให้มีกิจกรรมหรือการทดลองทำในพื้นที่ตัวอย่างและจะทดลองการดำเนินกฎหมาย เช่น EEC ก็จะมีกฎหมายของเขาโดยเฉพาะ สิ่งที่สำคัญคือต้องเข้าใจปัญหาของกรมชลประทานเช่นเดียวกัน เพราะว่าการตรวจสอบจะมาพร้อมกับการทำงาน บางอย่างอาจยังจัดเตรียมไว้ให้ซึ่งระบบตรวจสอบมีมาก เพราะบางทีการให้ไปก็อาจจะไม่ใช่หน้าที่ จึงจำเป็นต้องทำความเข้าใจ ต้องคำนึงถึงจุดประสงค์หลัก เช่น เพื่อเกษตรกรพืช เพื่อเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ หรือเพื่อเกษตรกรประมง โดยการใช้ น้ำจากแหล่งน้ำ ซึ่งเหลือจากการเกษตรไปแล้ว...”

ผู้แทนสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ

“...ผมเห็นด้วยอย่างยิ่งกับการทำ Sandbox ว่าสุดท้ายแล้ว ที่ผมเลือกพื้นที่ EEC ถ้าผมเลือกเพราะว่าชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกมีความเหมาะสม เพราะมีทุกภาคส่วน เกษตรอุตสาหกรรมท่องเที่ยวมีหมด ทุกอย่างว่าเป็นตัวอย่างที่ดี...”

ผู้แทนกรรมการลุ่มน้ำชายฝั่งทะเลตะวันออก

5.3.2 มุมมองของภาคอุตสาหกรรม เอกชน และผู้ประกอบการโครงสร้าง/ระบบการบริหารจัดการที่เอื้อต่อการใช้น้ำอย่างประหยัดและคุ้มค่าอย่างยั่งยืน

สำหรับมุมมองของภาคอุตสาหกรรม เอกชน และผู้ประกอบการเกี่ยวกับโครงสร้าง/ระบบการบริหารจัดการในปัจจุบันในพื้นที่ EEC จากการรับฟังความคิดเห็นจากเวทีการสนทนากลุ่มพบว่า ภาคอุตสาหกรรม เอกชน และผู้ประกอบการ มีความกังวลในการบริหารจัดการน้ำของภาครัฐ อันเนื่องมาจากปริมาณน้ำต้นทุนในพื้นที่ EEC ไม่เพียงพอต่อการบริหารจัดการในภาคส่วนต่าง ๆ รวมไปถึงปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่เกิดขึ้น และมีแนวโน้มว่าจะรุนแรงเพิ่มขึ้น อีกทั้งปัญหาจากการมีผู้เล่นรายใหม่ที่ได้รับสัมปทานการจัดหาและส่งน้ำในพื้นที่ EEC นอกเหนือจากบริษัท East Water ซึ่งทำให้ภาคอุตสาหกรรมมีความกังวลในประเด็นนี้ เนื่องจากปัจจุบันยังไม่มี การพูดคุยเพื่อหาข้อสรุปในการบริหารจัดการเส้นท่อให้มีความชัดเจน

อย่างไรก็ตาม ภาคอุตสาหกรรมส่วนใหญ่ไม่ได้มองว่าโครงสร้างและระบบการบริหารจัดการมีปัญหา และไม่ได้ระบุอย่างชัดเจนหรือเจาะจงว่า Regulator ควรเป็นใคร トラบใดที่ภาคอุตสาหกรรมยังมีปริมาณน้ำที่เพียงพอต่อการผลิต และไม่ส่งผลกระทบต่อภาพรวมของบริษัท โดยในปัจจุบันภาคอุตสาหกรรมได้ใช้กลไกของ Keyman Water War Room ในการร่วมเสนอความคิดเห็นในการบริหารจัดการน้ำร่วมกับกรมชลประทาน และบริษัท East Water ทำให้ภาคอุตสาหกรรมสามารถชี้ประเด็นปัญหาให้กับผู้จัดหาและส่งน้ำได้โดยตรง ซึ่งภาคอุตสาหกรรมมองว่า

โครงสร้างและกลไกของ Keyman Water War Room ควรมีอำนาจทางกฎหมายมารองรับ โดยจัดตั้งเป็นคณะทำงานหรือคณะอนุกรรมการ เนื่องจากปัจจุบัน Keyman Water War Room เป็นเพียงการบริหารโดยอาศัยความสมัครใจ และไม่มีการบังคับ ทำให้การบริหารจัดการน้ำต้องอาศัยความเชื่อใจกันระหว่างรัฐและเอกชน ซึ่งรัฐและเอกชนไม่จำเป็นต้องปฏิบัติตามที่มีการพูดคุยก็ได้

“...ในส่วนของ Regulator อาจมีความคล้ายกับผู้ดูแลไฟฟ้า เน้นทั้งเรื่องความมั่นคงของพลังงานและกองทุน สิ่งนี้มีความจำเป็น อีกทั้งมีผู้เล่นที่หลากหลายมีผู้เล่นรายใหม่เข้ามาแบ่งส่วนของเดิมไป และมีผู้เล่นรายใหม่ที่เรียกว่าอยู่นอกระบบเข้ามาทำธุรกิจน้ำในพื้นที่... ดังนั้นในแง่ของ Regulator ควรเข้ามามีส่วนในการควบคุมให้เกิดประสิทธิภาพในการใช้น้ำ เช่น สวนทุเรียนต้องการน้ำเท่าไร ซึ่งไม่มีข้อมูลที่แน่ชัดว่าควรจะผันน้ำหรือต้องการน้ำมากเพียงใด ให้ไม่กระทบต่อระบบนิเวศและตรงตักน้ำมาใช้ให้น้อยที่สุดประมาณเท่าใด โดยจะต้องมีข้อมูลซึ่งจะพยายามให้ผู้ปฏิบัติได้ถูกต้องและต้องมีความโปร่งใสให้เข้าถึง Good governance...”

ผู้แทนสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

“...ถ้าแซนบ็อกเป็น EEC หัวก็ต้องเป็น สกพอ. และต้องตั้งคณะกรรมการให้ครบทุกมิติและทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรน้ำ จะเอาด้านเศรษฐกิจอย่างเดียวไม่ได้ คือ ผู้บริหาร สทนช ผู้บริหารของกรม ของการประปา ของธนากรักษ์ ผู้บริหารจังหวัด คือทุกคนต้องอยู่ แต่ยังไงก็ต้องมีวัฒนธรรมแบบเดิมอยู่ที่เก๊ยาก มันต้องมีคนที่พร้อมหรือรู้ว่าเนี่ยเป็นกฎที่มีอยู่ แต่ต้องทลายกฎเดิมที่คุ้นเคย คือต้องหาคนที่ฝ่ากฎระเบียบเดิมได้...”

ผู้แทนจากอีสท์ วอเตอร์

จากตัวอย่างความคิดเห็นในข้างต้นจึงสะท้อนให้เห็นมุมมองของภาคอุตสาหกรรมว่า **ภาครัฐควรให้ความสำคัญชัดเจนในเรื่องมาตรการหรือนโยบายการบริหารจัดการ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องกลไกราคาน้ำ การเก็บภาษี รวมถึงแผนการลงทุนต่าง ๆ** ทั้งนี้ภาคอุตสาหกรรมเสนอว่าภาครัฐควรบริหารจัดการน้ำให้เหมือนการบริหารจัดการภาคพลังงาน โดยมองน้ำเป็นพลังงานรูปแบบหนึ่ง เพื่อให้มีโครงสร้างนโยบายและการบริหารที่ชัดเจนขึ้นกว่าปัจจุบัน ซึ่งภาคอุตสาหกรรมมองว่ามีหน่วยงานที่จัดการเรื่องน้ำมากเกินไป อีกทั้งภาคอุตสาหกรรมมองว่าบางนโยบายที่งานวิจัยแผนงานยุทธศาสตร์เป้าหมายด้านสังคม แผนการบริหารจัดการน้ำปีที่ 2 ของพื้นที่ EEC เช่น การบริหารจัดการน้ำในระบบท่อในอนาคต การแก้ไขปัญหาด้านการกำหนดมาตรฐานการระบายน้ำทิ้ง (ปรับมาตรฐานใหม่ตามสภาพคุณภาพน้ำในแม่น้ำ น้ำทิ้งอุตสาหกรรมร่วมกับน้ำทิ้งชุมชน) การจัดการด้านกลไกราคาน้ำ และการบริหารในลักษณะ Single Command เป็นต้น ควรต้องมีองค์การบริหารจัดการน้ำทั้งในระยะสั้น ระยะกลาง และ ระยะยาว ซึ่ง

ต้องอาศัยอำนาจตาม พระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำผ่านคณะกรรมการลุ่มน้ำ และคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (กนช.) รวมถึงอำนาจตามพระราชบัญญัติเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก

ทั้งนี้ในส่วนของภาคเอกชนซึ่งเป็นผู้ประกอบการโรงแรมได้มองว่า หน่วยงานรัฐที่รับผิดชอบการบริหารจัดการน้ำมีมากจนเกินไป ทำให้ไม่เกิดความชัดเจนและความคล่องตัวในการบริหารจัดการน้ำ รวมไปถึงการบังคับใช้กฎหมายที่มีอยู่หลายฉบับของแต่ละหน่วยงานที่รับผิดชอบ **ดังนั้นภาครัฐควรมีการปรับปรุงการบริหารจัดการให้มีลักษณะ Single Command และควรมีการบริหารในลักษณะ One Stop Service** เพื่อให้ง่ายต่อทุกภาคส่วนในการประสานงานและการบริหารจัดการในอนาคต

5.3.3 มุมมองของภาคประชาชนและภาคการเกษตร โครงสร้าง/ระบบการบริหารจัดการที่เอื้อต่อการใช้น้ำอย่างประหยัดและคุ้มค่าอย่างยั่งยืน

สำหรับมุมมองของกลุ่มภาคประชาชนและภาคการเกษตร ในที่นี้ผู้วิจัยสามารถจัดประเภทลักษณะความคิดหรือมุมมองเกี่ยวกับมิติเชิงโครงสร้าง/ระบบการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ EEC ได้ 3 ลักษณะความคิดใหญ่ ๆ ดังนี้

1) **ความคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำแบบ "Decentralize"**

มุมมองของภาคประชาชนและการเกษตร ในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา ชลบุรีและระยอง ให้ความสำคัญต่อการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำแบบกระจายอำนาจ (decentralization) ซึ่งหมายถึงการให้อำนาจและความรับผิดชอบถูกกระจายไปในระดับต่าง ๆ ของระบบโครงสร้างอำนาจในขอบข่ายของกลุ่มน้ำ

ความคิดลักษณะเช่นนี้เน้นการสร้างโครงสร้างการบริหารจัดการแบบ “Bottom-up” ซึ่งหมายถึงการให้ท้องถิ่นมีอำนาจในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่ของตนเองมากขึ้น การรับผิดชอบและการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำต้องเริ่มต้นที่ระดับท้องถิ่น เพื่อให้การจัดการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ประชาชนและผู้ที่ได้รับผลกระทบควรมีส่วนในการดำเนินงานต้องมีส่วนร่วมในกระบวนการนี้ด้วย โดยการยึดโยงกับประชาชนและความรู้จักพื้นที่ที่มีบทบาทสำคัญต่อการบริหารจัดการ มากกว่าการยึดโยงแต่จากแผนโครงการต่าง ๆ จากส่วนกลางลงสู่ท้องถิ่น

“...ให้เขาไปออกแบบกันเองในท้องถิ่นขึ้นอยู่กับบริบทและความต้องการในการกระจายน้ำ อิงกับโครงสร้าง
สาธารณูปโภคเดิม...”

ผู้แทนกลุ่มภาคประชาชน/เกษตรกรกรม

ในขณะเดียวกัน พวกเขาก็มองว่าการลดบทบาทของกรมชลประทาน เพื่อให้แนวคิด "decentralize" ในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเป็นไปอย่างเสรีและมีประสิทธิภาพมาก ซึ่งการลดบทบาทนี้สามารถทำได้โดยให้ระดับอำเภอ องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และองค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) ร่วมกันวางแผนและบริหารจัดการ

ทรัพยากรน้ำของตนเองโดยอิสระ โดยการรวมตัวแทนหรือผู้เชี่ยวชาญในท้องถิ่น ร่วมกันพิจารณาการเปลี่ยนแปลงในระบบนิคมและชุมชน เพื่อให้สอดคล้องกับแนวคิด "decentralize" ในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ

“...เราอยากเปลี่ยนให้มันเป็นการกระจายอำนาจและออกแบบตามโครงสร้างลุ่มน้ำ...”

ผู้แทนกลุ่มภาคประชาชน/เกษตรกรกรม

“...Regulator คือใคร ใครเป็นเจ้าของ และต้องเปลี่ยนทั้งหมดให้มันมีกลไกที่จัดการได้จริง และต้องให้ท้องถิ่นจัดการ เพราะต้องจัดการในส่วนที่ย่อยที่สุด ประชาชนต้องมีส่วนร่วม อปท. อปต. รู้อยู่แล้วแต่ไม่มีอำนาจกับลงดาบ งบก็ไม่มี เพราะเขาจะต้องดูทุกมิติอยู่แล้ว ขนาดผู้ว่ายังเข้านิคมไม่ได้เลย มันก็ต้องไปออกกฎระเบียบที่เอื้อให้เขาทำงานได้...”

ผู้แทนกลุ่มภาคประชาชน/เกษตรกรกรม

2) ความคิดเกี่ยวกับการกระจายอำนาจและการออกแบบโครงสร้างลุ่มน้ำในท้องถิ่น/พื้นที่ Sandbox

การจัดการทรัพยากรน้ำและโครงสร้างลุ่มน้ำเป็นประเด็นสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นต่าง ๆ ของประเทศ ซึ่งครอบคลุมถึง EEC ทั้งนี้สืบเนื่องจากแนวคิดการจัดการน้ำแบบ decentralize และการกระจายอำนาจในการจัดการน้ำตามโครงสร้างลุ่มน้ำในประเด็นก่อนหน้า ผู้วิจัยพบว่ากลุ่มชาวบ้านได้ลงเสนอความคิดว่าต้องการใช้สภาลุ่มน้ำคลองหลวงและพื้นที่ Sandbox เป็นตัวอย่างเพื่อวิเคราะห์แนวคิดและข้อสังเกตที่สำคัญในกระบวนการนี้ กล่าวคือตัวแทนภาคประชาชนและการเกษตรมองว่า การปรับเปลี่ยนโครงสร้างอำนาจการบริหารจัดการน้ำเป็นรูปแบบการกระจายอำนาจและออกแบบโครงสร้างลุ่มน้ำให้เป็นระบบที่สนับสนุนการใช้น้ำอย่างยั่งยืนและไม่สร้างการแย่งน้ำเป็นสิ่งที่จะต้องสนับสนุนอย่างเร่งด่วน รวมถึงการสร้างความร่วมมือระหว่างรัฐและเอกชนก็เป็นสิ่งสำคัญในการจัดการทรัพยากรน้ำในท้องถิ่น โดยมุ่งเน้นการกระจายและการรับผิดชอบในการจัดการน้ำและรักษาที่ยั่งยืนในส่วนท้องถิ่น

“...อำนาจหน้าที่ต้องอยู่ที่สภาลุ่มน้ำ มี อปท. (องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น) ต่าง ๆ ร่วมจัดการ สภาอุตสาหกรรม สำนักงานสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ส่วนอุทกวิทยาเข้ามา เป็นต้น...”

ผู้แทนกลุ่มภาคประชาชน/เกษตรกรกรม

นอกจากการจัดการน้ำแบบ Decentralize และการกระจายอำนาจเป็นแนวทางอาจมีการนำเข้ามาในระบบการจัดการทรัพยากรน้ำในประเทศของเราในอนาคต อำนาจหน้าที่ในการจัดการน้ำในพื้นที่ Sandbox ควรบริหารจัดการโดยสภาลุ่มน้ำคลองหลวงร่วมกับองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นและอำนาจต่าง ๆ โดยมีการเสนอความคิด

รายบุคคล ในรูปแบบสภาพเมืองของแต่ละพื้นที่ท้องถิ่น ซึ่งมีต้นแบบจากประเทศญี่ปุ่น โดยภาครัฐควรมีบทบาทในการรับผิดชอบและร่วมจัดการน้ำในพื้นที่ท้องถิ่นนั้นๆ รวมถึงการรายงานข้อมูลน้ำแก่สาธารณะ เพื่อให้กระบวนการบริหารและการดำเนินงานโปร่งใสและมีความมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตามก็ตีกลุ่มตัวแทนในจังหวัดระยองมองว่า สกพอ. สามารถที่จะมีบทบาทเป็นพี่เลี้ยง คอยเป็นตัวกลางไกล่เกลี่ย ประสานงานสำหรับการทำ Sandbox ในพื้นที่สามจังหวัดเศรษฐกิจพิเศษ EEC

3) ความคิดเกี่ยวกับการประนีประนอมและการสร้างความร่วมมือ

กลุ่มตัวแทนภาคประชาชนและการเกษตรเสนอแนวคิดและแนวทางเพื่อพัฒนาการจัดการทรัพยากรน้ำในประเทศไทย และในพื้นที่จังหวัดเศรษฐกิจพิเศษ EEC ว่าการสร้างความร่วมมือระหว่างภาคเอกชน ภาคการเกษตร ภาคอุตสาหกรรม ภาครัฐ และชุมชน โดยเฉพาะการใช้โครงการ CSR จากภาคเอกชนเพื่อสนับสนุนกิจกรรมเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรน้ำ เป็นเรื่องที่ควรจะได้รับผลการผลักดันอย่างยิ่ง

“...อยากจะเจอกันพูดคุยแบบส่วนกลางแบบนี้ โดยที่มีเหตุผลในการบริหาร ตอบโต้กัน มีงบประมาณ และมีแผนมันก็จะสามารถดำเนินการได้ โดยที่เราต้องมีตัวแทนทั้งภาคเกษตรและภาคอุตสาหกรรมเพื่อที่จะสร้างความเข้าใจให้การทำงานเกิดความสมบูรณ์ และการบริหารงานจะให้อยู่ที่ฝ่ายชลประทาน...”

ผู้แทนกลุ่มภาคประชาชน/เกษตรกร

เนื่องจากการจัดการและดำเนินงานของภาครัฐมักมีระเบียบและข้อบังคับจำนวนมาก จนทำให้ดำเนินการได้ล่าช้ากว่าภาคเอกชน กลุ่มตัวแทนจึงมองว่า โครงการสนับสนุนจากภาคเอกชน/อุตสาหกรรมจะสามารถต่อการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่จะสามารถดำเนินการได้รวดเร็วกว่าภาครัฐ เช่น การซื้อที่สร้างอ่างเก็บน้ำ ฯลฯ

“...ในภาคเอกชนก็มีการพัฒนาในแง่ของการลงทุนก่อน ถ้าเป็นของรัฐถ้าเค้าไปซื้อบ่อดินซึกประมาณ 100 ไร่ โดยที่มาตรการในการซื้อที่ดิน 100 ไร่ ยากมาก แทบจะเป็นไปไม่ได้เลย ถ้านำระเบียบราชการมาดูแลจัดการก็จะเป็นเรื่องยากลำบาก แต่ถ้าเป็นเอกชนเป็นผู้ซื้อเข้าสู่ระบบก็จะสามารถดำเนินการได้อย่างรวดเร็ว เมื่อเปรียบเทียบกับข้าราชการก็จะเห็นว่าข้าราชการช้ามาก...”

ผู้แทนกลุ่มภาคประชาชน/เกษตรกร

นอกจากนี้กลุ่มตัวแทนภาคประชาชนและการเกษตรยังเสนอแนวความคิดการนำงบ CSR ของภาคเอกชน มาช่วยสนับสนุนการพัฒนาแหล่งน้ำดิบหรือการผันน้ำ ซึ่งถือเป็นความร่วมมือระหว่างภาคเอกชนและประชาชนเพื่อลดความขัดแย้งและเสริมสร้างความเข้าใจระหว่างภาคเกษตรและภาคอุตสาหกรรมเพื่อสนับสนุนการจัดการทรัพยากรน้ำ

“...ทุกบริษัทควรมาทำ CSR กับภาคประชาชน โดยภาคประชาชนจะมีส่วนร่วมในส่วนเหล่านี้หรือไม่ขึ้นอยู่กับ
การพูดคุยกันเพื่อลดแรง การทะเลาะ การขัดแย้งกัน แต่ไม่มีข้อกำหนดในกฎหมายเองอาจจะต้องขอความร่วมมือ
เป็นเรื่องที่ดีที่สุด...”

ผู้แทนกลุ่มภาคประชาชน/เกษตรกรกรม

การสร้างความเข้าใจระหว่างภาคเกษตรและภาคอุตสาหกรรมเพื่อสนับสนุนการจัดการทรัพยากรน้ำ และการ
พัฒนาน้ำในประเทศเพื่อให้สามารถมีน้ำประปาในปริมาณมากเพียงพอ เพื่อรองรับการใช้น้ำในการประกอบอาชีพและ
ดำรงกิจการของประชาชนและอุตสาหกรรม โดยไม่มีการแย่งน้ำกันและการเติมน้ำเข้ามาในบ่อเพื่อกักเก็บอยู่เสมอเป็น
เรื่องที่สำคัญมาก นอกจากนี้ตัวแทนภาคประชาชนและเกษตรกรได้ยกตัวอย่างก่อนหน้าที่มีโครงการทำ CSR กับภาค
ประปา โดยมีการสำรวจแต่ละพื้นที่ว่าความต้องการการใช้น้ำเป็นอย่างไร จนมาสู่การทำโครงการงบประมาณ
ช่วยเหลือ CSR จากนิคมอุตสาหกรรม โดยที่การประกบที่ร่วมสนับสนุนการออกเงินช่วยอุดหนุนด้วย

กลุ่มตัวแทนนำเสนอเพิ่มเติมว่าโครงการความร่วมมือจากภาครัฐและโครงการ CSR จากภาคเอกชน/
อุตสาหกรรม สามารถนำมาใช้ในการดำเนินการแก้ไขปัญหาน้ำในพื้นที่ได้อีกหลายรูปแบบ เช่น การจัดสรรแหล่งน้ำดิบ
หรือการผันน้ำ การขุดคลองและสร้างท่อระบายน้ำเพื่อช่วยสนับสนุนการจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่อย่างมี
ประสิทธิภาพและรักษาน้ำที่ยั่งยืน

อนึ่ง การระดมทุนในการจัดทำ CSR เพื่อการจัดการน้ำ เช่น ส่งเสริมการเดินท่อเกษตร การลดบทบาทของ
"middleman" และการจัดตั้งกองทุนน้ำเพื่อลดค่าน้ำ อาจเป็นแนวทางที่สามารถช่วยลดความซับซ้อนของระบบการ
บริหารจัดการน้ำและสนับสนุนการจัดการน้ำในท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นด้วยเช่นกัน

บทที่ 6

การสังเคราะห์ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสังคม เพื่อนำไปสู่การใช้น้ำอย่างประหยัดและคุ้มค่าอย่างยั่งยืนในพื้นที่ EEC

ในบทที่ 6 เป็นการสังเคราะห์และอภิปรายเกี่ยวกับข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสังคมเพื่อนำไปสู่การใช้น้ำอย่างประหยัดและคุ้มค่าอย่างยั่งยืนในพื้นที่ EEC ซึ่งเป็นการนำข้อค้นพบต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลและได้นำเสนอไว้บางส่วนใน 2 บทก่อนหน้า มาสังเคราะห์เพื่อทำให้ได้ข้อค้นพบขั้นสุดท้าย ก่อนที่จะถูกนำไปปรับใช้ทั้งในแง่ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และกระบวนการนโยบายที่เหมาะสมหรือตอบโจทย์ต่อการใช้น้ำอย่างประหยัดและคุ้มค่าอย่างยั่งยืนในพื้นที่ดังกล่าว สำหรับเนื้อหาในบทนี้แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ซึ่งส่วนแรกจะเริ่มต้นจากการสังเคราะห์แนวทางการนำผลการวิจัยไปใช้บนพื้นฐานของกรอบการวิเคราะห์ความจำเป็นเร่งด่วน จากนั้นจึงเป็นการสังเคราะห์กระบวนการนโยบายเอื้อต่อการประหยัดน้ำและการใช้น้ำอย่างคุ้มค่า ในลำดับถัดมาจึงเป็นการเชื่อมโยงข้อค้นพบหรือข้อเสนอแนะต่าง ๆ ระหว่างกระบวนการนโยบาย กฎหมาย และองค์กรด้านน้ำที่เกี่ยวข้องในภาพรวม เพื่อเป็นรากฐานของการหาข้อสรุปในส่วนสุดท้าย ซึ่งเป็นการพิจารณาความเป็นไปได้และแนวทางการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วนในรูปแบบเครือข่ายพันธมิตรนโยบายเพื่อนำไปสู่การประหยัดน้ำและการใช้น้ำอย่างคุ้มค่าอย่างยั่งยืนต่อไปในพื้นที่ EEC

6.1 การวิเคราะห์ความจำเป็นเร่งด่วนของทางออก/ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับทางออกของปัญหาเรื่องน้ำและการประหยัดน้ำ/การใช้น้ำอย่างคุ้มค่าในพื้นที่ EEC

เทคนิค Prioritization Matrix เป็นเทคนิคอย่างหนึ่งที่ช่วยในการวางแผนหรือการบริหารจัดการสิ่งต่าง ๆ ซึ่งสามารถถูกนำไปปรับใช้ตั้งแต่ระดับพฤติกรรม การตัดสินใจในชีวิตประจำวัน และการตัดสินใจหรือการวางแผนเชิงกลยุทธ์ขององค์กร อย่างไรก็ตามในที่นี้ผู้วิจัยนำเทคนิคดังกล่าวมาใช้เป็นกรอบแนวทางการสังเคราะห์และอภิปรายแนวทางการพัฒนาข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสังคมเพื่อนำไปสู่การใช้น้ำอย่างประหยัดและคุ้มค่าอย่างยั่งยืนในพื้นที่ EEC ซึ่งเป็นผลสังเคราะห์ที่เกิดจากการตกลึกข้อค้นพบต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยได้กล่าวถึงไว้ในสองบทก่อนหน้า รวมถึง แนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนผลการตอบแบบประเมินในขั้นสุดท้าย ในเบื้องต้นผู้วิจัยสามารถแบ่งประเภทความจำเป็นเร่งด่วนเกี่ยวกับสิ่งที่ภาคส่วนต่าง ๆ ควรดำเนินการหรือรับผิดชอบในเรื่องของการใช้น้ำอย่างประหยัดและคุ้มค่าอย่างยั่งยืนในพื้นที่ EEC ดังนี้

6.1.1 สิ่งจำเป็นที่ต้องเร่งดำเนินการทันที (Critical)

เนื่องจากสิ่งที่แฝงอยู่ในความคิดเห็นหรือมุมมองของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่าง ๆ ก็คือการยึดมั่นหรือทำตามกติกา สถานภาพและบทบาทของหน่วยงานที่มีอำนาจรับผิดชอบตามบทบัญญัติทางกฎหมายเป็นหลัก ดังนั้นสิ่งจำเป็นที่ต้องเร่งดำเนินการทันทีในที่นี้หมายถึงการดำเนินการใด ๆ ของผู้มีอำนาจและอาจรวมถึงผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ในการสั่งการ/ตัดสินใจให้เกิดกิจกรรมหรือการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ โดยทันที เพราะถ้าไม่ทำเช่นนั้นอาจเกิดปัญหาหรือผลกระทบด้านลบตามมา ซึ่งปัญหาที่จำเป็นเร่งด่วนที่สุดที่ภาคส่วนต่าง ๆ ในที่นี้เห็นพ้องตรงกัน ก็คือ ภาวะแล้ง หรือแนวโน้มการขาดแคลนน้ำในช่วงที่เกิดปรากฏการณ์เอลนีโญ และถ้าไม่ได้รับการดำเนินการตอนนี้ ก็อาจส่งผลกระทบต่อปริมาณที่ขาดแคลนในการทำการเกษตร หรืออาจส่งผลกระทบต่อการผลิตในภาคอุตสาหกรรม รวมถึงความไม่เพียงพอในการใช้น้ำของภาคประชาชน และอาจนำไปสู่การแย่งน้ำหรือการสร้างอคติ/ความขัดแย้งระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ในเรื่องการจัดลำดับความสำคัญของผู้ใช้น้ำในพื้นที่ EEC

ดังนั้นข้อเสนอแนะที่ผู้วิจัยกำหนดเพื่อตอบสนองต่อความจำเป็นเร่งด่วนของสถานการณ์ดังกล่าว ก็คือ คณะรัฐมนตรีควรเสนอออกพระราชกำหนด⁶ เพื่อบังคับใช้มาตรการต่าง ๆ ในการรับมือกับภัยแล้งของพื้นที่ EEC ในระยะสั้น รวมถึงการกำหนด**คณะทำงานชั่วคราวในภาวะฉุกเฉินเรื่องน้ำใน EEC** เพื่อให้เป็นผู้มีอำนาจในการบังคับบัญชาหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องน้ำ และบริหารจัดการน้ำในช่วงวิกฤตภัยแล้งเช่นนี้ ซึ่งเจ้าภาพหรือแกนนำหลักของคณะทำงานดังกล่าวในเบื้องต้นอาจเป็น สำนักชลประทาน 9 เนื่องจากหน่วยงานดังกล่าวมีห้องปฏิบัติการที่เรียกว่า Smart Water Operation Center ซึ่งมีความพร้อมเกี่ยวกับการรับมือวิกฤตภัยแล้งในพื้นที่ EEC มากพอสมควร เช่น แผนการผันน้ำหรือส่งน้ำระหว่างอ่างหรือลุ่มน้ำในพื้นที่ เครือข่ายกับหน่วยงานด้านน้ำในพื้นที่ทั้งภาคอุตสาหกรรม หอการค้าจังหวัด อีสต์วอเตอร์ และการประสานส่วนภูมิภาค อย่างไรก็ตามในกรณีที่ภัยแล้งครอบคลุมมากกว่าพื้นที่ EEC หรือเล็งเห็นถึงความจำเป็นทั่วประเทศ การจัดตั้ง**ศูนย์บัญชาการเฉพาะกิจ** ตามมาตรา 24 ใน พระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561 ก็เป็นสิ่งที่นายกรัฐมนตรีสามารถดำเนินการ หรืออาจจัดตั้งเป็นศูนย์บัญชาการเฉพาะกิจเรื่องภัยแล้งในพื้นที่ EEC หรือภาคตะวันออก ก็ได้เช่นกัน (เนื่องจากโจทย์การวิจัยในครั้งนี้เน้นไปที่พื้นที่ EEC เป็นหลัก แต่ถ้าภัยแล้งเกิดขึ้นทั่วทั้งประเทศ ก็อาจจำเป็นต้องจัดตั้งศูนย์บัญชาการเฉพาะกิจที่ครอบคลุมหลายจังหวัด/พื้นที่ ก็ได้เช่นกัน แล้วแต่สภาพปัญหาของดุลพินิจของผู้มีอำนาจในสังคม)

⁶ เป็นกฎหมายที่พระมหากษัตริย์ทรงตราขึ้นตามคำแนะนำของคณะรัฐมนตรีตามบท บัญญัติในรัฐธรรมนูญใช้ในการจำเป็นรีบด่วน แต่ต้องเสนอต่อรัฐสภาโดยเร็ว

ในขณะเดียวกัน มาตรการเร่งด่วนที่จำเป็นต้องทำเพื่อรับมือกับภาวะแล้งในระยะเวลาด้านสั้น ได้แก่ การผันน้ำข้ามลุ่ม การลดปริมาณการส่งน้ำให้แก่ภาคอุตสาหกรรม การลดแรงดันน้ำประปา ฯลฯ และอาจรวมถึงมาตรการด้านค่าธรรมเนียมเกี่ยวกับใบอนุญาตการใช้น้ำ อนึ่งในกรณีที่เป็นการดำเนินมาตรการด้านค่าธรรมเนียมเกี่ยวกับใบอนุญาตการใช้น้ำ จำเป็นต้องอยู่ภายใต้ขอบเขตพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561 ด้วยเช่นกัน

6.1.2 สิ่งจำเป็นที่ยังไม่ต้องเร่งดำเนินการทันที (High priority)

จากการสอบถามเกี่ยวกับปัญหาเรื่องน้ำและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้น้ำประหยัดและคุ้มค่าจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผู้วิจัยพบว่าหลายสิ่งที่มีให้ข้อมูลกล่าวถึงโดยเฉพาะอย่างยิ่งมาตรการและกฎหมายบางอย่างต่างเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการบรรลุเป้าหมายการประหยัดน้ำและการใช้น้ำอย่างคุ้มค่า แต่เนื่องจากมาตรการและประเด็นทางกฎหมายบางอย่างมีความเกี่ยวข้องหรืออยู่ภายใต้ระบบราชการ ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยระยะเวลาพอสมควรในการพิจารณาความเหมาะสม รวมถึงการคาดการณ์ผลประโยชน์/ผลเสียที่อาจเกิดขึ้นเมื่อดำเนินการมาตรการหรือกฎหมาย เหล่านั้นไปแล้ว ดังนั้นสิ่งจำเป็นที่ยังไม่ต้องเร่งดำเนินการทันทีในที่นี้ โดยส่วนใหญ่จึงเป็น **มาตรการหรือการปรับแก้กฎหมายบางอย่างเพื่อการใช้น้ำอย่างประหยัดและคุ้มค่าอย่างยั่งยืน รวมถึงการใช้รับมือกับภัยแล้งในระยะกลางถึงระยะยาว** เช่น การคำนวณค่าน้ำโดยคำนึงถึงต้นทุนที่แท้จริง การจัดเก็บภาษี/ค่าธรรมเนียมการปล่อยน้ำเสีย ฯลฯ

อย่างไรก็ตาม นอกเหนือจากการทำให้มาตรการบางอย่างมีผลบังคับใช้ทางกฎหมาย **มาตรการบางอย่างถึงแม้ไม่จำเป็นต้องพึ่งพากฎหมายแต่ก็สามารถเริ่มต้นจากภาคส่วนต่าง ๆ ได้ตั้งแต่วันนี้เช่นกัน เพียงแต่อาจจำเป็นต้องมีการวางแผนหรือศึกษาความเป็นไปได้อย่างถี่ถ้วน** เพราะฉะนั้นข้อเสนอแนะในส่วนนี้ ผู้วิจัยจึงเห็นว่าทุกภาคส่วนควรมีการปรับตัว ยอมรับแนวคิดบางอย่าง และลงมือปฏิบัติมากกว่าการตระหนักรู้เพียงอย่างเดียว อาทิ การปรับใช้แนวคิด Zero Waste เพื่อมุ่งทำให้เกิดการปล่อยน้ำเสียเป็นศูนย์หรือน้อยที่สุด, การกำหนดใช้มาตรการการตรวจสอบร่องรอยการใช้น้ำ (Water Footprint) และห่วงโซ่การใช้น้ำในการผลิตทั้งระบบ, การผลักดันระบบเกษตรอัจฉริยะ (Smart Farming) ที่เน้นการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้น้ำ, การจัดลำดับและกฎเกณฑ์การใช้น้ำในเขตพื้นที่ EEC, การใช้ Water Productivity เป็นตัวขับเคลื่อนผลิตผลจากน้ำให้สูงขึ้น, การออกแบบและการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่มีส่วนช่วยประหยัดน้ำอย่างจริงจัง ฯลฯ

6.1.3 สิ่งที่ยังไม่จำเป็นและยังไม่ต้องดำเนินการทันที (Neutral)

สิ่งที่ยังไม่จำเป็นและยังไม่ต้องดำเนินการทันทีในที่นี้ไม่ได้หมายความว่ากิจกรรมเหล่านี้ไม่จำเป็นต้องสนใจและลงมือทำ **แต่เป็นกระบวนการหรือกิจกรรมที่จำเป็นต้องใช้ระยะเวลานาน และสามารถรอให้เกิดขึ้นได้ในอนาคตระยะยาว (หรือยังไม่จำเป็นต้องเกิดขึ้นในอนาคตอันใกล้)** เช่น การแก้ไขบทบัญญัติจำนวนมากในกฎหมายฉบับหนึ่ง ๆ การแก้ไขกฎหมายทั้งฉบับ หรือการตรากฎหมายขึ้นมาใหม่ ฯลฯ (อาทิ

การระบุในพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำว่าให้มีสัดส่วนของผู้แทนจากฝั่งผู้ใช้น้ำเพิ่มมากขึ้น) ในขณะเดียวกัน อาจรวมถึงมาตรการบางอย่างที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียบางราย เล็งเห็นว่ายังไม่ควรทำตอนนี้ หรือจำเป็นต้องมีการหารือกันครั้งใหญ่เพื่อป้องกันปัญหาการขาดแคลนน้ำในอนาคต เช่น การกำหนดขีดจำกัดการผลิตสูงสุดตามศักยภาพลุ่มน้ำของพื้นที่ EEC, การจำกัดปริมาณการใช้น้ำในช่วงฤดูแล้ง, การกำหนดปริมาณการรับซื้อน้ำใช้แล้วขั้นต่ำจากภาคประชาชน ฯลฯ เนื่องจากมาตรการเหล่านี้ค่อนข้างส่งผลกระทบต่อผลประโยชน์หรือผลิตภาพของภาคการผลิตต่าง ๆ (ทั้งอุตสาหกรรม เกษตรกรรม พาณิชยกรรม) และอาจจำเป็นต้องทำให้ประชาชนเริ่มเข้าใจเรื่องระบบนิเวศ ธรรมชาติของน้ำ และตระหนักถึงคุณค่าของน้ำมากกว่านี้ ตลอดจนการสร้างความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐานในภาคการผลิตต่าง ๆ เกี่ยวกับเทคโนโลยีที่จะนำน้ำเสียกลับมาใช้ใหม่ ทั้งในแง่ลักษณะการกักเก็บ อุปกรณ์การส่งต่อ ราคาและช่องทางการรับซื้อน้ำเสีย ฯลฯ

6.1.4 สิ่งที่ยังไม่จำเป็นแต่สามารถลงมือทำได้ทันที (Low priority)

สิ่งที่ยังไม่จำเป็นแต่สามารถลงมือทำได้ทันที ในที่นี้หมายถึง *กิจกรรมหรือการดำเนินการใด ๆ ที่สามารถดำเนินการได้ทันทีเพราะมีความพร้อมอยู่แล้ว เพียงแต่สมมติว่าถ้ายังไม่ลงมือดำเนินการ ก็ไม่ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อเรื่องการใช้น้ำในระยะเวลานับวันหรือ ณ ปัจจุบัน* อย่างไรก็ตามถ้ากิจกรรมหรือมาตรการบางอย่างถ้าสามารถดำเนินการได้ทันที (ถึงแม้ยังไม่สำคัญ ณ ปัจจุบัน) อย่างน้อยก็อาจมีส่วนเหนี่ยวนำต่อการลดปริมาณการใช้น้ำหรือช่วยส่งเสริมจิตสำนึกในการใช้น้ำอย่างประหยัดและคุ้มค่าด้วยเช่นกัน ทั้งนี้ตัวอย่างกิจกรรมยังไม่จำเป็นแต่สามารถลงมือทำได้ทันที ได้แก่ การจัดตั้งคณะกรรมการสักขีพยานมาเพื่อการทดลองบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ EEC (รวมถึงการบังคับใช้หรือออกกฎหมายอะไรก็ตามที่รองรับให้มีการตั้งคณะกรรมการหรือคณะบุคคลที่มีอำนาจในการทำ Sandbox ในพื้นที่ EEC) หรือแม้กระทั่งการเพิ่มความจริงจัง/ความเข้มงวดของการบังคับใช้กฎหมายหรือการกำหนดเป้าหมายการตรวจสอบคุณภาพอากาศ/สิ่งปลูกสร้างของสถานประกอบการเชิงพาณิชย์ในแง่การออกแบบ/การมีบ่อพักน้ำเสีย ซึ่งสามารถดำเนินการได้ทันที เพราะมีกฎหมายและให้อำนาจแก่ผู้มีสิทธิตรวจสอบอยู่แล้ว ฯลฯ

6.2 รูปแบบกระบวนการนโยบายที่เอื้อต่อการประหยัดน้ำและการใช้น้ำอย่างคุ้มค่าในพื้นที่ EEC

จากการวิเคราะห์และเสนอแนะความจำเป็นเร่งด่วนของทางออก/ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับทางออกของปัญหาเรื่องน้ำและการประหยัดน้ำ/การใช้น้ำอย่างคุ้มค่าในพื้นที่ EEC ในหัวข้อก่อนหน้า ในหัวข้อนี้ ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะและสังเคราะห์ 2 รูปแบบกระบวนการนโยบายที่เอื้อต่อการประหยัดน้ำและการใช้น้ำอย่างคุ้มค่าในพื้นที่ดังกล่าว กล่าวคือถ้าสมมติว่าผู้มีอำนาจต้องการออกแบบหรือเลือกกระบวนการนโยบายที่ทำให้เรื่องน้ำกลายเป็นสิ่งที่สร้างการตระหนักร่วมกันของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่าง ๆ ควบคู่กับการบริหารจัดการเรื่องน้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน จากข้อค้นพบใน 2 บทก่อนหน้า และผลการวิเคราะห์ความจำเป็นเร่งด่วน

ระดับต่าง ๆ ในข้างต้น ในที่นี้จึงสังเคราะห์ทางเลือกรูปแบบกระบวนการนโยบายต่าง ๆ โดยจำแนกตามหน่วยงาน/ฝ่ายที่เป็นแกนนำผู้รับผิดชอบหลัก ออกเป็น จำนวน 3 รูปแบบ ซึ่งมีสาระสำคัญดังปรากฏในรูปที่ 6-1

รูปที่ 6-1 แผนภาพรูปแบบกระบวนการนโยบายที่เอื้อต่อการประหยัดน้ำและการใช้น้ำอย่างคุ้มค่าในพื้นที่ EEC

รูปแบบ 1	รูปแบบ 2	รูปแบบ 3
กนช. ↓	กนช. ↓	กนช. ↑
สทนช. ↓	สทนช. ↓	สทนช. ↑
แกนนำหลัก: คณะกรรมการลุ่มน้ำ ในภูมิภาคตะวันออกเฉียง	แกนนำหลัก: สำนักงานคณะกรรมการนโยบาย เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกเฉียง	แกนนำหลัก: องค์การบริหารส่วนจังหวัด (ฉะเชิงเทรา, ชลบุรี, ระยอง)
แนวคิดเบื้องหลัง <ul style="list-style-type: none"> • การบริหารราชการแบบรวมศูนย์อำนาจ (centralization) • เน้นการสื่อสารจากบนลงล่าง (top-down) แต่เพิ่มบทบาทการเป็นคนกลาง/นายหน้า (middleman) 	แนวคิดเบื้องหลัง <ul style="list-style-type: none"> • การบริหารราชการแบบรวมศูนย์อำนาจ (centralization) • เน้นการสื่อสารจากบนลงล่าง (top-down) แต่เพิ่มบทบาทการเป็นคนกลาง/นายหน้า (middleman) 	แนวคิดเบื้องหลัง <ul style="list-style-type: none"> • การบริหารราชการแบบกระจายอำนาจ (decentralization) • เน้นการสื่อสารจากล่างขึ้นบน (bottom-up) และมีบทบาทการเป็นคนกลาง/นายหน้า (middleman)
ลักษณะโครงสร้างการบริหาร <ul style="list-style-type: none"> • รวม 2 ลุ่มน้ำ (บางปะกงและชายฝั่งตะวันออกเฉียง) เข้าด้วยกัน • เปลี่ยนสัดส่วนกรรมการลุ่มน้ำให้มีฝั่ง ผู้ใช้น้ำมากขึ้น • จัดตั้งให้มีคณะอนุกรรมการวิชาการด้านทรัพยากรน้ำ เพื่อเป็นฝ่ายสนับสนุนด้านข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับน้ำ 	ลักษณะโครงสร้างการบริหาร <ul style="list-style-type: none"> • เป็นคณะผู้บริหารของ สกพอ. เหมือนเดิม แต่มีเพิ่มเติมผู้แทนจาก สทนช. และ สำนักชลประทาน 9 เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในทีมบริหาร • ถ้าไม่สามารถนำเรื่องน้ำเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของขอบเขตความรับผิดชอบหลัก อย่างน้อยควรมีอนุกรรมการ สกพอ. ที่เน้นด้านน้ำโดยตรง และเชิญผู้แทนจาก สทนช. และ สำนักชลประทาน 9 เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในทีมดังกล่าว และอาจมี 	ลักษณะโครงสร้างการบริหาร <ul style="list-style-type: none"> • องค์การบริหารส่วนจังหวัดในฐานะส่วนงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ระดับสูงสุด เป็นทั้งผู้นำและผู้ประสานระหว่างผู้ใช้น้ำในท้องถิ่นกับส่วนงานภาครัฐต่าง ๆ ภาคเอกชน/อุตสาหกรรม โดยขึ้นตรงหรือนำเสนอผลการดำเนินงานเรื่องน้ำในพื้นที่ของจังหวัดตนเองให้แก่ สทนช. / กนช. • ใน อบจ. นอกประกอบด้วย กรรมการตาม พรบ. องค์การ

รูปแบบ 1	รูปแบบ 2	รูปแบบ 3
	ผู้แทนภาคเกษตรกรรม/ชาวบ้านเข้ามาด้วย	บริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 และ ควรเพิ่มเติมผู้แทนสภาประชาชนลุ่มน้ำท้องถิ่นต่าง ๆ ให้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในกรรมการคณะบริหาร และ/หรือสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด
<p>อำนาจและบทบาท</p> <ul style="list-style-type: none"> ยังคงเป็นไปตาม พรบ. ทรัพยากรน้ำ 2561 ให้อำนาจเพิ่ม ให้สั่งการ/ทำอะไรได้บ้าง เช่น การสั่งการให้ผันน้ำระหว่าง 2 ลุ่มน้ำได้ ฯลฯ (มีอำนาจสั่งการหน่วยงานด้านน้ำในระดับท้องถิ่นได้) 	<p>อำนาจและบทบาท</p> <ul style="list-style-type: none"> ยังคงเป็นไปตาม พรบ. เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก 2561 มีอำนาจเพิ่มเติม ในเรื่องการจัดการน้ำ ในลักษณะที่สั่งการหรือร่วมมือกับหน่วยงานด้านน้ำอื่น ๆ ในพื้นที่ได้ (อาจรวมถึงพื้นที่ใกล้เคียงที่อยู่ในลุ่มน้ำภาคตะวันออกเหมือนกัน) หากมีการร้องเรียนใด ๆ เกี่ยวกับผลการตัดสินใจใด ๆ เรื่องน้ำ ที่เกิดจากสกพอ. ให้ สทนช. หรือ กรมชลฯ เป็นผู้ตรวจสอบ/รับเรื่องร้องเรียน และเสนอต่อคณะกรรมการ สกพอ. ที่นายคา กำกับอยู่ 	<p>อำนาจและบทบาท</p> <ul style="list-style-type: none"> เป็นไปตาม กฎกระทรวง (พ.ศ. 2541) ออกตามความในพรบ. องค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 ซึ่งครอบคลุมเรื่องการจัดสรรน้ำ และดูแลเรื่องบำบัดน้ำเสียอยู่แล้ว มีอำนาจขอความร่วมมือหรือสั่งการให้หน่วยงานภาครัฐด้านน้ำ ดำเนินการสิ่งต่าง ๆ ที่เอื้อประโยชน์ต่อประชาชน หรือเป็นไปตามมติส่วนใหญ่ของประชาชนในพื้นที่ เช่น การให้ชลประทานเปิดประตูกั้นน้ำเค็มฯ ในช่วงเวลาที่เหมาะสม, การกำหนดอัตราค่าน้ำตามสภาพต้นทุนในพื้นที่/ค่าครองชีพในพื้นที่ (เพราะค่าแรงขั้นต่ำของแต่ละจังหวัดก็ไม่เหมือนกัน)
<p>จุดเด่น</p> <ul style="list-style-type: none"> มีกฎหมายที่รับรองอำนาจของคณะกรรมการลุ่มน้ำอยู่แล้ว ในคณะกรรมการประกอบด้วยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วนอยู่แล้ว 	<p>จุดเด่น</p> <ul style="list-style-type: none"> มีกฎหมายที่รับรองอำนาจของ สกพอ. อยู่แล้ว มีฐานข้อมูลของพื้นที่อยู่แล้ว ทั้งในแง่ทรัพยากร เศรษฐกิจ และความต้องการการใช้น้ำ มีสานสัมพันธ์ที่ดีระหว่างภาครัฐกับภาคอุตสาหกรรม 	<p>จุดเด่น</p> <ul style="list-style-type: none"> ได้ผู้นำที่เป็นผู้แทนของคนในพื้นที่/ผู้ใช้น้ำอย่างแท้จริง รู้ความต้องการและสภาพปัญหาเฉพาะพื้นที่ ซึ่งแตกต่างกันตามสภาพภูมิศาสตร์/ความหลากหลายทางชีวภาพ และเส้นทางของการส่งน้ำ (รวมถึงวิถีชีวิตของคนในพื้นที่)

รูปแบบ 1	รูปแบบ 2	รูปแบบ 3
		<ul style="list-style-type: none"> ผู้แทนจากภาคประชาชน (ในระดับการปกครองส่วนท้องถิ่น) อาจมีส่วนช่วยลดข้อขัดแย้งระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ดีขึ้น (เป็นตัวกลางที่ประสานประชาชน กับเจ้าหน้าที่รัฐระดับสูง และภาคอุตสาหกรรม)
<p>ข้อจำกัด</p> <ul style="list-style-type: none"> ในแบบเดิม การมีกรรมการที่เป็นฝ่ายภาครัฐในสัดส่วนที่เยอะไป อาจเกิดวัฒนธรรมเกรงใจ ถ้ามีข้อจำกัดในการเพิ่มสัดส่วนกรรมการที่เป็นภาคส่วนผู้ใช้น้ำ เพราะสาเหตุบางอย่าง (เช่น รอผ่านสภาฯ นาน หรือสภาฯ ไม่เห็นชอบ) ก็ควรมีการจัดตั้งคณะอนุกรรมการของภาคส่วนผู้ใช้น้ำใน EEC เป็นการเฉพาะ เพื่อให้เอื้อต่อการสร้างเครือข่ายผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเรื่องน้ำ ก็จะลดภาพลักษณ์ความเป็นอำนาจรวมศูนย์ในมุมมองของชาวบ้านได้ในระดับหนึ่ง 	<p>ข้อจำกัด</p> <ul style="list-style-type: none"> ปัจจุบัน สกพอ. ยังไม่กล้า take action เรื่องน้ำในพื้นที่มากเท่าที่ควร ดังนั้นนายกรัฐมนตรีนโยบายผู้กำกับกรรมการบริหาร สกพอ. จึงควรสร้างความเชื่อมั่นในขอบเขตอำนาจตามกฎหมายที่ สกพอ. มี และสามารถทำได้ในเรื่องน้ำ หรือถ้ามีความคลุมเครือในจุดใดก็ควรมีการปรับแก้ข้อกำหนดในจุดนั้น เพื่อสร้างความเป็นผู้นำในเรื่องน้ำในพื้นที่ EEC ให้แก่ สกพอ. มากขึ้น ปัจจุบัน มุมมองต่อ สกพอ. ของภาคประชาชนและการเกษตร ค่อนข้างเป็นไปในลักษณะที่ยังมีช่องว่างระหว่างกัน จึงอาจมีความเป็นไปได้ น้อยที่จะเกิดความร่วมมือกันระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่าง ๆ เพราะฐานคติของ สกพอ. ก็หนีไม่พ้นเรื่องการเติบโตทางเศรษฐกิจ และการเพิ่มการลงทุนด้านอุตสาหกรรม ในขณะที่ชาวบ้านก็จะให้ความสนใจเรื่องชีวิตความเป็นอยู่และปากท้องของตน 	<p>ข้อจำกัด</p> <ul style="list-style-type: none"> ขอบเขตหน้าที่ และอำนาจ บางอย่างอาจยังขึ้นอยู่กับหน่วยงานภาครัฐในระดับที่สูงกว่า อบจ. (พวกส่วนกลาง/ส่วนภูมิภาค) เมื่อเป็นเช่นนั้นอาจต้องมีข้อยกเว้นบางอย่างที่ทำให้การทำงานของ อบจ. เป็นอิสระหรือมีความคล่องตัว และรวดเร็วมากขึ้น เพื่อจัดการเรื่องน้ำได้ทั้งในภาวะปกติ และภาวะวิกฤต ต้องเป็นท้องถิ่นที่เข้มแข็งจริง ๆ จึงจะเอื้อให้การดำเนินงานมีพลังที่จะผลักดันจากล่างไปสู่บนได้

6.3 ความเชื่อมโยงระหว่างกระบวนการนโยบาย กฎหมาย และองค์กรด้านน้ำที่เกี่ยวข้องที่เอื้อต่อการประหยัดน้ำและการใช้น้ำอย่างคุ้มค่าในพื้นที่ EEC

ในทางรัฐศาสตร์และการบริหารรัฐกิจ การตัดสินใจหรือดำเนินการใด ๆ โดยภาครัฐไม่ว่าจะเป็นลายลักษณ์อักษรหรือไม่ก็ตาม และเป็นสิ่งที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกในสังคม ล้วนเข้าข่ายเป็นนโยบายสาธารณะทั้งสิ้น ทั้งนี้ นโยบายสังคมก็คือนโยบายสาธารณะที่มีผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่และความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในสังคมด้วยกัน เมื่อเป็นเช่นนั้นแล้ว กระบวนการนโยบายสังคมรูปแบบต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น หรือผู้มีอำนาจในสังคมเลือกใช้ (จากทางเลือกทั้ง 3 รูปแบบที่ผู้วิจัยลองยกตัวอย่างเสนอแนะในข้างต้น หรือรูปแบบอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากนี้) จึงเป็นสิ่งที่กำหนดเป้าหมาย/ทิศทาง และกระบวนการที่นำไปสู่การบรรลุเป้าหมาย/ทิศทางตามที่มีอำนาจหรือสมาชิกในสังคมต้องการ แต่ในขณะเดียวกันก็อาจรวมถึงผลกระทบทั้งที่คาดถึงและไม่คาดถึงด้วยเช่นกัน **เพราะฉะนั้นรูปแบบกระบวนการนโยบายที่เหมาะสมจึงเป็นเรื่องที่ไม่ถูกหรือผิดอย่างตายตัว แต่ขึ้นอยู่กับสภาพปัญหาของประเด็น/ปรากฏการณ์ที่เป็นเป้าหมายหลักของนโยบายนั้น ๆ รวมถึงอุดมการณ์หรือมุมมองของผู้มีอำนาจเกี่ยวกับความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างภาคส่วนหรือกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องกับประเด็นเชิงนโยบายนั้น ๆ ด้วยเช่นกัน** ในอีกแง่หนึ่งรูปแบบกระบวนการนโยบายเพียงลำพังอาจไม่นำไปสู่การแก้ปัญหาหรือสร้างความพึงพอใจให้แก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายได้ แต่จำเป็นต้องอาศัยกลไกทางกฎหมาย และความร่วมมือของหน่วยงานหรือตัวแสดงต่าง ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งทางตรงและทางอ้อมกับประเด็นปัญหานั้น ๆ ด้วยเช่นกัน สำหรับโจทย์หรือประเด็นปัญหาในที่นี้ ก็คือการใช้น้ำอย่างประหยัดและคุ้มค่าได้อย่างยั่งยืนในพื้นที่ EEC ซึ่งสถานการณ์หรือบริบทที่แฝงอยู่ในประเด็นทางสังคมดังกล่าวก็คือภัยแล้งหรือความเสี่ยงต่อการมีน้ำไม่เพียงพอใช้ เนื่องด้วยปริมาณความต้องการใช้น้ำที่เพิ่มมากขึ้นจากการกลายเป็นเขตอุตสาหกรรม การขยายตัวของสังคมเมือง และการถูกซ้ำเติมด้วยปรากฏการณ์เอลนีโญ่ร่วมกับสภาวะอากาศที่เปลี่ยนแปลง ซึ่งปัญหาเหล่านี้เป็นเพียงส่วนหนึ่งของสถานการณ์น้ำที่เกิดขึ้นในพื้นที่ EEC แต่เหนือสิ่งอื่นใดปัญหาในเชิงการบริหารจัดการก็เป็นสิ่งสำคัญที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย ต่างก็พูดถึงและเชื่อมโยงปัญหาต่าง ๆ เข้าด้วยกันว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกันได้อย่างไร

อย่างไรก็ตาม จากการกล่าวถึงผลการวิเคราะห์การสะท้อนความคิดของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำเพื่อนำไปสู่การใช้น้ำอย่างประหยัดและคุ้มค่าอย่างยั่งยืนในพื้นที่ EEC ในบทที่ 5 ถึงแม้ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์โดยแบ่งแยกตามมิติต่าง ๆ ของการบริหารจัดการ ซึ่งได้แก่ มาตรการ กฎหมาย และโครงสร้าง/ระบบ แต่ในความเป็นจริง ทั้ง 3 มิติเหล่านี้ต่างก็มีส่วนเกี่ยวข้องและเชื่อมโยงกัน เมื่อเป็นเช่นนั้นแล้ว การเลือกใช้รูปแบบกระบวนการนโยบายแบบใดก็ตาม ตามที่ผู้วิจัยนำเสนอและสังเคราะห์ไว้ในหัวข้อ 6.2 ผู้มีอำนาจก็จำเป็นต้องตระหนักถึงความแตกต่างของลักษณะและข้อกีดขวางการใช้มาตรการ กฎหมาย และโครงสร้าง/ระบบต่าง ๆ ด้วยเช่นกัน กล่าวคือในกรณีที่ผู้มีอำนาจต้องการเลือกใช้ระบบการ

บริหารราชการแบบรวมศูนย์อำนาจ (centralization) สิ่งทีหลีกเลียงไม่ได้คือการยอมรับระบบความเป็นลำดับชั้นของการบังคับบัญชา (hierarchy) หรือเน้นการสื่อสารจากบนลงล่าง (top-down) ผู้มีอำนาจก็ต้องเลือกใช้หน่วยงานหรือตัวแสดงเจ้าภาพที่กฎหมายได้ให้อำนาจไว้อยู่แล้วในการบริหารจัดการเรื่องน้ำหรือกิจการต่าง ๆ ภายในพื้นที่ EEC ซึ่งได้แก่ คณะกรรมการลุ่มน้ำในภูมิภาคตะวันออก (รูปแบบที่ 1) และสำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (รูปแบบที่ 2) ดังนั้นการเผชิญกับความล่าช้าตามลักษณะของการบริหารราชการแบบรวมศูนย์จึงเป็นสิ่งที่หลีกเลียงไม่ได้ ซึ่งอาจเป็นอุปสรรคในกรณีที่เผชิญกับวิกฤต แต่กระนั้นก็อาจมีความมั่นคงและความเด็ดขาดในระยะยาวท่ามกลางความสับสนของหน่วยงานด้านน้ำหลาย ๆ หน่วยงาน ว่าสรุปแล้วใครคือผู้รับผิดชอบหลักหรือได้ไฟในการดำเนินการและตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ ในการใช้มาตรการเกี่ยวกับน้ำในเชิงรุกได้กันแน่

อย่างไรก็ตามเนื่องจากตัวแสดงหรือหน่วยงานเกี่ยวกับน้ำมีจำนวนมาก เพื่อลดปัญหาการถกเถียงว่าหน่วยงานมีลำดับชั้นสูงกว่าหรือต่ำกว่า เพียงเพราะจำเป็นต้องอาศัยการสั่งการหรือการทำตามผู้ที่มีอำนาจเหนือกว่าเป็นทอด ๆ ในที่นี้ผู้วิจัยจึงเสนอแนะให้ทั้งรูปแบบที่ 1 และ 2 โดยการเพิ่มบทบาทการเป็นคนกลาง/นายหน้า (middleman) ซึ่งอาจมีลักษณะเป็นเครือข่ายและภาคีของหน่วยงานด้านน้ำ ควบคู่กับออกแบบโครงสร้างการบริหาร/คณะกรรมการบริหารที่ประกอบด้วยสัดส่วนผู้แทนจากภาคส่วนต่าง ๆ ในลักษณะที่คำนึงถึงเสียงและการเพิ่มการมีส่วนร่วมของภาคส่วนผู้ใช้น้ำมากขึ้น และเหลือความเป็น Top-down เพียงเฉพาะผู้รับผิดชอบหลักที่อยู่ภายใต้การบริหารของคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (กนช.) ที่มี สททช. เป็นเลขาฯ อีกทั้ง ก็จะทำให้การตัดสินใจในเรื่องการใช้มาตรการต่าง ๆ การออกกฎหมายลูกต่าง ๆ และ/หรือการแต่งตั้งคณะกรรมการต่าง ๆ โดยคณะกรรมการลุ่มน้ำ (กรณีเลือกรูปแบบที่ 1) หรือ สกพอ. (กรณีเลือกรูปแบบที่ 2) ดำเนินไปอย่างรวดเร็วมากขึ้น และมีเครือข่ายภาคส่วนต่าง ๆ ที่ช่วยสนับสนุนทั้งในเรื่องข้อมูลและทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อมุ่งจัดการเรื่องน้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น แต่ทั้งนี้การรวมศูนย์อำนาจการตัดสินใจหรือการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ EEC มาไว้ให้แก่ทางเลือกรูปแบบที่ 1 และ 2 ก็ควรมาพร้อมกับการจัดสรรงบประมาณจากภาครัฐ และอาจรวมถึงการหาข้อสรุปเรื่องกองทุนน้ำอย่างจริงจังอีกทีโดยให้หน่วยงานดังกล่าวที่เป็นเจ้าภาพหลัก เป็นผู้รับผิดชอบหลักในเรื่องกองทุนน้ำด้วยเช่นกัน (หรือเป็นไปตามที่กฎหมายระบุ ซึ่งรายละเอียดส่วนนี้อาจจำเป็นต้องได้รับการศึกษาความเป็นไปได้/ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น/ความคุ้มค่าในระยะยาวต่อไป)

สำหรับในกรณีที่ผู้มีอำนาจต้องการเลือกใช้ระบบการบริหารราชการแบบกระจายอำนาจ (decentralization) สิ่งที่เป็นหัวใจสำคัญ ก็คือเน้นการสื่อสารจากล่างขึ้นบน (bottom-up) และมีบทบาทการเป็นคนกลาง/นายหน้า (middleman) ไปในคราวเดียวกัน แต่เนื่องจากพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561 ได้ให้อำนาจสูงสุดแก่คณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (กนช.) ดังนั้นถึงแม้ผู้วิจัยเสนอให้ทางเลือก

รูปแบบที่ 3 โดยกำหนดให้องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) ซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ของแต่ละจังหวัด (ในที่นี้ ได้แก่ ฉะเชิงเทรา, ชลบุรี, ระยอง) เป็นเจ้าภาพหรือผู้รับผิดชอบหลักในการเป็นแกนนำของการจัดการน้ำในพื้นที่ แต่ผลการดำเนินการใด ๆ ของ อบจ. ก็จำเป็นต้องอยู่ภายใต้การดูแลหรือพิจารณาของ กนช. และ สทช. อยู่ดี เพียงแต่การกำกับดูแลของ กนช. และ สทช. อาจเป็นเพียงการรับทราบและหรือประเมินความสำเร็จและความก้าวหน้าในการดำเนินงานเรื่องน้ำของ อบจ. ให้เป็นไปตามกรอบหรือเป้าหมายที่ กนช. และ สทช. ได้กำหนดไว้โดยคร่าว ๆ หรือรับพิจารณา/ตัดสินใจในเรื่องใหญ่ (อาทิ เรื่องงบประมาณท้องถิ่นเพื่อการจัดการน้ำ การทบทวนเรื่องผังเมือง/การใช้ที่ดินใน EEC ฯลฯ) หรือเรื่องที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่นอก EEC (อาทิ การผันน้ำระหว่างลุ่มน้ำในภาคกลางกับตะวันออก การก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานขนาดใหญ่ในลักษณะที่คาบเกี่ยวหรือเชื่อมโยงข้ามพื้นที่นอก EEC ฯลฯ) แต่เหนือสิ่งอื่นใดก็คือ **การเลือกใช้ระบบการบริหารราชการแบบกระจายอำนาจในรูปแบบที่ 3 มีส่วนทำให้ประชาชนหรือผู้ใช้น้ำในพื้นที่แต่ละจังหวัด มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับน้ำ หรือช่วยสะท้อนปัญหาเรื่องน้ำที่แตกต่างกันในแต่ละท้องถิ่น ได้อย่างตรงจุดและทั่วถึงมากขึ้น** เนื่องจากในแต่ละจังหวัดมีสภาพปัญหาหรือให้ความสนใจมิติปัญหาเรื่องน้ำต่างกัน (เช่น ระยองค่อนข้างกังวลเรื่องน้ำเสียจากโรงงาน, ชลบุรีกลัวน้ำไม่พอใช้และกังวลเรื่องค่าน้ำ, ฉะเชิงเทรากังวลเรื่องภัยแล้งและความทั่วถึงของน้ำอย่างเห็นได้ชัด ฯลฯ) อีกทั้งคณะผู้บริหารหรือทีมงานที่เชื่อมโยงหรือมีสายสัมพันธ์ที่ดีกับภาคส่วนต่าง ๆ ในจังหวัดอยู่แล้ว ซึ่งอาจรวมถึงการมีสำเนียงร่วมในความเป็นพลเมืองในจังหวัดนั้น ๆ อย่างเด่นชัดมากกว่าระดับพื้นที่แบบกลุ่มจังหวัด (หรือแม้กระทั่ง EEC ซึ่งภาพลักษณ์ของ EEC ในมุมมองของผู้แทนภาคประชาชนที่ผู้วิจัยประสบในการวิจัยครั้งนี้ ยังมีลักษณะเป็นภาพแทนของผู้ดูแลผลประโยชน์เชิงเศรษฐกิจให้แก่ประเทศ มากกว่าความอยู่ดีมีสุขของคนในพื้นที่) ด้วยเหตุนี้ถ้าผู้มีอำนาจมอบอำนาจหรือกระจายอำนาจให้แก่ท้องถิ่น (ตั้งแต่ระดับจังหวัดลงไป) อย่างเต็มที่ หรือเพียงแค่สั่งการให้หน่วยงานภาครัฐด้านน้ำอื่น ๆ ในเขตพื้นที่นั้น ๆ ช่วยสนับสนุนหรือเอื้ออำนวยความสะดวกตามมติ/ความต้องการของคนในพื้นที่ การเคลื่อนไหวใด ๆ ในเรื่องของการบริหารจัดการน้ำในระดับพื้นที่ ก็อาจทำได้ง่ายขึ้น/รวดเร็วมากขึ้น ซึ่งสามารถตอบโจทย์การแก้ไขปัญหาเรื่องน้ำต่าง ๆ ทั้งในช่วงวิกฤตและปกติได้อย่างยั่งยืนมากขึ้น (รวมถึงการประหยัดน้ำและใช้น้ำอย่างคุ้มค่าด้วยเช่นกัน)

6.4 ความเป็นไปได้และแนวทางการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วนในรูปแบบเครือข่ายพันธมิตรนโยบายเพื่อนำไปสู่การประหยัดน้ำและการใช้น้ำอย่างคุ้มค่าอย่างยั่งยืนในพื้นที่ EEC

ดังที่กล่าวไปแล้วว่า ไม่ว่าจะเป็นการเสนอแนะกระบวนการนโยบายที่เอื้อต่อการประหยัดน้ำและการใช้น้ำอย่างคุ้มค่าในพื้นที่ EEC ในรูปแบบใดก็ตาม ท้ายที่สุดการบังคับใช้มาตรการใด ๆ หรือแม้กระทั่งมติทางสังคมและวัฒนธรรมไทยที่ยังคงยึดมั่นในระบบราชการ (การมอบอำนาจหน้าที่ให้แก่กลุ่มคนหรือหน่วยงานใด

หน่วยงานหนึ่งเป็นหลักในแง่การบริหารจัดการน้ำ) ในท้ายที่สุดหน่วยงานภาครัฐก็ควรเป็นผู้รับผิดชอบหลัก หรือเป็นแกนนำในการแก้ปัญหาหรือบริหารจัดการเรื่องน้ำในสังคมทุกระดับ (ทั้งส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และ ส่วนท้องถิ่น) แต่กระนั้นรูปแบบกระบวนการนโยบายที่แตกต่างกัน (ซึ่งส่วนหนึ่งมีพื้นฐานมาจากกระบวนการบริหารราชการที่ผู้มีอำนาจในสังคมเลือกใช้หรือยอมรับ) ก็จะมีส่วนทำให้ระดับการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วน ได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องกับเรื่องน้ำแต่ละฝ่าย มีลักษณะแตกต่างกัน หรือกล่าวอีกนัยได้ว่า**การร่วมมือระหว่างกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในรูปแบบเครือข่ายพันธมิตรนโยบายเพื่อนำไปสู่การประหยัดน้ำและการใช้น้ำอย่างคุ้มค่าอย่างยั่งยืนในพื้นที่ EEC จะมีแนวโน้มเกิดขึ้นได้มากหรือน้อยเช่นใดนั้น ส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับมุมมองของผู้มีอำนาจในการตัดสินใจเลือกใช้รูปแบบกระบวนการนโยบายด้วยเช่นกัน**

อย่างไรก็ตาม จากการสอบถามความคิดเห็นขั้นสุดท้ายของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวกับรูปแบบ กระบวนการนโยบายทั้งสามรูปแบบตามที่ผู้วิจัยเสนอไว้ในหัวข้อ 6.2 ในการศึกษาครั้งนี้พบว่ารูปแบบ กระบวนการนโยบายที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียส่วนใหญ่พึงพอใจมากที่สุด (ทั้งเป็นไปได้และสมควรทำ) ก็คือ การ เน้นการรวมศูนย์อำนาจ (centralization) เนื่องจากความประสงค์ดังกล่าวมีนัยสื่อถึงความต้องการมีเจ้าภาพ/ ผู้รับผิดชอบหลักในเรื่องจัดการน้ำ เนื่องจากช่องว่างหรือปัญหาที่ผ่านมามีอยู่คือยังไม่มีตัวแสดงใดเป็นผู้บริหาร จัดการหรือรับผิดชอบเรื่องน้ำในพื้นที่ EEC อย่างเป็นทางการจะลักษณะ อีกทั้งในการศึกษานี้พบว่าเจ้าภาพหรือ คณะทำงานที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียค่อนข้างเห็นพ้องให้มารับผิดชอบหรือเป็นแกนนำหลักในการบริหารจัดการน้ำ ในพื้นที่ EEC คือ คณะกรรมการลุ่มน้ำในภูมิภาคตะวันออก และรองลงมา คือ สำนักงานคณะกรรมการนโยบาย เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (สกพอ.)

ในแง่นี้ข้อค้นพบดังกล่าวอาจได้รับการตีความได้ว่าเจ้าภาพหรือคณะทำงานทั้งสองมีกฎหมายหรือ พระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องรองรับอยู่แล้ว จึงอาจทำให้ไม่ต้องเสียเวลาร่างกฎหมายขึ้นมาใหม่ผ่านกระบวนการ ของรัฐสภา ทั้งนี้ในส่วนของการสร้างคณะกรรมการลุ่มน้ำตาม พ.ร.บ. น้ำ 2561 ค่อนข้างชัดเจนอยู่แล้วว่ามี ความครอบคลุมทุกภาคส่วน แต่อาจจำเป็นต้องปรับสัดส่วนผู้แทนจากผู้ใช้น้ำให้มากกว่านี้ รวมถึงการควรรวม หรือการทำงานร่วมกันระหว่างคณะกรรมการลุ่มน้ำต่าง ๆ ที่อยู่ในภูมิภาคตะวันออก ในขณะที่ สกพอ. ค่อนข้างได้รับการตอบรับจากภาคอุตสาหกรรมอย่างเห็นได้ชัด แต่กระนั้นถ้าหน่วยงานดังกล่าวเป็นเจ้าภาพ หรือผู้รับผิดชอบหลัก พวกเขาอาจจำเป็นต้องสร้างคณะทำงานบริหารด้านน้ำขึ้นมาโดยเฉพาะ เพื่อให้เรื่อง น้ำกลายเป็นเรื่องของผู้ใช้น้ำทุกภาคส่วนอย่างทั่วถึงและเป็นธรรมอย่างแท้จริง เนื่องจากภาพลักษณ์ของ สกพอ. ในมุมมองของภาคประชาชนและการเกษตร ยังคงค่อนข้างเป็นภาพแทนของชนชั้นนำหรือผู้ขับเคลื่อนด้าน เศรษฐกิจ มากกว่าภาพแทนของผู้รับผิดชอบชีวิตและความเป็นอยู่ของชาวบ้านในพื้นที่ EEC

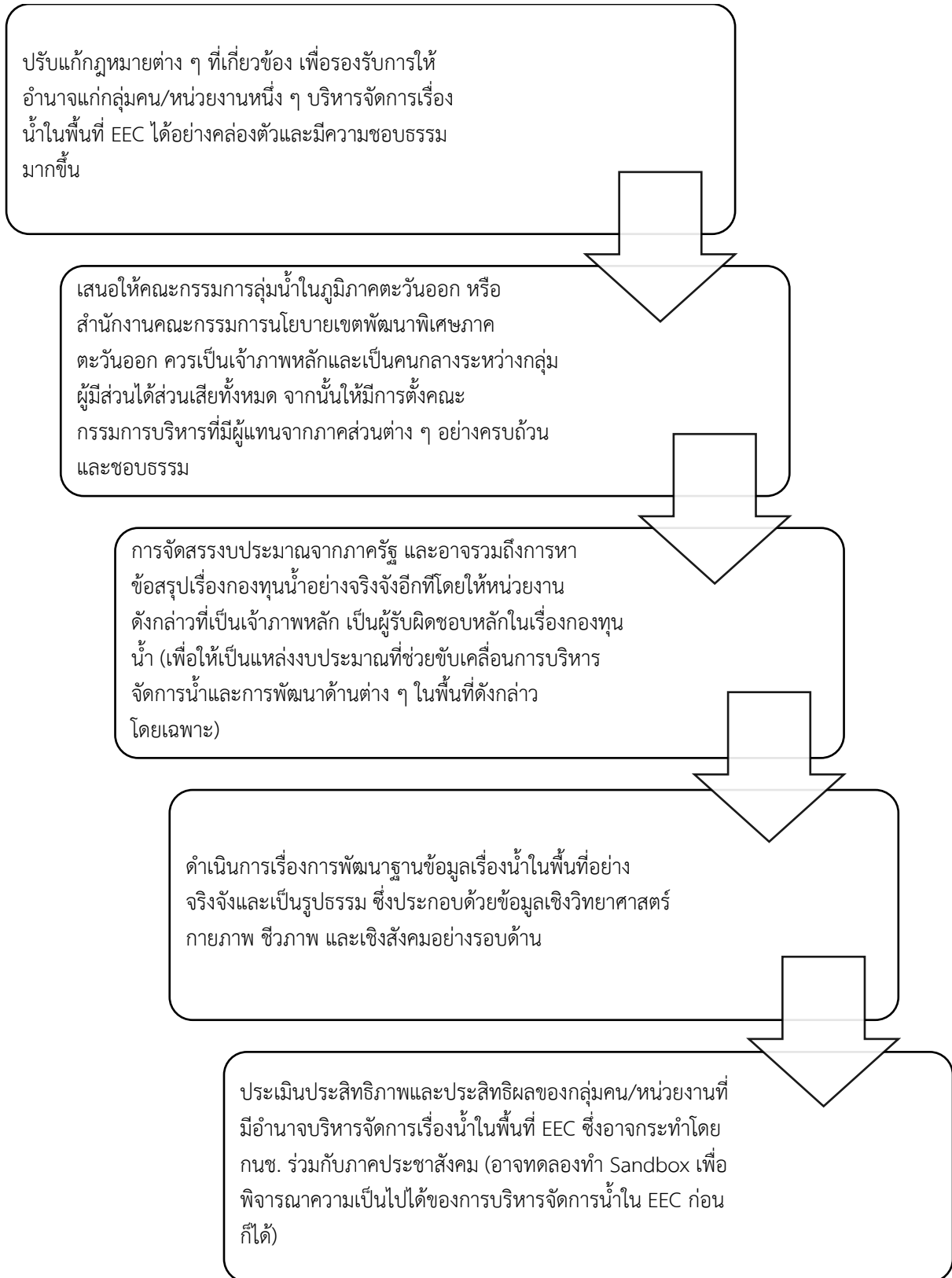
อย่างไรก็ตาม จากการสอบถามความคิดเห็นในขั้นสุดท้ายเกี่ยวกับการกำหนดให้องค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นในระดับจังหวัดในพื้นที่ EEC เป็นแกนนำหลักในการบริหารจัดการเรื่องน้ำ ผลการศึกษากลับพบว่า

ประเด็นดังกล่าวถูกพิจารณาจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจำนวนมากหลายรายว่ามีความเป็นไปได้ยาก/ไม่เหมาะสม ทั้งนี้ข้อค้นพบดังกล่าวไม่ได้หมายความว่ากลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียปฏิเสธแนวทางการลดการกระจายอำนาจแต่อย่างใด แต่อาจเกิดจากการที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยส่วนใหญ่เล็งเห็นถึงข้อจำกัดด้านอำนาจในการตัดสินใจ + งบประมาณ + ความยังไม่เป็นเอกภาพ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แม้กระนั้น เพื่อให้ตอบสนองต่อความต้องการ/ความเป็นตัวแทนของทุกภาคส่วน (รวมถึงท้องถิ่น) สัดส่วนของผู้แทนคณะกรรมการบริหารฯ (ไม่ว่าใคร/หน่วยงานใดเป็นเจ้าภาพก็ตาม) ก็ต้องมีหลายฝ่าย รวมถึงมีการตรวจสอบถ่วงดุลอำนาจได้ และควรมี middleman (ทั้งในระดับส่วนกลาง ซึ่งก็คือ สททช. และระดับพื้นที่) คอยเชื่อมประสานทุกฝ่ายด้วยเช่นกัน

อนึ่ง สิ่งที่ใช้พิสูจน์ความเป็นไปได้ของรูปแบบต่าง ๆ ของกระบวนการนโยบายสังคม เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วนในรูปแบบเครือข่ายพันธมิตรนโยบาย และเพื่อนำไปสู่การประหยัดน้ำและการใช้น้ำอย่างคุ้มค่าอย่างยั่งยืนในพื้นที่ EEC หาใช่เพียงความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย หรือการวินิจฉัยโดยฝ่ายผู้วิจัยอย่างเดียว ในครั้งต่อไปการทดลองทำ Sandbox กับพื้นที่ EEC (หรือจังหวัดใดจังหวัดหนึ่งใน EEC) โดยใช้เทคนิคห้องปฏิบัติการทางนโยบาย (policy lab) อย่างเต็มรูปแบบ ก็จะเป็นสิ่งที่ช่วยยืนยันความเป็นไปได้ของรูปแบบกระบวนการนโยบายที่เหมาะสมต่อการจัดการน้ำและการส่งเสริมการประหยัดน้ำและใช้น้ำอย่างคุ้มค่า ได้อย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น เพราะเมื่อมีการทดลองเกิดขึ้น ก็จะได้เห็นพลวัตของความเชื่อมโยงระหว่างมาตรการ กฎหมาย และโครงสร้าง/ระบบการทำงานขององค์กร/หน่วยงานต่าง ๆ ว่ามีส่วนเกี่ยวข้องหรือบูรณาการ เพื่อบรรลุเป้าหมายของการจัดการเรื่องน้ำในทุกมิติของพื้นที่ EEC ได้อย่างไร ซึ่งสิ่งเหล่านี้อาจจำเป็นต้องได้รับการตรวจสอบประเมินผ่านการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ในช่วงก่อนระหว่าง และหลังการทำ Sandbox ดังกล่าว ซึ่งในมุมมองของผู้วิจัยคิดว่าระยะเวลาที่เหมาะสมควรทดลองทำ Sandbox อย่างน้อย 1 ปีงบประมาณขึ้นไป (ไม่รวมระยะเวลาการเตรียมการ) เพื่อให้สอดคล้องกับการจัดสรรและการใช้งบประมาณล่วงหน้าเพื่อการทดลองทำ Sandbox รวมถึงการนำมิติด้านการเปลี่ยนแปลงของฤดูกาลและกิจกรรม-ประเพณีที่เกิดขึ้นในรอบ 1 ปี ซึ่งเปรียบเสมือนปัจจัยควบคุมที่ทำให้ผลการทดลอง Sandbox เกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ทดสอบใน EEC มีความแม่นยำมากขึ้น

เพราะฉะนั้นจากการกล่าวถึงแนวทางการพัฒนากระบวนการนโยบาย กฎหมาย และองค์กรด้านน้ำที่เกี่ยวข้องที่เอื้อต่อการประหยัดน้ำและการใช้น้ำอย่างคุ้มค่าและยั่งยืนในพื้นที่ EEC รวมถึงความเป็นไปได้และแนวทางการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วนในรูปแบบเครือข่ายพันธมิตรนโยบายเพื่อนำไปสู่การประหยัดน้ำและการใช้น้ำอย่างคุ้มค่าอย่างยั่งยืนในพื้นที่ดังกล่าวตามที่ผู้วิจัยเสนอแนะ/สังเคราะห์ ในข้างต้น ผู้วิจัยจึงขอสรุปและเสนอแนะเพื่อพัฒนากระบวนการนโยบายสังคมว่าด้วยการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ EEC ซึ่งมีแผนภาพดังปรากฏในรูปที่ 6-2

รูปที่ 6-2 แนวทางการพัฒนากระบวนการนโยบายสังคมว่าด้วยการบริหารจัดการน้ำอย่างยั่งยืนในพื้นที่ EEC

6.5 ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย

6.5.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย (ในแง่โครงสร้าง/ระบบการบริหารจัดการน้ำใน EEC)

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในที่นี้ หมายถึง ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนากระบวนการทางนโยบายที่เหนี่ยวนำไปสู่การประหยัดน้ำและการใช้น้ำอย่างคุ้มค่าในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ซึ่งจากผลการวิจัยในข้างต้น ผู้วิจัยสามารถสังเคราะห์ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายได้ดังนี้

1) ในระยะสั้น นายกรัฐมนตรีควรจัดตั้งศูนย์บัญชาการเฉพาะกิจ ตามมาตรา 24 ใน พระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561 ซึ่งอาจมีลักษณะเป็นศูนย์บัญชาการเฉพาะกิจเรื่องภัยแล้งโดยเฉพาะในพื้นที่ EEC หรือภาคตะวันออก โดยมีสำนักชลประทาน 9 เป็นผู้ประสานงานหลักหรือคนกลาง เนื่องจากหน่วยงานดังกล่าวมีห้องปฏิบัติการที่เรียกว่า Smart Water Operation Center ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความพร้อมเกี่ยวกับการรับมือวิกฤตภัยแล้งในพื้นที่ดังกล่าว อีกทั้งสำนักชลประทาน 9 ก็เคยมีบทบาทสำคัญในการเป็นคนกลางเพื่อขับเคลื่อนการรับมือวิกฤตภัยแล้งในพื้นที่ดังกล่าวในอดีตด้วยเช่นกัน

2) ในระยะยาว เนื่องจากหลายภาคส่วนยังรู้สึกถึงความไม่แน่นอนและความไม่มั่นคงเกี่ยวกับกลุ่มคนหรือหน่วยงานที่ต้องรับผิดชอบหลักในการบริหารจัดการเรื่องน้ำในพื้นที่ EEC ดังนั้นการเริ่มต้นจากกระบวนการนโยบายในลักษณะที่เป็นการรวมศูนย์อำนาจ (centralization) ในการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ดังกล่าว จึงเป็นสิ่งจำเป็นในช่วงแรกเริ่ม เพื่อทำให้เกิดการจำแนกสถานภาพและบทบาท รวมถึงขอบเขตอำนาจหน้าที่ของแต่ละฝ่าย รวมถึงหน่วยงานด้านน้ำต่าง ๆ ได้อย่างชัดเจนตามลักษณะการทำงานของระบบราชการไทย ในกรณีนี้คณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (กนช.) ตามมาตรา 9 และ 17 ในตามพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำแห่งชาติ พ.ศ. 2561 จึงต้องเป็นผู้ริเริ่มจัดประชุมเพื่อการอภิปรายหารือร่วมกันระหว่างภาคส่วนหรือตัวแสดงต่าง ๆ ด้านน้ำ เพื่อหาข้อสรุปเกี่ยวกับการเลือกที่จะให้หน่วยงานใดเป็นเจ้าภาพหลักในการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ EEC ระหว่าง “คณะกรรมการลุ่มน้ำในภาคตะวันออก” หรือ “สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (สกพอ.)” เนื่องจากหน่วยงานทั้ง 2 มีกฎหมายระดับพระราชบัญญัติรองรับการมีอยู่และการใช้อำนาจในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง (ซึ่งในที่นี้ก็คือ EEC) เป็นการเฉพาะอยู่แล้ว โดยมีจุดประสงค์ให้หน่วยงานดังกล่าวเป็นศูนย์กลางหรือศูนย์รวมอำนาจในการบริหารจัดการเรื่องน้ำทั้งในพื้นที่ EEC และพื้นที่ใกล้เคียง (ซึ่งครอบคลุมหน่วยงานด้านน้ำต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทุกประเภทกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับน้ำ ทั้งในระดับจังหวัดและภูมิภาค) เนื่องจากลุ่มน้ำที่เป็นแหล่งทรัพยากรในพื้นที่ EEC มีความคาบเกี่ยวกับจังหวัดอื่น ๆ นอกพื้นที่ EEC ด้วยเช่นกัน ดังนั้นการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ EEC จึงไม่ควรมุ่งเน้นผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ EEC เพียงอย่างเดียว ด้วยเหตุนี้การรวมศูนย์อำนาจในที่นี้จึงควรเพิ่มบทบาทการเป็นคนกลาง/นายหน้า (middleman) และอาจรวมถึงการมีฝ่ายตรวจสอบถ่วงดุลอำนาจ รวมถึงการมีระบบเลือกผู้แทนจากภาคส่วนต่าง ๆ อย่างทั่วถึงและโปร่งใส

6.5.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย (ในแง่มาตรการเพื่อส่งเสริมการใช้น้ำอย่างประหยัดและคุ้มค่า)

1) ภาครัฐควรใช้มาตรการเชิงจูงใจเป็นตัวนำในการขับเคลื่อน ควบคู่กับการห้าม/การลงโทษ เนื่องจากในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายเห็นพ้องตรงกันว่า “การลดภาษีสถานประกอบการที่ลดการใช้น้ำตามเป้าหมายที่ภาครัฐกำหนด” เป็นสิ่งที่ควรทำและมีความเป็นไปได้ ซึ่งมาตรการดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงการเป็น “สิ่งล่อใจ” (incentive) ที่กระตุ้นหรือเชิญชวนให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอยากร่วมมือหรืออยากทำ เพราะจะได้ผลตอบแทนหรือผลประโยชน์กลับคืนด้วยเช่นกัน

2) มาตรการบางอย่างไม่ได้เกิดขึ้นลอย ๆ หรือไม่สามรถเกิดขึ้นได้ในระยะเวลาอันสั้น เพราะที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของ “ค่านิยม/จิตสำนึก/การตระหนักรู้” ซึ่งมาตรการในลักษณะเช่นนี้พบว่าผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายต่างเล็งเห็นว่าเหมาะสม เพียงแต่อาจจำเป็นต้องมีการส่งเสริม/กระตุ้นอยู่เป็นระยะ ได้แก่ Water footprint, Smart farming ในขณะที่มาตรการการใช้ผลิตภัณฑ์ที่ทำให้ประหยัดน้ำ, คำนวณค่าน้ำตามต้นทุนจริง , และจำกัดใช้น้ำช่วงแล้ว คือสิ่งที่ถูกคนจำนวนมากมองว่าเป็นไปได้ยาก ดังนั้นมาตรการเหล่านี้จึงควรเกิดขึ้นภายหลังหรือควบคู่กับการขัดเกลาทางสังคมในเรื่องการประหยัดน้ำและใช้น้ำอย่างรู้คุณค่า (เช่น การสอนเนื้อหาเกี่ยวกับวิชาเศรษฐศาสตร์ และสิ่งแวดล้อม/นิเวศวิทยา เพื่อปลูกฝังเรื่องราวเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าบนพื้นฐานความเข้าใจในสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติในพื้นที่ของตน)

3) ถึงแม้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยส่วนใหญ่มองว่า “กองทุนน้ำ” มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ที่จะทำให้เกิดขึ้นจริง แต่สิ่งที่น่าสนใจคือในการศึกษาค้นคว้าพบว่าผู้แทนจากภาคอุตสาหกรรมบางส่วนไม่เห็นด้วยเกี่ยวกับมาตรการดังกล่าว เนื่องจากผู้แทนภาคอุตสาหกรรมบางส่วนยังไม่ทราบความชัดเจนเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงาน/การบริหารกองทุนดังกล่าว ซึ่งอาจมีส่วนเกี่ยวข้องกับพวกเขาทั้งในแง่ผลประโยชน์และ/หรือการสงเคราะห์เงินบางส่วนเข้าสู่กองทุนดังกล่าวด้วยเช่นกัน ดังนั้นการผลักดันเพื่อให้เกิดมาตรการดังกล่าวจึงจำเป็นต้องมีการถกเถียงกับทุกภาคส่วนอย่างจริงจังอีกครั้ง รวมถึงการศึกษาความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติและผลตอบแทนที่คาดว่าจะได้รับกลับมาในแง่ทั้งในแง่ผลประโยชน์เชิงเศรษฐกิจและสังคม

4) ถึงแม้มาตรการแนวห้ามหรือลงโทษ อาจไม่ค่อยได้รับความเห็นชอบเท่าที่ควรจากกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เช่น การจัดเก็บภาษี/ค่าธรรมเนียมการปล่อยน้ำเสีย, การกำหนดขีดจำกัดการผลิตสูงสุดตามศักยภาพลุ่มน้ำ, การกำหนดให้ภาคส่วนที่เป็นผู้ประกอบการรับซื้อน้ำใช้แล้วจากภาคครัวเรือน, การจำกัดปริมาณการใช้น้ำในช่วงฤดูแล้ง แต่กระนั้นมาตรการเหล่านี้ก็อาจจำเป็นต้องถูกนำมาใช้เมื่อเกิดวิกฤตด้านน้ำอย่างแท้จริง ทั้งนี้ภายใต้การบังคับใช้มาตรการแนวห้ามหรือลงโทษ ภาครัฐก็ควรนิยามด้วยว่าสถานการณ์วิกฤตเรื่องภัยแล้งหรือขาดน้ำ ใน EEC คือ อะไร/มีลักษณะเช่นใด (กำหนดเกณฑ์การเข้าสู่ภาวะวิกฤตเรื่องน้ำให้ชัดเจนและเกิดความเข้าใจตรงกันของทุกภาคส่วน) เพราะมาตรการลักษณะเช่นนี้ส่งผลเสียต่อภาคการผลิตพอสมควร (เพิ่มต้นทุน)

และอาจต้องมีการเตรียมการล่วงหน้า/แจ้งล่วงหน้าเพื่อให้ทุกฝ่ายปรับตัว และอาจครอบคลุมถึงแนวทางการชดเชยความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นภายหลังการบังคับใช้มาตรการในลักษณะเช่นนี้

6.5.3 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย (ในแง่กฎหมายและการบังคับใช้กฎหมาย)

เนื่องจากประเด็นเชิงกฎหมายค่อนข้างมีลักษณะเฉพาะในแง่การเลือกใช้คำและจุดมุ่งหมายของผู้ร่างกฎหมาย ซึ่งไม่ใช่ขอบเขตหลักของการวิจัยในครั้งนี้ ดังนั้นข้อเสนอแนะในแง่กฎหมายในที่นี้จึงเหมือนกับข้อค้นพบในข้อ 6.2 คือ การทำให้สิ่งต่าง ๆ ที่เอื้อต่อการบริหารจัดการน้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพและครอบคลุมความต้องการ/ความพึงพอใจของทุกภาคส่วน ผู้มีอำนาจจึงควรปรับแก้บทบัญญัติต่าง ๆ ให้มีเนื้อความที่เป็นไปตามข้อเสนอในต่าง ๆ ที่จำเป็นต้องใช้กฎหมายเป็นตัวขับเคลื่อน เช่น การเพิ่มสัดส่วนผู้ที่เป็นผู้แทนจากผู้ใช้น้ำในคณะกรรมการลุ่มน้ำให้มากขึ้น, การระบุขอบเขตอำนาจและความชัดเจนเกี่ยวกับการจัดตั้งกองทุนน้ำในพื้นที่ EEC หรือทั่วทั้งประเทศให้ชัดเจนว่าสามารถขึ้นตรงหรือเป็นอิสระจากหน่วยงานใดบ้าง ฯลฯ

นอกจากนี้การบังคับใช้กฎหมายอื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องน้ำโดยตรง ก็อาจมีส่วนเหนี่ยวนำให้เกิดการประหยัดน้ำและใช้น้ำอย่างคุ้มค่าได้ทางอ้อมเช่นกัน อาทิ การตรวจสอบคุณภาพอาคาร/สิ่งปลูกสร้างของสถานประกอบการเชิงพาณิชย์ในแง่การออกแบบ/การมีบ่อพักน้ำเสีย ฯลฯ ดังนั้นหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องหรือรับผิดชอบหน้าที่ดังกล่าวโดยตรง ก็สามารถดำเนินการสิ่งเหล่านี้ตามที่กฎหมายได้ให้อำนาจไว้อยู่แล้ว เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างห่วงโซ่การร่วมกันประหยัดน้ำและใช้น้ำอย่างคุ้มค่าได้มากขึ้น

6.5.4 ข้อเสนอแนะเชิงพฤติกรรม

เนื่องจากผู้ใช้ น้ำ คือ กลุ่มเป้าหมายหลักของการประหยัดและใช้น้ำอย่างคุ้มค่า ดังนั้นจากการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะแก่ภาคส่วนต่าง ๆ ที่เป็นผู้ใช้น้ำ ดังนี้

1) ภาคอุตสาหกรรม (หรือผู้ประกอบการขนาดใหญ่) ซึ่งใช้ปริมาณน้ำมากอยู่แล้วในการผลิต ยังจำเป็นต้องเข้าร่วมและใช้มาตรการ 3R ต่อไป

2) ภาคพาณิชย์กรรม (หรือผู้ประกอบการขนาดกลางและรายย่อย) อาจร่วมใช้ 3R แต่ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับขนาดสถานประกอบการและ/หรือประเภทสถานประกอบการด้วยเช่นกัน

3) ภาคครัวเรือน ควรปรับวิถีคิด/มุมมองเกี่ยวกับความยั่งยืนของทรัพยากรน้ำ (มองว่าไม่ใช่ทรัพยากรที่มีอยู่เพียงพอตลอดเวลา) และใช้น้ำเท่าที่จำเป็น รวมถึงการรู้จักวิธีการใช้น้ำอย่างคุ้มค่ามากขึ้น

4) ภาคการเกษตร เหมือนกับภาคครัวเรือน แต่เพิ่มเติมเรื่องการรู้จักการทำเกษตรแบบอัจฉริยะ มีการจดบันทึกหรือจัดเก็บข้อมูลการใช้น้ำเพื่อการเกษตรอย่างเป็นกิจจะลักษณะ เพื่อทำให้รู้ปริมาณน้ำและควบคุมน้ำที่จำเป็นต่อการทำเกษตรในส่วนของตนเองตามที่ควรจะเป็น/ก่อให้เกิดผลิตภาพ (productivity) สูงสุด

5) ในการนี้ ผู้วิจัยเสนอแนะเพิ่มเติมให้เกษตรกรที่ทำสวนทุเรียน (เนื่องจากเป็นพืชเศรษฐกิจที่ใช้น้ำเยอะ) และอาจรวมถึงเกษตรกรประเภทอื่นๆ เรียนรู้วิธีการใช้น้ำที่ดีขึ้นเพื่อการประหยัดน้ำด้านการเกษตร (โปรดดูเพิ่มเติมในภาคผนวก ก.) เนื่องจากการเรียนรู้การใช้น้ำที่ดีขึ้นดังกล่าว ซึ่งในที่นี้ก็คือระบบการตรวจจับเพื่อวัดค่าความชื้นในดิน (จากสวนทุเรียนสุรเสกซ์) นอกจากมีส่วนช่วยทำให้เกษตรกรสามารถประมาณการความต้องการการใช้น้ำได้อย่างแม่นยำมากขึ้น ยังมีส่วนช่วยทำให้พวกเขาลดความวิตกกังวลและพฤติกรรมเกี่ยวกับการกักตุนหรือการใช้น้ำเกินความจำเป็น ซึ่งอาจเหนี่ยวนำไปสู่การลดความขัดแย้ง (conflict mitigation) ระหว่างภาคการเกษตรกับภาครัฐ/ภาคอุตสาหกรรม ในประเด็นเกี่ยวกับการแย่งน้ำ/การบริหารจัดการน้ำได้ในระดับหนึ่ง

6.5.5 ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

1) ดังที่กล่าวไปแล้วว่าผู้ใช้น้ำ คือ กลุ่มเป้าหมายหลักของการประหยัดและใช้น้ำอย่างคุ้มค่า ดังนั้นในอนาคตจึงจำเป็นต้องมีงานวิจัยเชิงสำรวจมุมมองและพฤติกรรมการใช้ของผู้ใช้น้ำทุกภาคส่วนในพื้นที่ EEC เพื่อทำให้ได้ฐานข้อมูล (database) เกี่ยวกับความคิดและพฤติกรรมดังกล่าวที่ครอบคลุมผู้ใช้น้ำจำนวนหลายคนมากขึ้น ก็จะทำให้ภาครัฐ/หน่วยงานเกี่ยวกับน้ำ เข้าใจวิถีชีวิต พฤติกรรม และความต้องการ/ปัญหาเรื่องน้ำ ของคนในพื้นที่มากขึ้น โดยอาจแยกสำรวจตามกลุ่มผู้ใช้น้ำ อาทิ ประชาชนทั่วไป, เกษตรกร, ผู้ประกอบการ ฯลฯ จากนั้นก็อาจมีการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความคิดและพฤติกรรมการใช้ของผู้ใช้คนเหล่านั้น เพื่อทำให้เกิดความเข้าใจภูมิหลังที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับมุมมองและพฤติกรรมการใช้ของผู้ใช้แต่ละภาคส่วนมากขึ้น ในแง่การสำรวจดังกล่าวจำเป็นต้องทำหลายครั้งหรือรายรอบเวลา เพื่อให้ได้ข้อมูลแบบอนุกรมเวลา (time series) ที่สามารถนำมาใช้พยากรณ์ความต้องการน้ำได้อย่างแม่นยำมากขึ้น อีกทั้งจะได้เป็นประโยชน์ต่อกลุ่มงานวิจัยที่มีการศึกษาเรื่องน้ำในแง่อุปทานอยู่แล้วด้วยเช่นกัน เพื่อที่จะนำไปใช้คาดการณ์ปริมาณน้ำที่จำเป็นต้องจัดสรรหรือใช้ต่อไปในอนาคต อย่างไรก็ตามการสำรวจในลักษณะเช่นนี้ควรเกิดขึ้นโดยหน่วยงานที่มีงบประมาณสนับสนุนด้านการค้นคว้าและวิจัยอยู่แล้ว ซึ่งหากหน่วยงานใดเป็นเจ้าภาพหรือผู้รับผิดชอบหลักเกี่ยวกับเรื่องการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ EEC ในอนาคต ก็ควรดำเนินการสำรวจเรื่องดังกล่าวอย่างเป็นกิจจะลักษณะด้วยเช่นกัน

2) ในอนาคตควรมีการจัดทำโครงการนวัตกรรมเพื่อสร้างความตระหนักรู้และมีส่วนร่วมของภาคประชาชนต่อการบริหารจัดการที่เอื้อต่อการใช้น้ำอย่างประหยัดและคุ้มค่าอย่างยั่งยืน ซึ่งเป็นการเน้นศึกษาระดับจุลภาค (micro level) เพราะที่ผ่านมานักศึกษาเกี่ยวกับเรื่องการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ EEC ส่วนใหญ่ เน้นไปที่ระดับมหภาคเป็นหลัก กล่าวคือผู้วิจัยเล็งเห็นว่าโครงการวิจัยระดับจุลภาคเป็นสิ่งที่ช่วยเพิ่มช่องทางการสื่อสารและมีส่วนร่วมระหว่างเจ้าหน้าที่ภาครัฐและประชาชนในพื้นที่ จากระดับตำบลสู่ระดับจังหวัด

รวมทั้งยังเป็นการรับรู้ข้อมูลข่าวสารอย่างง่าย โดยสามารถดำเนินการผ่านแพลตฟอร์มที่ทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสื่อสารกับประชาชนในพื้นที่อยู่แล้ว หรือสร้างแพลตฟอร์มไลน์แอปพลิเคชัน (Line-OA) ซึ่งเป็นช่องทางติดต่อที่คุ้นเคยสำหรับประชาชน เฉพาะเรื่องการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่ขึ้นมาใหม่ โดยเสนอให้มีจุดประสงค์ในการศึกษาต่อยอด ดังนี้

- สร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับอุทกภัยและภัยแล้งแก่เกษตรกร ประชาชนและองค์กรผู้ใช้น้ำในพื้นที่
- แจกข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับทรัพยากรน้ำในพื้นที่ เช่น ระดับน้ำในเขื่อนหรืออ่างเก็บน้ำ การพยากรณ์ปริมาณฝนในพื้นที่ เป็นต้น
- ให้ความรู้และแนวทางการปฏิบัติเพื่อการใช้น้ำอย่างประหยัดและคุ้มค่าแก่เกษตรกร ประชาชนและองค์กรผู้ใช้น้ำ ตามสถานการณ์น้ำในพื้นที่
- เปิดช่องทางการร้องทุกข์ ติดต่อสื่อสารและแสดงความคิดเห็นสำหรับเกษตรกร ประชาชนและองค์กรผู้ใช้น้ำในพื้นที่เกี่ยวกับทรัพยากรน้ำ การบริหารจัดการน้ำ ความต้องการใช้น้ำ คุณภาพน้ำ และมลภาวะในพื้นที่ ตามเมนูไอคอนที่ปรากฏในช่องสนทนา (Line Open Chat) ซึ่งจะมีเจ้าหน้าที่รับเรื่องราวที่ประชาชนต้องการทราบ
- สร้างบุคลากร Smart Water Management Officers ในพื้นที่ เพื่อเป็นเจ้าหน้าที่ดำเนินการและต่อยอดโครงการนี้สู่ความยั่งยืน
- จัดทำฐานข้อมูลในระดับตำบลและจังหวัดเพื่อการประเมินและการพัฒนานโยบายการบริหารจัดการน้ำต่อไป

ทั้งนี้โครงการนวัตกรรมเพื่อสร้างความตระหนักรู้และมีส่วนร่วมของภาคประชาชนต่อการบริหารจัดการที่เอื้อต่อการใช้น้ำอย่างประหยัดและคุ้มค่าอย่างยั่งยืนตามที่ผู้วิจัยเสนอในข้างต้น เป็นการแสดงถึงจุดยืนการทำงานของภาครัฐแบบ ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง (Citizen-centricity), ความโปร่งใสในการทำงาน (Transparency), การบริหารจัดการภาครัฐเฉพาะพื้นที่ (Area-based governance) และ การสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (Collaboration) เช่น กรมชลประทาน (ขป.9) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในระดับจังหวัด (อบจ.และกบจ.) ผู้ระดับตำบล (เทศบาลและอบต.) รวมถึงมหาวิทยาลัย เครือข่ายวิจัยและหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อการสร้างวิทยาการ จัดสรรงบประมาณ สร้างกลุ่มบุคลากรที่มีความรู้ในพื้นที่ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารจัดการภาครัฐอย่างยั่งยืน

รูปที่ 6-3 ตัวอย่างแพลตฟอร์มขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นแหลมฉบังใช้สื่อสารกับประชาชนในพื้นที่

ที่มา: <https://www.lcb.go.th/news/detail/6182>

3) ในกรณีที่ผู้มีอำนาจในสังคมได้หารือและได้ข้อสรุปเกี่ยวกับหน่วยงานหรือคณะบุคคลที่จะเป็นเจ้าภาพหรือผู้รับผิดชอบหลักในการบริหารจัดการเรื่องน้ำในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC) เป็นที่เรียบร้อยแล้ว ผู้มีอำนาจในสังคมหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายให้มีอำนาจสูงสุดเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำในประเทศ อาจมอบหมายให้มีบุคคลที่สาม (ควรเป็นนักวิชาการหรือนักวิจัยที่อยู่ภายใต้การสนับสนุนของสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ) **ให้มีการดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการคู่ขนานไปพร้อมกับการจัดตั้งคณะทำงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการเรื่องน้ำในพื้นที่ EEC โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ดังกล่าว**ของหน่วยงานหรือคณะบุคคลที่มีอำนาจได้กำหนดหรือได้ข้อสรุปไว้แล้วก่อนหน้า ซึ่งในแง่หนึ่ง**ถือว่าการทำ Sandbox ก็ได้เช่นกัน และถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินการห้องปฏิบัติการเชิงนโยบาย (Policy Lab) ได้อย่างเต็มรูปแบบ** เพราะจำเป็นต้องมีการจำลองสถานการณ์บางอย่างขึ้นมา (ทั้งในแง่การมีเจ้าภาพและการกำหนดบทบาท/อำนาจของหน่วยงานต่าง ๆ และภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง หรือแม้กระทั่งการเลือกใช้มาตรการต่าง ๆ เกี่ยวกับการประหยัดน้ำ) เพื่อทดสอบความเป็นไปได้และสัมฤทธิ์ผลของรูปแบบกระบวนการนโยบายที่เกิดขึ้นจริง (หรือถูกนำไปใช้จริง) และเพื่อนำผลการทดสอบดังกล่าวมาใช้ในการหารือ/ทบทวนและวางแผนรูปแบบกระบวนการนโยบาย (อาจรวมถึงมาตรการด้านการใช้น้ำต่าง ๆ การทบทวนเรื่องการบังคับใช้กฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการใช้น้ำ) ที่เหมาะสมกับสถานการณ์น้ำทั้งในแง่อุปสงค์และอุปทานในพื้นที่ EEC ต่อไป

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กลุ่มงานบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1. (2565). *แผนพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 (ฉะเชิงเทรา ชลบุรี ระยอง) พ.ศ. 2566-2570*. ชลบุรี: กลุ่มยุทธศาสตร์การพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สป. กลุ่มงานบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1.
- ปัญญา ขวัญยืน และคณะ. (2565). *การบริหารและการประมวลผลการศึกษาโครงการวิจัยเพื่อสนับสนุนมาตรการลดการใช้น้ำในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*. สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ.
- ประกาศคณะกรรมการนโยบายการบริหารงานจังหวัดและกลุ่มจังหวัดแบบบูรณาการ เรื่อง การจัดตั้งกลุ่มจังหวัดและกำหนดจังหวัดที่เป็นศูนย์ปฏิบัติการของกลุ่มจังหวัด ฉบับที่ 3. (2560, 17 พฤศจิกายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 134 ตอนพิเศษ 281 ง. หน้า 14.
- มนตรี ผลสินธ์ และเพ็ญรดี จันทร์ภักดิ์. (2564). แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงคุณภาพน้ำกับความมั่นคงด้านสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ระยองเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *วารสารสิ่งแวดล้อม*. 25(2), 1-7. เข้าถึงจาก <https://ej.eric.chula.ac.th/storage/ckeditor/file/file-309-Thai-851045577.pdf>
- ยศธร ทวีพล. (2566). มุมมองทางทฤษฎีและกรณีศึกษารอบแนวคิดเครือข่ายพันธมิตรนโยบายในนโยบายสาธารณะ. *วารสารวิจัยวิชาการ*, 6(5), 395-408.
- วสันต์ เหลืองประภัสร์, แพรวรา สาธุธรรม, รุ่งศักดิ์ สาธุธรรม และว่าน ฉันทวิลาสวงศ์. (2563, ธันวาคม 8). *ห้องปฏิบัติการนโยบาย (Policy Lab) กับนวัตกรรมการบริหารงานภาครัฐ*. เข้าถึงจาก <http://www.polsci.tu.ac.th/direk/view.aspx?id=495>
- ศรัญญา ปานเจริญ. (2564). จุดต่าง จุดร่วมในบทบาทของผู้ผลักดันนโยบายและนายหน้านโยบาย. *วารสารผู้ตรวจการแผ่นดิน*, 14(1), 67-86.
- สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ. (เมษายน 2562). NIA. แหล่งที่มา [https://nia.bookcaze.com/viewer/1500/1/เครื่องมือการมองอนาคต%20\(Foresight%20Tools](https://nia.bookcaze.com/viewer/1500/1/เครื่องมือการมองอนาคต%20(Foresight%20Tools).
- สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ. (2566). *บทสรุปเชิงนโยบาย (Policy Brief) ของโครงการพัฒนานวัตกรรมเชิงระบบเพื่อรองรับระบบการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำให้เกิดธรรมาภิบาลและความมั่นคง*. เข้าถึงจาก <https://www.nxpo.or.th/th/report/17556/>
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2566). *รายงานผลิตภัณฑ์ภาคและจังหวัด แบบปริมาณลูกโซ่ฉบับ พ.ศ. 2564*. กรุงเทพฯ: กองบัญชีประชาชาติ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

- สุทธิรัตน์ กิตติพงษ์วิเศษ, พัชชาพันธ์ รัตนพันธ์, เบญจวรรณ ชัยศรี, และอาทิตย์ เพ็ชรรัักษ์. (2564). ปัจจัยที่มีผลต่อการระบุพื้นที่เสี่ยงภัยแล้งด้วยข้อมูลระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์และมุมมองจากผู้เชี่ยวชาญในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก. *วารสารสิ่งแวดล้อม*. 25(2), 1-7. เข้าถึงจาก <https://ej.eric.chula.ac.th/storage/ckeditor/file/file-305-Thai-166197033.pdf>
- สุรสีห์ บัวจันทร์. (2564). ห้องปฏิบัติการ (Policy Lab) กับนโยบายด้านความมั่นคง. *วารสารมุมมองความมั่นคง ฉบับที่ 7*.
- เอ็นจีเนียริงทูเดย์. (2563, 27 มีนาคม). ส่งความคืบหน้าแผนการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ EEC พบชลบุรีใช้น้ำมากเกือบ 200 ล้าน ลบม. เข้าถึงจาก <https://www.engineeringtoday.net>

ภาษาต่างประเทศ

- Arnstein, S. R. (1969). A Ladder of Citizen Participation. *Journal of The American Institute of Planners*, 35(4), 216-224. doi:10.1080/01944366908977225.
- Bailey, J., & Lloyd, P. (2016). The introduction of design to policymaking: Policy Lab and the UK government. Design Research Society 50th Anniversary Conference (pp. 3621-3633). Brighton, UK: DRS2016.
- Banerjee, A. V., & Duflo, E. (2011). *Poor Economics a radical rethinking of the way to fight global poverty*. New York City, NY: Public Affairs.
- Bangura, Y. (1997). The concept of policy dialogue and gendered development: understanding its institutional and ideological constraints. *African Journal of Political Science/Revue Africaine de Science Politique*, 2(2), 53-92.
- Bazeley, P., Brown, T., & Rudland, E. (2013). *Thinking and Working Politically: An Evaluation of Policy Dialogue in AusAID*. Canberra: AusAID.
- Bravo-Biosca, A. (2016, May). Experimental innovation and growth policy: Why do we need it? Retrieved from https://www.innovationgrowthlab.org/sites/default/files/styles/experimental_innovati_on_and_growth_policy_why_do_we_need_it.pdf

- Bruen, C., & Brugha, R. (2020). "We're not there to protect ourselves, we're there to talk about workforce planning": A qualitative study of policy dialogues as a mechanism to inform medical workforce planning. *Health Policy*, 736-742.
- Civil Service. (2023). *About Policy Lab*. Retrieved from GOV: <https://openpolicy.blog.gov.uk/about/>
- Connick, S., & Innes, J. E. (2003). Outcomes of Collaborative Water Policy Making: Applying Complexity Thinking to Evaluation. *Journal of Environmental Planning and Management*, 177-197.
- Dunn, W. N. (2011). *Public Policy Analysis*. (5th ed.). Pearson.
- Dutz, M. A., Kunznetsov, Y., Lasagabaster, E., & Pilat, D. (2014). Making innovation policy work: The benefits and lessons of experimental innovation policy. In OECD/World Bank, *Making Innovation policy work: Learning from experimentation* (pp. 19-33). OECD.
- European Partnership for Democracy. (2021). *Sense and Sensibility: The Role of Policy Dialogue in the EU's NewGlobal Agenda*. <https://epd.eu/wp-content/uploads/2021/11/sense-and-sensibility-policy-paper.pdf>
- Esty, D., & Rushing, R. (2007). The Promise of Data-Driven Policymaking. *Issues in Science and Technology*, 23(4), 67-72. Retrieved from <https://issues.org/esty-2/>.
- Hall, A. L., & Midgley, J. (2004). *Social Policy for Development*. Sage.
- Howlett, M., Ramesh, M., & Perl, A. (2009). *Studying Public Policy: Policy Cycles and Policy Subsystems*. (3rd ed.). Oxford: Oxford university press.
- Innes, J., & Booher, D. (2003). Collaborative policy making: governance through dialogue. In M. Hajer, & H. Wagenaar, *Deliberative Policy Analysis*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Institute of Public Policy and Development. (2023). *Beyond Growth: Reduce Risks, Enhancing Happiness*. Retrieved from Institute of Public Policy and Development : <https://ippd.or.th/category/beyond-growth/>
- Kimbell, L. (2015, September). Applying Design Approaches to Policy Making: Discovering P o l i c y L a b . Retrieved from

https://researchingdesignforpolicy.files.wordpress.com/2015/10/kimbell_policylab_report.pdf

- Lavis, J., Permanand, G., & Team, t. B. (2013). A way to approach knowledge brokering: the BRIDGE framework and criteria. In J. Lavis, C. Catallo, & t. B. Team, *Bridging the Worlds of Research and Policy in European Health Systems*. Copenhagen: Health Systems and Policies.
- Sabatier, P. A. (1988). An advocacy coalition framework of policy change and the role of policy-oriented learning therein. *Policy Sciences*, 21(2-3), 129-168.
- Schlager, E., & Blomquist, W. (1996). A comparison of three emerging theories of the policy process. *Political Research Quarterly*, 49(3), 651-672.
- United Nations. (2023). Structural Adjustment Programmes. Retrieved from United Nations: Economic and Social Commission for Western Asia: <https://archive.unescwa.org/structural-adjustment-programmes>
- USAID. (2014). *Health Policy Project. Capacity Development Resource Guide: Policy Dialogue*. Washington, DC: Futures Group, Health Policy.
- WEF. (2018, January). Agile Governance Reimagining Policy-making in the Fourth Industrial Revolution. N.A.: World Economic Forum. Retrieved from http://www3.weforum.org/docs/WEF_Agile_Governance_Reimagining_Policy-making_4IR_report.pdf.
- WIEGO. (2013). *Conducting a Policy Dialogue to Achieve Results*. Cambridge: WIEGO.
- Wüstenhagen, R., Wolsink M., & Bürer, M. J. (2007). Social acceptance of renewable energy innovation: An introduction to the concept. *Energy Policy*, 35(5), 2683-2691.
- Yankelovich, D. (1999). *The Magic of Dialogue: Transforming Conflict into Cooperation*. New York: Simon & Schuster.
- Yehia, F., & El, J. F. (2015). Applying knowledge translation tools to inform policy: the case of mental health in Lebanon. *Health Research Policy and Systems*, 13(29), 1-11.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.

ตัวอย่างกรณีศึกษาการใช้นวัตกรรมเพื่อการประหยัดน้ำด้านการเกษตร

จากการสอบถามและพูดคุยกับผู้แทนจากภาคประชาชนและการเกษตรในพื้นที่ EEC เพิ่มเติม คณะผู้วิจัยรับทราบว่ามีส่วนทุเรียนแห่งหนึ่ง (สวนทุเรียนสุรเสกข์) ถึงแม้สวนทุเรียนดังกล่าวตั้งอยู่ในพื้นที่ตำบลสามพี่น้อง อำเภอกำแพงแก้ว จังหวัดจันทบุรี แต่ก็ยังเป็นพื้นที่ใกล้เคียงกับพื้นที่ EEC และถือว่าเป็นตัวอย่างหนึ่งที่ตัวอย่างหนึ่งของการใช้เทคโนโลยีเพื่อการประหยัดน้ำด้านการเกษตร โดยใช้ระบบการตรวจจับ (Sensor) เพื่อวัดค่าความชื้นในดิน ในต้นทุเรียน และอื่น ๆ เพื่อคำนวณโดยอัตโนมัติว่า เราจำเป็นต้องให้น้ำกับต้นทุเรียนในช่วงเวลาใด เพื่อให้ช่วยลดปริมาณการใช้น้ำในแปลงเกษตรกรรม และไม่สิ้นเปลืองน้ำหากมีฝนตกหรือยังมีค่าความชื้นในดินเพียงพอต่อการเจริญเติบโตของต้นทุเรียน นอกจากนี้ระบบตรวจจับดังกล่าวยังเชื่อมโยงกับระบบพยากรณ์อากาศ และ Smart Phone ผ่านระบบ (Internet of Things; IOTs) เพื่อการควบคุมดูแลปริมาณความชื้นในดิน/ต้นทุเรียนจากระยะไกลตลอด 24 ชั่วโมง (โปรดดูภาพประกอบเพิ่มเติมในภาพที่ 5)

ในมุมมองของผู้แทนจากภาคประชาชนและการเกษตรในพื้นที่ EEC จึงเสนอแนะว่าสวนทุเรียนสุรเสกข์ควรได้รับการส่งเสริมหรือพัฒนาให้เป็นต้นแบบหรือแบบอย่างที่เหมาะสม (Role Model) ให้แก่พื้นที่อื่นๆ ที่มีการทำเกษตรโดยเฉพาะอย่างยิ่งการปลูกทุเรียนหมอนทอง ซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจที่ใช้น้ำมากและมีการปลูกกันมากในพื้นที่ EEC และพื้นที่ข้างเคียง (จังหวัดชลบุรี ระยอง จันทบุรี และตราด) เพราะว่าการใช้เทคโนโลยีหรือนวัตกรรมลักษณะเช่นนี้มีส่วนทำให้เกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนสามารถควบคุมปริมาณการใช้น้ำและช่วยลดต้นทุนค่าใช้จ่ายเรื่องน้ำผ่านเทคโนโลยีที่สามารถเข้าถึงและติดตั้งได้ง่าย อีกทั้งพวกเขาสามารถรวมตัวกันสร้างระบบเครือข่ายฐานข้อมูลการใช้น้ำของแปลงเกษตรกรรมทุเรียนหมอนทอง เพื่อนำข้อมูลไปใช้วิเคราะห์ด้านการบริหารจัดการน้ำของพวกเขา และส่งผลให้นักวิจัยสามารถนำข้อมูลที่เกิดขึ้นในระบบดังกล่าว มาใช้เป็นปัจจัยนำเข้าเพื่อวิเคราะห์ความสมดุลระหว่างผู้ใช้น้ำภาคเกษตรกรรม ภาคอุปโภค-บริโภค ภาคอุตสาหกรรม และภาคท่องเที่ยว-บริการ ในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ภาพตัวอย่างการแสดงผลฟังก์ชันเกี่ยวกับระบบการให้น้ำและการให้ปุ๋ยทางน้ำในทุเรียน ของสวนทุเรียนสุรเสกข์

ระบบการให้น้ำ และการให้ปุ๋ย ทางน้ำในทุเรียน

การให้น้ำทุเรียนอย่างสม่ำเสมอเป็นสิ่งจำเป็นในช่วงฤดูฝนก็ตาม

เพราะการได้รับน้ำอย่างสม่ำเสมอจะช่วยให้ทุเรียนเติบโตได้เป็นอย่างดี การเลือกระบบสปริงเกอร์ที่เหมาะสมกับความต้องการของต้นทุเรียนจะมีผลต่อทั้งปริมาณและคุณภาพ (Quantity & Quality) และยังรวมถึงการให้ปุ๋ยไปพร้อมกับน้ำได้ด้วย

หลักการวางระบบน้ำที่เหมาะสม

Need 10% excess water resource

Water consumption ทุเรียน 1 ต้น

300 ลิตร/วัน
90 m³/day

Water resource parameter

- Rain fall rate (mm/hr) อัตราฝนตก
- Pan evaporation (mm/hr) อัตราการระเหยของน้ำ
- Flow rate น้ำที่ตกแทนกรณีมีแหล่งน้ำใกล้เคียง

สิ่งที่ควรพิจารณาในการวางระบบน้ำ

calculation

45000 ลิตร/วัน
กรณีสวนทุเรียน 300 ต้น

ถ้าต้องการให้น้ำ 45000 ในเวลา 2 ชม หรือ 22500 ลิตร/ชม เครื่องสูบน้ำจึงต้องมีขนาด 22.5 คิวบิกเมตร/ชม แต่ในทางปฏิบัติควรเพิ่มแรงสำหรับแรงเสียดทานภายในท่อ (head loss) ด้วย จากนั้นจึงนำไปคำนวณขนาดท่อต่อไป

การลงทุนระบบ

System investmeny

>2 ประตูน้ำ

ชาวสวนสามารถเพิ่มจำนวนประตูน้ำเพื่อลดขนาด pump ซึ่งจะเป็นการลดต้นทุนของการวางระบบได้ การคำนวณค่าใช้จ่ายกับการวางระบบจึงมีความสำคัญมาก

“ลงทุนระบบมากใช้เวลาน้อย
ลงทุนระบบน้อยใช้เวลามาก”

รายละเอียดอื่นๆ

- ตำแหน่งเครื่องสูบน้ำ
- ท่อดีกอากาศ
- วาล์ว

คุณภาพน้ำเบื้องต้น

Water quality

- Water pH
- Water salinity
- Water hardness
- Water alkalinity
- SAR ((Sodium Adsorption Ratio) - The ratio between sodium to calcium and magnesium
- The concentration of specific minerals

The example of specific minerals

Mineral / ion	Name	Comments
Ca ²⁺	Calcium	Essential plant nutrient. Used for calculating SAR.
Mg ²⁺	Magnesium	Essential plant nutrient. Used for calculating SAR.
SO ₄ ²⁻	Sulfate	Essential plant nutrient.
HCO ₃ ⁻	Bicarbonate	Used for calculating alkalinity
Na ⁺	Sodium	Used for calculating SAR. Might harm plants when concentration > 50ppm. Crops differ in their susceptibility.
Cl ⁻	Chloride	Might harm crops at concentrations in water > 100 ppm. Crops differ in their susceptibility.

ข้อมูลติดต่อ

☎ 081-944-7830

📍 4023 สามพี่น้อง, แอ่งหางแมว, จันทบุรี 22160

📘 สุรเสถียร อริยวงษ์

ภาคผนวก ข.

ตัวอย่างแบบประเมินเพื่อยืนยันผลลัพธ์หรือข้อสรุปที่ได้จากการสนทนากลุ่ม

แบบสำรวจความเห็นรวบยอดเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนานโยบายและการบริหารจัดการเพื่อการประหยัดน้ำและการใช้น้ำอย่างคุ้มค่าในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (ECC)

คำชี้แจง

แบบสำรวจนี้จัดทำขึ้นเพื่อสอบถามและตรวจสอบยืนยันความเห็นรวบยอดของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วนอีกครั้งเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนานโยบายและการบริหารจัดการเพื่อการประหยัดน้ำและการใช้น้ำอย่างคุ้มค่าในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (ECC) หลังจากที่ผู้แทนของภาคส่วนต่าง ๆ ได้เข้าร่วมสนทนากลุ่มกับโครงการวิจัยดังกล่าวในช่วงสิงหาคม - ตุลาคม ที่ผ่านมา ในการนี้ผู้วิจัยจึงได้รวบรวมและนำเสนอข้อสรุปต่าง ๆ ที่เกิดจากการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งก่อนหน้า เพื่อนำมาให้ทุกท่านได้ตรวจสอบยืนยันอีกครั้งว่าสิ่งต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ ทั้งในแง่มาตรการ กฎหมาย และโครงสร้างของการบริหารจัดการเรื่องน้ำในพื้นที่ดังกล่าว มีความเหมาะสมหรือไม่ หรือมีความเป็นไปได้เพียงใด และ/หรือควรมีลักษณะเป็นอย่างไร

ภาคส่วนหลักของผู้ตอบแบบสอบถาม

- ภาครัฐ
- ภาคอุตสาหกรรม
- ภาคพาณิชย์กรรม
- ภาคประชาชน+ภาคเกษตรกรรม

ประเด็นพิจารณาเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนานโยบายและการบริหารจัดการเพื่อการประหยัดน้ำและการใช้น้ำอย่างคุ้มค่า (โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างที่กำหนดให้ เพื่อเลือกระดับมุมมอง/ความเห็นของท่านในแต่ละประเด็นการพิจารณา)

ประเด็นพิจารณาเกี่ยวกับ แนวทางการพัฒนานโยบายและการบริหารจัดการเพื่อการ ประหยัดน้ำและการใช้น้ำอย่างคุ้มค่า	มุมมอง/ความเห็นของท่าน			
	เหมาะสม และพอ เป็นไปได้	เหมาะสม แต่เป็นไปได้ยาก	ไม่ เหมาะสม/ ไม่ควรทำ	ยังไม่มี ความเห็น
ก. มาตรการ				
1. การคำนวณค่าน้ำโดยคำนึงถึงต้นทุนที่แท้จริง				

ประเด็นพิจารณาเกี่ยวกับ แนวทางการพัฒนาโยบายและการบริหารจัดการเพื่อการ ประหยัดน้ำและการใช้น้ำอย่างคุ้มค่า	มุมมอง/ความเห็นของท่าน			
	เหมาะสม และพอ เป็นไปได้	เหมาะสม แต่เป็นไปได้ยาก	ไม่ เหมาะสม/ ไม่ควรทำ	ยังไม่มี ความเห็น
2. การจัดเก็บภาษี/ค่าธรรมเนียมการปล่อยน้ำเสีย				
3. การบำบัดน้ำเสียแล้วนำกลับมาใช้ใหม่				
4. การกำหนดขีดจำกัดการผลิตสูงสุดตามศักยภาพลุ่มน้ำ				
5. การจำกัดปริมาณการใช้น้ำในช่วงฤดูแล้ง				
6. การกำหนดให้ภาคส่วนที่เป็นผู้ประกอบการรับซื้อน้ำใช้แล้วจาก ภาคครัวเรือน				
7. การประเมินปริมาณการใช้น้ำและประสิทธิภาพการใช้น้ำทั้งทางตรง และทางอ้อม (Water Footprint)				
8. การส่งเสริมระบบเกษตรอัจฉริยะ (smart farming)				
9. การจัดตั้งกองทุนน้ำ				
10. การลดภาษีให้แก่สถานประกอบการที่ลดการใช้น้ำจนเป็นไปตาม เป้าหมายที่ภาครัฐกำหนด				
11. การจูงใจให้ประชาชนใช้สุขภัณฑ์และเครื่องซักผ้าที่ช่วยประหยัด น้ำ				
ข. กฎหมายและการบังคับใช้กฎหมาย				
12. แก้ม พรบ. น้ำ โดยการควรวรรณคณะกรรมการลุ่มน้ำ 2 ลุ่มน้ำ ได้แก่ บางปะกง และชายฝั่งทะเลตะวันออก เข้าด้วยกัน				
13. แก้ม พรบ. น้ำ โดยการเพิ่มสัดส่วนของคณะกรรมการลุ่มน้ำ ที่เป็น ผู้แทนจากภาคประชาชนและภาคอุตสาหกรรมที่เป็นผู้ใช้น้ำ ให้มาก ขึ้น				
14. การออก พรก. ฉุกเฉิน เพื่อรับมือภัยแล้งใน EEC โดยให้สำนักงาน ชลประทานที่ 9 เป็นเจ้าภาพหลัก ในช่วงนี้/ในระยะสั้น				
ค. โครงสร้าง/ระบบการจัดการ				
15. การกำหนดให้ คณะกรรมการลุ่มน้ำในภาคตะวันออก เป็นผู้นำ/ ผู้รับผิดชอบหลักในการบริหารจัดการน้ำของพื้นที่ EEC ในระยะยาว				
16. การกำหนดให้ สกพอ. เป็นผู้นำ/ผู้รับผิดชอบหลักในการบริหาร จัดการน้ำของพื้นที่ EEC ในระยะยาว				
17. การกำหนดให้ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นผู้นำ/ ผู้รับผิดชอบหลักในการบริหารจัดการน้ำของพื้นที่ EEC ในระยะยาว				

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนานโยบายและการบริหารจัดการเพื่อการประหยัดน้ำและการใช้น้ำอย่างคุ้มค่าในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (ECC)

ภาคผนวก ค.

รายชื่อผู้เข้าร่วมให้ข้อมูลในการวิจัย และตัวอย่างรูปภาพในระหว่างเก็บรวบรวมข้อมูล

การสนทนากลุ่ม (Focus Group) กลุ่มที่ 1

“โครงการพัฒนานโยบายเชิงสังคมเพื่อการประหยัดน้ำและการใช้น้ำอย่างคุ้มค่า
บนพื้นฐานวิชาการจากผลงานวิจัย”

ภายใต้โครงการ

“การบริหารจัดการแผนงานยุทธศาสตร์เป้าหมายด้านสังคม แผนงานการจัดการจัดการน้ำ ระยะที่ 3”

วันศุกร์ที่ 18 สิงหาคม 2566 เวลา 08.30 – 12.00 น.

ณ ห้องประชุมสวนรวมใจ 2 ชั้น 1 ตึก 3 คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วัตถุประสงค์

- 1) การรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็น/ปัญหาเชิงนโยบายและการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ที่ยังเป็นอุปสรรคต่อการประหยัดน้ำและการใช้น้ำอย่างคุ้มค่าทั้งในระดับภาพรวมประเทศ และพื้นที่ EEC
- 2) การร่วมหารือเพื่อสังเคราะห์ประเด็นเชิงนโยบายและการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำที่เอื้อให้เกิด หรือนำไปสู่การประหยัดน้ำและการใช้น้ำอย่างคุ้มค่าในพื้นที่ EEC อย่างยั่งยืน

ขอบเขตการสนทนากลุ่ม

เป็นการพูดคุยเกี่ยวกับประเด็นเชิงนโยบายและการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ที่เอื้อให้เกิดหรือนำไปสู่การประหยัดน้ำและการใช้น้ำอย่างคุ้มค่าในพื้นที่ EEC อย่างยั่งยืน โดยเชื่อมโยงเข้ากับ 4 เสาหลักที่รัฐบาลได้กำหนดไว้เพื่อการบริหารจัดการน้ำให้มีประสิทธิภาพสูงสุดและมีความยั่งยืน

- Pillar 1 แผนแม่บทการบริหารจัดการน้ำ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) เป็นเครื่องมือกำหนดกรอบและขอบเขตการทำงานและแนวทางการขับเคลื่อน
- Pillar 2 การจัดตั้งองค์กรกลางเพื่อบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ เพื่อให้เกิดการบูรณาการความร่วมมือหน่วยงานด้านน้ำมากกว่า 40 หน่วยงาน
- Pillar 3 กฎหมาย (พ.ร.บ. ทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561) เป็นศูนย์กลาง กำหนดหน้าที่และอำนาจขอบเขตการบริหารจัดการน้ำ
- Pillar 4 นวัตกรรม ส่งเสริมการพัฒนาองค์ความรู้ นวัตกรรม เทคโนโลยี ผลงานวิชาการ มาใช้ขับเคลื่อนแผนแม่บททรัพยากรน้ำ เป็นการบริหารจัดการน้ำให้ทันสมัย เน้นการพัฒนาและประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการจัดการระบบข้อมูลอย่างรวดเร็ว และถูกต้องเพื่อการวิเคราะห์ วางแผน บริหารจัดการ และติดตามประเมินผล

รายนามหน่วยงานเข้าร่วมการสนทนากลุ่ม (Focus Group) กลุ่มที่ 1

การสนทนากลุ่ม (Focus Group) กลุ่มที่ 1 : หน่วยงานหรือตัวแสดงที่เกี่ยวข้องกับประเด็นเชิงองค์ความรู้ นโยบาย และการบริหารจัดการน้ำในภาครวมของประเทศและพื้นที่ EEC วันศุกร์ที่ 18 สิงหาคม 2566 เวลา 08.30 – 12.00 น. ณ ห้องประชุมสวนรวมใจ 2 ชั้น 1 ตึก 3 คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มรวมทั้งหมด 21 คน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	หน่วยงาน
1	ศ.ดร.อนงค์นาฏ สมหวังธนโรจน์	รองคณบดี (วิจัย) คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2	คุณสมชาย หวังวัฒนาพาณิช	กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ คณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (กนช.)
3	คุณธัญพัฒน์ มั่นฉินันท์	กรรมการผู้แทน คณะกรรมการลุ่มน้ำ คณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (กนช.)
4	คุณบวรรัตน์ ศุภระกาญจน์	สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (สทนช.)
5	คุณศรัณย์ หุตาร์	สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (สทนช.)
6	ดร.ชมพูนุท นันทเมธี	สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาค ตะวันออก (สกพอ.)
7	คุณรังสรรค์ ธาตอมงคลกุล	สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาค ตะวันออก (สกพอ.)
8	คุณวิรุช แสงสีชัยพันธ์กุล	สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาค ตะวันออก (สกพอ.)
9	คุณอริยวัตร เสนาคูณ	สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาค ตะวันออก (สกพอ.)
10	คุณสุรชัย พรจินดาโชติ	สถาบันน้ำและสิ่งแวดล้อมเพื่อความยั่งยืน สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย
11	รศ.ดร.บัญญัติ ขวัญเย็น	ภาควิชาวิศวกรรมชลประทาน คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน
12	รศ.ดร.สุจิตต์ คุณธนกุลวงศ์	คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
13	อ.ดร.ภวิสร ชื่นชุ่ม	คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
14	ผศ.ดร.พงษ์ศักดิ์ สุทธินนท์	คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	หน่วยงาน
15	รศ.ดร.ศิริพงศ์ ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา	คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
16	อ.ดร.แหวไพลิน พันธุ์ภักดี	คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
17	คุณสุรศักดิ์ แผงคำฮัก	คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
18	คุณพงษ์สิทธิ์ ผลสมบูรณ์	คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
19	คุณธนวัฒน์ ปองประพุกพิธิ	คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
20	คุณเดือนเพ็ญ ปุณยงกูร	คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
21	คุณภาพร นพคุณ	คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประมวลภาพการสนทนากลุ่ม (Focus Group) กลุ่มที่ 1

กล่าวเปิดการสนทนากลุ่ม
โดย ศ.ดร.อนงค์นาฏ สมหวังธนโรจน์
รองคณบดี (วิจัย) คณะวิศวกรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แนะนำโครงการ “พัฒนาโยบายเชิงสังคมเพื่อการ
ประหยัดน้ำและการใช้น้ำอย่างคุ้มค่าบนพื้นฐานวิชาการ
จากผลงานวิจัย”
โดย อ.ดร.ภวิสร ชื่นชุ่ม
คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

โครงสร้างการทำงานของระยะที่ 1 - 2 - 3
โดย รศ.ดร.สุจริต คุณธนกุลวงศ์
Program Chair (PC)
กำหนดทิศทางนโยบายการวิจัย นวัตกรรม
และแผนการขับเคลื่อนผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์
คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กรอบโจทย์วิจัยเฉพาะกลุ่มที่ 1
โดย รศ.ดร.บัญญัติ ขวัญยืน
“แผนงานวิจัยวิจัยกลุ่มที่ 1 : การพัฒนากระบวนการบริหารจัดการน้ำเชิงพื้นที่เพื่อรองรับการพัฒนาพื้นที่ EEC อย่าง
เต็มรูปแบบ”
คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
กำแพงแสน

ผู้ร่วมดำเนินการขอคำถาม/ประเด็นหารือในการสนทนา
โดย อ.ดร.แววจีพร พันธ์ภูษิต
คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผู้ร่วมดำเนินการขอคำถาม/ประเด็นหารือในการสนทนา
โดย รศ.ดร.ศิริพงศ์ ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา
คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอบคำถาม/ประเด็นหารือในการสนทนากลุ่ม
โดย คุณสมชาย หวังวัฒนาพาณิชย์
กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
คณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (กนช.)

ตอบคำถาม/ประเด็นหารือในการสนทนากลุ่ม
โดย คุณรังสรรค์ ธาตมาถนอมกุล
สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษ
ภาคตะวันออก (สกพอ.)

ตอบคำถาม/ประเด็นหารือในการสนทนากลุ่ม
โดย คุณธัญพัฒน์ มั่นนิชนันทน์
กรรมการผู้แทน คณะกรรมการลุ่มน้ำ
คณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (กนช.)

ตอบคำถาม/ประเด็นหารือในการสนทนากลุ่ม
โดย คุณสุรชัย พรจินดาโชติ
สถาบันน้ำและสิ่งแวดล้อมเพื่อความยั่งยืน
สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

ภาพบรรยากาศการสนทนากลุ่ม

การสนทนากลุ่ม (Focus Group) : พื้นที่ศึกษาจังหวัดชลบุรี

“โครงการพัฒนานโยบายเชิงสังคมเพื่อการประหยัดน้ำและการใช้น้ำอย่างคุ้มค่า
บนพื้นฐานวิชาการจากผลงานวิจัย”

ภายใต้โครงการ

“การบริหารจัดการแผนงานยุทธศาสตร์เป้าหมายด้านสังคม แผนงานการจัดการจัดการน้ำ ระยะที่ 3”

วันพฤหัสบดีที่ 24 สิงหาคม 2566 เวลา 09.00 – 12.00 น.

ณ ห้องสไบทอง โรงแรมสบายอินน์พัทยา อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี

วัตถุประสงค์

- 1) การรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็น/ปัญหาการกำหนดนโยบาย การนำนโยบายไปปฏิบัติ และการจัดการน้ำในจังหวัดชลบุรี
- 2) การร่วมหารือเพื่อสังเคราะห์แนวทางการกำหนดนโยบาย/มาตรการ การนำนโยบายไปปฏิบัติ และการจัดการน้ำ ที่เอื้อให้เกิดหรือนำไปสู่การประหยัดน้ำและการใช้น้ำอย่างคุ้มค่าในระดับจังหวัดชลบุรีอย่างยั่งยืน
- 3) การรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็น/ปัญหาการใช้น้ำ รวมถึงมุมมองเกี่ยวกับการกำหนดนโยบาย การนำนโยบายไปปฏิบัติ และการจัดการน้ำในระดับจังหวัด และพื้นที่ EEC
- 4) การร่วมหารือเพื่อสังเคราะห์แนวทางการกำหนดนโยบาย/มาตรการ การนำนโยบายไปปฏิบัติ และการจัดการน้ำ ที่เอื้อให้เกิดหรือนำไปสู่การประหยัดน้ำและการใช้น้ำอย่างคุ้มค่าในจังหวัด และในพื้นที่ EEC อย่างยั่งยืน

ประเภทกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

- กลุ่มที่ 3 : หน่วยงานภาครัฐเกี่ยวกับการนำนโยบายไปปฏิบัติหรือการจัดการน้ำระดับจังหวัด (กลุ่มย่อยที่ 3.2 ฝ่ายภาครัฐจังหวัดชลบุรี)
- กลุ่มที่ 4 : องค์กรและประชาชนผู้ใช้น้ำในพื้นที่ EEC (กลุ่มย่อยที่ 4.4 ภาคเอกชน/ผู้ประกอบการและภาคอุตสาหกรรม จังหวัดชลบุรี)

ขอบเขตการสนทนากลุ่ม

เป็นการพูดคุยเกี่ยวกับแนวทางการกำหนดนโยบาย/มาตรการ การนำนโยบายไปปฏิบัติ และการจัดการน้ำ ที่เอื้อให้นำไปสู่การประหยัดน้ำและการใช้น้ำอย่างคุ้มค่าในจังหวัดชลบุรีอย่างยั่งยืน

และเป็นการพูดคุยเกี่ยวกับแนวทางการกำหนดนโยบาย/มาตรการ การนำนโยบายไปปฏิบัติ และการจัดการน้ำ ที่เอื้อให้นำไปสู่การประหยัดน้ำและการใช้น้ำอย่างคุ้มค่าในระดับจังหวัด และในพื้นที่ EEC อย่างยั่งยืน

โดยเชื่อมโยงเข้ากับ 4 เสาหลักที่รัฐบาลได้กำหนดไว้ เพื่อการบริหารจัดการน้ำให้มีประสิทธิภาพสูงสุดและมีความยั่งยืน

- **Pillar 1 แผนแม่บทการบริหารจัดการน้ำ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580)** เป็นเครื่องมือกำหนดกรอบและขอบเขตการทำงานและแนวทางการขับเคลื่อน
- **Pillar 2 การจัดตั้งองค์กรกลางเพื่อบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ** เพื่อให้เกิดการบูรณาการความร่วมมือหน่วยงานด้านน้ำมากกว่า 40 หน่วยงาน
- **Pillar 3 กฎหมาย (พ.ร.บ. ทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561)** เป็นศูนย์กลาง กำหนดหน้าที่และอำนาจขอบเขตการบริหารจัดการน้ำ
- **Pillar 4 นวัตกรรม** ส่งเสริมการพัฒนาองค์ความรู้ นวัตกรรม เทคโนโลยี ผลงานวิชาการ มาใช้ขับเคลื่อนแผนแม่บททรัพยากรน้ำ เป็นการบริหารจัดการน้ำให้ทันสมัย เน้นการพัฒนาและประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการจัดการระบบข้อมูลอย่างรวดเร็ว และถูกต้องเพื่อการวิเคราะห์ วางแผน บริหารจัดการ และติดตามประเมินผล

รายนามผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม (Focus Group) พื้นที่ศึกษาจังหวัดชลบุรี

การสนทนากลุ่ม (Focus Group) พื้นที่ศึกษาจังหวัดชลบุรี : กลุ่มที่ 3 หน่วยงานภาครัฐเกี่ยวกับการนำนโยบายไปปฏิบัติหรือการจัดการน้ำระดับจังหวัด (กลุ่มย่อยที่ 3.2 ฝ่ายภาครัฐจังหวัดชลบุรี) และกลุ่มที่ 4 องค์การและประชาชนผู้ใช้น้ำในพื้นที่ EEC (กลุ่มย่อยที่ 4.4 ภาคเอกชน/ผู้ประกอบการและภาคอุตสาหกรรม จังหวัดชลบุรี) วันพฤหัสบดีที่ 24 สิงหาคม 2566 เวลา 09.00 – 12.00 น. ณ ห้องสไบทอง โรงแรมสบายอินน์พัทยา อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี มีผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มรวมทั้งหมด 19 คน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	หน่วยงาน
1	คุณพรทวีวัฒน์ วงแสน	สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดชลบุรี
2	คุณมานอช หนองใหญ่	เมืองพัทยา
3	คุณวรพต พงษ์พาลี	เมืองพัทยา
4	คุณธารทิพย์ จันทรพิทักษ์ **Online	สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติภาค 2
5	คุณสุทธิพงษ์ เผื่อนพิภพ	สภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (สทท.)
6	คุณเอกสิทธิ์ งามพิเชษฐ์	สมาคมนักธุรกิจและการท่องเที่ยวเมืองพัทยา
7	คุณกฤษณ์ จิระมงคล	สภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว จังหวัดชลบุรี
8	คุณสุภญา อ่ำทรัพย์	วิสาหกิจชุมชน ฟาร์มสุขสุภญาส่งเสริมชุมชน
9	คุณธนเสกข์ ภูวกาญจน์าลัย	วิสาหกิจชุมชน ชีววิถีอินทรีย์ไท
10	คุณวิภา สิ้นสวาสดี	วิสาหกิจชุมชน บ้านสวยไม่งาม
11	อ.ดร.ภวิสร ชื่นชุ่ม	คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
12	ผศ.ดร.พงษ์ศักดิ์ สุทธิอินทร์	คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
13	รศ.ดร.ศิริพงศ์ ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา	คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
14	อ.ดร.แววไพลิน พันธุ์ภักดี	คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
15	คุณวารกร วิมุตติไชย	คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
16	Sotheanea Khe	คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
17	Soklin Ith	คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
18	Thomas Debouesse	คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
19	คุณนภาพร นพคุณ	คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประมวลภาพการสนทนากลุ่ม (Focus Group) พื้นที่ศึกษาจังหวัดชลบุรี

แนะนำโครงการ “พัฒนาโยบายเชิงสังคมเพื่อการประหยัดน้ำและการใช้น้ำ
อย่างคุ้มค่าบนพื้นฐานวิชาการจากผลงานวิจัย”

โดย อ.ดร.ภวิสร ชื่นชุ่ม

คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผู้ร่วมดำเนินการข้อคำถาม/ประเด็นหารือในการสนทนา

โดย อ.ดร.แหวไพลิน พันธุ์ภักดี

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผู้ร่วมดำเนินการข้อคำถาม/ประเด็นหารือในการสนทนา

โดย รศ.ดร.ศิริพงศ์ ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอบคำถาม/ประเด็นหารือในการสนทนากลุ่ม
โดย คุณสุทธิพงษ์ เผื่อนพิภพ
สภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (สทท.)

ตอบคำถาม/ประเด็นหารือในการสนทนากลุ่ม
โดย คุณพรทวีวัฒน์ วงษ์แสน
สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดชลบุรี

ตอบคำถาม/ประเด็นหารือในการสนทนากลุ่ม
โดย คุณมานิช หนองใหญ่
เมืองพัทยา

ตอบคำถาม/ประเด็นหารือในการสนทนากลุ่ม
โดย คุณกฤษณ์ จิระมงคล
สภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว จังหวัดชลบุรี

ตอบคำถาม/ประเด็นหารือในการสนทนากลุ่ม
โดย คุณธนเสฏฐ์ ภูวกาญจนาลัย
วิสาหกิจชุมชน ชีววิถีอินทรีไท

ตอบคำถาม/ประเด็นหารือในการสนทนากลุ่ม
โดย คุณวิภา สิ้นสวาสดี
วิสาหกิจชุมชน บ้านสวายไม้งาม

ภาพบรรยากาศการสนทนากลุ่ม

การสนทนากลุ่ม (Focus Group) กลุ่มที่ 2 : กลุ่มย่อยที่ 2.2

“โครงการพัฒนานโยบายเชิงสังคมเพื่อการประหยัดน้ำและการใช้น้ำอย่างคุ้มค่า
บนพื้นฐานวิชาการจากผลงานวิจัย”

ภายใต้โครงการ

“การบริหารจัดการแผนงานยุทธศาสตร์เป้าหมายด้านสังคม แผนงานการบริหารจัดการน้ำ ระยะที่ 3”

วันพฤหัสบดีที่ 24 สิงหาคม 2566 เวลา 13.00 – 16.00 น.

ณ ห้องสไบทอง โรงแรมสบายอินน์พญา อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี

วัตถุประสงค์

- 1) การรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็น/ปัญหาการกำหนดนโยบาย การนำนโยบายไปปฏิบัติ และการจัดการน้ำในภาคตะวันออกและพื้นที่ EEC
- 2) การร่วมหารือเพื่อสังเคราะห์แนวทางการกำหนดนโยบาย/มาตรการ การนำนโยบายไปปฏิบัติ และการจัดการน้ำ ที่เอื้อให้เกิดหรือนำไปสู่การประหยัดน้ำและการใช้น้ำอย่างคุ้มค่าในพื้นที่ EEC อย่างยั่งยืน

ประเภทกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

- กลุ่มที่ 2 : หน่วยงานหรือตัวแสดงที่มีอำนาจเกี่ยวกับการกำหนดนโยบาย การนำนโยบายไปปฏิบัติ และการจัดการน้ำในภาคตะวันออกและพื้นที่ EEC
(กลุ่มย่อยที่ 2.2 ฝ่ายภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับเรื่องแหล่งน้ำ การผลิตน้ำ และการจัดสรรน้ำในพื้นที่ EEC)

ขอบเขตการสนทนากลุ่ม

เป็นการพูดคุยเกี่ยวกับแนวทางการกำหนดนโยบาย/มาตรการ การนำนโยบายไปปฏิบัติ และการจัดการน้ำ ที่เอื้อให้เกิดหรือนำไปสู่การประหยัดน้ำและการใช้น้ำอย่างคุ้มค่าในพื้นที่ EEC อย่างยั่งยืน โดยเชื่อมโยงเข้ากับ 4 เสาหลักที่รัฐบาลได้กำหนดไว้ เพื่อการบริหารจัดการน้ำให้มีประสิทธิภาพสูงสุดและมีความยั่งยืน

- **Pillar 1 แผนแม่บทการบริหารจัดการน้ำ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580)** เป็นเครื่องมือกำหนดกรอบและขอบเขตการทำงานและแนวทางการขับเคลื่อน
- **Pillar 2 การจัดตั้งองค์กรกลางเพื่อบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ** เพื่อให้เกิดการบูรณาการความร่วมมือหน่วยงานด้านน้ำมากกว่า 40 หน่วยงาน
- **Pillar 3 กฎหมาย (พ.ร.บ. ทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561)** เป็นศูนย์กลาง กำหนดหน้าที่และอำนาจขอบเขตการบริหารจัดการน้ำ
- **Pillar 4 นวัตกรรม** ส่งเสริมการพัฒนาองค์ความรู้ นวัตกรรม เทคโนโลยี ผลงานวิชาการ มาใช้ขับเคลื่อนแผนแม่บททรัพยากรน้ำ เป็นการบริหารจัดการน้ำให้ทันสมัย เน้นการพัฒนาและประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการจัดการระบบข้อมูลอย่างรวดเร็ว และถูกต้องเพื่อการวิเคราะห์ วางแผน บริหารจัดการ และติดตามประเมินผล

รายนามผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม (Focus Group) กลุ่มที่ 2 : กลุ่มย่อยที่ 2.2

การสนทนากลุ่ม (Focus Group) กลุ่มที่ 2 : หน่วยงานหรือตัวแสดงที่มีอำนาจเกี่ยวกับการกำหนดนโยบาย การนำนโยบายไปปฏิบัติ และการจัดการน้ำในภาคตะวันออกและพื้นที่ EEC (กลุ่มย่อยที่ 2.2 ฝ่ายภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับเรื่องแหล่งน้ำ การผลิตน้ำ และการจัดสรรน้ำในพื้นที่ EEC) วันพฤหัสบดีที่ 24 สิงหาคม 2566 เวลา 13.00 – 16.00 น. ณ ห้องสไบทอง โรงแรมสบายอินน์พทยา อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี มีผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มรวมทั้ง 16 คน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	หน่วยงาน
1	คุณมงคล ประสิทธิ์คุ้มเพียร	การประปาส่วนภูมิภาค เขต 1
2	คุณสุนิสา จารนัย	การประปาส่วนภูมิภาค เขต 1
3	คุณกนต์กนิษฐ์ ทุมประเสริฐ	สำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 9
4	คุณบดินทร์ อุดล	บริษัท จัดการและพัฒนาทรัพยากรน้ำภาคตะวันออก จำกัด (มหาชน)
5	คุณทิพย์ภา สุขุมาลชาติ	บริษัท จัดการและพัฒนาทรัพยากรน้ำภาคตะวันออก จำกัด (มหาชน)
6	คุณวริยา สจิริวัฒนากุล **Online	สำนักงานทรัพยากรน้ำที่ 6
7	คุณอรนิษฐ มานะสร้าง **Online	สำนักงานทรัพยากรน้ำที่ 6
8	อ.ดร.ภวิสร ชื่นชุ่ม	คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
9	ผศ.ดร.พงษ์ศักดิ์ สุทธินนท์	คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
10	รศ.ดร.ศิริพงศ์ ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา	คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
11	อ.ดร.แววไพลิน พันธุ์ภักดี	คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
12	คุณวารกร วิมุตติไชย	คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
13	Sotheanea Khe	คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
14	Soklin Ith	คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
15	Thomas Debouesse	คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
16	คุณณาพร นพคุณ	คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประมวลภาพการสนทนากลุ่ม (Focus Group) กลุ่มที่ 2 : กลุ่มย่อยที่ 2.2

แนะนำโครงการ “พัฒนาโยบายเชิงสังคมเพื่อการประหยัดน้ำและการใช้น้ำ
อย่างคุ้มค่าบนพื้นฐานวิชาการจากผลงานวิจัย”
โดย อ.ดร.ภวิสร ชื่นชุ่ม
คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผู้ร่วมดำเนินการข้อคำถาม/ประเด็นหารือในการสนทนา
โดย อ.ดร.แหวไพลิน พันธุ์ภักดี
คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผู้ร่วมดำเนินการข้อคำถาม/ประเด็นหารือในการสนทนา
โดย รศ.ดร.ศิริพงศ์ ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา
คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอบคำถาม/ประเด็นหารือในการสนทนากลุ่ม
โดย คุณมงคล ประสิทธิ์คุ้มเพียร
การประปาส่วนภูมิภาค เขต 1

ตอบคำถาม/ประเด็นหารือในการสนทนากลุ่ม
โดย คุณบัณฑิต อุดล
บริษัท จัดการและพัฒนาทรัพยากรน้ำภาคตะวันออก จำกัด
(มหาชน)

ตอบคำถาม/ประเด็นหารือในการสนทนากลุ่ม
โดย คุณกัณฑ์นิษฐ์ ทุมประเสริฐ
สำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 9 (ระยอง)

ตอบข้อซักถาม/ประเด็นหารือในการสนทนากลุ่ม
โดย ผศ.ดร.พงษ์ศักดิ์ สุทธินนท์
คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพบรรยากาศการสนทนากลุ่ม

การสนทนากลุ่ม (Focus Group) กลุ่มที่ 4 : กลุ่มย่อยที่ 4.2

“โครงการพัฒนานโยบายเชิงสังคมเพื่อการประหยัดน้ำและการใช้น้ำอย่างคุ้มค่า
บนพื้นฐานวิทยาการจากผลงานวิจัย”

ภายใต้โครงการ

“การบริหารจัดการแผนงานยุทธศาสตร์เป้าหมายด้านสังคม แผนงานการจัดการจัดการน้ำ ระยะที่ 3”

วันศุกร์ที่ 25 สิงหาคม 2566 เวลา 13.00 – 16.00 น.

ณ สำนักงานภาคประชาชน อำเภอพานทอง จังหวัดชลบุรี

วัตถุประสงค์

- 1) การรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็น/ปัญหาการใช้น้ำ รวมถึงมุมมองเกี่ยวกับการกำหนดนโยบาย การนำนโยบายไปปฏิบัติ และการจัดการน้ำในระดับจังหวัด และพื้นที่ EEC
- 2) การร่วมหารือเพื่อสังเคราะห์แนวทางการกำหนดนโยบาย/มาตรการ การนำนโยบายไปปฏิบัติ และการจัดการน้ำ รวมถึงความร่วมมือต่างๆ ที่เอื้อให้เกิดหรือนำไปสู่การประหยัดน้ำและการใช้น้ำอย่างคุ้มค่า ในพื้นที่ EEC อย่างยั่งยืน

ประเภทกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

- กลุ่มที่ 4 : องค์กรและประชาชนผู้ใช้น้ำในพื้นที่ EEC
(กลุ่มย่อยที่ 4.2 ภาคประชาชนและภาคเกษตรกรรมในพื้นที่ EEC)

ขอบเขตการสนทนากลุ่ม

เป็นการพูดคุยเกี่ยวกับแนวทางการกำหนดนโยบาย/มาตรการ การนำนโยบายไปปฏิบัติ และการจัดการน้ำ ที่เอื้อให้นำไปสู่การประหยัดน้ำและการใช้น้ำอย่างคุ้มค่าในพื้นที่ EEC อย่างยั่งยืน โดยเชื่อมโยงกับ 4 เสาหลักที่รัฐบาลได้กำหนดไว้ เพื่อการบริหารจัดการน้ำให้มีประสิทธิภาพสูงสุดและมีความยั่งยืน

- **Pillar 1 แผนแม่บทการบริหารจัดการน้ำ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580)** เป็นเครื่องมือกำหนดกรอบและขอบเขตการทำงานและแนวทางการขับเคลื่อน
- **Pillar 2 การจัดตั้งองค์กรกลางเพื่อบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ** เพื่อให้เกิดการบูรณาการความร่วมมือหน่วยงานด้านน้ำมากกว่า 40 หน่วยงาน
- **Pillar 3 กฎหมาย (พ.ร.บ. ทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561)** เป็นศูนย์กลาง กำหนดหน้าที่และอำนาจขอบเขตการบริหารจัดการน้ำ
- **Pillar 4 นวัตกรรม** ส่งเสริมการพัฒนาองค์ความรู้ นวัตกรรม เทคโนโลยี ผลงานวิชาการ มาใช้ขับเคลื่อนแผนแม่บททรัพยากรน้ำ เป็นการบริหารจัดการน้ำให้ทันสมัย เน้นการพัฒนาและประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการจัดการระบบข้อมูลอย่างรวดเร็ว และถูกต้องเพื่อการวิเคราะห์ วางแผน บริหารจัดการ และติดตามประเมินผล

รายงานผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม (Focus Group) กลุ่มที่ 4 : กลุ่มย่อยที่ 4.2

การสนทนากลุ่ม (Focus Group) กลุ่มที่ 4 : *องค์กรและประชาชนผู้ใช้น้ำในพื้นที่ EEC (กลุ่มย่อยที่ 4.2 ภาคประชาชนและภาคเกษตรในพื้นที่ EEC)* วันศุกร์ที่ 25 สิงหาคม 2566 เวลา 13.00 – 16.00 น. ณ สำนักงานภาคประชาชน อำเภอพานทอง จังหวัดชลบุรี มีผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มรวมทั้งหมด 22 คน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	ที่อยู่/หน่วยงาน
1	คุณนุจรินทร์ นามุลทา	อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี
2	คุณณัฐพร แสงไพบูลย์	อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี
3	คุณปิยมินทร์ ชลวานิช	อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี
4	คุณพีระพงษ์ ประโยตั้ง	อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี
5	คุณฉัตริน สุขสะอาด	อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี
6	คุณชวาล พลเมืองดี	อำเภอพานทอง จังหวัดชลบุรี
7	คุณทวิต ปกครอง	อำเภอพานทอง จังหวัดชลบุรี
8	คุณบุญจันทร์ บุญประเสริฐ	อำเภอพานทอง จังหวัดชลบุรี
9	คุณอมรศักดิ์ ปัญญาเจริญศรี	อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี
10	คุณสมนึก จงมีวสิน	อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี
11	คุณสรายุทธ์ สนรักษา	อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา
12	คุณประมวล อินม่วง	อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา
13	อ.ดร.ภวิสร ชื่นชุ่ม	คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
14	ผศ.ดร.พงษ์ศักดิ์ สุทธินนท์	คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
15	รศ.ดร.ศิริพงศ์ ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา	คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
16	อ.ดร.แหวไพลิน พันธุ์ภักดี	คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
17	คุณวรากร วิมุตติไชย	คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
18	Sotheanea Khe	คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
19	Soklin Ith	คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
21	Thomas Debouesse	คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
22	คุณภาพร นพคุณ	คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประมวลภาพการสนทนากลุ่ม (Focus Group) กลุ่มที่ 4 : กลุ่มย่อยที่ 4.2

ภาพบรรยากาศการสนทนากลุ่ม

การสนทนากลุ่ม (Focus Group) กลุ่มที่ 2 : กลุ่มย่อยที่ 2.1

“โครงการพัฒนานโยบายเชิงสังคมเพื่อการประหยัดน้ำและการใช้น้ำอย่างคุ้มค่า
บนพื้นฐานวิชาการจากผลงานวิจัย”

ภายใต้โครงการ

“การบริหารจัดการแผนงานยุทธศาสตร์เป้าหมายด้านสังคม แผนงานการบริหารจัดการน้ำ ระยะที่ 3”

วันอังคารที่ 29 สิงหาคม 2566 เวลา 13.00 – 16.00 น.

ผ่านระบบออนไลน์ (Zoom Meeting) Meeting ID : 963 2040 6370 Password: 780837

วัตถุประสงค์

- 1) การรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็น/ปัญหาการกำหนดนโยบาย การนำนโยบายไปปฏิบัติ และการจัดการน้ำในภาคตะวันออกและพื้นที่ EEC
- 2) การร่วมหารือเพื่อสังเคราะห์แนวทางการกำหนดนโยบาย/มาตรการ การนำนโยบายไปปฏิบัติ และการจัดการน้ำ ที่เอื้อให้เกิดหรือนำไปสู่การประหยัดน้ำและการใช้น้ำอย่างคุ้มค่าในพื้นที่ EEC อย่างยั่งยืน

ขอบเขตการสนทนากลุ่ม

เป็นการพูดคุยเกี่ยวกับแนวทางการกำหนดนโยบาย/มาตรการ การนำนโยบายไปปฏิบัติ และการจัดการน้ำ ที่เอื้อให้นำไปสู่การประหยัดน้ำและการใช้น้ำอย่างคุ้มค่าในพื้นที่ EEC อย่างยั่งยืน โดยเชื่อมโยงกับ 4 เสาหลักที่รัฐบาลได้กำหนดไว้ เพื่อการบริหารจัดการน้ำให้มีประสิทธิภาพสูงสุดและมีความยั่งยืน

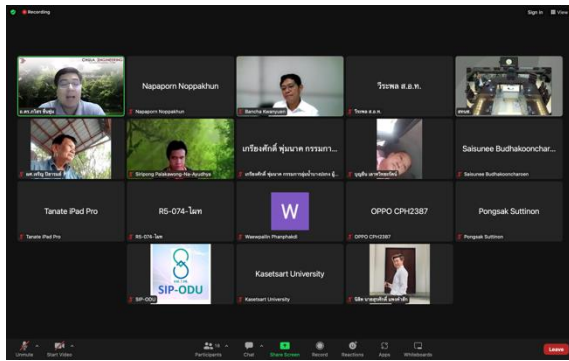
- Pillar 1 แผนแม่บทการบริหารจัดการน้ำ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) เป็นเครื่องมือกำหนดกรอบและขอบเขตการทำงานและแนวทางการขับเคลื่อน
- Pillar 2 การจัดตั้งองค์กรกลางเพื่อบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ เพื่อให้เกิดการบูรณาการความร่วมมือหน่วยงานด้านน้ำมากกว่า 40 หน่วยงาน
- Pillar 3 กฎหมาย (พ.ร.บ. ทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561) เป็นศูนย์กลาง กำหนดหน้าที่และอำนาจขอบเขตการบริหารจัดการน้ำ
- Pillar 4 นวัตกรรม ส่งเสริมการพัฒนาองค์ความรู้ นวัตกรรม เทคโนโลยี ผลงานวิชาการ มาใช้ขับเคลื่อนแผนแม่บททรัพยากรน้ำ เป็นการบริหารจัดการน้ำให้ทันสมัย เน้นการพัฒนาและประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการจัดการระบบข้อมูลอย่างรวดเร็ว และถูกต้องเพื่อการวิเคราะห์ วางแผน บริหารจัดการ และติดตามประเมินผล

รายนามหน่วยงานเข้าร่วมการสนทนากลุ่ม (Focus Group) กลุ่มที่ 2 : กลุ่มย่อยที่ 2.1

การสนทนากลุ่ม (Focus Group) กลุ่มที่ 2 : หน่วยงานหรือตัวแสดงที่มีอำนาจเกี่ยวกับการกำหนดนโยบาย การนำนโยบายไปปฏิบัติ และการจัดการน้ำในภาคตะวันออกและพื้นที่ EEC (กลุ่มย่อยที่ 2.1 ตัวแสดงในคณะกรรมการด้านน้ำระดับภูมิภาค) วันอังคารที่ 29 สิงหาคม 2566 เวลา 13.00 – 16.00 น. ผ่านระบบออนไลน์ (Zoom Meeting) Meeting ID : 963 2040 6370 Password: 780837 มีผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มรวมทั้งหมด 17 คน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	หน่วยงาน
1	คุณเกรียงศักดิ์ พุ่มนาค	กรรมการลุ่มน้ำผู้ทรงคุณวุฒิ ลุ่มน้ำบางปะกง
2	รศ.ดร.สายสุนีย์ พุทธาคุณเจริญ	กรรมการลุ่มน้ำผู้ทรงคุณวุฒิ ลุ่มน้ำบางปะกง
3	คุณธเนศ ปลื้มคิด	กรรมการลุ่มน้ำผู้ทรงคุณวุฒิ ลุ่มน้ำบางปะกง
4	คุณไผท พันธุ์โรทัย	กรรมการลุ่มน้ำผู้ทรงคุณวุฒิ ลุ่มน้ำบางปะกง
5	ผศ.เจริญ ปิยารมย์	กรรมการลุ่มน้ำผู้ทรงคุณวุฒิ ลุ่มน้ำชายฝั่งทะเลตะวันออก
6	คุณสมเกียรติ สมรรถการ	กรรมการลุ่มน้ำผู้ทรงคุณวุฒิ ลุ่มน้ำชายฝั่งทะเลตะวันออก
7	คุณบุญยืน เลหาวิทยะรัตน์	กรรมการลุ่มน้ำผู้ทรงคุณวุฒิ ลุ่มน้ำชายฝั่งทะเลตะวันออก
8	คุณวีระพล พวงพิทยาอุฒิ	กรรมการลุ่มน้ำผู้ทรงคุณวุฒิ ลุ่มน้ำชายฝั่งทะเลตะวันออก
9	คุณพัชรวีร์ สุวรรณิก	สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (สทนช.)
10	รศ.ดร.บัญชา ขวัญยืน	ภาควิชาวิศวกรรมชลประทาน คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน
11	อ.ดร.ภวิสร ชื่นชุ่ม	คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
12	ผศ.ดร.พงษ์ศักดิ์ สุทธิอินทร์	คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
13	รศ.ดร.ศิริพงศ์ ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา	คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
14	อ.ดร.แหวไพลิน พันธุ์รักดี	คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
15	คุณสุรศักดิ์ แพงคำอึก	คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
16	คุณเดือนเพ็ญ ปุณยงกูร	คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
17	คุณนภาพร นพคุณ	คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

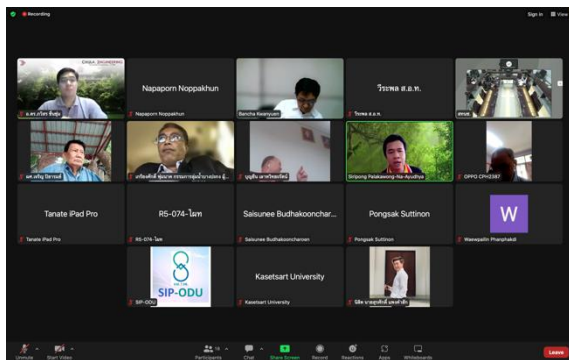
ประมวลภาพการสนทนากลุ่ม (Focus Group) กลุ่มที่ 2 : กลุ่มย่อยที่ 2.1

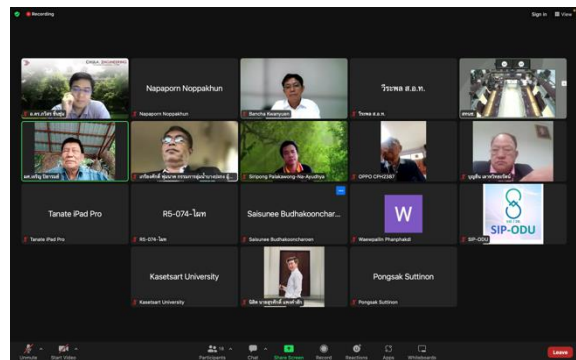
แนะนำโครงการ “พัฒนาโยบายเชิงสังคมเพื่อการ
 ประหยัดน้ำและการใช้น้ำอย่างคุ้มค่าบนพื้นฐานวิชาการ
 จากผลงานวิจัย”
 โดย อ.ดร.ภวิสร ชื่นชุ่ม
 คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

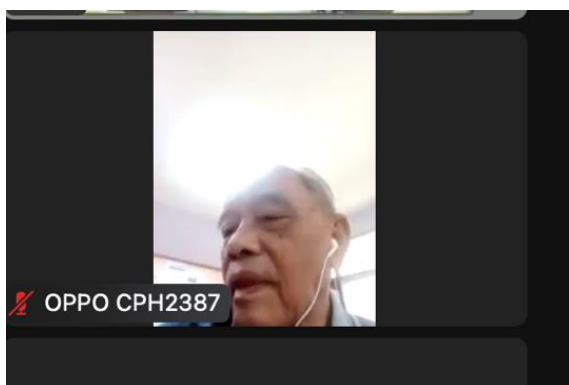
สถานการณ์น้ำ(ปัจจุบัน)ของภาคตะวันออก
 โดย รศ.ดร.บัญชา ขวัญยืน
 “แผนงานวิจัยวิจัยกลุ่มที่ 1 : การพัฒนากระบวนการบริหารจัดการน้ำ
 เชิงพื้นที่เพื่อรองรับการพัฒนาพื้นที่ EEC อย่างเต็มรูปแบบ”
 คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กำแพงแสน

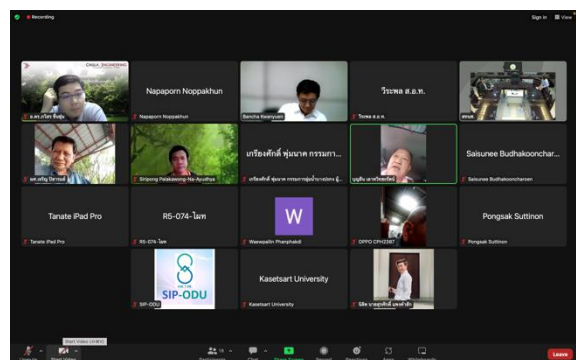
ผู้ร่วมดำเนินการข้อคำถาม/ประเด็นหารือในการสนทนา
 โดย รศ.ดร.ศิริพงศ์ ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา
 คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

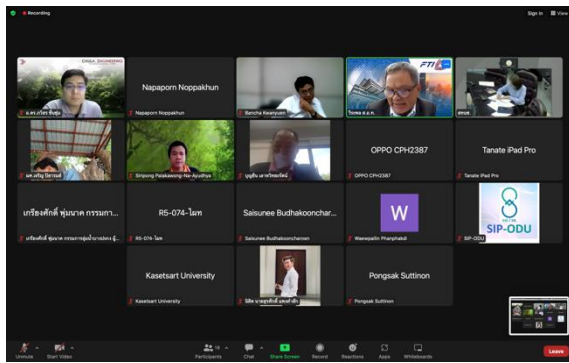
ตอบคำถาม/ประเด็นหารือในการสนทนากลุ่ม
 โดย ผศ.เจริญ ปิยาภรณ์
 กรรมการกลุ่มน้ำผู้ทรงคุณวุฒิ กลุ่มน้ำชายฝั่งทะเลตะวันออก

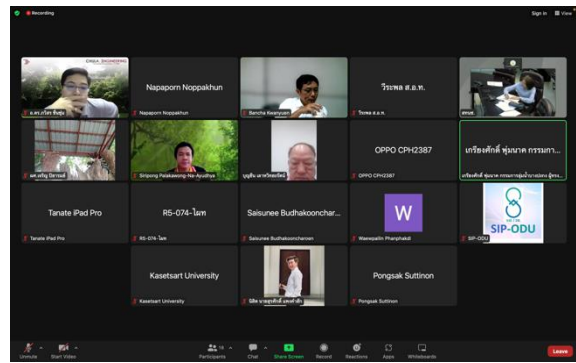
ตอบคำถาม/ประเด็นหารือในการสนทนากลุ่ม
 โดย คุณสมเกียรติ สมรรถการ
 กรรมการกลุ่มน้ำผู้ทรงคุณวุฒิ กลุ่มน้ำชายฝั่งทะเลตะวันออก

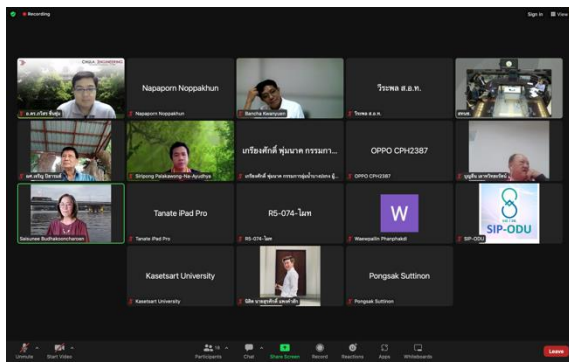
ตอบคำถาม/ประเด็นหารือในการสนทนากลุ่ม
 โดย คุณบุญยืน เลหาวิทยะรัตน์
 กรรมการกลุ่มน้ำผู้ทรงคุณวุฒิ กลุ่มน้ำชายฝั่งทะเลตะวันออก

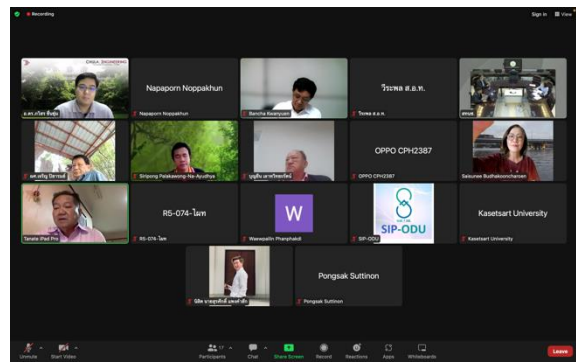
ตอบคำถาม/ประเด็นหารือในการสนทนากลุ่ม
 โดย คุณวีระพล พวงพิทยาวุฒิ
 กรรมการลุ่มน้ำผู้ทรงคุณวุฒิ ลุ่มน้ำชายฝั่งทะเลตะวันออก

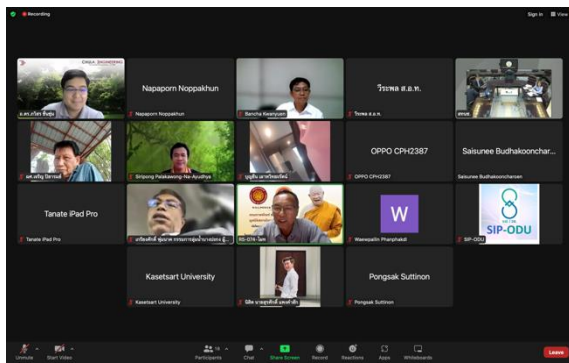
ตอบคำถาม/ประเด็นหารือในการสนทนากลุ่ม
 โดย คุณเกรียงศักดิ์ พุ่มนาถ
 กรรมการลุ่มน้ำผู้ทรงคุณวุฒิ ลุ่มน้ำบางปะกง

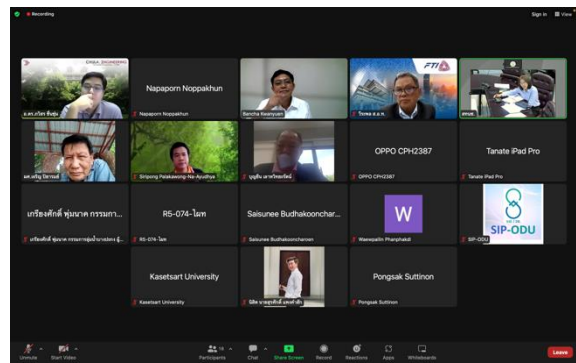
ตอบคำถาม/ประเด็นหารือในการสนทนากลุ่ม
 โดย รศ.ดร.สายสุนีย์ พุทธาคุณเจริญ
 กรรมการลุ่มน้ำผู้ทรงคุณวุฒิ ลุ่มน้ำบางปะกง

ตอบคำถาม/ประเด็นหารือในการสนทนากลุ่ม
 โดย คุณธเนศ ปลื้มคิด
 กรรมการลุ่มน้ำผู้ทรงคุณวุฒิ ลุ่มน้ำบางปะกง

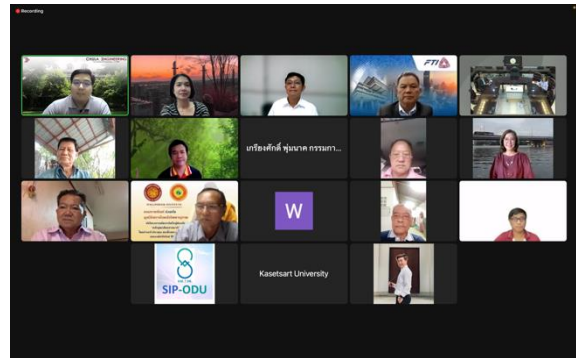
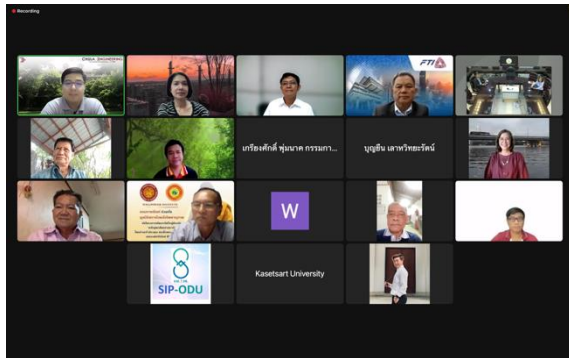

ตอบคำถาม/ประเด็นหารือในการสนทนากลุ่ม
 โดย คุณไพฑูริย์ พันธุ์โรทัย
 กรรมการลุ่มน้ำผู้ทรงคุณวุฒิ ลุ่มน้ำบางปะกง

ตอบคำถาม/ประเด็นหารือในการสนทนากลุ่ม
 โดย คุณพัชรวิรุ์ สุวรรณิก
 ผู้อำนวยการกองนโยบายและแผนแม่บท
 สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (สทนช.)

ภาพผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม

การสนทนากลุ่ม (Focus Group) : พื้นที่ศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา

“โครงการพัฒนานโยบายเชิงสังคมเพื่อการประหยัดน้ำและการใช้น้ำอย่างคุ้มค่า บนพื้นฐานวิชาการจากผลงานวิจัย”

ภายใต้โครงการ

“การบริหารจัดการแผนงานยุทธศาสตร์เป้าหมายด้านสังคม แผนงานการจัดการจัดการน้ำ ระยะที่ 3”

วันพฤหัสบดีที่ 21 กันยายน 2566 เวลา 13.00 – 16.00 น.

ณ ห้อง V1 โรงแรมวีเวิร์บ เซอร์วิส อพาร์ทเมนท์ อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา

วัตถุประสงค์

- 1) การรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็น/ปัญหาการกำหนดนโยบาย การนำนโยบายไปปฏิบัติ และการจัดการน้ำในจังหวัดฉะเชิงเทรา
- 2) การร่วมหารือเพื่อสังเคราะห์แนวทางการกำหนดนโยบาย/มาตรการ การนำนโยบายไปปฏิบัติ และการจัดการน้ำ ที่เอื้อให้เกิดหรือนำไปสู่การประหยัดน้ำและการใช้น้ำอย่างคุ้มค่าในจังหวัดฉะเชิงเทราอย่างยั่งยืน
- 3) การรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็น/ปัญหาการใช้น้ำ รวมถึงมุมมองเกี่ยวกับการกำหนดนโยบาย การนำนโยบายไปปฏิบัติ และการจัดการน้ำในระดับจังหวัด และพื้นที่ EEC
- 4) การร่วมหารือเพื่อสังเคราะห์แนวทางการกำหนดนโยบาย/มาตรการ การนำนโยบายไปปฏิบัติ และการจัดการน้ำ ที่เอื้อให้เกิดหรือนำไปสู่การประหยัดน้ำและการใช้น้ำอย่างคุ้มค่าในระดับจังหวัด และในพื้นที่ EEC อย่างยั่งยืน

ประเภทกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

- กลุ่มที่ 3 : หน่วยงานภาครัฐเกี่ยวกับการนำนโยบายไปปฏิบัติหรือการจัดการน้ำระดับจังหวัด (กลุ่มย่อยที่ 3.1 ฝ่ายภาครัฐจังหวัดฉะเชิงเทรา)
- กลุ่มที่ 4 : องค์กรและประชาชนผู้ใช้น้ำในพื้นที่ EEC (กลุ่มย่อยที่ 4.3 ภาคเอกชน/ผู้ประกอบการและภาคอุตสาหกรรม จังหวัดฉะเชิงเทรา)

ขอบเขตการสนทนากลุ่ม

เป็นการพูดคุยเกี่ยวกับแนวทางการกำหนดนโยบาย/มาตรการ การนำนโยบายไปปฏิบัติ และการจัดการน้ำ ที่เอื้อให้นำไปสู่การประหยัดน้ำและการใช้น้ำอย่างคุ้มค่าในจังหวัดฉะเชิงเทราอย่างยั่งยืน

และเป็นการพูดคุยเกี่ยวกับแนวทางการกำหนดนโยบาย/มาตรการ การนำนโยบายไปปฏิบัติ และการจัดการน้ำ ที่เอื้อให้นำไปสู่การประหยัดน้ำและการใช้น้ำอย่างคุ้มค่าในระดับจังหวัด และในพื้นที่ EEC อย่างยั่งยืน

โดยเชื่อมโยงกับ 4 เสาหลักที่รัฐบาลได้กำหนดไว้ เพื่อการบริหารจัดการน้ำให้มีประสิทธิภาพสูงสุดและมีความยั่งยืน

- **Pillar 1 แผนแม่บทการบริหารจัดการน้ำ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580)** เป็นเครื่องมือกำหนดกรอบและขอบเขตการทำงานและแนวทางการขับเคลื่อน
- **Pillar 2 การจัดตั้งองค์กรกลางเพื่อบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ** เพื่อให้เกิดการบูรณาการความร่วมมือหน่วยงานด้านน้ำมากกว่า 40 หน่วยงาน
- **Pillar 3 กฎหมาย (พ.ร.บ. ทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561)** เป็นศูนย์กลาง กำหนดหน้าที่และอำนาจขอบเขตการบริหารจัดการน้ำ
- **Pillar 4 นวัตกรรม** ส่งเสริมการพัฒนาองค์ความรู้ นวัตกรรม เทคโนโลยี ผลงานวิชาการ มาใช้ขับเคลื่อนแผนแม่บททรัพยากรน้ำ เป็นการบริหารจัดการน้ำให้ทันสมัย เน้นการพัฒนาและประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการจัดการระบบข้อมูลอย่างรวดเร็ว และถูกต้องเพื่อการวิเคราะห์ วางแผน บริหารจัดการ และติดตามประเมินผล

รายนามผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม (Focus Group) พื้นที่ศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา

การสนทนากลุ่ม (Focus Group) พื้นที่ศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา : กลุ่มที่ 3 หน่วยงานภาครัฐเกี่ยวกับการนำนโยบายไปปฏิบัติหรือการจัดการน้ำระดับจังหวัด (กลุ่มย่อยที่ 3.1 ฝ่ายภาครัฐจังหวัดฉะเชิงเทรา) และกลุ่มที่ 4 องค์กรและประชาชนผู้ใช้น้ำในพื้นที่ EEC (กลุ่มย่อยที่ 4.3 ภาคเอกชน/ผู้ประกอบการและภาคอุตสาหกรรม จังหวัดฉะเชิงเทรา) วันพฤหัสบดีที่ 21 กันยายน 2566 เวลา 13.00 – 16.00 น. ณ ห้อง V1 โรงแรมวีเวิร์บ เซอร์วิส อพาร์ทเมนท์ อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา มีผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มรวมทั้งหมด 13 คน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	หน่วยงาน
1	คุณสุพจน์ สุวรรณจิตร	โครงการชลประทานจังหวัดฉะเชิงเทรา
2	คุณทองหล่อ เถยสวัสดิ์	กรมการทรัพยากรน้ำบางปะกง
3	คุณทวีเดช จงคา	กำนันตำบลคลองเขื่อน
4	คุณพงศ์ บุนนาค	สภาอุตสาหกรรมจังหวัดฉะเชิงเทรา
5	คุณชัชวาล แก้วพูลศรี **Online	สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดฉะเชิงเทรา
6	คุณธนภรณ์ ไพรีเกรง **Online	สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดฉะเชิงเทรา
7	อ.ดร.ธนสิทธิ์ พรหมพิงค์	คณะวิศวกรรมศาสตร์ศรีราชา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
8	อ.ดร.ภวิสร ชื่นชุ่ม	คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
9	รศ.ดร.ศิริพงศ์ ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา	คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
10	อ.ดร.แหวไพลิน พันธุ์ภักดี	คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
11	Sotheanea Khe	คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
12	Soklin Ith	คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
13	คุณนภาพร นพคุณ	คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประมวลภาพการสนทนากลุ่ม (Focus Group) พื้นที่ศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา

แนะนำโครงการ “พัฒนาโยบายเชิงสังคมเพื่อการประหยัดน้ำและการใช้น้ำ
อย่างคุ้มค่าบนพื้นฐานวิชาการจากผลงานวิจัย”
โดย อ.ดร.ภวิสร ชื่นชุ่ม คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผู้ร่วมดำเนินการข้อคำถาม/ประเด็นหารือในการสนทนา
โดย อ.ดร.แหว่ไพลิน พันธุ์ภักดี
คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผู้ร่วมดำเนินการข้อคำถาม/ประเด็นหารือในการสนทนา
โดย รศ.ดร.ศิริพงศ์ ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา
คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอบคำถาม/ประเด็นหารือในการสนทนากลุ่ม
โดย คุณทองหล่อ ฉวยสวัสดิ์
กรรมการทรัพยากรน้ำบางปะกง

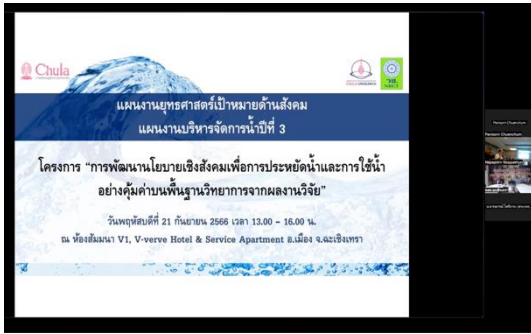
ตอบคำถาม/ประเด็นหารือในการสนทนากลุ่ม
โดย คุณพงศ์ บุนนาค
สภาอุตสาหกรรมจังหวัดฉะเชิงเทรา

ตอบคำถาม/ประเด็นหารือในการสนทนากลุ่ม
โดย คุณทวีเดช จงคา
กำนันตำบลคลองเขื่อน

ตอบคำถาม/ประเด็นหารือในการสนทนากลุ่ม
โดย คุณสุพจน์ สุวรรณจิตร
โครงการชลประทานฉะเชิงเทรา

ตอบคำถาม/ประเด็นหารือในการสนทนากลุ่ม
ผู้เข้าร่วมผ่านระบบออนไลน์

ตอบคำถาม/ประเด็นหารือในการสนทนากลุ่ม
โดย คุณชัชวาล แก้วพูลศรี
สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด
ฉะเชิงเทรา

ภาพบรรยากาศการสนทนากลุ่ม

การสนทนากลุ่ม (Focus Group) : พื้นที่ศึกษาจังหวัดระยอง

“โครงการพัฒนานโยบายเชิงสังคมเพื่อการประหยัดน้ำและการใช้น้ำอย่างคุ้มค่า บนพื้นฐานวิชาการจากผลงานวิจัย”

ภายใต้โครงการ

“การบริหารจัดการแผนงานยุทธศาสตร์เป้าหมายด้านสังคม แผนงานการจัดการจัดการน้ำ ระยะที่ 3”

วันศุกร์ที่ 22 กันยายน 2566 เวลา 13.00 – 16.00 น.

ณ ห้องประชุมเสม็ด 2 โรงแรมคามิโอ แกรนด์ โฮเต็ล แอนด์ เซอร์วิส อพาร์ทเมนต์ ระยอง

อำเภอเมือง จังหวัดระยอง

วัตถุประสงค์

- 1) การรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็น/ปัญหาการกำหนดนโยบาย การนำนโยบายไปปฏิบัติ และการจัดการน้ำในจังหวัดระยอง
- 2) การร่วมหารือเพื่อสังเคราะห์แนวทางการกำหนดนโยบาย/มาตรการ การนำนโยบายไปปฏิบัติ และการจัดการน้ำ ที่เอื้อให้เกิดหรือนำไปสู่การประหยัดน้ำและการใช้น้ำอย่างคุ้มค่าในจังหวัดระยองอย่างยั่งยืน
- 3) การรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็น/ปัญหาการใช้น้ำ รวมถึงมุมมองเกี่ยวกับการกำหนดนโยบาย การนำนโยบายไปปฏิบัติ และการจัดการน้ำในระดับจังหวัด และพื้นที่ EEC
- 4) การร่วมหารือเพื่อสังเคราะห์แนวทางการกำหนดนโยบาย/มาตรการ การนำนโยบายไปปฏิบัติ และการจัดการน้ำ ที่เอื้อให้เกิดหรือนำไปสู่การประหยัดน้ำและการใช้น้ำอย่างคุ้มค่าทั้งในระดับจังหวัด และในพื้นที่ EEC อย่างยั่งยืน

ประเภทกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

- กลุ่มที่ 3 : หน่วยงานภาครัฐเกี่ยวกับการนำนโยบายไปปฏิบัติหรือการจัดการน้ำระดับจังหวัด (กลุ่มย่อยที่ 3.3 ฝ่ายภาครัฐจังหวัดระยอง)
- กลุ่มที่ 4 : องค์กรและประชาชนผู้ใช้น้ำในพื้นที่ EEC (กลุ่มย่อยที่ 4.5 ภาคเอกชน/ผู้ประกอบการและภาคอุตสาหกรรม จังหวัดระยอง)

ขอบเขตการสนทนากลุ่ม

เป็นการพูดคุยเกี่ยวกับแนวทางการกำหนดนโยบาย/มาตรการ การนำนโยบายไปปฏิบัติ และการจัดการน้ำ ที่เอื้อให้นำไปสู่การประหยัดน้ำและการใช้น้ำอย่างคุ้มค่าในจังหวัดระยองอย่างยั่งยืน

และเป็นการพูดคุยเกี่ยวกับแนวทางการกำหนดนโยบาย/มาตรการ การนำนโยบายไปปฏิบัติ และการจัดการน้ำ ที่เอื้อให้นำไปสู่การประหยัดน้ำและการใช้น้ำอย่างคุ้มค่าในระดับจังหวัด และในพื้นที่ EEC อย่างยั่งยืน

โดยเชื่อมโยงกับ 4 เสาหลักที่รัฐบาลได้กำหนดไว้ เพื่อการบริหารจัดการน้ำให้มีประสิทธิภาพสูงสุดและมีความยั่งยืน

- **Pillar 1 แผนแม่บทการบริหารจัดการน้ำ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580)** เป็นเครื่องมือกำหนดกรอบและขอบเขตการทำงานและแนวทางการขับเคลื่อน
- **Pillar 2 การจัดตั้งองค์กรกลางเพื่อการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ** เพื่อให้เกิดการบูรณาการความร่วมมือหน่วยงานด้านน้ำมากกว่า 40 หน่วยงาน
- **Pillar 3 กฎหมาย (พ.ร.บ. ทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561)** เป็นศูนย์กลาง กำหนดหน้าที่และอำนาจขอบเขตการบริหารจัดการน้ำ
- **Pillar 4 นวัตกรรม** ส่งเสริมการพัฒนาองค์ความรู้ นวัตกรรม เทคโนโลยี ผลงานวิชาการ มาใช้ขับเคลื่อนแผนแม่บททรัพยากรน้ำ เป็นการบริหารจัดการน้ำให้ทันสมัย เน้นการพัฒนาและประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการจัดการระบบข้อมูลอย่างรวดเร็ว และถูกต้องเพื่อการวิเคราะห์ วางแผน บริหารจัดการ และติดตามประเมินผล

รายนามผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม (Focus Group) พื้นที่ศึกษาจังหวัดระยอง

การสนทนากลุ่ม (Focus Group) พื้นที่ศึกษาจังหวัดระยอง : กลุ่มที่ 3 หน่วยงานภาครัฐเกี่ยวกับการนำนโยบายไปปฏิบัติหรือการจัดการน้ำระดับจังหวัด (กลุ่มย่อยที่ 3.3 ฝ่ายภาครัฐจังหวัดระยอง) และกลุ่มที่ 4 องค์กรและประชาชนผู้ใช้น้ำในพื้นที่ EEC (กลุ่มย่อยที่ 4.5 ภาคเอกชน/ผู้ประกอบการและภาคอุตสาหกรรม จังหวัดระยอง) วันศุกร์ที่ 22 กันยายน 2566 เวลา 13.00 – 16.00 น. ณ ห้องประชุมสมิ๊ด 2 โรงแรมคามิโอ แกรนด์ ไฮเต็ล แอนด์ เซอร์วิส อพาร์ทเมนต์ ระยอง อำเภอเมือง จังหวัดระยอง มีผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มรวมทั้งหมด 17 คน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	หน่วยงาน
Onsite		
1	คุณบุญยืน เลหาวิทยะรัตน์	หอการค้าจังหวัดระยอง
2	คุณพิรุณ เพ็ญศิริสมบูรณ์	เทศบาลนครระยอง
3	คุณสุทธิดา ใจกล้า	เทศบาลนครระยอง
4	คุณภานุมาส จิตไธสง	เทศบาลนครระยอง
5	อ.ดร.ธนสิทธิ์ พรหมพิงค์	คณะวิศวกรรมศาสตร์ศรีราชา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
6	อ.ดร.ภวิสร ชื่นชุ่ม	คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
7	รศ.ดร.ศิริพงศ์ ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา	คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
8	อ.ดร.แววไพลิน พันธุ์ภักดี	คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
9	Sotheanea Khe	คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
10	Soklin Ith	คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
11	คุณณภาพร นพคุณ	คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Online		
12	คุณจิรัสส์ เปรมดิษฐ์	สำนักงานจังหวัดระยอง
13	คุณนพดล เกิดสดศรี	โครงการชลประทานระยอง
14	คุณเอกลักษณ์ แก้วสุข	สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดระยอง
15	คุณสกาวัฒน์ จันท์พวง	องค์การจัดการน้ำเสีย
16	คุณกนกอร ธิบูรณ์บุญ	เทศบาลนครระยอง
17	คุณประสานต์ พงกษชาติ	องค์การบริหารส่วนจังหวัดระยอง

ประมวลภาพการสนทนากลุ่ม (Focus Group) พื้นที่ศึกษาจังหวัดระยอง

แนะนำโครงการ “พัฒนาโยบายเชิงสังคมเพื่อการประหยัดน้ำและการใช้น้ำ
อย่างคุ้มค่าบนพื้นฐานวิทยาการจากผลงานวิจัย”

โดย อ.ดร.ภาวิศร ชื่นชุ่ม คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผู้ร่วมดำเนินการข้อคำถาม/ประเด็นหารือในการสนทนา

โดย อ.ดร.แหวงไพลิน พันธุ์ภักดี
คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผู้ร่วมดำเนินการข้อคำถาม/ประเด็นหารือในการสนทนา

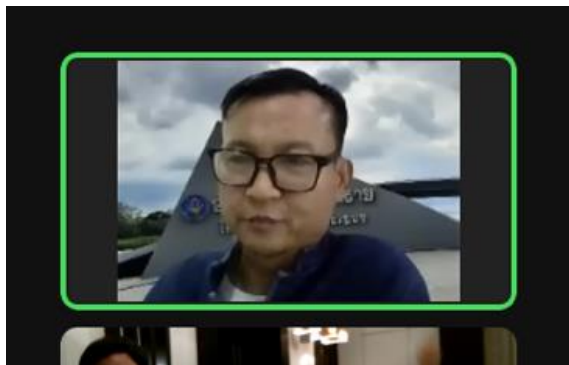
โดย รศ.ดร.ศิริพงศ์ ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา
คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

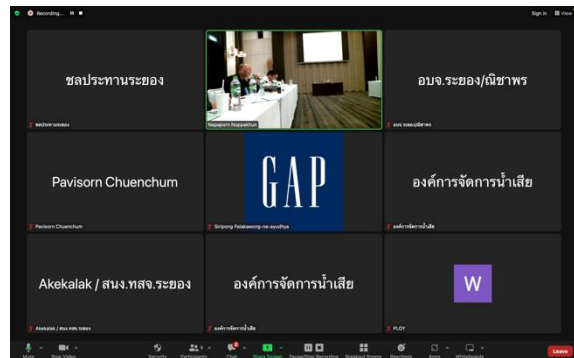
ตอบคำถาม/ประเด็นหรือในการสนทนากลุ่ม
โดย บุญยืน เลหาวิทยะรัตน์
หอการค้าจังหวัดระยอง

ตอบคำถาม/ประเด็นหรือในการสนทนากลุ่ม
โดย คุณพิรุณ เพ็ญศิริสมบูรณ์
เทศบาลนครระยอง

ตอบคำถาม/ประเด็นหรือในการสนทนากลุ่ม
โดย คุณนพดล เกิดสดศรี
โครงการชลประทานระยอง

ตอบคำถาม/ประเด็นหรือในการสนทนากลุ่ม
ผู้เข้าร่วมผ่านระบบออนไลน์

ภาพบรรยากาศการสนทนากลุ่ม

การสนทนากลุ่ม (Focus Group) กลุ่มที่ 4 : กลุ่มย่อยที่ 4.1

“โครงการพัฒนานโยบายเชิงสังคมเพื่อการประหยัดน้ำและการใช้น้ำอย่างคุ้มค่า บนพื้นฐานวิชาการจากผลงานวิจัย”

ภายใต้โครงการ

“การบริหารจัดการแผนงานยุทธศาสตร์เป้าหมายด้านสังคม แผนงานการบริหารจัดการน้ำ ระยะที่ 3”

วันจันทร์ที่ 9 ตุลาคม 2566 เวลา 13.00 – 16.00 น.

ผ่านระบบออนไลน์ (Zoom Meeting) Meeting ID : 954 7558 6621 Password : 007945

วัตถุประสงค์

- 1) การรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับผลลัพธ์ของการเข้าร่วมมาตรการการใช้น้ำอย่างประหยัดโดยระบบการจัดการน้ำอัจฉริยะ
- 2) การร่วมหารือเกี่ยวกับแนวทางการกำหนดนโยบาย/มาตรการ การนำนโยบายไปปฏิบัติ และการจัดการที่เหมาะสมและเอื้อให้เกิดการประหยัดน้ำและการใช้น้ำอย่างคุ้มค่าในพื้นที่ EEC อย่างยั่งยืน

ขอบเขตการสนทนากลุ่ม

เป็นการพูดคุยเกี่ยวกับแนวทางการกำหนดนโยบาย/มาตรการ การนำนโยบายไปปฏิบัติ และการจัดการน้ำที่เหมาะสมและเอื้อให้เกิดการประหยัดน้ำและการใช้น้ำอย่างคุ้มค่าในพื้นที่ EEC อย่างยั่งยืน โดยเชื่อมโยงกับ 4 เสาหลักที่รัฐบาลได้กำหนดไว้ เพื่อการบริหารจัดการน้ำให้มีประสิทธิภาพสูงสุดและมีความยั่งยืน

- **Pillar 1 แผนแม่บทการบริหารจัดการน้ำ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580)** เป็นเครื่องมือกำหนดกรอบและขอบเขตการทำงานและแนวทางการขับเคลื่อน
- **Pillar 2 การจัดตั้งองค์กรกลางเพื่อบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ** เพื่อให้เกิดการบูรณาการความร่วมมือหน่วยงานด้านน้ำมากกว่า 40 หน่วยงาน
- **Pillar 3 กฎหมาย (พ.ร.บ. ทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561)** เป็นศูนย์กลาง กำหนดหน้าที่และอำนาจขอบเขตการบริหารจัดการน้ำ
- **Pillar 4 นวัตกรรม** ส่งเสริมการพัฒนาองค์ความรู้ นวัตกรรม เทคโนโลยี ผลงานวิชาการ มาใช้ขับเคลื่อนแผนแม่บททรัพยากรน้ำ เป็นการบริหารจัดการน้ำให้ทันสมัย เน้นการพัฒนาและประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการจัดการระบบข้อมูลอย่างรวดเร็ว และถูกต้องเพื่อการวิเคราะห์ วางแผน บริหารจัดการ และติดตามประเมินผล

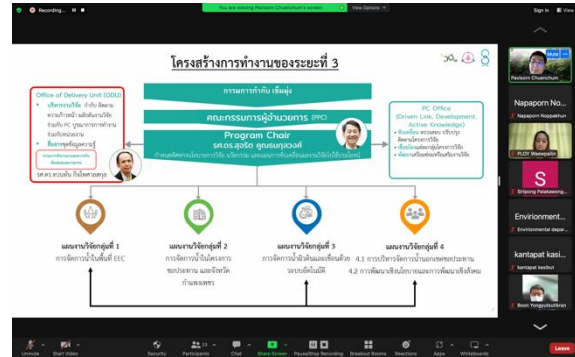
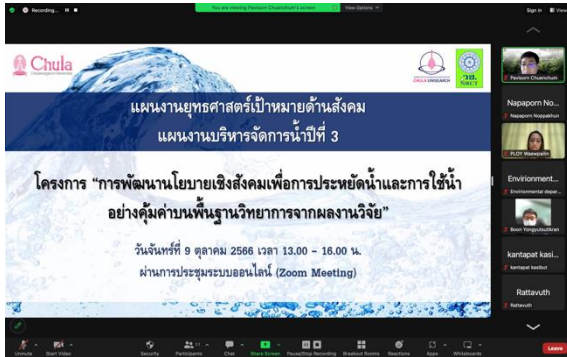
รายนามหน่วยงานเข้าร่วมการสนทนากลุ่ม (Focus Group) กลุ่มที่ 4 : กลุ่มย่อยที่ 4.1

การสนทนากลุ่ม (Focus Group) กลุ่มที่ 4 : *องค์กรและประชาชนผู้ใช้น้ำในพื้นที่ EEC (กลุ่มย่อยที่ 4.1 โรงงานอุตสาหกรรมที่เข้าร่วมมาตรการการใช้น้ำอย่างประหยัดโดยระบบการจัดการน้ำอัจฉริยะ)* วันจันทร์ที่ 9 ตุลาคม 2566 เวลา 13.00 – 16.00 น. ผ่านระบบออนไลน์ (Zoom Meeting) Meeting ID : 954 7558 6621 Password : 007945 มีผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มรวมทั้งหมด 27 คน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	หน่วยงาน
1	คุณกัณฑพัฒน์ กสิบุตร (kantapat kasibut)	สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย
2	คุณชูชาติ สายถิ่น (Chuchat Saitin)	บริษัท อมตะ วอเตอร์ จำกัด
3	คุณวาสิทธิ์ ธารสารโสภิน (Vasit Tanasansopin – Manager - Amata Water)	บริษัท อมตะ ยู จำกัด (นิคมอุตสาหกรรมอมตะซิตี้ ชลบุรี)
4	คุณจรูญศักดิ์ คำน้อย (Jaroonsak/Daikin compressor)	บริษัท ไตกิ้น คอมเพรสเซอร์ อินดัสทรีส์ จำกัด
5	คุณเนติลักษณ์ เจริญกุล (DCI_naytilak)	บริษัท ไตกิ้น คอมเพรสเซอร์ อินดัสทรีส์ จำกัด
6	คุณภูวนาถ อัจฉริยะ (Rattavuth)	บริษัท ชันโทรี เป๊ปซี่โค เบเวอเรจ (ประเทศไทย)
7	WITTHAWAT SPBT Rayong	บริษัท ชันโทรี เป๊ปซี่โค เบเวอเรจ (ประเทศไทย)
8	คุณจักรพงษ์ ชูพยัคฆ์ (จักรพงษ์ ชูพยัคฆ์ TNR)	บริษัท ไทยนิปปอนรับเบอร์อินดัสทรี จำกัด (มหาชน)
9	คุณปรีชา สุปินะ (Preecha Supina)	บริษัท ไทยนิปปอนรับเบอร์อินดัสทรี จำกัด (มหาชน)
10	คุณอุมาพร เตศิริ (Oumaporn Tesiri)	บริษัท ไทยนิปปอนรับเบอร์อินดัสทรี จำกัด (มหาชน)
11	TNR_waranya	บริษัท ไทยนิปปอนรับเบอร์อินดัสทรี จำกัด (มหาชน)
12	MDP	บริษัท โมเดอร์น ไดस्टัฟส์ แอนด์ พิคเมนท์ส จำกัด
13	pornchai	บริษัท โมเดอร์น ไดस्टัฟส์ แอนด์ พิคเมนท์ส จำกัด

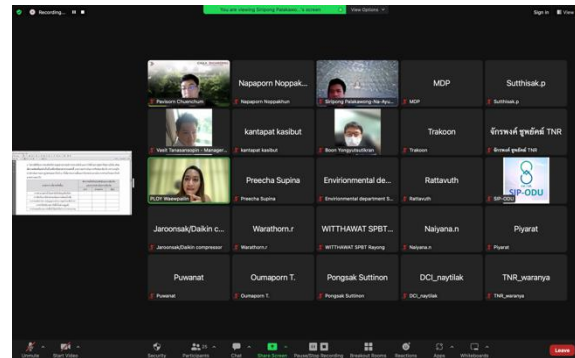
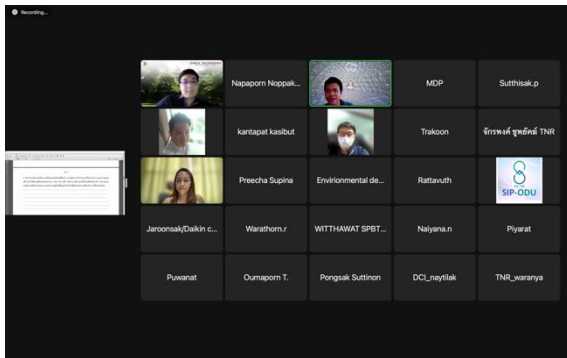
ลำดับ	ชื่อ-สกุล	หน่วยงาน
14	คุณชาคริต แสงไสย (Envirionmental department SSC Oil)	บริษัท เอส เอส ซี ออยล์ จำกัด
15	Sutthisak.P	บริษัท ไทยเพรซิเดนท์ฟูดส์ จำกัด (มหาชน)
16	Naiyana.N	บริษัท ไทยเพรซิเดนท์ฟูดส์ จำกัด (มหาชน)
17	Warathorn.r	บริษัท ไทยเพรซิเดนท์ฟูดส์ จำกัด (มหาชน)
18	คุณตระกูล กรมานะกุล (Trakoon)	บริษัท ไทยซิลิเกต เคมีคัล จำกัด
19	คุณปิยะรัตน์ นิตยโฆษกุล (Piyarat)	บริษัท ไทยซิลิเกต เคมีคัล จำกัด
20	คุณบุญ ยงยุทธสุทธิการ (Boon Yongyutsutikran)	บริษัท ไลอ้อน (ประเทศไทย) จำกัด
21	Puwanat	-
22	อ.ดร.ภวิสร ชื่นชุ่ม (Pavisorn Chuenchum)	คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
23	ผศ.ดร.พงษ์ศักดิ์ สุทธิอินทร์ (Pongsak Suttinon)	คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
24	รศ.ดร.ศิริพงษ์ ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา (Siripong Palakawong-Na- Ayudhya)	คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
25	อ.ดร.แววไพลิน พันธุ์ศักดิ์ (PLOY Waewpailin)	คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
26	คุณเดือนเพ็ญ ปุณยางกูร (SIP-ODU)	คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
27	คุณนภาพร นพคุณ (Napaporn Noppakhun)	คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประมวลภาพการสนทนากลุ่ม (Focus Group) กลุ่มที่ 4 : กลุ่มย่อยที่ 4.1

แนะนำโครงการ “พัฒนาโยบายเชิงสังคมเพื่อการประหยัดน้ำและการใช้น้ำอย่างคุ้มค่าบนพื้นฐานวิชาการจากผลงานวิจัย”

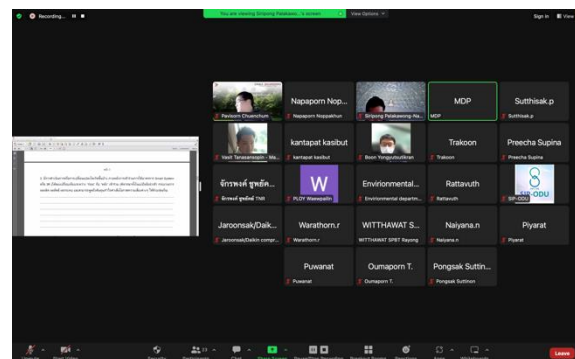
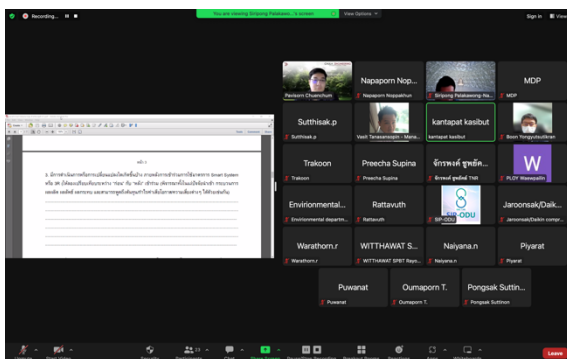
โดย อ.ดร.ภวิสร ชื่นชุ่มคณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผู้ร่วมดำเนินการข้อคำถาม/ประเด็นหารือในการสนทนา
 โดย รศ.ดร.ศิริพงศ์ ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา
 คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผู้ร่วมดำเนินการข้อคำถาม/ประเด็นหารือในการสนทนา
 โดย อ.ดร.แววไพลิน พันธุ์รักดี
 คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพบรรยายภาคการสนทนากลุ่มแบบออนไลน์

ภาพบรรยากาศการสนทนากลุ่มแบบออนไลน์

